

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΠΕΙΡΑΙΩΣ
UNIVERSITY OF PIRAEUS

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΠΕΙΡΑΙΩΣ

ΣΧΟΛΗ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΩΝ, ΕΠΙΧΕΙΡΗΜΑΤΙΚΩΝ ΚΑΙ ΔΙΕΘΝΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ

ΤΜΗΜΑ ΟΡΓΑΝΩΣΗΣ ΚΑΙ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ

ΔΙΑΤΜΗΜΑΤΙΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ «ΔΙΚΑΙΟ ΚΑΙ
ΟΙΚΟΝΟΜΙΑ»

ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ

ΘΕΜΑ ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΚΗΣ

Η ΔΙΕΘΝΗΣ ΕΝΝΟΜΗ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑ ΤΩΝ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΩΝ
ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΚΗΣ ΙΔΙΟΚΤΗΣΙΑΣ ΚΑΙ Η ΣΥΜΒΟΛΗ ΤΗΣ ΕΝΝΟΜΗΣ
ΠΡΟΣΤΑΣΙΑΣ ΤΟΥΣ ΣΤΗΝ ΠΡΟΣΕΛΚΥΣΗ ΑΜΕΣΩΝ ΞΕΝΩΝ
ΕΠΕΝΔΥΣΕΩΝ

ΑΡΙΣΤΕΙΔΗΣ ΣΗΦΑΚΗΣ

ΕΠΙΒΛΕΠΩΝ ΚΑΘΗΓΗΤΗΣ

ΠΕΙΡΑΙΑΣ

ΠΑΝΤΕΛΗΣ ΠΑΝΤΕΛΙΔΗΣ

ΣΕΠΤΕΜΒΡΙΟΣ 2024

Παράρτημα Β: Βεβαίωση Εκπόνησης Διπλωματικής Εργασίας

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΠΕΙΡΑΙΩΣ
ΣΧΟΛΗ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΩΝ ΕΠΙΧΕΙΡΗΜΑΤΙΚΩΝ ΚΑΙ ΔΙΕΘΝΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ
ΔΙΑΤΜΗΜΑΤΙΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ
«ΔΙΚΑΙΟ ΚΑΙ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑ»

ΒΕΒΑΙΩΣΗ ΕΚΠΟΝΗΣΗΣ ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΚΗΣ ΕΡΓΑΣΙΑΣ

Δηλώνω υπεύθυνα ότι η διπλωματική εργασία για τη λήψη του μεταπτυχιακού τίτλου σπουδών, του Πανεπιστημίου Πειραιώς, «Δίκαιο και Οικονομία» με τίτλο :

Η ΔΙΕΘΝΗΣ ΕΝΝΟΜΗ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑ ΤΗΣ ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΚΗΣ ΙΔΙΟΚΤΗΣΙΑΣ ΚΑΙ Η ΣΥΜΒΟΛΗ ΤΗΣ ΕΝΝΟΜΗΣ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑΣ ΤΟΥΣ ΣΤΗΝ ΠΡΟΣΕΛΚΥΣΗ ΑΜΕΣΩΝ ΞΕΝΩΝ ΕΠΕΝΔΥΣΕΩΝ

έχει συγγραφεί από εμένα αποκλειστικά και στο σύνολό της. Δεν έχει υποβληθεί ούτε έχει εγκριθεί στο πλαίσιο κάποιου άλλου μεταπτυχιακού προγράμματος ή προπτυχιακού τίτλου σπουδών, στην Ελλάδα ή στο εξωτερικό, ούτε είναι εργασία ή τμήμα εργασίας ακαδημαϊκού ή επαγγελματικού χαρακτήρα.

Δηλώνω επίσης υπεύθυνα ότι οι πηγές στις οποίες ανέτρεξα για την εκπόνηση της συγκεκριμένης εργασίας, αναφέρονται στο σύνολό τους, κάνοντας πλήρη αναφορά στους συγγραφείς, τον εκδοτικό οίκο ή το περιοδικό, συμπεριλαμβανομένων και των πηγών που ενδεχομένως χρησιμοποιήθηκαν από το διαδίκτυο. Παράβαση της ανωτέρω ακαδημαϊκής μου ευθύνης αποτελεί ουσιώδη λόγο για την ανάκληση του πτυχίου μου.

Υπογραφή Μεταπτυχιακού Φοιτητή:

Όνοματεπώνυμο: **ΑΡΙΣΤΕΙΔΗΣ ΣΗΦΑΚΗΣ**

Ημερομηνία: **24^η Σεπτεμβρίου 2024**

ΕΥΧΑΡΙΣΤΙΕΣ

Με την ολοκλήρωση και παράδοση της διπλωματικής μου εργασίας, δεν θα έπρεπε να παραλείψω να ευχαριστήσω καταρχάς τον κύριο καθηγητή Παντελή Παντελίδη, επιβλέποντα καθηγητή της παρούσας διπλωματικής εργασίας. Ο κύριος καθηγητής Παντελίδης με τις γνώσεις και την ακαδημαϊκή εξειδίκευση που φέρει υπό την ιδιότητα του οικονομολόγου πάνω στο αντικείμενο των ξένων επενδύσεων, με συνέδραμε ως επιβλέπων καθηγητής καθόλο το χρονικό διάστημα εκπόνησης της διπλωματικής μου εργασίας μέσω των παρατηρήσεων και των κατευθυντήριων γραμμών που μου παρείχε. Η συνεισφορά του τόσο σε επίπεδο προσφοράς δεδομένων όσο και οργάνωσης της εργασίας, υπήρξε πολύτιμη.

Εν συνεχεία, θα ήθελα να ευχαριστήσω όλους τους καθηγητές μου από το Διατμηματικό Πρόγραμμα Μεταπτυχιακών Σπουδών «Δίκαιο και Οικονομία», που μέσα από τις παραδόσεις των μαθημάτων κατά την διάρκεια του ακαδημαϊκού έτους 2022-2023, μου προσέφεραν ένα ευρύ πεδίο γνώσεων σε συνάρτηση τόσο με την Νομική επιστήμη, όσο και με τα Οικονομικά. Η σύζευξη των δυο αυτών επιστημών που αποτέλεσε και το αντικείμενο του μεταπτυχιακού προγράμματος που παρακολούθησα, συνέβαλλε μέσα από την διδασκαλία και την ακαδημαϊκή καθοδήγηση τους στην ανάπτυξη της διεπιστημονικής σκέψης, στοιχείο καταλυτικό και νευραλγικής σημασίας για την σύνταξη της παρούσας διπλωματικής εργασίας.

Τέλος, πολύ θερμές ευχαριστίες απευθύνω προς την οικογένεια μου και τους φίλους μου. Ένα μεγάλο ευχαριστώ προς τον πατέρα μου Σταύρο, την μητέρα μου Ελευθερία και την αδερφή μου Μαρία που μέσα από τις παρατηρήσεις και τις υποδείξεις τους, με συνεπικούρησαν κατά την εκπόνηση της εργασίας. Ένα μεγάλο ευχαριστώ προς άπαντες τους φίλους και άπασες τις φίλες μου που ο καθένας και η καθεμία με τον τρόπο τους με επηρέαζαν θετικά όλο το χρονικό διάστημα ενασχόλησης με την διπλωματική μου εργασία.

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Ερευνητικός σκοπός της παρούσας διπλωματικής εργασίας είναι η διεπιστημονική προσέγγιση μεταξύ νομικής και οικονομικής επιστήμης, εντός ενός θεματικού πλαισίου που η εμπέδωση της νομικής οπτικής πάνω στο δίκαιο της βιομηχανικής ιδιοκτησίας από την μια μεριά προκρίνεται ως απαραίτητη για την κατανόηση των οικονομικών θεμάτων που άπτονται των άμεσων ξένων επενδύσεων. Από την άλλη όμως, μια αμιγώς νομική προσέγγιση στερεί από τον αναγνώστη την δυνατότητα να κατανοήσει το ποια είναι η οικονομική και πρακτική αξία ενός κανόνα δικαίου κατά την εφαρμογή του. Η εξισορρόπηση ανάμεσα στις δυο προσεγγίσεις κρίνεται επιτακτική.

Κατά τούτο, ο ερευνητικός σκοπός της εργασίας είναι διπλός: Σε πρώτο στάδιο, η αναγνώριση και κατανόηση ενός συστήματος κανόνων δικαίου, αυτού της βιομηχανικής ιδιοκτησίας. Σε δεύτερο στάδιο, η κατανόηση του ρόλου που μπορεί να διαδραματίσει αυτό το σύστημα κανόνων σε μια καθημερινή πτυχή της ανθρώπινης οικονομικής δραστηριότητας, που δεν είναι άλλη από τις άμεσες ξένες επενδύσεις. Μπορεί να επηρεάσει ένας τέτοιος κανόνας και σε τι βαθμό άραγε την προσέλκυση μιας άμεσης ξένης επένδυσης; Σε καμία περίπτωση δεν πρέπει να θεωρηθεί πως το ένα στάδιο υπερέχει του άλλου. Και τα δυο είναι ερευνητικώς ισάξια και έτσι πρέπει να θεωρηθούν. Απλώς μέσω της εργασίας αποσκοπείται, με την κατανόηση του πρώτου/νομικού σκέλους, ο αναγνώστης να έχει πρωτίστως λάβει γνώση του περιεχομένου των σχετικών κανόνων δικαίου, ούτως ώστε να έχει εμπεδώσει κατ' αυτόν τον τρόπο την φιλοσοφία και τον μηχανισμό προστασίας που παρέχουν οι εν λόγω κανόνες σε μια οικονομία. Αφού έχει επιτευχθεί ο συγκεκριμένος ερευνητικός στόχος, θα είναι σε θέση να κατανοήσει και τον δεύτερο, δηλαδή της επίδρασης του παραπάνω δικαικού συστήματος στην επίτευξη άμεσων επενδύσεων.

Η συνύπαρξη νομικής και οικονομικών, θα συνεπάγεται την συνύπαρξη δυο ερευνητικών μεθοδολογιών. Αφενός της συγκέντρωσης όλων των πηγών δικαίου που αφορούν την διεθνή νομική προστασία της βιομηχανικής ιδιοκτησίας, με λεπτομερή καταγραφή των διεθνών συνθηκών και των άρθρων που περιλαμβάνονται σε αυτές και καθορίζουν το περιεχόμενο της έννομης προστασίας (νομικό σκέλος). Αφετέρου, της ερευνητικής βιβλιογραφίας δεδομένων βάσει των οποίων καταγράφεται και υπολογίζεται σε οικονομική κλίμακα η συσχέτιση μεταξύ νομικής προστασίας της βιομηχανικής ιδιοκτησίας και συγκέντρωσης άμεσης ξένης επένδυσης. Να σημειωθεί πάντως πως το νομικό σκέλος δεν θα αποτελείται από μια στείρα παραπομπή σε διατάξεις των διεθνών συνθηκών, αλλά πολλώ δε μάλλον θα γίνονται παράλληλα βιβλιογραφικές αναφορές σε ερευνητικά δεδομένα, που λειτουργούν είτε επεξηγηματικά ως

προς το περιεχόμενο των άρθρων, είτε καλύπτοντας κενά και ασάφειες τους, είτε παρέχοντας τελεολογική και ιστορική ερμηνεία στο περιεχομένου τους.

Τέλος, και δίχως να υπάρχει ο σκοπός της ενδεδειγμένης παράθεσης των συμπερασμάτων της διπλωματικής εργασίας σε αυτό το σημείο, κρίνεται σκόπιμο να υπογραμμισθεί πως ο αναγνώστης με το πέρας της εργασίας, θα είναι σε πλήρη θέση να του να γνωρίζει το διεθνές σύστημα της βιομηχανικής ιδιοκτησίας και επιπρόσθετα της σημασίας που δύναται να έχει και έχει αυτό στον τομέα των άμεσων ξένων επενδύσεων.

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΕΥΧΑΡΙΣΤΙΕΣ.....σελ.3
ΠΕΡΙΛΗΨΗ.....σελ.4-5
ΚΑΤΑΣΤΑΣΗ ΑΚΡΩΝΥΜΙΩΝ.....σελ.9-10
ΕΙΣΑΓΩΓΗ.....σελ.10-13
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1^ο : Η ΔΙΕΘΝΗΣ ΕΝΝΟΜΗ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑ ΤΩΝ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΩΝ ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΚΗΣ ΙΔΙΟΚΤΗΣΙΑΣ.....σελ.13-87
1.1 Εισαγωγή στο διεθνές δίκαιο βιομηχανικής ιδιοκτησίας.....σελ.13-17
1.2 Συμφωνία TRIPS: Μια προσέγγιση της Συμφωνίας βάσει του κύκλου των διαπραγματεύσεων.....σελ.17-19
1.3 Στόχοι, αρχές και εξαιρέσεις εντός της Συμφωνίας TRIPS.....σελ.19-28
Α) Στόχοι της Συμφωνίας TRIPS.....σελ.19-20
Β) Αρχές της Συμφωνίας και εξαιρέσεις από την εφαρμογή τους.....σελ.20-21
Γ) Γενικές Εξαιρέσεις από τις αρχές και τους κανόνες της Συμφωνίας.....σελ.21-28
1.4 Συμφωνία του Παρισίου (1883).....σελ.28-31
Α) Κίνητρα και καινοτομίες της Συμφωνίας.....σελ.28-29
Β) Ορισμός της προστασίας της βιομηχανικής ιδιοκτησίας.....σελ.29
Γ) Η αρχή της χρονικής προτεραιότητας.....σελ.29-30
Δ) Η αρχή της εθνικής μεταχείρισης.....σελ.31
1.5 Προστασία του δικαιώματος σε σήμα.....σελ.31-42
Α) Πλαίσιο προστασίας σύμφωνα με τις διατάξεις της Συμφωνίας του Παρισίου.....σελ.31-35
Β) Πλαίσιο προστασίας σύμφωνα με διατάξεις της Συνθήκης TRIPS.....σελ.35-37
Γ) Συμφωνία και Πρωτόκολλο της Μαδρίτης: Καθιέρωση του Συστήματος της Μαδρίτης.....σελ.37-42
1.6 Προστασία του δικαιώματος σε γεωγραφική ένδειξη και ονομασία προελεύσεως.....σελ. 42-48
Α) Συμφωνία TRIPS για το δικαίωμα σε γεωγραφική ένδειξη.....σελ.42-43

B) Συμφωνία της Λισαβόνας και Πράξη της Γενεύης: Καθιέρωση του Συστήματος της Λισαβόνας.....	σελ.43-48
1.7 Προστασία του δικαιώματος στο βιομηχανικό σχέδιο.....	σελ.48-54
A) Η προστασία του δικαιώματος στο βιομηχανικό σχέδιο σύμφωνα με την συνθήκη TRIPS.....	σελ.48-50
B) Οι ρυθμίσεις της Συμφωνίας του Παρισίου.....	σελ.50-51
Γ) Οι συνθήκες της Χάγης και της Γενεύης: Η εγκαθίδρυση του Συστήματος της Χάγης.....	σελ.51-54
1.8 Προστασία του δικαιώματος σε δίπλωμα ευρεσιτεχνίας.....	σελ.54-69
A) Οι ρυθμίσεις της Συμφωνίας του Παρισίου.....	σελ.54-60
B) Το νομικό καθεστώς υπό την Συνθήκη TRIPS.....	σελ.60-64
Γ) Το διεθνές σύστημα καταχώρισης σύμφωνα με την Συνθήκη PCT.....	σελ.64-69
1.9 Προστασία του δικαιώματος σε τοπογραφία ολοκληρωμένου κυκλώματος.....	σελ.69-74
A) Το ρυθμιστικό πλαίσιο του δικαιώματος με βάση την Συνθήκη περί διανοητικής ιδιοκτησίας στον τομέα των ολοκληρωμένων κυκλωμάτων (Συνθήκη της Ουάσιγκτον).....	σελ.69-72
B) Διατάξεις προστασίας με βάση την συνθήκη TRIPS.....	σελ.72-74
1.10 Προστασία του δικαιώματος του εμπορικού απορρήτου...σελ.74-80	
A) Η διασφάλιση προστασίας του εμπορικού απορρήτου υπό το πρίσμα του δικαίου του αθέμιτου ανταγωνισμού.....	σελ.74-75
B) Η κατοχύρωση της προστασίας του εμπορικού απορρήτου κατά το άρθρο 39 της Συνθήκης TRIPS.....	σελ.75-78
Γ) Η προστασία απόρρητων δοκιμών και δεδομένων από τα κράτη κατά το άρθρο 39 παρ. 3 της Συνθήκης TRIPS.....	σελ.78-80
1.11 Ρόλος και αρμοδιότητες του Παγκόσμιου Οργανισμού Διανοητικής Ιδιοκτησίας.....	σελ.80-81
1.12 Συμπέρασμα.....	σελ.81-83
1.13 Βιβλιογραφία Κεφαλαίου.....	σελ.83-87

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2^ο : Η ΣΥΜΒΟΛΗ ΤΗΣ ΕΝΝΟΜΗΣ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑΣ ΤΩΝ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΩΝ ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΚΗΣ ΙΔΙΟΚΤΗΣΙΑΣ ΣΤΗΝ ΠΡΟΣΕΛΚΥΣΗ ΑΜΕΣΩΝ ΞΕΝΩΝ ΕΠΕΝΔΥΣΕΩΝ.....σελ.88-154

2.1 Εισαγωγή.....σελ.88-90

2.2 Η έννοια της άμεσης ξένης επένδυσης (ΑΞΕ), της χώρας υποδοχής και της χώρας προέλευσης.....σελ.90-92

2.3 Τα βασικά κριτήρια προσέλκυσης της άμεσης ξένης επένδυσης (Κριτήρια OLI).....σελ.92-94

2.4 Συγκριτική ανάλυση της συμβολής του δικαίου βιομηχανικής ιδιοκτησίας στην προσέλκυση άμεσης ξένης επένδυσης σε σχέση με άλλες μορφές διεθνών οικονομικών συναλλαγών.....σελ.94-112

A) Συγκριτική ανάλυση σε σχέση με το διεθνές εμπόριο.....σελ.94-104

B) Συγκριτική ανάλυση σε σχέση με τις συμβάσεις licensing.....σελ.104-112

2.5 Η συμβολή του δικαίου βιομηχανικής ιδιοκτησίας στην προσέλκυση ΑΞΕ με βάση την οικονομική ανάπτυξη της χώρας υποδοχής (host country).....σελ.112-137

A) Συμβολή στην προσέλκυση ΑΞΕ στις αναπτυγμένες χώρες.....σελ.112-119

B) Συμβολή στην προσέλκυση ΑΞΕ στις αναπτυσσόμενες χώρες.....σελ.119-128

Γ) Συμβολή στην προσέλκυση ΑΞΕ στις λιγότερο αναπτυγμένες χώρες....σελ.128-137

2.6 Η συμβολή του δικαίου βιομηχανικής ιδιοκτησίας στην προσέλκυση ΑΞΕ με βάση τον τομέα δραστηριοποίησης της επενδύτριας επιχείρησης.....σελ.137-148

A) Συμβολή στην προσέλκυση ΑΞΕ στον πρωτογενή τομέα.....σελ.137-140

B) Συμβολή στην προσέλκυση ΑΞΕ στον δευτερογενή τομέα.....σελ.140-147

Γ) Συμβολή στην προσέλκυση ΑΞΕ στον τριτογενή τομέα.....σελ.147-148

2.7 Συμπέρασμα σελ.148-149

2.8 Βιβλιογραφία Κεφαλαίου σελ.149-154

ΕΠΙΛΟΓΟΣ.....σελ.154-156

ΣΥΝΤΟΜΟΓΡΑΦΙΕΣ-ΑΡΚΤΙΚΟΛΕΞΑ

ΑΞΕ	Άμεση Ξένη Επένδυση
TRIPS	Agreement on Trade-related aspects of intellectual property rights
GATT	General Agreement on Tariffs and Trade
GATS	General Agreement on Trade in Services
ΠΟΕ	Παγκόσμιος Οργανισμός Εμπορίου
Κ-μ	Κράτος-μέλος
WIPO	World Intellectual Property Organization
ΕΟΚ	Ευρωπαϊκή Οικονομική Κοινότητα
ΜΕΚ	αρχή του Μάλλον Ευνοούμενου Κράτους
Φ.π	Φυσικό πρόσωπο
Ν.π	Νομικό πρόσωπο
ΑΕΠ	Ακαθάριστο Εγχώριο Προϊόν
IP Office	Intellectual Property Office
EPO	European Patent Office
AIPO	African Organization of Intellectual Property
LDCs	Least Developed Countries
PCT	Patent Cooperation Treaty
IPER	International Preliminary Examination Report
ΟΗΕ	Οργανισμός Ηνωμένων Εθνών
ΓΣ	Γενική Συνέλευση
OLI	Ownership-Location-Internalization
R&D	Research and Development

SMP	Significant Market Power
IPR	Intellectual Property Rights
CPI	Corruption Perception Index
GNP	Gross National Product
HDI	Human Development Index
BRIC	Brazil-Russia-India-China
GDP	Gross Domestic Product
KBA	Knowledge-Based Asset
UNCTAD	United Nations Conference on Trade and Development

Εισαγωγή: Μια επισκόπηση στη θεματική της διπλωματικής εργασίας

Στη σύγχρονη εποχή η ανάγκη ύπαρξης διεπιστημονικής έρευνας δεν συνιστά ένα επιστημονικό εργαλείο που απλώς διευκολύνει τον ερευνητή του οποιουδήποτε επιστημονικού κλάδου στο να συγκεντρώσει μια πληθώρα διαφορετικών δεδομένων. Επιπροσθέτως, σε πολλές επιστημονικές προσεγγίσεις, η διεπιστημονική έρευνα αποτελεί τον μονόδρομο ούτως ώστε να επιτευχθεί η ολοκληρωμένη διερεύνηση και σύλληψη απαντήσεων στα διάφορα ερωτήματα που ανακύπτουν κατά την διεξαγωγή μιας έρευνας. Ως εκ τούτου, η αλληλεπίδραση των επιστημών είναι συχνά αναπόφευκτη και αναγκαία, δεδομένου ότι κατ' αυτόν τον τρόπο ο ερευνητής αποκτά ένα όχι μόνο πιο εκτεταμένο πεδίο γνώσεων, αλλά συν τοις άλλοις μια περισσότερο πολυεπίπεδη και ολιστική προσέγγιση του υπό ερεύνηση θέματος. Ακριβώς αυτό το φαινόμενο συναντά κάποιος σε μια διεπιστημονική προσέγγιση ανάμεσα στα Οικονομικά και την Νομική επιστήμη. Οι νόμοι που τίθενται σε ισχύ σε μια έννομη τάξη κράτους ή διεθνούς οργανισμού επιδρούν επί του τρόπου που αναπτύσσεται η οικονομία στον συγκεκριμένο χώρο και διαμορφώνουν την δομή επί της οποίας αναπτύσσονται οι οικονομικές σχέσεις. Δεν μπορεί να διανοηθεί κάποιος να λειτουργεί ένα οποιοδήποτε οικονομικό σύστημα χωρίς να υπάρχουν από πίσω όλοι οι απαραίτητοι κανόνες που θα ρυθμίσουν το πως θα λειτουργήσει αυτό το σύστημα και πως αυτοί οι κανόνες θα απαντήσουν επί της ουσίας στο θεμελιώδες ερώτημα της

Οικονομικής Επιστήμης, δηλαδή το τι, πως και από ποιον θα παραχθεί σε μια οικονομία με τον πιο αποτελεσματικό τρόπο. Οι νόμοι προηγούνται των οικονομικών σχέσεων που θα διαμορφωθούν καθώς και της οικονομικής ανάπτυξης που θα έρθει πιθανώς μέσω αυτών. Συνεπώς οι νόμοι προηγούνται της οικονομίας και αυτοί διαμορφώνουν το οικονομικό περιβάλλον.

Άρα σε τι συνίσταται η μελέτη των νόμων; Αφενός και καταρχήν στην κατανόηση τους αυτή καθαυτή. Οποτεδήποτε εμπλέκεται η διεπιστημονική μελέτη της νομικής επιστήμης με κάποια άλλη, κρίνεται σκόπιμο, να προηγείται μια εκτενής και αναλυτική νομική έρευνα πάνω στο νομικό καθεστώς που διέπει ένα κοινωνικό, οικονομικό, πολιτικό φαινόμενο, εν προκειμένω υπό την παρούσα εργασία οικονομικό, όπως αυτό των άμεσων ξένων επενδύσεων. Η νομική έρευνα απαιτεί τον εντοπισμό όλων ή τουλάχιστον των πιο καθοριστικών κανόνων δικαίου και την ενδελεχή ανάλυση τους, καθώς έτσι επιτυγχάνονται οι εξής συνιστάμενες: Πρώτον, ο εντοπισμός του ποιο δικαίωμα ή συμφέρον έρχεται να προστατεύσει ο νομοθέτης, καθιστώντας το δηλαδή έννομο. Δεύτερον, ο διαχωρισμός των περιπτώσεων που κρίνεται θεμιτή η προστασία αυτού του συμφέροντος με αυτές όπου δεν δικαιολογείται κατά τον νομοθέτη η παροχή έννομης προστασίας, θεσπίζοντας εξαιρέσεις. Τρίτον, η κατανόηση των λόγων που οδήγησαν τον νομοθέτη σε μια νομική ρύθμιση.

Με την ολοκλήρωση της συγκέντρωσης όλων των αναγκαίων νομικών δεδομένων από τον αναγνώστη, μπορεί ο τελευταίος να καταλήξει στο εξής συμπέρασμα: Η γνώση των κανόνων δικαίου είναι πολύτιμη. Ωστόσο, γίνεται πολυτιμότερη, όταν δια μέσου αυτής, είναι σε θέση να εμπεδώσει τους μηχανισμούς μέσω των οποίων αυτοί οι κανόνες δικαίου επιδρούν σε εκφάνσεις της ανθρώπινης δραστηριότητας, διαμορφώνοντας την, και ειδικότερα, όπως αυτή της οικονομίας. Στόχος της διπλωματικής εργασίας δεν είναι σε καμία περίπτωση να καταδείξει εσωτερικές αδυναμίες της νομικής επιστήμης στην επίλυση νομικών ζητημάτων με αποκλειστική χρήση νομικών εργαλείων και μεθόδων. Ούτε η ανάγκη διεπιστημονικής συνύπαρξης επιστημονικών εργαλείων άλλων επιστημών για την καλύτερη ρύθμιση κενών του νόμου, επιβεβαιώνοντας την έτι μια φορά ανικανότητα του νομικού formalismού να τεκμηριώσει με μόνη την αξιοποίηση της νομικής σκέψης έναν κανόνα δικαίου ή μια δικαστική απόφαση. Αντιθέτως, η παρούσα διπλωματική εργασία, έχοντας ως αφετηρία την διεισδυτική έρευνα πάνω σε έναν κλάδο του δικαίου και έχοντας συμβάλλει τόσο στην εμπέδωση του θεσμικού πλαισίου που διέπει αυτούς τους κανόνες δικαίου, όσο και της τελεολογίας τους, υπεισέρχεται στην έρευνα αυτήν την φορά αμιγώς της επίδρασης που φέρει το συγκεκριμένο δίκαιο πάνω στην σφαίρα της οικονομίας. Ειδικότερα, δίδονται απαντήσεις επί του ποια μπορεί να είναι η συμβολή του δικαίου στις δομές και την σύνθεση μιας αγοράς, σε τι έκταση, αν

επιδρά θετικά ή αρνητικά στην οικονομική μεγέθυνση, αν οδηγεί την αγορά σε «άνοιγμα», καθιστώντας την τμήμα μιας παγκοσμιοποιημένης αγοράς ή αν την μετατρέπει σε περισσότερο «εσωστρεφή». Ως εκ τούτου έχοντας ως βάση την ερευνητική ανάπτυξη του νομικού σκέλους, το τελευταίο χρησιμοποιείται ως εργαλείο για την απάντηση σε επιτακτικά ζητήματα της οικονομικής επιστήμης, παρέχοντας εξηγήσεις για το πως επιδρά στην τελευταία. Η κατάληξη αυτή στην επιστημονική έρευνα, καθιστά την τελευταία διεπιστημονική.

Έχοντας δώσει προκαταβολικά παραπάνω τους λόγους μελέτης του θέματος της διπλωματικής εργασίας, προκρίνεται η εισαγωγή στο θέμα της διπλωματικής εργασίας. Συγκεκριμένα, η θεματική της εργασίας επικεντρώνεται στο πρώτο κεφάλαιο στην έρευνα πάνω στο διεθνές δίκαιο της βιομηχανικής ιδιοκτησίας. Εντός του πρώτου κεφαλαίου, θα γίνει μια εκτενής ανάλυση πάνω στις θεμελιώδεις διεθνείς συνθήκες και τις αντίστοιχες διατάξεις που προβλέπουν και ρυθμίζουν την παροχή έννομης προστασίας επί των δικαιωμάτων βιομηχανικής ιδιοκτησίας σε παγκόσμιο επίπεδο, ενώ θα γίνουν και αναφορές στους διεθνείς οργανισμούς που επιλαμβάνονται θεσμικά την εποπτεία και προστασία των σχετικών δικαιωμάτων. Εντός του ίδιου κεφαλαίου και με σκοπό την αρωγή του αναγνώστη πάνω σε θέματα κατανόησης εννοιών, θα προηγηθεί μια οριοθέτηση της έννοιας και του αντικειμένου του κλάδου του διεθνούς δικαίου της βιομηχανικής ιδιοκτησίας. Αφού ολοκληρωθεί η μελέτη του περιεχομένου του πλαισίου προστασίας του παραπάνω δικαιικού κλάδου, θα ακολουθήσει στο δεύτερο κεφάλαιο το στάδιο της διεπιστημονικής προσέγγισης ανάμεσα στην νομική και τα οικονομικά. Ειδικότερα, θέτοντας ως βάση το διεθνές δίκαιο βιομηχανικής ιδιοκτησίας, θα εξεταστεί η έκταση της συμβολής του στον κλάδο της οικονομικής επιστήμης, ειδικότερα αυτού των Άμεσων Ξένων Επενδύσεων (ΑΞΕ). Αφού πρωτίστως, διευκρινιστεί το πλαίσιο που περιβάλλει τις ΑΞΕ και παρασχεθούν σημαντικές οριοθετήσεις γύρω από όρους της οικονομικής επιστήμης, κρίσιμους για την μελέτη τους, θα υπεισέλθουμε σε μια διεξοδική ανάλυση της επίδρασης που ασκεί το δίκαιο βιομηχανικής ιδιοκτησίας στην προσέλκυση άμεσων ξένων επενδύσεων σε μια εθνική αγορά. Θα διερευνηθεί το πως επηρεάζονται αυτές καθαυτές οι άμεσες ξένες επενδύσεις συγκριτικά με άλλες διεθνείς οικονομικές συναλλαγές, και κυρίως το πως επηρεάζονται με γνώμονα τα διάφορα χαρακτηριστικά τόσο της επενδύτριας επιχείρησης όσο και της χώρας υποδοχής.

Με την ολοκλήρωση της διπλωματικής εργασίας, ο αναγνώστης θα βρίσκεται στην εξής θέση: Αφενός, όπως και αναφέρθηκε παραπάνω, θα έχει πλήρη εικόνα των διεθνών κανόνων δικαίου που ρυθμίζουν τα δικαιώματα βιομηχανικής ιδιοκτησίας. Θα είναι σε θέση να γνωρίζει το προστατευτικό πεδίο του εκάστοτε δικαιώματος, τις αρχές καθώς και τις εξαιρέσεις που το διέπουν. Αφετέρου όμως, θα μπορεί να κατανοήσει μέσα από την οικονομική έρευνα και από

τα διαγράμματα που θα παρασχεθούν στο δεύτερο κεφάλαιο, το ποια είναι η συνεισφορά του δικαίου της βιομηχανικής ιδιοκτησίας στην άνοδο των επενδύσεων και στην οικονομική μεγέθυνση. Θα είναι σε θέση να εμπεδώσει, πως δεν πρόκειται για ένα δίκαιο που απλώς προστατεύει το ατομικό δικαίωμα της περιουσίας, αλλά συνιστά ένα από τα πλέον αποτελεσματικότερα όπλα που έχει στη διάθεση του ένα κράτος στον 21^ο αιώνα για να κυριαρχήσει οικονομικά και να αναδείξει τον εαυτό του ως μια εύρωστη και ανταγωνιστική οικονομία. Η σημασία της ανταγωνιστικότητας καθίσταται ακόμη πιο επιτακτική ιδίως σήμερα που η αγορά είναι περισσότερο παγκοσμιοποιημένη. Ως εκ τούτου, μέσω της έρευνας που πρόκειται να ακολουθήσει, θα μπορούν να εξαχθούν σαφή συμπεράσματα για το πως μια εθνική οικονομία μπορεί να αντλήσει πλεονεκτήματα έναντι άλλων οικονομιών σε ό,τι αφορά την οικονομική της ανάπτυξη, αξιοποιώντας την σημασία των κανόνων που διέπουν την βιομηχανική ιδιοκτησία.

Κεφάλαιο 1^ο: Η διεθνής έννομη προστασία των δικαιωμάτων βιομηχανικής ιδιοκτησίας.

1.1. Εισαγωγή στο διεθνές δίκαιο βιομηχανικής ιδιοκτησίας

Το διεθνές δίκαιο βιομηχανικής ιδιοκτησίας συνιστά μια έννομη τάξη που συγκροτείται από ένα πλέγμα κανόνων δικαίου και γενικών αρχών. Όπως και το δίκαιο πνευματικής ιδιοκτησίας, αφορά και επιδιώκει την έννομη προστασία δικαιωμάτων επί των άυλων αγαθών προσώπων των οποίων εδώ η δράση όντας διεθνές δίκαιο πλέον, εκτείνεται σε περισσότερα του ενός κράτη. Σε αντίθεση όμως με την πνευματική ιδιοκτησία, η οποία προστατεύει τα δικαιώματα του δημιουργού πάνω σε έργα λόγου, τέχνης και επιστήμης, η βιομηχανική ιδιοκτησία εστιάζει στην προστασία άυλων αγαθών που συνδέονται με μια επιχείρηση ή με τα προϊόντα της και φέρουν περισσότερο εμπορικό ή βιομηχανικό και εφευρετικό χαρακτήρα. Περιπτώσεις τέτοιων δικαιωμάτων που χρήζουν προστασίας, συνιστούν το δικαίωμα στο σήμα, το βιομηχανικό σχέδιο ή υπόδειγμα, το δίπλωμα ευρεσιτεχνίας, η γεωγραφική ένδειξη και η ονομασία προελεύσεως, το εμπορικό απόρρητο και τοπογραφίες ολοκληρωμένων κυκλωμάτων. Η ανάγκη προστασίας από τυχόν προσβολές των δικαιωμάτων αυτών που πλέον εμφανίζονται ως άυλα αγαθά και σε αγορές άλλων χωρών, δημιουργεί αν μη τι άλλο εξαιρετικά κρίσιμα ερωτήματα ως προς τις προϋποθέσεις κτήσης τους, την ενάσκησή τους καθώς και την προστασία τους στην

περίπτωση προσβολής τους σε διαφορετικές έννομες τάξεις. Ένα ευρύτερο, υπερεθνικό σύστημα έννομης προστασίας καθίσταται περισσότερο αναγκαίο όσον αφορά την θέσπιση κανόνων δικαίου που ρυθμίζουν τα δικαιώματα βιομηχανικής ιδιοκτησίας φυσικών ή νομικών προσώπων, που επιδιώκουν σε κύρια βάση την διεθνή ανάπτυξη των οικονομικών τους δραστηριοτήτων, ιδίως αν λάβουμε υπόψιν την ικανότητα των αναπτυσσόμενων χωρών σήμερα να διεισδύουν μέσω άμεσων επενδύσεων πιο εύκολα από παλιά στις αγορές άλλων χωρών. Αυτή η ευχέρεια, τις οδηγεί στο να βασίζονται περισσότερο σε σχέση με παλιά στο συγκριτικό πλεονέκτημα της προστασίας των αγαθών της βιομηχανικής ιδιοκτησίας (Reichmann, 1995, p. 346). Η εμφάνιση των διακριτικών γνωρισμάτων βιομηχανικής ιδιοκτησίας τόσο της επιχείρησης όσο και των αγαθών ή υπηρεσιών και σε άλλες χώρες, συνιστά αναπόσπαστο κομμάτι της παγκόσμιας μετακίνησης οικονομικών πόρων, άρα είναι δεδομένο ότι μια ασφαλής διεθνής επένδυση για να υπάρξει προϋποθέτει ένα υπερεθνικό σύστημα προστασίας των αύλων αγαθών της βιομηχανικής ιδιοκτησίας που θέτει με την σειρά του μια σειρά κανόνων παροχής minimum προστασίας και εν γένει εναρμόνιση των αντίστοιχων εθνικών δικαίων.

Σήμερα, μεγάλο τμήμα νομικής ρύθμισης και εναρμόνισης του δικαίου βιομηχανικής ιδιοκτησίας συναντάται στη συνθήκη TRIPS (Agreement on Trade-Related Aspects of Intellectual Property Rights), η οποία υπήρξε αποτέλεσμα διαβουλεύσεων εντός του Γύρου της Ουρουγάης (1986-1990) στο πλαίσιο της τότε Γενικής Συμφωνίας Δασμών και Εμπορίου / General Agreement on Tariffs and Trade (GATT). Ως συνθήκη τέθηκε σε ισχύ την 01/01/1995 ως μέρος της Ιδρυτικής Συνθήκης του ΠΟΕ. Η εν λόγω συνθήκη θα είναι αυτή που θα μας απασχολήσει περισσότερο στο πλαίσιο του 1^{ου} Κεφαλαίου της διπλωματικής εργασίας ως προς την καλύτερη προσέγγιση και μελέτη των υφιστάμενων διεθνών κανόνων και αρχών που ισχύουν, δεδομένου κιόλας ότι ως διεθνές κείμενο, αποτελεί σήμερα αναπόσπαστο τμήμα του δικαίου του Παγκόσμιου Οργανισμού Εμπορίου δεσμευτικής ισχύος για όλα τα κ-μ του. Ως διεθνής συνθήκη φέρει την συμβολή εισαγωγής στο διεθνές δίκαιο βιομηχανικής ιδιοκτησίας ιδιαίτερος σημαντικών στοιχείων όπως την σύνδεση του δικαίου βιομηχανικής ιδιοκτησίας με τις διεθνείς επενδύσεις και το εμπόριο, την καθιέρωση ελάχιστων δεσμεύσεων προστασίας, την υποχρεωτική διαδικασία επίλυσης διαφορών ενώπιον του μηχανισμού επίλυσης διαφορών του ΠΟΕ και την εισαγωγή νέων δικαιωμάτων βιομηχανικής ιδιοκτησίας ανύπαρκτων μέχρι τότε σε πολλές εθνικές έννομες τάξεις. Μεταξύ άλλων αποτελεί τον κύριο κορμό αναφοράς για το σύνολο των δικαιωμάτων βιομηχανικής ιδιοκτησίας, και όλα τα δικαιώματα που θα αναλυθούν παρακάτω θα φέρουν πάντα ως νομική βάση αναφοράς την συνθήκη TRIPS.

Παρόλα αυτά, πηγές δικαίου αποτελούν και διεθνείς συνθήκες προ της συμφωνίας TRIPS που θα εξεταστούν, με αξιοσημείωτη την περίπτωση της Συμφωνίας του Παρισιού (1883). Με την

εν λόγω συνθήκη που αποτέλεσε την πρώτη διεθνή συμφωνία που ρύθμιζε ζητήματα δικαιωμάτων βιομηχανικής ιδιοκτησίας, οριοθετήθηκε μεταξύ άλλων η έννοια της προστασίας της βιομηχανικής ιδιοκτησίας, εισήχθη η αρχή της χρονικής προτεραιότητας ως προς την απόκτηση δικαιωμάτων σε άλλο κράτος, καθώς και η αρχή της εθνικής μεταχείρισης περί μη διάκρισης μεταξύ ημεδαπού και αλλοδαπού δικαιούχου (Hallstein, 1989, p. 268). Η Συμφωνία του Παρισίου καθιέρωνε πράγματι μέσω των παραπάνω γενικών αρχών ορισμένες δικλείδες προστασίας. Ωστόσο δεν ορίστηκε μια σειρά κοινών γνωρισμάτων και ρυθμίσεων για τα δικαιώματα, ενώ η εναρμόνιση ανάμεσα στα δίκαια των συμβαλλομένων κρατών ήταν ισχνή, καθώς με την εν λόγω Συμφωνία εναπόκειτο κατά κύριο λόγο στον εθνικό νομοθέτη του κάθε κράτους να ρυθμίσει τον τρόπο παροχής έννομης προστασίας στα δικαιώματα βιομηχανικής ιδιοκτησίας.

Αρκετά πριν από την σύναψη της TRIPS, άρχισε επίσης και η σύναψη μεταξύ κρατών συμφωνιών πλέον με βασική αποστολή την διαμόρφωση ενός παγκόσμιου συστήματος/αρχής υποβολής αίτησης και κατοχύρωσης δικαιωμάτων βιομηχανικής ιδιοκτησίας διεθνώς. Κατ' αυτόν ο τρόπο, ο δικαιούχος σχετικών δικαιωμάτων απέκτησε έτσι την δυνατότητα όπως μπορούσε να αιτηθεί και να κατοχυρώσει ένα δικαίωμα του σε άυλο αγαθό εντός της επικράτειας ενός κράτους, τώρα να δημιουργηθεί μέσα από αυτές τις συνθήκες, η δυνατότητα να αναγνωρίζεται το δικαίωμα του με μια μόνο αίτηση σε όσα κράτη θέλει εκείνος και συμβάλλονταν ως κράτη στις εν λόγω συνθήκες. Παρά δηλαδή την ύπαρξη κάποιων κοινών αρχών που θα έπρεπε να τηρούν τα κράτη-μέλη στο πλαίσιο της Συμφωνίας του Παρισίου καθώς και της ικανότητας που είχαν πλέον να κατοχυρώνεται ένα σήμα σε περισσότερα του ενός κ-μ της Ένωσης για την Προστασία της βιομηχανικής ιδιοκτησίας (πρόκειται για τον διεθνή οργανισμό που συστάθηκε από την παραπάνω Συμφωνία), η κατοχύρωση του δεν αναγνωριζόταν αυτομάτως από όλα τα κ-μ. Τουναντίον έπρεπε να γίνονται αυτοτελείς καταθέσεις σε κάθε κράτος. Αυτό που απουσίαζε ήταν η παροχή ενός διεθνούς συστήματος αναγνώρισης ενός δικαιώματος βιομηχανικής ιδιοκτησίας ταυτόχρονα σε πολλά κράτη. Ένα πρώτο παράδειγμα είναι η Συμφωνία της Μαδρίτης (1891) και το σχετικό Πρωτόκολλο (1989), εντός των οποίων δημιουργήθηκε ένα σύστημα διεθνούς κατοχύρωσης σήματος από πρόσωπο που έχει την έδρα του σε συμβαλλόμενο κράτος και αιτείται την θέση σε ισχύ του σήματος του και στην επικράτεια των υπολοίπων συμβαλλόμενων κρατών. Μια άλλη περίπτωση είναι η διεθνής αναγνώριση και προστασία δικαιώματος σε γεωγραφική ένδειξη ή ονομασία προέλευσης βάσει της Συμφωνίας της Λισαβόνας (1958) και της Πράξης της Γενεύης (2015), με την δημιουργία ενός ανάλογου συστήματος διεθνούς κατοχύρωσης. Άλλες διεθνείς συμφωνίες που αφορούν άλλα δικαιώματα βιομηχανικής ιδιοκτησίας και συγκρότησαν τέτοια συστήματα διεθνούς κατοχύρωσης και

αναγνώρισης είναι η Συνθήκη Συνεργασίας για τα Διπλώματα Ευρεσιτεχνίας (Patent Cooperation Treaty 1970), η Συνθήκη της Ουάσιγκτον (1989) που αφορά αποκλειστικά τα σχέδια διάταξης (τοπογραφίες) ολοκληρωμένων κυκλωμάτων καθώς και η Συνθήκη της Χάγης για τα βιομηχανικά σχέδια και υποδείγματα (1925). Όλες οι παραπάνω διεθνείς συνθήκες πλην της TRIPS, αποτελούν αναπόσπαστο δίκαιο του Παγκόσμιου Οργανισμού Διανοητικής Ιδιοκτησίας / World Intellectual Property Organization, στο εξής WIPO, που αποτελεί τον διεθνή οργανισμό διαχείρισης τους, και δεσμεύονται από αυτές όλα τα κράτη-μέλη του WIPO. Αντίθετα, η συνθήκη TRIPS όπως αναφέρθηκε, αποτελεί τμήμα της Ιδρυτικής Συνθήκης του ΠΟΕ, και ως εκ τούτου δεσμεύει όλα τα κ-μ του αντίστοιχου διεθνή οργανισμού. Παρόλα αυτά η συντριπτική πλειοψηφία των κρατών σήμερα είναι κράτη-μέλη και στους δυο οργανισμούς και δεσμεύονται ως εκ τούτου απ' τα κείμενα και των δυο συνθηκών.

Η διάρθρωση της διπλωματικής εργασίας ως προς το παρόν κεφάλαιο θα κινηθεί σε δυο επίπεδα. Κατά πρώτον, κρίνεται σκόπιμο να εξεταστούν οι δυο πιο θεμελιώδεις διεθνείς συνθήκες, η συνθήκη TRIPS και η Συμφωνία του Παρισίου. Μέσα από την σκιαγράφιση τους στις ενότητες 1.2, 1.3, 1.4 θα εκμαιευθούν για την πρώτη που είναι η πλέον σημαντική, το πνεύμα των διαπραγματεύσεων της στο πλαίσιο του Γύρου της Ουρουγάης, καθώς και για τις δυο συνθήκες οι στόχοι και οι αρχές που τέθηκαν με αυτές. Η εξέταση τους καθίσταται εξαιρετικά κρίσιμη, δεδομένου ότι μέσα από αυτήν την ανάλυση θα παρασχεθούν στον αναγνώστη τα εργαλεία κατανόησης των βασικών γενικών αρχών τόσο του δικαίου της βιομηχανικής ιδιοκτησίας όσο και του διεθνούς οικονομικού δικαίου, προκειμένου να υπεισέλθει στο δεύτερο επίπεδο διάρθρωσης του παρόντος κεφαλαίου, που είναι η ανάλυση των επιμέρους δικαιωμάτων βιομηχανικής ιδιοκτησίας από την σκοπιά των διεθνών συνθηκών. Συνεπώς, κάθε ενότητα του 1^{ου} Κεφαλαίου που θα ακολουθήσει πέραν των 1.2, 1.3, 1.4 που αφορούν τις δυο διεθνείς συνθήκες TRIPS και Παρισίου, θα φέρει ως αντικείμενο την ανάλυση ενός επιμέρους δικαιώματος βιομηχανικής ιδιοκτησίας. Ειδικότερα, θα αναλυθούν: το δικαίωμα σε σήμα, σε γεωγραφική ένδειξη και ονομασία προελεύσεως, σε βιομηχανικό σχέδιο και υπόδειγμα, το δίπλωμα ευρεσιτεχνίας, το δικαίωμα σε προστασία του εμπορικού απορρήτου και το δικαίωμα σε τοπογραφία ολοκληρωμένου κυκλώματος. Σκοπός δεν είναι απλώς η κατανόηση του ρυθμιστικού πλαισίου προστασίας στα αγαθά της βιομηχανικής ιδιοκτησίας, αλλά πολλώ δε μάλλον η κατανόηση των αιτίων και κινήτρων εκ μέρους των κρατών για την σύναψη των διεθνών συμφωνιών υπό το περιεχόμενο που φέρουν καθώς και των γενικών αρχών και στόχων που τις διέπουν. Μολονότι το βασικό διεθνές κείμενο που πρόκειται να εστιάσει η διπλωματική εργασία στις πρώτες ενότητες είναι η Συμφωνία TRIPS και η Συμφωνία του Παρισίου, στις μεταγενέστερες ενότητες επιμέρους ανάλυσης των

δικαιωμάτων θα γίνονται και αναλύσεις των τελευταίων βασιζόμενες στα υπόλοιπα διεθνή κείμενα εγκαθίδρυσης διεθνών συστημάτων κατάθεσης που μνημονεύθηκαν παραπάνω και συναπαρτίζουν από κοινού με την TRIPS και την Συμφωνία του Παρισιού τη διεθνή έννομη τάξη της βιομηχανικής ιδιοκτησίας. Στο τέλος του παρόντος Κεφαλαίου και πριν την είσοδο στο επόμενο, θα γίνει και μια σύντομη αναφορά και στον Παγκόσμιο Οργανισμό Διανοητικής Ιδιοκτησίας (WIPO) και στις αρμοδιότητες και στον ρόλο που έχει αναλάβει για την παγκόσμια προαγωγή της διανοητικής ιδιοκτησίας.

1.2. Συμφωνία TRIPS: Μια προσέγγιση της συμφωνίας βάσει του κύκλου διαπραγματεύσεων

Στη διάρκεια των διαπραγματεύσεων του Γύρου της Ουρουγκάης (1986-1990), τέθηκε σε πρώτη φάση εκ μέρους των αναπτυγμένων κρατών και ιδίως των ΗΠΑ η πρόταση της μείωσης των εμποδίων και των στρεβλώσεων που υφίστανται στο εμπόριο αγαθών και υπηρεσιών εξαιτίας της ανεπαρκούς νομικής προστασίας ή εφαρμογής από τα κράτη όσον αφορά τα δικαιώματα διανοητικής ιδιοκτησίας (βιομηχανικής και πνευματικής) (Κ. Υι, 2013, p.984-989). Ειδικότερα, τέθηκε για πρώτη φορά η συζήτηση περί εισαγωγής ελάχιστων κανόνων και προτύπων προστασίας αναφορικά με την απόκτηση και διατήρηση δικαιωμάτων διανοητικής ιδιοκτησίας και ορθής εφαρμογής τους, καθώς και ότι παράλληλα οι σχετικοί κανονισμοί δεν θα αποτελούσαν και οι ίδιοι με την σειρά τους το εμπόδιο στην ελεύθερη κυκλοφορία αγαθών και υπηρεσιών. Επίσης σύμφωνα με την παραπάνω πηγή, επισημάνθηκε από τις ΗΠΑ η ανάγκη θέσπισης ενός συμβουλευτικού μηχανισμού επίλυσης διαφορών, ενώ διατυπώθηκε και η προτροπή να συμβληθούν όλα τα κράτη στην υπό διαπραγμάτευση συνθήκη, υιοθετώντας στην έννομη τάξη τους μια ελάχιστη βάση εισαγωγής προστασίας των σχετικών δικαιωμάτων. Σε αδρές γραμμές οι προτάσεις των ΗΠΑ ταυτίζονταν με τις αντίστοιχες της τότε ΕΟΚ (Ευρωπαϊκή Οικονομική Κοινότητα), καθώς και οι δυο επιδίωκαν την σύνδεση των δικαιωμάτων διανοητικής ιδιοκτησίας με το ελεύθερο εμπόριο και επεδίωκαν την καθιέρωση νομικών βάσεων προστασίας. Εκ μέρους της τότε ΕΟΚ, επισημάνθηκε η σημασία της συμπληρωματικής εφαρμογής κανόνων δικαίου και αρχών που θεσπίστηκαν με άλλες συνθήκες ή εν μέσω του Παγκόσμιου Οργανισμού Διανοητικής Ιδιοκτησίας, και πως η νέα συμφωνία δεν θα έπρεπε να υποκαταστήσει ή να καταργήσει προγενέστερες συμφωνίες ως προς το περιεχόμενό τους, αλλά να εξειδικεύσει έτι περισσότερο το νόημα αρχών που προϋπήρχαν σε αυτές με σκοπό την σταδιακή άρση των εμποδίων στο διεθνές εμπόριο που προέκυπταν λόγω της μη εναρμόνισης των εθνικών δικαίων επί της διανοητικής ιδιοκτησίας. Οι θέσεις των αναπτυγμένων κρατών δεν

έμειναν ωστόσο χωρίς αντίλογο, ιδίως από τις αναπτυσσόμενες και λιγότερο αναπτυγμένες χώρες όπως επισημαίνεται στην παραπάνω πηγή. Αντιρρήσεις που αναπτύχθηκαν αφορούσαν καταρχάς, την ανάγκη ρύθμισης μόνο των εμποδίων που συνιστούν αντι-ανταγωνιστικές και καταχρηστικές πρακτικές εκ μέρους των δικαιούχων δικαιωμάτων διανοητικής ιδιοκτησίας και όχι τόσο την περαιτέρω καθιέρωση ενιαίων κανόνων και αρχών εναρμόνισης των εθνικών δικαίων. Μάλιστα χαρακτηριστική θέση εκ μέρους αυτών των κρατών σύμφωνα με τον Peter K. Yu υπήρξε και το γεγονός ότι ακόμα και στην περίπτωση που επιτυγχανόταν ένα κοινό σύστημα ελάχιστων κανόνων προστασίας, δεν θα έπρεπε να υπάρξει μια μονομερής εστίαση στην προστασία του μονοπωλιακού δικαιώματος των δικαιούχων δικαιωμάτων διανοητικής ιδιοκτησίας, αλλά να τονιστεί και η ανάγκη συμπερίληψης των κοινωνικοοικονομικών, τεχνολογικών, αναπτυξιακών προοπτικών των λιγότερο αναπτυγμένων χωρών. Σε αντίθεση με τις θέσεις των πιο αναπτυγμένων κρατών, που ουσιαστικά πίεζαν για την ανάγκη μιας οριζόντιας εναρμόνισης των εθνικών νομοθεσιών, και μάλιστα δίνοντας βαρύτητα στην αρχή του μονοπωλιακού χαρακτήρα των δικαιωμάτων, αντιτάχθηκε, η αρχή της ελευθερίας του κάθε κράτους (και ιδίως των λιγότερο αναπτυγμένων) να διατηρούν εν γένει και να εναρμονίζουν την εθνική τους νομοθεσία πάνω στα ζητήματα διανοητικής ιδιοκτησίας, συνεκτιμώντας όμως παράλληλα στο διεθνές κείμενο που θα προέκυπτε και αναπτυξιακούς στόχους που σχετίζονταν περισσότερο με τις δικές τους αναπτυξιακές ανάγκες. Φυσικά, δεν εννοείται πως δεν υπήρχε απολύτως καμία πρόθεση να καθιερωθούν νέες νόρμες και αρχές επί των ζητημάτων αυτών, και δη που να άρουν τυχόν στρεβλώσεις που δημιουργούνταν στο ελεύθερο εμπόριο, αλλά με έναν περισσότερο σχετικά προστατευτικό χαρακτήρα για τις λιγότερο αναπτυγμένες οικονομίες του κόσμου.

Προς το τέλος των διαπραγματεύσεων του Γύρου της Ουρουγάης, κατέστη σαφές σε όλα τα διαπραγματευόμενα μέρη, πως η εισαγωγή ελάχιστων βάσεων προστασίας της διανοητικής ιδιοκτησίας ήταν κάτι το αναπόφευκτο (K. Yu, 2013, p. 989-992). Η εκπόνηση του τελικού κειμένου της συμφωνίας TRIPS έλαβε χώρα χωρίς να προκύψουν αντίθετες ρυθμίσεις με προγενέστερες συνθήκες, με εξαίρεση την Συμφωνία του Παρισίου, καθώς βελτιστοποιήθηκαν ορισμένες ρυθμίσεις της τελευταίας. Παρόλα αυτά, όπως επισημάνθηκε και παραπάνω, οι δυο συνθήκες ήταν ανεξάρτητες, χωρίς να τροποποιείται ή να καταργείται το περιεχόμενο της μιας από την άλλη. Κυρίως όμως επετεύχθη ένας συμβιβασμός ανάμεσα στις παραπάνω αντικρουόμενες προσεγγίσεις εντός των διαπραγματεύσεων του Γύρου της Ουρουγάης σύμφωνα και με την παραπάνω πηγή. Η νέα συνθήκη κάλυψε με νέες ρυθμίσεις και αρχές όλα τα έως τότε υφιστάμενα δικαιώματα βιομηχανικής ιδιοκτησίας, ενώ υπήγαγε τις τυχόν διαφορές που θα ανέκυπταν στον μηχανισμό επίλυσης διαφορών ενώπιον του αρμόδιων

οργάνων του ΠΟΕ. Τον Απρίλιο του 1994, η Συμφωνία TRIPS εντάχθηκε στο κείμενο της Ιδρυτικής Συμφωνίας του Παγκόσμιου Οργανισμού Εμπορίου (στο εξής ΠΟΕ) (Συνθήκη του Μαράκες) ως Παράρτημα 1C, αποτελώντας κατ' αυτόν τον τρόπο δίκαιο δεσμευτικό για όλα τα κράτη-μέλη του ΠΟΕ.

1.3. Βασικοί στόχοι, αρχές και εξαιρέσεις εντός της Συμφωνίας TRIPS

A) Στόχοι της Συμφωνίας TRIPS

Στο 1^ο Μέρος της Συμφωνίας TRIPS (άρθρα 1-8) , γίνεται αναφορά στις γενικές αρχές και επιδιώξεις της συμφωνίας. Στο άρθρο 1, ορίζεται πως τα κ-μ του ΠΟΕ (καθώς όπως προαναφέρθηκε το κείμενο της συμφωνίας εντάχθηκε στην Ιδρυτική Συμφωνία του ΠΟΕ), είναι υποχρεωμένα να εφαρμόσουν στην εθνική τους νομοθεσία τους κανόνες δικαίου της συνθήκης, καθιστώντας τους εσωτερικό τους δικαίου με όποια μέσα και τρόπο επιθυμούν (τυπικό νόμο, διοικητική πράξη κλπ.). Ωστόσο παρότι παροτρύνονται, δεν δεσμεύονται να επεκτείνουν περαιτέρω το δίκαιο προστασίας που καθιερώνεται με την συμφωνία, αλλά είναι υποχρεωμένα να υιοθετήσουν την ελάχιστη βάση προστασίας που θεσπίζεται από την συμφωνία TRIPS. Ακόμα όμως και αν επιδιώκουν να διευρύνουν την νομική προστασία που παρέχεται, αυτή δεν πρέπει να έρχεται σε αντίθεση με το κείμενο της συμφωνίας TRIPS, ενώ ως αποδέκτες της εφαρμογής του δικαίου της συμφωνίας ορίζονται τα φυσικά και νομικά πρόσωπα του κάθε κράτους-μέλους. Στις βασικές επιδιώξεις της συμφωνίας που προβλέπονται στο άρθρο 7, εντοπίζεται πολύ έντονα το στοιχείο του συμβιβασμού της συμφωνίας TRIPS (Κ. Υυ, 2013, p. 1004) μεταξύ των κειμένων αναπτυγμένων και αναπτυσσόμενων χωρών που αναφέρθηκε και παραπάνω. Αφενός, διασφαλίζεται μέσω της προστασίας και εφαρμογής της διανοητικής ιδιοκτησίας, η προώθηση της καινοτομίας και η προστασία της τεχνολογίας, επιδιώξεις κυρίως των αναπτυγμένων κρατών, καθώς εντός των τελευταίων δραστηριοποιούνται οι περισσότεροι δικαιούχοι σημάτων, εφευρέτες κλπ. (Κ. Υυ, 2013, p. 1000). Για αυτές τις χώρες, σύμφωνα και με τον Frederick Abbot (1989) η προαγωγή αυτή, μπορεί να θεωρηθεί ως η προστασία των περιουσιακών στοιχείων τους. Στην συνέχεια του άρθρου 7, επισημαίνεται ωστόσο και η ανάγκη να αντλούνται τα ανάλογα οφέλη και εκ μέρους των χρηστών της τεχνολογικής γνώσης και υποδομής, με τρόπο επωφελή για την οικονομική και κοινωνική ευμάρεια του συνόλου. Η κατάληξη της διάταξης του άρθρου 7 ανταποκρίνεται στο αίτημα των αναπτυσσόμενων και λιγότερο αναπτυγμένων χωρών για μια ισορροπημένη αξιοποίηση της διανοητικής ιδιοκτησίας προς όφελος των κοινωνιών τους. Η λογική πίσω από την ταυτόχρονη προστασία τόσο του δικαιούχου όσο και του χρήστη της τεχνολογίας και της γνώσης που μπορεί να παράγεται λόγω

χάριν από ένα δίπλωμα ευρεσιτεχνίας ή βιομηχανικό σχέδιο και πίσω από την σύνδεση των δικαιωμάτων αυτών με την συνολική ανάπτυξη των κοινωνιών, βρίσκεται στο γεγονός ότι η αδυναμία των λιγότερο αναπτυγμένων χωρών να παράγουν δική τους τεχνολογία, οδήγησε στην εκτίμηση πως μια απόλυτη μονοπωλιακή ισχύς των δικαιούχων, θα γεννούσε αν μη τι άλλο νέα ισχυρά εμπόδια στο διεθνές εμπόριο. Η προστασία των σχετικών δικαιωμάτων δεν καθίσταται κατά τούτο αυτοσκοπός, αλλά παράλληλα τίθενται και οι στόχοι της οικονομικής και κοινωνικής ανάπτυξης (Κ. Υυ, 2013, p. 1004-1005).

B) Οι αρχές της Εθνικής Μεταχείρισης και του Μάλλον Ευνοούμενου Κράτους και οι εξαιρέσεις από την εφαρμογή τους.

Η ανάγκη διαφύλαξης και άλλων κεκτημένων όπως η οικονομική και κοινωνική ευμάρεια, η ευχέρεια χρήσης και αξιοποίησης τεχνολογικών καινοτομιών είναι και το στοιχείο αυτό που οδηγεί στην αναγκαία διαμόρφωση ισόρροπης προστασίας μεταξύ των δικαιωμάτων διανοητικής και δη βιομηχανικής ιδιοκτησίας από την μια και της ευημερίας του συνόλου από την άλλη. Μάλιστα, η αναγκαιότητα ισορροπίας, δεν περιορίζεται στην επίκληση των παραμέτρων που επισημάνθηκαν στο άρθρο 7, αλλά και στην εισαγωγή ρητά αναφερόμενων περιορισμών του άρθρου 8, που δικαιούνται να εισάγουν τα κ-μ του ΠΟΕ, παρεκκλίνοντας ως έναν βαθμό από τις γενικές αρχές και τους κανόνες της συμφωνίας TRIPS. Με απλά λόγια οι γενικές αρχές και οι κανόνες εντός του κειμένου της συμφωνίας δεν φέρουν μια απαρέγκλιτη και οριζόντια εφαρμογή, αλλά ένα κ-μ δύναται επικαλούμενο λόγους που μνημονεύονται στη διάταξη του άρθρου 8, να λάβει μέτρα όσον αφορά την προστασία των δικαιωμάτων διανοητικής ιδιοκτησίας κατ' εξαίρεσιν των θεμελιωδών βασικών αρχών της Συμφωνίας, δηλαδή της αρχής της Εθνικής Μεταχείρισης και του Μάλλον Ευνοούμενου Κράτους (αρχή ΜΕΚ), όπως αυτές αναφέρονται στα άρθρα 3 και 4 αντίστοιχα. Θα επιχειρηθεί πρώτα όμως να γίνει μια επεξήγηση του περιεχομένου των δυο αυτών θεμελιωδών αρχών και ύστερα θα σκιαγραφηθεί το περιεχόμενο των περιπτώσεων εξαίρεσης του άρθρου 8.

Αρχή της Εθνικής Μεταχείρισης (άρθρο 3): Βάσει αυτής της αρχής, το κάθε κ-μ οφείλει να μεταχειρίζεται κάθε δικαιούχο δικαιωμάτων διανοητικής ιδιοκτησίας (φ.π ή ν.π) με όμοιο τρόπο ανεξάρτητα από το εάν είναι ημεδαπό ή αλλοδαπό πρόσωπο (Reichmann, 1995, p.347-351). Απαγορεύεται η λήψη επομένως μέτρων περισσότερο ευνοϊκών για ημεδαπά πρόσωπα. Η παροχή έννομης προστασίας για τα ημεδαπά πρόσωπα πρέπει να εφαρμόζεται εξίσου και για τα αλλοδαπά πρόσωπα.

Αρχή του Μάλλον Ευνοούμενου Κράτους ή αλλιώς MEK (άρθρο 4): Ουσιαστικά πρόκειται για την αρχή της μη-διάκρισης που αναφέρθηκε και παραπάνω, αλλά εν προκειμένω εκτείνεται για τα μέτρα που οφείλει να λαμβάνει το κ-μ προς πρόσωπα δικαιούχους δικαιωμάτων διανοητικής ιδιοκτησίας από τρίτα κράτη (Reichmann, 1995, p.347-348). Ειδικότερα, ένα κ-μ απαγορεύεται να χορηγεί πλεονεκτήματα σε σχέση με το καθεστώς διανοητικής ιδιοκτησίας σε πρόσωπα από ένα συγκεκριμένο κράτος, και εν συνεχεία να μην χορηγεί τα ίδια ευεργετήματα και σε πρόσωπα από όλα τα υπόλοιπα κράτη. Η μεταχείριση πρέπει να είναι όμοια απέναντι σε όλα τα υπόλοιπα κράτη-μέλη.

Οι παραπάνω αρχές δεν συνιστούν πρωτοτυπία της συμφωνίας TRIPS, αλλά θεωρούνται γενικές αρχές του δικαίου του ΠΟΕ που έχουν εφαρμογή και σε άλλες συνθήκες του ΠΟΕ πχ GATT, GATS. Βεβαίως, όπως αναφέρθηκε και παραπάνω, χωρούν εξαιρέσεις από την εφαρμογή τους (Reichmann, 1995, p. 349). Συγκεκριμένα, η αρχή του μάλλον ευνοούμενου κράτους δεν εφαρμόζεται σε προγενέστερες συνθήκες διανοητικής ιδιοκτησίας της συμφωνίας TRIPS (πχ Συμφωνία του Παρισιού). Δεύτερον, σε περιπτώσεις τελωνειακών ενώσεων ή ζωνών ελευθέρων συναλλαγών που είτε υφίστανται πριν την συμφωνία TRIPS, είτε πρόκειται να δημιουργηθούν στο μέλλον, όπου τα κ-μ μπορούν να παρεκκλίνουν, δείχνοντας προτίμηση σε πρόσωπα δικαιούχους από τα υπόλοιπα κ-μ της περιφερειακής ένωσης. Η τρίτη περίπτωση δυνατότητας παρέκκλισης από την εφαρμογή των παραπάνω αρχών έγκειται στο ενδεχόμενο λήψης αντισταθμιστικών μέτρων. Ένα τρίτο κράτος μονομερώς λαμβάνει μέτρα δυσμενή εις βάρος των δικαιούχων προσώπων από ένα άλλο κράτος όσον αφορά την προστασία και εφαρμογή των δικαιωμάτων διανοητικής ιδιοκτησίας τους. Σε αυτήν την περίπτωση, το τελευταίο κράτος έχει την δυνατότητα, να λάβει με τη σειρά του αντισταθμιστικά μέτρα πάντοτε υπό το πρίσμα της αρχής της αναλογικότητας, εις βάρος του κράτους-προσβολέα, παρακάμπτοντας έτσι την ρήτρα του μάλλον ευνοούμενου κράτους. Αυτές είναι περιπτώσεις όπου ένα κ-μ, δύναται να αποφύγει την εφαρμογή των δυο αυτών βασικών αρχών βάσει της παραπάνω πηγής που αναφέρθηκε.

Γ) Γενικές Εξαιρέσεις από την εφαρμογή αρχών και κανόνων της Συμφωνίας TRIPS

Οι παραπάνω εξαιρέσεις αφορούσαν αποκλειστικά την εφαρμογή των παραπάνω δύο αρχών. Η Συνθήκη TRIPS καθιερώνει ωστόσο και γενικές εξαιρέσεις που μπορούν να παρεκκλίνουν ως έναν βαθμό από τις επιδιώξεις της Συνθήκης. Υπό την επιφύλαξη της μερικής συμβατότητας με το περιεχόμενο των λοιπών διατάξεων της Συμφωνίας και της μη κατάφωρης παραβίασης των τελευταίων, το κάθε κράτος-μέλος δικαιούται κατά το άρθρο 8 παρ. 1 να θεσπίσει ή να

τροποποιήσει μέτρα, δια των οποίων εισάγει πολιτικές που αποσκοπούν στην εξυπηρέτηση στόχων που δεν σχετίζονται με την προαγωγή του ελεύθερου εμπορίου και την ισότιμη πρόσβαση και μεταχείριση ημεδαπών και αλλοδαπών δικαιούχων διανοητικής ιδιοκτησίας στην εσωτερική αγορά του. Στο σημείο αυτό η Συμφωνία TRIPS, αναγνωρίζει την εξουσία των κρατών-μελών του ΠΟΕ να αναπτύσσουν πολιτικές και σε άλλους τομείς, που μάλιστα ενδέχεται σε πολλές περιπτώσεις να έρχονται κα ως έναν βαθμό σε αντίθεση με την εφαρμογή των γενικών αρχών και κανόνων της Συμφωνίας TRIPS, προβλέποντας στο άρθρο 8 ωστόσο το πλαίσιο και τους όρους υπό τους οποίους μπορεί τα κ-μ να επιδιώξουν και άλλους στόχους δημόσιας πολιτικής (Κ. Υυ, 2013, ρ. 1009). Ποιες είναι αυτές οι πολιτικές και οι όροι υπό τους οποίους, μπορεί ένα κ-μ λοιπόν να θέσει σε δεύτερη βάση την προστασία των δικαιωμάτων της διανοητικής ιδιοκτησίας κάποιου αλλοδαπού προσώπου; Οι γενικές εξαιρέσεις είναι δυο και προβλέπονται περιοριστικά στις παρ. 1 και 2 του άρθρου 8, ενώ σε επόμενα κεφάλαια της Συμφωνίας TRIPS συναντώνται και επιμέρους εξαιρέσεις, που αφορούν το εκάστοτε δικαίωμα βιομηχανικής ιδιοκτησίας.

Η πρώτη γενική εξαίρεση είναι αυτή όπου το κ-μ δύναται να λάβει ή να τροποποιήσει κανόνες εσωτερικού δικαίου, όπου θεωρεί αναγκαίο, προκειμένου να διαφυλαχθούν η δημόσια υγεία και η σίτιση, ή και σε περιπτώσεις που κρίνεται σκόπιμη η προαγωγή τομέων ζωτικής σημασίας για την οικονομία προς όφελος του δημοσίου συμφέροντος (άρθρο 8 παρ. 2). Η αναβάθμιση αυτών των τομέων αφορά την τεχνολογική και οικονομική τους εξέλιξη. Σύμφωνα με τον Correa (2009) η λήψη μέτρων από το κ-μ, δεν είναι υποχρεωτικό να σχετίζεται μόνο με το δικαίο διανοητικής ιδιοκτησίας, αλλά μπορεί να αφορά οποιοδήποτε τμήμα της εσωτερικής νομοθεσίας, αλλά να επιδρά στα σχετικά δικαιώματα. Η δυνατότητα λήψης μέτρων περιοριστικών προς τα δικαιώματα βιομηχανικής ιδιοκτησίας με σκοπό την διαφύλαξη της δημόσιας υγείας ή της σίτισης είναι ρητή και σαφής. Η περίπτωση της υιοθέτησης μέτρων προς όφελος ζωτικών τομέων της οικονομίας και ειδικότερα που να συνδέονται με το δημόσιο συμφέρον, θέτει ωστόσο το επιτακτικό ερώτημα του τι σημαίνει δημόσιο συμφέρον καθώς και τι συνιστά ζωτικό τομέα για την οικονομία. Η απάντηση μπορεί να είναι μόνο υποκειμενική, καθώς και στις δυο περιπτώσεις δεν υφίσταται ένας ενιαίος ορισμός, αλλά επαφίεται στο κ-μ να κρίνει το ίδιο το πότε υφίστανται αυτοί οι δυο όροι σωρευτικά. Όσον αφορά την έννοια του δημοσίου συμφέροντος (public interest), μια προσπάθεια ορισμού γίνεται από τον Gillian Davis (2002) ως εξής:

«Αν μια συγκεκριμένη πράξη είναι προς το δημόσιο συμφέρον . . . πιθανώς δεν υπόκειται σε αντικειμενικές δοκιμές. Εγγενής στο ευγενές κίνητρο του δημοσίου καλού είναι η αντίληψη ότι, σε ορισμένες περιστάσεις, οι ανάγκες της πλειοψηφίας υπερσχύουν εκείνων του ατόμου,

και ότι ο πολίτης πρέπει να παραιτηθεί από οποιαδήποτε σκέψεις ιδιοτέλειας υπέρ του κοινού καλού της κοινωνίας στο σύνολό της.»

Είναι σημαντικό να επισημανθεί, ότι ο όρος public interest, έρχεται σε αντίθεση με τον όρο “ordre public” στο άρθρο 27 παρ. 2 της Συμφωνίας, που έχει το νόημα της δημόσιας τάξης (Κ. Υυ, 2013, p. 1011-1012). Παραδείγματα δημοσίου συμφέροντος συνιστούν η δημόσια υγεία, η δημόσια ασφάλεια, η προστασία του περιβάλλοντος, ενώ δεν περιλαμβάνονται στον ορισμό ζητήματα όπως η δημόσια ηθική. Περαιτέρω χρήζει επεξήγηση και ο όρος τομέας ζωτικής σημασίας (sector of vital importance). Σύμφωνα με την παραπάνω πηγή πρόκειται για όρο που δεδομένης της έλλειψης περιοριστικής αναφοράς ορισμού και παραδειγμάτων, συνεπάγεται ότι οι ανάλογοι τομείς ποικίλουν από κράτος σε κράτος, αναλόγως της σημασίας που διαδραματίζουν στην εγχώρια αγορά. Κριτήρια καθορισμού της σημασίας τους μπορεί να αποτελούν το μέγεθος του εν λόγω τομέα συγκριτικά με το ΑΕΠ της χώρας, ή το στάδιο ανάπτυξης του, λόγου χάριν τομείς αναπτυσσόμενοι σε αναπτυσσόμενες οικονομίες που όμως βρίσκονται ακόμα σε «νηπιακό» στάδιο ανάπτυξης. Επίσης δεν πρέπει ο σχολιασμός να περιορισθεί σε ό,τι αφορά μονάχα το οικονομικό μέγεθος, αλλά στην ίδια την παρ.1 του άρθρου 8, επισημαίνεται και η συμβολή που μπορεί να διαδραματίζει ο εκάστοτε τομέας στην τεχνολογική και κοινωνική ανάπτυξη. Κατά τούτο, ένα κράτος μπορεί να παρεκκλίνει ως έναν επιτρεπτό βαθμό από τις επιταγές της Συμφωνίας TRIPS, κρίνοντας πως η λήψη μέτρων που ίσως ασκούν έναν περισσότερο προστατευτικό ρόλο στο διεθνές εμπόριο-επενδύσεις και στην κυκλοφορία δικαιωμάτων διανοητικής ιδιοκτησίας, συμβάλλει στην ανάπτυξη ενός τομέα οικονομίας εξαιρετικής κοινωνικής ή τεχνολογικής συνεισφοράς, δημοσίου συμφέροντος. Όπως διατυπώθηκε από τον Correa (2009):

“Αφενός, ο όρος «τομείς» μπορεί να αναφέρεται σε οικονομικές δραστηριότητες σε διαφορετικά επίπεδα συγκέντρωσης ([π.χ. γεωργία, παραγωγή αραβοσίτου]), καθώς και σε ορισμένες ομάδες οικονομικών παραγόντων ([π.χ.] μικρές και μεσαίες επιχειρήσεις). Μολονότι το επίθετο «ζωτική σημασία» φαίνεται να περιορίζει το πεδίο εφαρμογής της διάταξης σε ιδιαίτερα σημαντικούς τομείς, ο τομέας που είναι σημαντικός ή όχι υπόκειται επίσης στον καθορισμό του ενδιαφερόμενου μέλους υπό το πρίσμα της κοινωνικοοικονομικής και τεχνολογικής του εξέλιξης. . . . Η έννοια της κοινωνικοοικονομικής και τεχνολογικής ανάπτυξης είναι αρκετά ευρεία ώστε να περιλαμβάνει κάθε τομέα, κοινωνικά, οικονομικά ή τεχνολογικά. Έτσι, η σημασία ενός τομέα μπορεί να μετρηθεί με βάση τη συμβολή του στο ΑΕΠ. Αλλά μπορεί επίσης να είναι κοινωνικά σημαντική, παρά τη χαμηλή συμβολή σε αυτήν.”

Μάλιστα, με βάση πάλι τον Correa, παραδείγματα θεμιτών πρακτικών υποστήριξης σημαντικών τομέων της οικονομίας για την προαγωγή του δημοσίου συμφέροντος, μπορεί να είναι μέτρα που αποκλείουν τις άμεσες ξένες επενδύσεις σε ορισμένους τομείς, καθώς η ρύθμιση των ποσοστών δικαιωμάτων εκμετάλλευσης και άλλων όρων στις συμφωνίες παραχώρησης άδειας εκμετάλλευσης.

Η λήψη μέτρων που επιδιώκουν τους παραπάνω στόχους (προάσπιση της δημόσιας υγείας ή επίτευξη τεχνολογικών και κοινωνικών στόχων) όπως αναφέρθηκε και πιο πάνω, γίνεται και επιβάλλεται να γίνει υπό δυο όρους σωρευτικά: 1) την μη κατάφωρη αντίθεση προς τις διατάξεις και το πνεύμα της Συνθήκης TRIPS, αλλά την έως έναν βαθμό παρέκκλιση από αυτές και 2) συνδρομή αναγκαίου λόγου που οδήγησε στην λήψη του μέτρου. Όσον αφορά το πρώτο, η λήψη μέτρου σύμφωνα με το άρθρο 8 παρ. 1 σίγουρα δεν πρόκειται να προάγει τους στόχους της Συμφωνίας όπως αυτοί τέθηκαν στο άρθρο 7. Σε κάθε περίπτωση, το ληφθέν μέτρο θα πρέπει να προκύπτει μέσα από τις περιοριστικές αναφερόμενες περιπτώσεις του κειμένου της Συμφωνίας όπου επιτρέπεται εξαίρεση από την εφαρμογή των κανόνων της Συμφωνίας (ή ενσωματωμένων συνθηκών στην TRIPS). Δεν θα πρέπει σε κάθε περίπτωση να παρατηρείται μια ολική παραβίαση της Συμφωνίας, και όσο εντονότερο είναι το στοιχείο της αντίθεσης με τις διατάξεις του κειμένου της Συμφωνίας, τόσο πιο εύλογη θα πρέπει να παρουσιάζεται η αιτία της παρέκκλισης από αυτό. Τέλος, η λήψη του μέτρου μεταξύ άλλων, θα πρέπει να βασίζεται σε αναγκαιότητα, και μάλιστα δεν χωρεί υποκειμενική εκτίμηση της από το εκάστοτε κράτος, ούτε δύναται να το λάβει επειδή απλώς το θεωρεί χρήσιμο ή επαρκές για την επίλυση ενός ζητήματος (Κ. Υυ, 2013, π. 1013), αλλά κρίνεται αντιθέτως το εάν συντρέχει ή όχι το αναγκαίο από έκθεση του ίδιου του ΠΟΕ κατά τον Wesley A. Cann (2004).

Με την παρ. 2 του άρθρου 8 όπου εισάγεται η δεύτερη δεσμίδα εξαιρέσεων από την επιδίωξη της προώθησης της προστασίας των δικαιωμάτων διανοητικής ιδιοκτησίας, τονίζεται η προάσπιση ζητημάτων που αφορούν διαζευκτικά είτε την αποτροπή καταχρηστικών πρακτικών εκ μέρους των δικαιούχων δικαιωμάτων βιομηχανικής ιδιοκτησίας είτε τον περιορισμό πρακτικών, οι οποίες αδικαιολόγητα ή δυσμενώς βλάπτουν την ελεύθερη κυκλοφορία αγαθών καθώς και την διάχυση της τεχνολογίας. Όπως και στην παρ. 1 έτσι και εδώ, τα μέτρα που υιοθετούνται από τα κ-μ, μολονότι παρεκκλίνουν ως έναν βαθμό από τις επιταγές της Συμφωνίας TRIPS, πρέπει να συνάδουν με το γενικό πνεύμα του υπόλοιπου κειμένου της (Slade, 2004, π. 988). Αυτό συνεπάγεται, πως φερειπείν μια νομοθεσία ρύθμισης του ελεύθερου ανταγωνισμού σε ένα κ-μ, δεν μπορεί να δρα ως συγκεκριμένο μέσον παρεμπόδισης των δικαιωμάτων που προστατεύονται υπό το πρίσμα της Συμφωνίας TRIPS. Δυο ειδοποιές

διαφορές από το πεδίο ρύθμισης της παρ. 1 του άρθρου 8, είναι ότι πρώτον τα εθνικά μέτρα που λαμβάνονται απέναντι σε καταχρηστική ή περιοριστική πρακτική, ενέχουν περισσότερο αμυντικό και λιγότερο θετικό/παρεμβατικό χαρακτήρα από τα πρώτα. Συν τοις άλλοις βάσει της παραπάνω πηγής, η χρήση του όρου “appropriate” και όχι “necessary” όπως στην παρ. 1, φανερώνει την πρόθεση των κρατών μελών του ΠΟΕ, να παραχωρήσουν μεγαλύτερο εύρος και ευχέρεια προς τα κράτη να υιοθετήσουν τις πολιτικές και τα μέτρα που τα ίδια θεωρούν κατάλληλα, φέροντας μεγαλύτερη αυτονομία ως προς την συγκρότηση της εσωτερικής πολιτικής ανταγωνισμού τους. Θα υποστηριζόταν πως ο βαθμός ελέγχου επί μιας ασύμβατης με τις συνολικότερες επιταγές του ΠΟΕ και της TRIPS πολιτικής περί ανταγωνισμού καθίσταται μικρότερος, και αυτό κατά μια εναλλακτική εξήγηση συμβαίνει επειδή στο άρθρο 40 παρέχεται ένα εκτενέστερο πεδίο ρύθμισης αντι-ανταγωνιστικών πρακτικών σε συμβάσεις αδειοδότησης (Slade, 2004, p. 989). Παρόλα αυτά, και πέραν της παραπάνω εξήγησης, είναι σημαντικό να τονιστεί πως η λήψη μέτρων περί ρύθμισης του ελεύθερου ανταγωνισμού σε ό,τι αφορά καταχρηστικές πρακτικές θα πρέπει να διέπεται υπό την αρχή της αναλογικότητας μεταξύ μέτρου και σκοπού, καθώς όπως αναφέρθηκε και παραπάνω, δεν θα πρέπει η όποια αντίστοιχη ρύθμιση να υποκρύπτει μια έμμεση παρεμπόδιση των στόχων της TRIPS, αλλά σύμφωνα με τον Hanns Ulrich τα κ-μ να παρεμβαίνουν μόνον όταν οι δικαιούχοι επηρεάζουν δυσμενώς τον ανταγωνισμό, το ελεύθερο εμπόριο και την μεταφορά τεχνολογίας.

Η αποτροπή πρακτικών που ενέχουν καταχρηστικότητα, υπήρξε το αποτέλεσμα προσπάθειας των λιγότερο αναπτυγμένων χωρών να επέλθει μια ισορροπία ανάμεσα στην προστασία της διανοητικής ιδιοκτησίας από την μια και στην προστασία του ανταγωνισμού από την άλλη. Για να τεθεί το ίδιο νόημα διαφορετικά και περισσότερο κατανοητά, μια ενδεχόμενη «ελευθεριότητα» των επιχειρήσεων στην δράση τους πιθανώς να οδηγήσει σε μια συμπεριφορά επιχειρηματική που αν μη τι άλλο θα έθετε φραγμούς στον ελεύθερο ανταγωνισμό και άρα και στο ελεύθερο εμπόριο. Όπως δε τονίστηκε και πιο πάνω, ο ΠΟΕ, δίνει ιδιαίτερα μεγάλα περιθώρια στα κ-μ, να διαμορφώσουν τα ίδια την νομοθεσία τους περί ανταγωνισμού, χωρίς να τίθενται αυστηρά πλαίσια από την TRIPS ή τον μηχανισμό επίλυσης διαφορών του ΠΟΕ. Σύμφωνα άλλωστε με τον Correa:

“η καλύτερη επιλογή για τις αναπτυσσόμενες χώρες μπορεί να είναι να διατηρήσουν τη δυνατότητα θέσπισης των οικείων καθεστώτων ανταγωνισμού, σύμφωνα με τη δική τους κατάσταση και τους στόχους πολιτικής τους, χωρίς να δεσμεύονται από κανόνες που μπορούν να επιβληθούν μέσω του μηχανισμού επίλυσης διαφορών του ΠΟΕ”

Παρόλα αυτά και δεδομένης της απουσίας ορισμού για την έννοια της «καταχρηστικής πρακτικής ή συμπεριφοράς», με την διατύπωση της παρ. 2 του άρθρου 8 περί δυνατότητας λήψης μέτρων και για περιπτώσεις όπου υπάρχει αδικαιολόγητος περιορισμός του εμπορίου ή δυσμενής επίδραση στην διάχυση της τεχνολογίας, ο νομοθέτης, συγκεκριμενοποιεί περισσότερο τις περιπτώσεις ευχέρειας των κ-μ στο να παρεκκλίνουν από μια πολιτική προστασίας των δικαιωμάτων διανοητικής ιδιοκτησίας. Ειδικότερα, μια καταχρηστική πρακτική στην αγορά δεν συνιστά υποχρεωτικά και αντι-ανταγωνιστική πρακτική που αντιτίθεται στο ελεύθερο εμπόριο, ενώ η τελευταία θα ενέχει πάντα καταχρηστικό χαρακτήρα (Slade, 2004, p. 993). Μολαταύτα, πως ένα κράτος θα είναι σε θέση να κρίνει το εάν υφίσταται αδικαιολόγητος περιορισμός του εμπορίου; Καταρχήν και σύμφωνα με την προαναφερθείσα πηγή, απαιτείται το κράτος-μέλος να εκκινήσει μια διαδικασία έρευνας δια της οποίας θα εκτιμηθούν οι συνέπειες της δράσης κάποιου προσώπου που επηρεάζουν αρνητικά το ελεύθερο εμπόριο. Μόνον κατόπιν ολοκλήρωσης μιας τέτοιας έρευνας, δικαιούται να προβεί στην λήψη μέτρων υπέρ του ελεύθερου ανταγωνισμού και περιοριστικά προς τα δικαιώματα βιομηχανικής ιδιοκτησίας του προσώπου. Βεβαίως, απαιτείται να δειχθεί δέουσα προσοχή στην χρήση της λέξης «αδικαιολόγητα» στο κείμενο του νόμου. Όπως τονίζεται από τον πολυσυζητημένο δικαστή Brandeis στην απόφαση του Ανώτατου Δικαστηρίου των ΗΠΑ το 1918 στην υπόθεση “Chicago Board of Trade κατά Ηνωμένων Πολιτειών” κάθε συμβατική συμφωνία περιορίζει το εμπόριο σε κάποιο βαθμό, αλλά μόνο εκείνες που το κάνουν αδικαιολόγητα δικαιολογούν νομικό έλεγχο και κατ’ επέκτασιν περιορισμό. Αυτό που ισοδυναμεί με παράλογο περιορισμό διατυπώθηκε στην παραπάνω δικαστική απόφαση σε αυτό που έχει γίνει κοινώς γνωστό ως το δόγμα του κανόνα της λογικής που έχει ως εξής:

“Το πραγματικό κριτήριο νομιμότητας είναι αν ο επιβαλλόμενος περιορισμός είναι τέτοιος ώστε απλώς να ρυθμίζει και, ενδεχομένως, να προάγει τον ανταγωνισμό ή αν είναι ικανός να καταστείλει ή ακόμη και να καταστρέψει τον ανταγωνισμό. Για να αποφανθεί επί του ζητήματος αυτού, το δικαστήριο πρέπει: να εξετάζει τα πραγματικά περιστατικά που προσιδιάζουν στην επιχείρηση στην οποία εφαρμόζεται ο περιορισμός· την κατάστασή του πριν και μετά την επιβολή του περιορισμού· τη φύση του περιορισμού και το αποτέλεσμά του, πραγματικό ή πιθανό. Η ιστορία του περιορισμού, το κακό που πιστεύεται ότι υπάρχει, ο λόγος για τον οποίο υιοθετήθηκε η συγκεκριμένη θεραπεία, ο σκοπός ή ο σκοπός που επιδιώκεται να επιτευχθεί, είναι όλα σχετικά γεγονότα. Αυτό δεν συμβαίνει επειδή μια καλή πρόθεση θα σώσει έναν κατά τα άλλα απαράδεκτο κανονισμό ή το αντίστροφο· αλλά επειδή η γνώση της πρόθεσης μπορεί να βοηθήσει το δικαστήριο να ερμηνεύσει τα πραγματικά περιστατικά και να προβλέψει τις

συνέπειες” (Απόφαση Ανώτατου Δικαστηρίου των ΗΠΑ στην υπόθεση Chicago Board of Trade κατά Ηνωμένων Πολιτειών, 1918).

Η ανάγκη απόλαυσης των πλεονεκτημάτων της τεχνολογικής υποδομής των αναπτυγμένων χωρών και από τις λιγότερο αναπτυγμένες χώρες μέσα από την δραστηριοποίηση των δικαιούχων και στις τελευταίες, οδήγησε στο να συμπεριληφθεί στην παρ. 2 και η περίπτωση λήψης μέτρων κατά επιχειρηματικών πρακτικών που απλώς θέτουν εμπόδια στην διάχυση μιας τεχνολογίας. Η εν λόγω συμπερίληψη υπήρξε μάλιστα καταλύτης για τις λιγότερο αναπτυγμένες χώρες στο να δεχτούν την ένταξη της συμφωνίας TRIPS στο δίκαιο του ΠΟΕ, ιδίως αν λάβουμε υπόψιν μας το γεγονός ότι ο κύριος όγκος της τεχνολογίας των τελευταίων εισάγεται από άλλες χώρες (Slade, 2004, p. 994).

Στο σημείο αυτό, κρίνεται απαραίτητο να υπογραμμισθεί η παράλληλη με το άρθρο 8 ύπαρξη άλλων επιμέρους διατάξεων, με τις οποίες επιδιώκονται οι στόχοι της πραγμάτωσης του ελεύθερου εμπορίου καθώς και της διάχυσης της τεχνολογίας. Σε ό,τι αφορά το τελευταίο, αποτέλεσε ζητούμενο για τα λιγότερο αναπτυγμένα κράτη το να έχουν πρόσβαση στις τεχνολογικές καινοτομίες των αναπτυγμένων χωρών, για αυτό με το άρθρο 66 παρ. 2, τέθηκε η επιταγή προς τα αναπτυγμένα κράτη, να προσφέρουν πρωτοβουλίες και κίνητρα προς τις επιχειρήσεις και τους θεσμούς τους με τον σκοπό οι τελευταίοι να συμβάλλουν στην μεταφορά τεχνολογικής υποδομής στις λιγότερο αναπτυγμένες χώρες ούτως ώστε να διαμορφώνεται και εκεί ένα βιώσιμο τεχνολογικό περιβάλλον. Παρόλα αυτά, είναι προπαντός η διάταξη του άρθρου 8 παρ. 2 που δίδει την εξουσία στα κ-μ να συμβάλλουν από μόνα τους προς αυτήν την κατεύθυνση ανεξάρτητα από την βούληση των αναπτυγμένων (Slade, 2004, p. 994). Στο ίδιο πνεύμα κινείται και η διάταξη του άρθρου 31, όπου εισάγεται εξαίρεση από την αρχή του μη-υποχρεωτικού των συμβάσεων αδειοδότησης, εν προκειμένω για τα δικαιώματα σε δίπλωμα ευρεσιτεχνίας. Συγκεκριμένα, ένα κ-μ μπορεί μόνον υπό την συνδρομή των περιοριστικά αναφερόμενων όρων και προϋποθέσεων της διάταξης, να επιτρέψει την χρήση του αντικειμένου της ευρεσιτεχνίας είτε από το ίδιο το κράτος είτε από κάποιον τρίτο χωρίς την συναίνεση του αρχικού δικαιούχου. Τέλος, αξιοσημείωτη είναι και η ύπαρξη του άρθρου 40 σχετικά τόσο με μέτρα εις βάρος πρακτικών που περιορίζουν το ελεύθερο εμπόριο, όσο και πρακτικών που θέτουν φραγμούς στην μεταφορά τεχνολογίας. Υπό το πρίσμα της παραπάνω διάταξης, αναγνωρίζεται πρωτίστως η εξουσία των κρατών στο να θεσπίζουν μέτρα και ρυθμίσεις που εξειδικεύουν το περιεχόμενο των πρακτικών και περιστάσεων που συνοδεύονται από καταχρηστικότητα ή αρνητικό αντίκτυπο επί του ελεύθερου ανταγωνισμού (παρ. 2). Προωθείται όμως και η διαβούλευση μεταξύ των κρατών, και ανταλλαγής πληροφοριών μεταξύ τους για περιπτώσεις παραβιάσεων από πρόσωπα του ενός κράτους στο

έδαφος άλλου σε ό,τι έχει να κάνει με ζητήματα ελευθέρου ανταγωνισμού ή καταχρηστικής πρακτικής. Μάλιστα για την ενίσχυση της περαιτέρω εναρμόνισης των εθνικών δικαίων σχετικά με το ποιες πρακτικές και δράσεις θεωρείται ότι θίγουν το ελεύθερο εμπόριο ή την ευκολία διάχυσης της τεχνολογίας, η συνθήκη TRIPS θέτει τα εν λόγω ζητήματα στην κρίση των κ-μ, επιτρέποντας τους μέσω του άρθρου 40 να λάβουν τα ανάλογα κατάλληλα μέτρα προκειμένου να συναινέσουν μεταξύ τους στο ποιες πρακτικές και υπό ποιους όρους εμποδίζουν τον ανταγωνισμό, το ελεύθερο εμπόριο και την διάχυση της τεχνολογίας (Κ. Υυ, 2013, ρ. 1017).

1.4. Συμφωνία του Παρισίου

A) Κίνητρα και καινοτομίες της Συμφωνίας

Η εν λόγω Συμφωνία όπως τονίστηκε και στην Εισαγωγή του παρόντος Κεφαλαίου, υπήρξε η πρώτη διεθνής συνθήκη ρύθμισης κανόνων δικαίου σχετικά με την προστασία της βιομηχανικής ιδιοκτησίας. Η Συμφωνία του Παρισίου περισσότερο απηύθυνε προς τα κ-μ την υποχρέωση λήψης και εφαρμογής μέτρων προστασίας των δικαιωμάτων των δικαιούχων βιομηχανικής ιδιοκτησίας εισάγοντας γενικές αρχές και ορισμούς, και λιγότερο συνέβαλλε στην νομική ανάλυση των γνωρισμάτων και προδιαγραφών των επιμέρους δικαιωμάτων. Τα κίνητρα που οδήγησαν στην σύναψη μιας τέτοιας πρωτοποριακής για την εποχή της συνθήκη, ήταν κατά κύριο λόγο, η αποτύπωση ελάχιστων εγγυήσεων για την προστασία της βιομηχανικής ιδιοκτησίας, καθώς και η εγκαθίδρυση ενός διεθνούς οργανισμού που θα διασφάλιζε στο οποιοδήποτε πρόσωπο από τα κράτη-μέλη, ισότιμη μεταχείριση με τα ημεδαπά πρόσωπα του κ-μ επί του οποίου θα δραστηριοποιούταν. Ο διεθνής οργανισμός που εγκαθιδρύθηκε ήταν η Ένωση για την προστασία της βιομηχανικής ιδιοκτησίας, ενώ έλαβε χώρα για πρώτη φορά η κατοχύρωση της αρχής της εθνικής μεταχείρισης, πριν την αποτύπωση της στο κείμενο της TRIPS όπως είδαμε στην προηγούμενη ενότητα. Σε όλα τα παραπάνω ζητήματα τα συμβαλλόμενα κράτη επί της Συμφωνίας συναινέσαν (Seckelmann, 2011, ρ. 54). Επίσης σύμφωνα και με την παραπάνω πηγή, παρά τις προσπάθειες για νομική πρόβλεψη ενός ομοιόμορφου συνόλου κανόνων δικαίου σχετικά με το δικαίωμα σε δίπλωμα ευρεσιτεχνίας, αυτό κατέστη ανέφικτο. Μεταξύ άλλων και πέραν της σύστασης του παραπάνω διεθνούς οργανισμού, η Συμφωνία του Παρισίου εισήγαγε τα εξής νομικά εργαλεία: Την αρχή της Εθνικής Μεταχείρισης, την αρχή της χρονικής προτεραιότητας, μια περιορισμένη σειρά εγγυήσεων προστασίας των δικαιωμάτων βιομηχανικής ιδιοκτησίας (όπως λόγου χάριν της προστασίας του well-known σήματος), ενώ δίδεται ορισμός ως προς το τι συνιστά βιομηχανική ιδιοκτησία. Στις 20 Μαρτίου 1883, 11 κράτη (Βέλγιο, Ισπανία, Βραζιλία, Γαλλία, Ιταλία,

Ολλανδία, Γουατεμάλα, Σαλβαδόρ, Πορτογαλία, Ελβετία και Σερβία) υπέγραψαν το κείμενο της Συμφωνίας, ενώ τέθηκε σε ισχύ το έτος 1884. Έκτοτε έχει δεχτεί αρκετές τροποποιήσεις, ενώ υπό το πρίσμα του άρθρου 2 της Συνθήκης TRIPS, το μεγαλύτερο μέρος των διατάξεων της Συμφωνίας του Παρισιού κατόπιν των τροποποιήσεων, εξακολουθεί να ισχύει και να δεσμεύει τα κράτη που είναι συμβαλλόμενα στην εν λόγω διεθνή συμφωνία. Μάλιστα με βάση το άρθρο 2 της Συνθήκης TRIPS, τα κράτη που την κύρωσαν και κύρωσαν και την συνθήκη TRIPS συνεχίζουν να δεσμεύονται από το μεγαλύτερο μέρος της Συμφωνίας του Παρισιού και επ' ουδενί δεν απαλλάσσονται από τις υποχρεώσεις που καθιέρωσε η εν λόγω Συμφωνία. Η Συμφωνία του Παρισιού έχει κυρωθεί και δεσμεύει μέχρι σήμερα 179 κράτη, ενώ στην θέση της Ένωσης για την προστασία της βιομηχανικής ιδιοκτησίας, βρίσκεται πλέον ο Παγκόσμιος Οργανισμός για την Διανοητική Ιδιοκτησία (WIPO) που επιλαμβάνεται ως αρμόδιος φορέας για την εφαρμογή της Συμφωνίας του Παρισιού, σε αντίθεση με την TRIPS όπου επιβλέπεται από τον ΠΟΕ.

B) Ορισμός της προστασίας της βιομηχανικής ιδιοκτησίας

Στο άρθρο 1 συναντάται μια πρώτη αμοιβαία από τα συμβαλλόμενα μέρη οριοθέτηση του αντικείμενου της προστασίας των δικαιωμάτων της βιομηχανικής ιδιοκτησίας (Seckelmann, 2011, p. 55). Πιο συγκεκριμένα ορίζεται κατά την παρ. 2 ως εξής: “Η προστασία της βιομηχανικής ιδιοκτησίας έχει ως αντικείμενο τα διπλώματα ευρεσιτεχνίας, τα υποδείγματα χρησιμότητας, τα βιομηχανικά σχέδια, τα εμπορικά σήματα, τα σήματα υπηρεσιών, τις εμπορικές επωνυμίες, τις ενδείξεις προέλευσης ή τις ονομασίες προέλευσης και την καταστολή του αθέμιτου ανταγωνισμού. Προκειμένου, ο ορισμός να γίνει ευρύτερος, και να συμπεριλάβει και άλλους τομείς της οικονομίας και όχι αποκλειστικά τον δευτερογενή/βιομηχανικό, ο παραπάνω ορισμός συμπληρώνεται και εν συνεχεία με βάση την παρ. 3 ως ακολούθως: “Η βιομηχανική ιδιοκτησία νοείται με την ευρύτερη έννοια και εφαρμόζεται όχι μόνο στη βιομηχανία και το εμπόριο, αλλά και στις γεωργικές και εξορυκτικές βιομηχανίες και σε όλα τα μεταποιημένα ή φυσικά προϊόντα, π.χ. κρασιά, σιτηρά, φύλλα καπνού, φρούτα, βοοειδή, ορυκτά, μεταλλικά νερά, μύρα, άνθη και αλεύρι.”

Γ) Η αρχή της χρονικής προτεραιότητας

Ιδιαίτερα καθοριστική είναι η νομική πρόβλεψη της γενικής αρχής της χρονικής προτεραιότητας που εισάγεται στο άρθρο 4 της Συμφωνίας (Seckelmann, 2011, p. 55). Το πρόσωπο που έχει

αιτηθεί σε ένα εκ των κ-μ της Ένωσης για την Βιομηχανική Ιδιοκτησία (πρόκειται για τότε δ.ο. που συστάθηκε, πλέον εφαρμόζεται αναλογικά για τον Παγκόσμιο Οργανισμό Διανοητικής Ιδιοκτησίας, στο εξής WIPO “World Intellectual Property Organization”) την καταχώρηση ενός δικαιώματος βιομηχανικής ιδιοκτησίας, φέρει και ενώπιον των αρχών των υπολοίπων κ-μ του οργανισμού προτεραιότητα ως προς την κατοχύρωση του ίδιου δικαιώματος. Βάσει της αρχής αυτής, παρέχεται προθεσμία στον καταθέτη από άλλο κ-μ, να καταθέσει και σε άλλα κ-μ αίτηση για το ίδιο δικαίωμα, φέροντας προτεραιότητα έναντι τρίτων, λαμβανομένης υπόψιν της ημερομηνίας της πρώτης κατάθεσης στο άλλο κράτος-μέλος. Η προθεσμία εντός της οποίας μπορεί λοιπόν να κατοχυρώσει το ίδιο δικαίωμα εκκινεί από την παραπάνω ημερομηνία. Δεν ενδιαφέρει ακόμη η πορεία της αρχικής αίτησης, δηλαδή το εάν γίνει δεκτή ή απορριφθεί, αρκεί να συνιστά κατάθεση αίτησης σύμφωνη με εθνική νομοθεσία του εκάστοτε κ-μ ή σύμφωνη με διμερή ή πολυμερή συνθήκη των κ-μ, ενώ η ημερομηνία της πρώτης κατάθεσης, θα συνεπάγεται το χρονικό σημείο, βάσει του οποίου φέρει προτεραιότητα και στα υπόλοιπα κ-μ. Εν ολίγοις, με την πρώτη κατάθεση αίτησης, προηγείται έναντι όλων ενώπιον όλων των αρχών των κρατών-μελών του WIPO. Οι χρονικές προθεσμίες εντός των οποίων δικαιούται ο αιτών να προβεί σε κατάθεση για ίδιο δικαίωμα βιομηχανικής ιδιοκτησίας ενώπιον των αρμόδιων αρχών άλλου κ-μ, είναι 12 μήνες για τα διπλώματα ευρεσιτεχνίας και τα υποδείγματα χρησιμότητας, και 6 μήνες για βιομηχανικά σχέδια/υποδείγματα και σήματα. Η ημερομηνία υποβολής της αίτησης δεν συνυπολογίζεται εντός του παραπάνω χρόνου, ενώ εάν η λήξη της χρονικής περιόδου συμπίπτει με ημέρα αργίας στην χώρα που επιδιώκεται η υποβολή αίτησης ή με ημέρα που απλώς δεν λειτουργεί η αρμόδια υπηρεσία, τότε η παραπάνω χρονική περίοδος λήγει την αμέσως επόμενη εργάσιμη ημέρα. Καθόλη την διάρκεια της παραπάνω περιόδου, κανένα άλλο πρόσωπο δεν δικαιούται να αποκτήσει δικαίωμα επί όμοιου ως προς το περιεχόμενο δικαιώματος βιομηχανικής ιδιοκτησίας, παρά με την λήξη της περιόδου, με αποτέλεσμα να διευκολύνεται ο αρχικός καταθέτης ως προς την διαδικασία των αιτήσεων σε παραπάνω του ενός κ-μ (Seckelmann, 2011, p. 55). Ένα μεγάλο πλεονέκτημα της παραπάνω αρχής, είναι πως ο αιτών που επιδιώκει την διασφάλιση προστασίας στα δικαιώματα του και στο έδαφος άλλων κρατών-μελών, δεν είναι υποχρεωμένος να υποβάλλει την αίτηση ταυτόχρονα ενώπιον πολλών εθνικών αρχών, αλλά έχει την επάρκεια χρόνου για να προετοιμαστεί κατάλληλα (WIPO, https://www.wipo.int/treaties/en/ip/paris/summary_paris.html)

Δ) Η αρχή της εθνικής μεταχείρισης

Σε γενικές γραμμές, το νόημα της εθνικής μεταχείρισης είναι αυτό που ορίστηκε και εντός της Συμφωνίας TRIPS στο άρθρο 2. Τα κ-μ οφείλουν να παρέχουν στα αλλοδαπά πρόσωπα τα ίδια ευεργετήματα και πλεονεκτήματα που παρέχουν και προς τα ημεδαπά τους πρόσωπα, δίχως μάλιστα να μπορούν να αξιώσουν από αυτά την υποχρέωση εγκατάστασης στο έδαφος τους για την απόλαυση των όρων που απολαμβάνουν οι ημεδαποί. Επιφυλάξεις μπορούν να διατυπωθούν από τα κράτη-μέλη, για την εφαρμογή δικαστικών ή διοικητικών διαδικασιών έναντι αλλοδαπών προσώπων και σε ό,τι αφορά τον προσδιορισμό επιδόσεων ή διορισμό αντιπροσώπων. Τέλος, χαρακτηριστική είναι η ρύθμιση του άρθρου 3, που εκτείνει την εφαρμογή της αρχής της εθνικής μεταχείρισης και σε πρόσωπα με ιθαγένεια κράτους εκτός της Ένωσης για την προστασία της βιομηχανικής ιδιοκτησίας, τα οποία όμως φέρουν είτε κατοικία είτε έδρα εγκατάστασης στο έδαφος κ-μ της παραπάνω Ένωσης (WIPO, Administered Treaties, Summary of the Paris Convention for the Protection of Industrial Property 1883, https://www.wipo.int/treaties/en/ip/paris/summary_paris.html).

1.5 Προστασία του δικαιώματος στο σήμα

A) Πλαίσιο προστασίας σύμφωνα με τις διατάξεις της Συμφωνίας του Παρισιού

Με την Συμφωνία του Παρισιού, το δικαίωμα στο σήμα δέχεται ρυθμίσεις προστασίας παράλληλες με την Συνθήκη της TRIPS, που αφορούν όμως άλλα ζητήματα. Πέρα από την ισχύ των παραπάνω γενικών αρχών που αναλύθηκαν στην προηγούμενη ενότητα, εισάγονται ορισμένες ρυθμίσεις προστασίας σχετικά με το σήμα, που ωστόσο δεν αφορούν την καθιέρωση ενιαίων χαρακτηριστικών για τα κράτη-μέλη, αλλά σχετίζονται περισσότερο με την προστασία του καταθέτη. Κατά πρώτον, καθιερώνεται η δυνατότητα ενός αιτούντος για κατάθεση σήματος, να μπορεί να αιτηθεί και να κατοχυρώσει ένα σήμα σε κ-μ του ΠΟΕ, που δεν είναι το κράτος ιθαγένειας του ή έδρας του. Εν ολίγοις καμία αρχή κανενός κ-μ δεν δικαιούται να αρνηθεί την καταχώρηση σήματος, με την αιτιολογία πως ο συγκεκριμένος αιτών δεν αιτήθηκε την καταχώρηση ή ανανέωση του σήματος σε πρώτη φάση στην χώρα προέλευσης του (άρθρο 6 παρ. 2). Η υποχρέωση περί μη-άρνησης καταχώρησης εκτείνεται και όταν ακόμα το σήμα που πάει να καταχωρηθεί σε τρίτο κ-μ, μπορεί να φέρει κάποιες επουσιώδεις διαφορές από το αρχικό σήμα που κατατέθηκε στην χώρα-προέλευσης, όπου και πάλι κρίνεται απαγορευμένη μια άρνηση καταχώρισης του σήματος εκ μέρους των εθνικών αρχών. Ωστόσο τί προσδιορίζει την επουσιώδη διαφορά από το αρχικό σήμα, που δεν δικαιολογεί τυχόν άρνηση καταχώρισης από ένα κράτος; Για να είναι η διαφορά επουσιώδης, θα πρέπει είτε να μην αναιρεί τον

διακριτικό χαρακτήρα του σήματος είτε να μην καταργεί την αρχική ταυτότητα που φέρει στην χώρα προέλευσης το (Bodenhausen, 1968, p. 119).

Οι παραπάνω ρυθμίσεις που τίθενται υπέρ του δικαιούχου θα λέγαμε πως τίθεται παρεκκλίνοντας από τον κανόνα δικαίου που υπάρχει στην προηγούμενη παρ. 1, όπου επαφίεται στα κ-μ να θεσπίσουν τα ίδια το νομικό πλαίσιο γύρω από την υποβολή αίτησης και κατοχύρωσης ενός σήματος. Μάλιστα, το ίδιο το κείμενο της Συμφωνίας δίνει παραδείγματα τέτοιων περιπτώσεων, όπως λόγου χάριν στο άρθρο 6quinquies παρ. Α, όπου μπορεί ένα κράτος πριν προχωρήσει στην οριστική καταχώριση ενός σήματος, να ζητήσει από τον αιτούντα την προσκόμιση πιστοποιητικού καταχώρισης του ίδιου σήματος από την αρμόδια αρχή της χώρας προέλευσης μόνο όμως, ως αποδεικτικό στοιχείο (Bodenhausen, 1968, p. 111-112). Η γενική συγκρότηση της έννομης τάξης κάθε χώρας για το καθεστώς καταχώρισης δικαιωμάτων βιομηχανικής ιδιοκτησίας εναπόκειται στα κράτη-μέλη, αν κάτι μπορεί να συναχθεί εκ των παραπάνω, εφόσον δεν τίθενται αδικαιολόγητοι φραγμοί στην ελευθερία μεταφοράς των δικαιωμάτων. Τα τελευταία δεν αφορούν μόνο το σήμα για αγαθά αλλά και για υπηρεσίες που αναλαμβάνουν τα κ-μ να αναγνωρίζουν όχι όμως υποχρεωτικά με την αναθεώρηση της Λισαβόνας το 1958 (άρθρο 6sexies) και φυσικά εξυπακούεται πως η εθνική στρατηγική των κ-μ στην διαμόρφωση του νομικού συστήματος θα πρέπει να γίνεται πάντοτε υπό το πρίσμα της αρχής της εθνικής μεταχείρισης (Bodenhausen, 1968, p. 88). Εντούτοις, δεν υφίσταται υποχρέωση καταχώρισης των σημάτων υπηρεσιών, αλλά συνιστά ζήτημα ρύθμισης της εκάστοτε εθνικής νομοθεσίας.

Βασική αρχή στο δίκαιο των σημάτων είναι αυτή του ανεξάρτητου χαρακτήρα που φέρει το ίδιο σήμα ενός δικαιούχου ανά κράτος-μέλος (άρθρο 6 παρ. 3). Απ' την στιγμή της καταχώρισης σε ένα κράτος, η εγκυρότητα της καταχώρισης του δεν μεταβάλλεται από την πορεία καταχώρισης σε άλλα κράτη, συμπεριλαμβανομένης και της χώρας προέλευσης του δικαιούχου (Bodenhausen, 1968, p.88). Φερειπείν, η άρνησης καταχώρισης του σήματος σε άλλο κράτος από την αρμόδια εθνική αρχή, δεν θίγει την εγκυρότητα της καταχώρισης στην πρώτη χώρα που κατοχυρώθηκε. Μια περαιτέρω ένδειξη της παραπάνω αρχής, είναι το ότι η ανανέωση της καταχώρισης ενός σήματος σε ένα κ-μ, δεν γεννά υποχρέωση ανανέωσης και σε άλλα κ-μ (άρθρο 6quinquies παρ. Ε), αφού όπως ειπώθηκε το ίδιο σήμα σε διαφορετικές εθνικές αρχές λογίζεται ως διαφορετικό, άρα ο ίδιος δικαιούχος οφείλει να προνοεί τόσο για το σήμα που έχει κατοχυρώσει σε τρίτα κράτη όσο και για το σήμα στην χώρα προέλευσης. Τι σημαίνει όμως χώρα προέλευσης; Πως ορίζεται; Βάσει και της προαναφερθείσας πηγής, την απάντηση την δίνει το άρθρο 6quinquies παρ. Β. Κατά πρώτον, σημαίνει να φέρει σε εκείνη την χώρα, μια αληθινή και αποτελεσματική εμπορική ή βιομηχανική εγκατάσταση, και ας μην συνιστά την

κύρια κατοικία/έδρα του. Αν πάλι δεν έχει τέτοια σε κανένα κ-μ, τότε λαμβάνεται υπόψιν ως χώρα προέλευσης, αυτή της μόνιμης κατοικίας του. Αν δεν φέρει ούτε μόνιμη κατοικία, θεωρείται η χώρα της οποίας είναι υπήκοος (για τα φυσικά πρόσωπα).

Πολύ σημαντικές είναι οι προβλέψεις της Συμφωνίας του Παρισίου (άρθρο 6ter) για την απαγόρευση χρήσης κρατικών εμβλημάτων, ονομάτων χωρών ή υπερεθνικών οργανισμών καθώς και εθνικών σημαιών και συμβόλων ή απομιμήσεις των παραπάνω στο περιεχόμενο των σημάτων. Οι λόγοι απαγόρευσης χρήσης τέτοιων στοιχείων εντός ενός σήματος, υπήρξαν αφενός η διασφάλιση του κάθε κράτους στο να κάνει χρήση των συμβόλων του και να φέρει εξουσία το ίδιο επί της χρήσης τους και αφετέρου να αποτραπεί η παραπλάνηση του καταναλωτικού κοινού σε σχέση με την προέλευση των αγαθών επί των οποίων υφίσταται το σήμα (Bodenhause, 1968, p. 96).

Επιπροσθέτως, η έννοια του well-known σήματος, δηλαδή στα ελληνικά του σήματος φήμης, προστατεύεται ήδη με την Συμφωνία του Παρισίου (άρθρο 6bis). Πιο αναλυτικά, οι αρμόδιες αρχές ενός κ-μ δύνανται είτε να αρνηθούν την καταχώριση είτε να την καταργήσουν αν έχει λάβει χώρα, στην περίπτωση σήματος που αποτελεί απομίμηση ή ακριβής αναπαραγωγή ή ακόμα και μετάφραση σήματος φήμης γνωστού και στην αγορά του κ-μ που επιχειρείται να καταχωρηθεί, ενώ θα πρέπει να αφορά αγαθά όμοια ή παρόμοια. Η εκτίμηση της φήμης ενός σήματος γίνεται από τις αρμόδιες διοικητικές ή δικαστικές εθνικές αρχές της χώρας, ενώ για να θεωρηθεί ότι φέρει φήμη, δεν απαιτείται σε καμία περίπτωση να έχει καταχωρηθεί στο εθνικό μητρώο του κ-μ (Bodenhause, 1968, p.91). Μπορεί απλώς να βρίσκεται σε χρήση στην αγορά του κ-μ, και ο κύριος λόγος επαυξημένης προστασίας επί των σημάτων φήμης, εντοπίζεται στο γεγονός ότι, ένα τέτοιο σήμα απομίμησης λόγου χάριν του σήματος φήμης που θα καταχωρηθεί, ενδέχεται να προκαλέσει σύγχυση στους καταναλωτές και ως εκ τούτου να προκαλέσει τετελεσμένο αθέμιτου ανταγωνισμού σύμφωνα και με την παραπάνω πηγή. Πάντως, ο δικαιούχος του σήματος φήμης για να δικαιούται έννομη προστασία, θα πρέπει είτε η χώρα προέλευσης του να είναι κ-μ στον Παγκόσμιο Οργανισμό Διανοητικής Ιδιοκτησίας, είτε αν δεν είναι, ο ίδιος να αναπτύσσει δραστηριότητα εντός κάποιου τέτοιου κράτους. Κάθε εθνική νομοθεσία οφείλει να ορίζει χρονική διάρκεια τουλάχιστον 5 έτη και επ' ουδενί λιγότερο χρόνο από την ημερομηνία της καταχώρισης του υπό αμφισβήτηση σήματος εντός της οποίας θα μπορεί να αιτηθεί ο αληθινός δικαιούχος σήματος φήμης την ακύρωση της καταχώρισης του υπό αμφισβήτηση σήματος, ενώ επαφίεται στην διακριτική ευχέρεια των κρατών να καθορίσουν τον χρόνο εντός του οποίου θα μπορεί να αιτηθεί τον τερματισμό χρήσης του. Τα παραπάνω ισχύουν στην περίπτωση ύπαρξης καλόπιστου χρήστη του σήματος φήμης, καθώς στην περίπτωση κακόπιστης χρήσης, όπερ διαπιστώνεται επίσης από τις εθνικές αρμόδιες

αρχές, δίχως να προαπαιτείται χρονικό πλαίσιο προσφυγής του δικαιούχου του σήματος φήμης στις αρμόδιες αρχές. Κακή πίστη θα συντρέχει, όταν ο χρήστης του σήματος φήμης, όχι μόνο γνωρίζει την ύπαρξη του τελευταίου, αλλά εσκεμμένα το χρησιμοποιεί ή το αιτείται με σκοπό την προσκόμιση κέρδους για τον ίδιο ακριβώς λόγω της σύγχυσης που θα δημιουργηθεί μεταξύ του σήματος του και του σήματος φήμης (Bodenhause, 1968, p. 93).

Πρέπει σε κάθε περίπτωση να μνημονευθεί και να γίνει σαφές στον αναγνώστη ότι η Συμφωνία έθεσε επί τάπητος μεταξύ άλλων ορισμένες περιοριστικά αναφερόμενες περιπτώσεις κατά τις οποίες το κ-μ δύναται να αρνηθεί την καταχώριση ενός σήματος. Οι περιπτώσεις αυτές τίθενται στο άρθρο 6quinquies παρ. Β, και μάλιστα δεν τέθηκαν εξαρχής, αλλά σταδιακά μέσω των αναθεωρήσεων της αρχικής Συμφωνίας του 1883. Η πρώτη περίπτωση άρνησης καταχώρισης ή διαγραφής σήματος, αφορά την προσβολή που ασκείται εν μέσω του εν λόγω σήματος σε δικαιώματα τρίτων προσώπων στο ίδιο κράτος. Η προσβολή μπορεί να στρέφεται είτε κατά άλλου σήματος, δικαιώματος πνευματικής ιδιοκτησίας αλλά ακόμη και κατά δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα, όπως παραδείγματος χάριν όταν εντός του σήματος ενσωματώνεται όνομα ή εικόνα κάποιου προσώπου χωρίς ο τελευταίος να έχει δώσει σχετική εξουσιοδότηση (Bodenhausen, 1968, p. 114-115). Ένας λόγος άρνησης δύναται να θεμελιωθεί στο γεγονός ότι το σήμα δεν φέρει διακριτικό χαρακτήρα. Τι σημαίνει όμως διακριτικός χαρακτήρας; Το σήμα σε ένα αγαθό ή υπηρεσία θα πρέπει να έχει αποτυπωθεί με τέτοιο τρόπο που ο καταναλωτής θα είναι εκ των πραγμάτων σε θέση να διακρίνει τα αγαθά/υπηρεσίες της μιας επιχείρησης από της άλλης. Σήμα δεν μπορεί να γίνει δεκτό και στην περίπτωση που συνίσταται από κοινά ονόματα, προσδιορισμούς που βάσει συνήθη χαρακτηρισμού μιας χώρας, ορίζουν την ποιότητα, ποσότητα, είδος, αξία, χρόνο παραγωγής, προέλευση κλπ. Για παράδειγμα ένα σήμα που επί αγαθά άρτου, φέρει την λέξη “ΨΩΜΙ”, ή σήμα επί αυτοκινήτου που τίθεται ως “ΤΖΙΠ 2014”. Το σήμα επ’ ουδενί δεν θα πρέπει να φέρει και απλώς περιγραφικό χαρακτήρα ως εκ τούτου. Η ενσωμάτωση στοιχείων στο σήμα που έρχονται σε αντίθεση με αρχές δημόσιας τάξης ή ζητήματα δημόσιας ηθικής κατά τα δεδομένα του εκάστοτε κράτους, αποτελούν σοβαρούς λόγους άρνησης ενός σήματος. Τα δυο αυτά δεν πρέπει να συγχέονται μεταξύ τους, καθώς πρόκειται για δυο διακριτές έννοιες. Η αντίθεση στη δημόσια τάξη θα περιλάμβανε ένα σήμα που έχει αποτυπωθεί κατά τρόπο που έρχεται σε ρήξη με θεμελιώδεις αρχές του δικαίου ή και της κοινωνίας. Παραδείγματα εναντίωσης σε αρχές δημοσίας τάξης αποτελούν η απεικόνιση θρησκευτικών συμβόλων ή εμβλήματα απαγορευμένων οργανώσεων ή κομμάτων (πχ χρήση σβάστιγγας) (Bodenhausen, 1968, p. 116). Η δημόσια ηθική, συνιστά κάτι διαφορετικό, δεδομένου ότι εκφράζει αντίθεση του σήματος σε ζητήματα αισθητικής ή έλλειψη αιδούς πχ αποτύπωση μιας άσεμνης εικόνας.

B) Πλαίσιο προστασίας σύμφωνα με τις διατάξεις της Συμφωνίας TRIPS

Υπό το καθεστώς της Συμφωνίας TRIPS, τα κ-μ του ΠΟΕ εξακολουθούν να τηρούν τους ελάχιστους απαιτούμενους όρους προστασίας για τα σήματα που εισήχθησαν με την Συμφωνία του Παρισιού και αναλύθηκαν παραπάνω. Με την Συμφωνία TRIPS (άρθρα 15-21), ωστόσο εισήχθησαν νέες προβλέψεις για τα σήματα, ενώ βελτιστοποιήθηκε το υφιστάμενο ρυθμιστικό πλαίσιο της Συμφωνίας του Παρισιού. Σε αδρές γραμμές ελαττώθηκε η σχετική αυτονομία των κρατών στο να συγκροτούν από μόνα τους το νομικό καθεστώς επί της βιομηχανικής ιδιοκτησίας. Η προσπάθεια εναρμόνισης των διαφορετικών εννόμων τάξεων υπό την Συνθήκη TRIPS επισπεύσθηκε. Κατά πρώτον επήλθε διεύρυνση της υποχρεωτικής προστασίας και επί των σημάτων υπηρεσιών, με τα κ-μ πλέον να είναι υποχρεωμένα να εγγυώνται και την καταχώριση σημάτων υπηρεσιών, σε αντίθεση με την Συμφωνία του Παρισιού που άφηνε το ζήτημα της καταχώρισης τους στην διακριτική ευχέρεια των κρατών. Πολύ σημαντική νομική καινοτομία όμως είναι πως, εισήχθη ένας αποδεκτός ορισμός για το σήμα (Reichmann, 1995, p. 362-363). Βάσει του άρθρου 15 παρ. 1: «Ως σήμα μπορεί να συνιστά κάθε σημείο ή συνδυασμός σημείων που μπορεί να διακρίνει τα προϊόντα ή τις υπηρεσίες μιας επιχείρησης από τα προϊόντα ή τις υπηρεσίες άλλων επιχειρήσεων. Τα σημεία αυτά, ιδίως λέξεις όπως τα προσωπικά ονόματα, τα γράμματα, οι αριθμοί, τα εικονιστικά στοιχεία και οι συνδυασμοί χρωμάτων, καθώς και κάθε συνδυασμός τέτοιων σημείων, είναι επιλέξιμα για καταχώριση ως εμπορικά σήματα. Όταν τα σημεία δεν είναι εγγενώς ικανά να διακρίνουν τα σχετικά προϊόντα ή υπηρεσίες, τα μέλη μπορούν να εξαρτούν τη δυνατότητα καταχώρισης από τον διακριτικό χαρακτήρα που αποκτάται μέσω της χρήσης. Τα μέλη μπορούν να απαιτούν, ως προϋπόθεση εγγραφής, τα σήματα να είναι οπτικά αντιληπτά».

Επαφίεται επιπροσθέτως στα κ-μ πλέον να ρυθμίσουν τα ίδια το εάν η χρήση ενός σήματος μπορεί να αποτελεί ή όχι προαπαιτούμενο για την καταχώριση του (Reichmann, 1995, p. 362-363), παρότι όπως επισημάνθηκε και πιο πάνω, υπό το πρίσμα της Συμφωνίας του Παρισιού, έχουν την εξουσία έτσι και αλλιώς υπό όρους να καθορίζουν βάσει της ισχύουσας εθνικής τους νομοθεσίας τους όρους καταχώρισης ενός σήματος. Πάντως σε καμία περίπτωση υπό την Συμφωνία TRIPS δεν επιτρέπεται, να είναι προαπαιτούμενη η χρήση του σήματος για την υποβολή αίτησης προς καταχώριση βάσει άρθρου 15 παρ. 3. Κατά τούτο, δικαιούνται να θεωρήσουν αναλόγως του αν προαπαιτείται η χρήση του σήματος, ως αβάσιμη την αίτηση προς καταχώριση ενός σήματος, ποτέ όμως απαράδεκτη, με την αιτιολογία ότι δεν υφίστατο χρήση του κατά τις συναλλαγές.

Η νέα συνθήκη TRIPS, εισήγαγε συγκριτικά με την Συμφωνία του Παρισίου και περαιτέρω υποχρεώσεις για τα κράτη όσον αφορά το δίκαιο και τα χαρακτηριστικά του σήματος, που προηγουμένως δεν προβλέπονταν. Κατά πρώτον η ελάχιστη χρονική διάρκεια ισχύος του σήματος ορίστηκε υποχρεωτικά για όλα τα κ-μ στα 7 έτη (στην Ελλάδα ενδεικτικά η προβλεπόμενη διάρκεια ισχύος είναι τα 10 έτη), από τον χρόνο κατοχύρωσης (αρχικής ή μεταγενέστερης), ενώ πλέον ο δικαιούχος δύναται να ανανεώνει επ' αόριστόν την καταχώριση του σήματος (Άρθρο 18). Η επόμενη διάταξη του άρθρου 19 από την άλλη υποχρεώνει τα κ-μ να ορίσουν πως τυχόν διακοπή χρήσης ενός κατοχυρωμένου σήματος επί 3 έτη, θα συνεπάγεται απώλεια δικαιώματος επί του σήματος αυτού, εφόσον βέβαια το εν λόγω κράτος ορίζει στην νομοθεσία του ότι η χρήση του σήματος είναι προαπαιτούμενο για την συνέχιση της καταχώρισης. Ο ορισμός της τριετίας ορίστηκε για πρώτη φορά με την Συμφωνία TRIPS, ενώ πριν (με την Συμφωνία του Παρισίου) η χρονική περίοδος διακοπής χρήσης σήματος καθοριζόταν από το κ-μ, όπως και η χρονική διάρκεια προστασίας του. Εξαιρέσεις που δικαιολογούν ωστόσο την διακοπή χρήσης και άρα δεν θα συνεπάγονται απώλεια επί του σήματος, μπορεί να είναι περιορισμοί στις εισαγωγές που επιβάλλει ένα άλλο κράτος στο ελεύθερο εμπόριο, ή τυχόν κυβερνητικά μέτρα επί των αγαθών ή υπηρεσιών που αφορά το σήμα (παρ. 2 του άρθρου 19). Όλα τα κ-μ δεσμεύονται, ανεξαρτήτως των όρων που θέτουν στην εσωτερική τους νομοθεσία ως προς τον τρόπο κτήσης του δικαιώματος στο σήμα, να μην βάζουν όρους όπως την υποχρεωτική χρήση του αλλοδαπού σήματος με ένα ημεδαπό σήμα, ή την υποχρέωση το σήμα να φέρει συγκεκριμένα εξωτερικά χαρακτηριστικά για να γίνει δεκτός ο διακριτικός χαρακτήρας του (άρθρο 20) και παρόλο που επίσης επαφίεται στα ίδια τα κ-μ να διαμορφώνουν από μόνα τους την νόμιμη διαδικασία δικαιόχρησης και καταχώρισης των σημάτων, απαγορεύεται ρητώς (άρθρο 21) η υποχρεωτική δικαιόχρηση υπό την επιφύλαξη του άρθρου 31. Εξίσου κρίσιμη είναι η απαγόρευση της άρνησης καταχώρισης σήματος, με την αιτιολογία της μη συμβατότητας της φύσης του αγαθού ή της υπηρεσίας με το εν λόγω σήμα.

Περαιτέρω βελτιστοποιήσεις που εισήχθησαν με την νέα συνθήκη, είναι το ότι εν αντιθέσει με την Συμφωνία του Παρισίου που προέβλεπε (άρθρο 6quater) πως το κράτος μπορεί να εξαρτήσει την καταχώριση σήματος με την επιχειρηματική παρουσία του δικαιούχου στο έδαφος του, πλέον κάτι τέτοιο δεν εφαρμόζεται. Κατά το άρθρο 21 της TRIPS, αποδεσμεύεται η δυνατότητα καταχώρισης σήματος από την μεταφορά της επιχείρησης, αφού βασική επιδίωξη της Συνθήκης TRIPS όσον αφορά το σήμα υπήρξε, η αποδέσμευση του δικαιώματος σε σήμα από την παράλληλη ύπαρξη της σχετιζόμενης επιχείρησης εντός του ίδιου κράτους (Reichmann, 1995, p.363).

Μια σημαντική βελτίωση προστασίας, από την άποψη της πιο αναλυτικής προσέγγισης των κανόνων δικαίου αφορά και την εξουσία του σηματούχου αυτή αφορά το να αποτρέπει τυχόν χρήση πανομοιότυπου ή παρόμοιου σήματος για πανομοιότυπα ή παρόμοια αγαθά ή υπηρεσίες, ακόμη και εάν δεν δημιουργείται βέβαιος και υπαρκτός κίνδυνος σύγχυσης, αλλά αρκεί απλά η πιθανότητα να προκληθεί σύγχυση σε σχέση με την προέλευση του αγαθού ή της υπηρεσίας. Σε ό,τι έχει να κάνει με τα λεγόμενα σήματα «φήμης» όπως τονίστηκε και παραπάνω, το άρθρο 6bis της Συμφωνίας του Παρισίου εφαρμόζεται αναλογικά «mutatis mutandis» πλέον και στον τομέα των υπηρεσιών (άρθρο 16 της Συμφωνίας TRIPS), ενώ σε αντίθεση με το κοινό σήμα, ο δικαιούχος σήματος φήμης, απολαμβάνει την προστασία του εν λόγω σήματος, ακόμα και στην περίπτωση χρήσης πανομοιότυπου ή παρόμοιου σήματος επί αγαθών ή υπηρεσιών που δεν φέρουν καμία απολύτως ομοιότητα ή αντιστοιχία με τα αντίστοιχα επί των οποίων υφίσταται το σήμα φήμης, εφόσον τίθεται η πιθανότητα επέλευσης ζημίας στον δικαιούχο σήματος φήμης από την παραπάνω προσβολή του δικαιώματος. Παρατηρείται αύξηση της προστασίας επί των σημάτων φήμης, καθώς πλέον ακόμα και εάν το αγαθό ή υπηρεσία είναι παντελώς διαφορετικό, το σήμα φήμης προστατεύεται, έναντι οποιουδήποτε σήματος αποτελεί πλήρη απομίμηση ή είναι παρόμοιο με αυτό. Υπό την Συμφωνία του Παρισίου τουναντίον ετίθετο ως όρος, το να είναι και τα αγαθά ή υπηρεσίες ταυτόσημα ή παρόμοια για να διαφυλαχθεί το σήμα φήμης από τυχόν απομιμήσεις του, που υπό την TRIPS δεν ισχύει ως προϋπόθεση.

Παρά την θέσπιση νέων ρυθμίσεων για τις ελάχιστες απαιτούμενες προδιαγραφές προστασίας του σήματος, και την προστασία του σε οποιοδήποτε κ-μ του ΠΟΕ, έτι μεγαλύτερο ενδιαφέρον και σημασία διαδραματίζει η πρόσβαση ενός σηματούχου σε ένα σύστημα υποβολής αίτησης και διεθνούς κατοχύρωσης του σήματος του. Ένα «εργαλείο» δηλαδή κατοχύρωσης ενός σήματος περισσότερο άμεσα και ταυτόχρονα με μια μόνο αίτηση κατάθεσης σε πολλά κράτη. Ένα τέτοιο μέσον καθιερώθηκε από την τελευταία διεθνή συνθήκη όσον αφορά το σήμα που θα μας απασχολήσει, το Πρωτόκολλο της Μαδρίτης.

Γ) Συμφωνία και Πρωτόκολλο της Μαδρίτης: Καθιέρωση του Συστήματος της Μαδρίτης

Το Σύστημα της Μαδρίτης είναι ένα παγκόσμιο σύστημα δυνατότητας καταχώρισης ενός σήματος σε περισσότερες από μια δικαιοδοσίες κρατών, χωρίς να υπάρχει η ανάγκη ο δικαιούχος του σήματος να πρέπει να υποβάλλει την αίτηση κατάθεσης τόσες φορές όσα και τα κράτη-μέλη του WIPO στα οποία επιθυμεί να δει καταχωρημένο το σήμα του. Μέχρι σήμερα 114 κράτη είναι μέλη της Ένωσης της Μαδρίτης, εκπροσωπώντας περίπου το 80% του

παγκόσμιου εμπορίου, με περίπου 1,5 εκατομμύρια σήματα να έχουν καταχωρηθεί στο σχετικό Σύστημα. Βασική επιδίωξη του συστήματος αυτού ήταν το να εξυπηρετηθεί η ανάγκη εταιριών να προστατεύσουν το σήμα τους παγκοσμίως σε πολλές αγορές κρατών, καθώς και να είναι σε θέση να το διαχειρίζονται σε πολλαπλά εθνικά μητρώα σήματος ταυτοχρόνως (Ghafele, 2007, p.3). Η δυνατότητα καταχώρισης του ίδιου σήματος με μια αίτηση σε πολλά κράτη που επιθυμεί ο ίδιος γίνεται δια της καταβολής των αντίστοιχων τελών μόνο την μια φορά που υποβάλει την αίτηση (Cela, 2015, p. 127). Τα νομικά εργαλεία που παρέχονται μέσω του Συστήματος της Μαδρίτης δεν οδηγούν τόσο στην εγκαθίδρυση ενός διεθνούς σήματος, όσο στην ευχέρεια απόκτησης πολλών εθνικών σημάτων ανά έννομη τάξη ταυτοχρόνως (Bently and Sherman, 2014, p. 907). Το ίδιο σήμα κατοχυρώνεται άμεσα σε διαφορετικά εθνικά μητρώα κρατών, και ως εκ τούτου ο δικαιούχος γίνεται κύριος πολλών σημάτων ανά τον κόσμο. Όπως διατυπώθηκε και από τον Sir Robin Jacob στο *Guidebook of Intellectual Property* : *“Αυτό που δεν επιτυγχάνεται με τη λεγόμενη «διεθνή» καταχώριση είναι μια πραγματική διεθνής καταχώριση – μια ενιαία καταχώριση που παράγει αποτελέσματα σε ορισμένες χώρες. Απλά παίρνετε ένα σωρό εθνικές καταχωρίσεις”* (Jacob, Alexander, & Fisher, 2014, Part III, Chapter 13) Η καταχώριση σήματος κατ’ αυτόν τον τρόπο χωρεί μόνο σε κράτη-μέλη ή διεθνείς οργανισμούς μέλη της Ένωσης της Μαδρίτης, η οποία συστάθηκε πρώτη φορά το 1891 με την Συμφωνία της Μαδρίτης, ενώ σήμερα η Ένωση και το ανάλογο σύστημα καταχώρισης διέπονται από το Πρωτόκολλο της Μαδρίτης (1989), με την Συμφωνία του 1891 να θεωρείται σήμερα πρακτικά «νεκρή» συμφωνία, δεδομένου ότι το Πρωτόκολλο εφαρμόζεται πλέον και για κράτη που κύρωσαν την πρώτη συμφωνία, ενώ τα μελλοντικά κράτη-μέλη δύναται να προσχωρήσουν πλέον μόνο στο Πρωτόκολλο και όχι στην Συμφωνία του 1891. Κατ’ επέκτασιν, όλες οι διεθνείς καταχωρήσεις σημάτων διέπονται αποκλειστικά από τις διατάξεις του Πρωτοκόλλου της Μαδρίτης (Davis, St Quintin, & Tritton, 2018, p. 3-54). Το παραπάνω Πρωτόκολλο αποτελεί σήμερα αντικείμενο διαχείρισης του Διεθνούς Γραφείου του WIPO, ενώ ο φορέας αυτός συνιστά και την αρμόδια αρχή για τις σχετικές καταχωρήσεις σημάτων.

Στο άρθρο 2 του Πρωτοκόλλου σκιαγραφούνται οι όροι κάτω από τους οποίους μπορεί κάποιον πρόσωπο να αιτηθεί έννομη προστασία. Για αρχή ένα πρόσωπο θα πρέπει για το σήμα που σκοπεύει να καταχωρήσει στο πλαίσιο του συστήματος της Μαδρίτης να έχει αιτηθεί ή να έχει καταχωρηθεί η αίτηση του σε Μητρώο Γραφείου Διανοητικής Ιδιοκτησίας κράτους ή διεθνούς οργανισμού μέλους της Ένωσης της Μαδρίτης, που φέρει την αρμοδιότητα βάσει της εθνικής ή περιφερειακής νομοθεσίας να επιλαμβάνεται της καταχώρισης σημάτων. Τα παραπάνω θα αφορούν την εθνική καταχώριση του σήματος του, καθώς εάν δεν έχει προηγηθεί εθνική καταχώριση ή τουλάχιστον αίτηση για πραγματοποίηση της, δεν μπορεί να αιτηθεί απευθείας

διεθνή καταχώρηση. Η εκάστοτε εθνική αρχή, όταν ο καταθέτης του εθνικού σήματος αποφασίσει την διεθνή καταχώρηση του, πριν αποστείλει την αίτηση στον WIPO, ελέγχει το κατά πόσο το προς διεθνή καταχώρηση σήμα ανταποκρίνεται στο εθνικό. Ωστόσο ο έλεγχος συμβατότητας με τις διατάξεις του Πρωτοκόλλου της Μαδρίτης γίνεται από το Διεθνές Γραφείο Διανοητικής Ιδιοκτησίας του WIPO. Το πρόσωπο που είναι ο αιτών θα πρέπει διαζευκτικά με την παρακάτω σειρά είτε να έχει ιθαγένεια του κράτους-μέλους ενώπιον των αρχών του οποίου έγινε η αίτηση ή καταχώριση, είτε να έχει την κατοικία/έδρα στο παραπάνω κράτος-μέλος εφόσον δεν φέρει την ιθαγένεια, είτε αν δεν έχει ούτε κατοικία ή έδρα, θα πρέπει να φέρει στο έδαφος του παραπάνω κ-μ βιομηχανική ή εμπορική εγκατάσταση. Τα παραπάνω ισχύουν και για αιτήσεις ή καταχωρήσεις ενώπιον αρμόδιων αρχών διανοητικής ιδιοκτησίας σε διεθνείς οργανισμούς. Υπό την συνδρομή των παραπάνω όρων του άρθρου 2, ο αιτών ή δικαιούχος, επωφελείται της δυνατότητας να αναζητήσει λοιπόν προστασία διεθνώς και σε άλλα κ-μ της Ένωσης της Μαδρίτης, υποβάλλοντας αίτηση στις αρχές διανοητικής ιδιοκτησίας (IP Office) της χώρας που υπέβαλλε και για το εθνικό σήμα για διεθνή καταχώρηση του (Cela, 2015, p. 127). Η γλώσσα της αίτησης μπορεί να είναι μόνο σε Αγγλικά, Ισπανικά ή Γαλλικά, μιας δηλαδή εκ των επισήμων γλωσσών του WIPO, ενώ η πληρωμή τέλους γίνεται κατά κανόνα μια φορά ενώπιον των εθνικών αρχών και σε ελβετικό φράγκο (CHF). Η αίτηση περί διεθνούς καταχώρισης διαβιβάζεται τελικώς στο Διεθνές Γραφείο Διανοητικής Ιδιοκτησίας του WIPO μέσα από την κατάθεση ή καταχώριση που έλαβε χώρα στις εθνικές αρχές του κ-μ της Ένωσης της Μαδρίτης.

Άξιο προσοχής είναι το γεγονός πως η διεθνής καταχώριση δεν συνεπάγεται αυτομάτως την καταχώριση στο Μητρώο κάθε κράτους-μέλους. Εναπόκειται στον ίδιο τον αιτούντα να ζητήσει κατά την υποβολή της αίτησης την επέκταση σε άλλα κράτη-μέλη, είτε προς όλα, είτε σε ορισμένα από αυτά. Το αίτημα περί εδαφικής επέκτασης (territorial extension-άρθρο 3ter) πρέπει να μνημονεύεται εντός της αίτησης, μπορεί όμως να το αιτηθεί και εκτός αυτής, μετά μάλιστα την διεθνή καταχώριση της, ενώ η επέκταση τίθεται σε ισχύ από την ημερομηνία της καταχώρισης. Το Γραφείο Διανοητικής Ιδιοκτησίας του WIPO επιλαμβάνεται της καταχώρισης του εν λόγω αιτήματος, αφού προηγουμένως εξετάσει την συμβατότητα της αίτησης με τις διατάξεις του Πρωτοκόλλου της Μαδρίτης. Στην συνέχεια οφείλει να ενημερώσει χωρίς καθυστέρηση τις αρμόδιες εθνικές αρχές των κρατών προς τα οποία επιδιώκεται η καταχώριση, με τα ίδια τα κράτη να δύναται να προβάλλουν αντιρρήσεις, ενώ μεταξύ άλλων γίνεται και σχετική δημοσίευση στην Περιοδική Εφημερίδα του Διεθνούς Γραφείου. Μάλιστα, το Γραφείο Διανοητικής Ιδιοκτησίας του WIPO, μπορεί επ' αμοιβής από τον υποψήφιο καταθέτη, να προβεί σε έρευνα χρονικής προτεραιότητας στο Διεθνές Μητρώο για τυχόν διεθνείς καταχωρήσεις του ίδιο σήματος από άλλους (άρθρο 5ter παρ. 3). Όπως και να έχει εναπόκειται στην βούληση του

καταθέτη να διευρύνει ή να περιορίσει την δέσμη των κρατών-μελών όπου μπορεί να ζητήσει την καταχώρηση του σήματος του. Η συγκεκριμένη ρύθμιση διαφέρει από αντίστοιχες ρυθμίσεις περιφερειακών δικαιωμάτων όπως λόγου χάριν του ευρωπαϊκού ή κοινοτικού σήματος που επιτάσσεται η αναγκαστική καταχώρηση του σήματος στο έδαφος ολόκληρης της ΕΕ, χωρίς να είναι δυνατή η κατάργηση, μεταβίβαση και περιορισμός του σήματος μόνο επί ενός τμήματος (WIPO, <https://www.wipo.int/madrid/en/general/>)

Το αποτέλεσμα της διεθνούς καταχώρησης (άρθρο 4) είναι πως από την ημερομηνία της καταχώρισης, το σήμα απολαμβάνει στο έδαφος κάθε κράτους μέλους της Ένωσης της Μαδρίτης της προστασίας που θα λάμβανε εάν είχε αποτελέσει αντικείμενο απευθείας αίτησης ενώπιον των εκάστοτε εθνικών αρχών των κρατών αυτών. Τα κράτη-μέλη που μνημονεύονται ως χώρος ισχύος του διεθνούς σήματος κατά την βούληση του καταθέτη, δικαιούνται να κοινοποιήσουν προς τον WIPO κατά το άρθρο 5 παρ. 1 και 2 του Πρωτοκόλλου τυχόν λόγους απόρριψης της καταχώρισης στο Εθνικό τους Μητρώο εντός 12 ή 18 μηνών, εφόσον κρίνεται από τα ίδια πως δεν συμβαδίζει η καταχώρηση του παραπάνω σήματος στο Εθνικό Μητρώο τους σύμφωνα με κριτήρια της εθνικής τους νομοθεσίας (Przygoda, 2019, p.69). Ωστόσο αν δεν γίνει κάτι τέτοιο, τότε το σήμα απολαμβάνει στο κάθε κ-μ όμοια προστασία, με την μια πράξη διεθνούς κατοχύρωσης να ισοδυναμεί όπως τονίστηκε παραπάνω επί της ουσίας με μια δέσμη πολλών εθνικών καταχωρήσεων (WIPO, <https://www.wipo.int/madrid/en/general/>)

Η διάρκεια ισχύος μιας διεθνούς καταχώρησης σήματος είναι 10 έτη σύμφωνα με το άρθρο 6, με δυνατότητα ανανέωσης κατά το άρθρο 7 για άλλα 10 έτη δίχως περιορισμούς ως προς το πόσες φορές μπορεί να γίνει ανανέωση. Με την ανανέωση, ο χαρακτήρας και η μορφή του σήματος παραμένουν αναλλοίωτα σε σχέση με την πρώτη καταχώριση. Το Διεθνές Γραφείο Διανοητικής Ιδιοκτησίας του WIPO, αναλαμβάνει με δική του ευθύνη την υποχρέωση ανεπίσημης ενημέρωσης του δικαιούχου 6 μήνες πριν την λήξη ισχύος του σήματος ως προς την λήξη διάρκειας του και της δυνατότητας ανανέωσης της καταχώρησης. Στο μεσοδιάστημα έως την λήξη και για άλλους 6 μήνες μετά την λήξη (περίοδος χάριτος) ο δικαιούχος μπορεί να προβεί παραδεκτά στην ανανέωση του σήματος. Μάλιστα, ο αιτών μπορεί παράλληλα με την αίτηση για ανανέωση, να συμπεριλάβει σε αυτήν και επιπρόσθετες μεταβολές για το σήμα, όπως φερεϊπείν αλλαγή ονόματος δικαιούχου, διεύθυνσης, καθώς και επέκταση ή περιορισμό των κρατών ισχύος του σήματος. Εντούτοις, η καταχώρηση τυχόν συμβάσεων αδειοδότησης χρήσης του σήματος (licensing) σε διεθνές επίπεδο, δεν θα μπορεί να προβληθεί ενώπιον των εθνικών αρχών των κρατών. Ο λόγος είναι ότι θα πρέπει πρωτίστως να καταχωρηθεί κάθε σύμβαση licensing ενώπιον της εκάστοτε εθνικής αρχής ξεχωριστά ούτως ώστε να διαπιστωθεί

η συμβατότητα με την εκάστοτε εθνική νομοθεσία, και εκ των υστέρων να επέλθει η καταχώρηση της και στο Σύστημα της Μαδρίτης (Przygoda, 2019, p.72).

Πάντως ανεξαρτήτως της 10ετούς διάρκειας ισχύος της διεθνούς καταχώρισης σήματος, υπάρχει το χρονικό όριο της πενταετίας από την ημερομηνία διεθνούς καταχώρισης μέχρι το οποίο, η εγκυρότητα της εθνικής καταχώρισης (στο εξής «βασικής» όπως μνημονεύεται στο Πρωτόκολλο) επιδρά στο κύρος της διεθνούς. Καταρχήν βάσει του άρθρου 6 παρ. 2, μετά την πάροδο της πενταετίας, η διεθνής υπόσταση του σήματος ανεξαρτητοποιείται από την βασική. Παρόλα αυτά (παρ. 3 άρθρου 6) εάν μέχρι την λήξη της 5ετίας από την ημερομηνία διεθνούς καταχώρισεως, η βασική αίτηση ή βασική καταχώριση (ενν. του εθνικού σήματος) ή ακόμη και η αίτηση προς διεθνή καταχώρηση ανακληθεί, έχει λήξει ή έχει εγκαταλειφθεί, ή έχει εκδοθεί οριστική απόφαση περί ανάκλησης, διαγραφής, ακύρωσης για το σύνολο ή μέρος αγαθών ή υπηρεσιών που προστατεύει το σήμα, τότε η προστασία που παρέχεται με την διεθνή καταχώρηση ακυρώνεται αυτομάτως, ακόμα και στην περίπτωση που επήλθε μεταβίβαση του διεθνούς σήματος σε άλλο πρόσωπο. Τα παραπάνω ισχύουν και για τις περιπτώσεις όπου εκδοθεί απόφαση περί ανακλήσεως, απορρίψεως, ακυρώσεως της βασικής αίτησης ή καταχώρισης μετά την παρέλευση της πενταετίας, αλλά προ της παρέλευσης της είχαν κατατεθεί ενώπιον των δικαστικών ή διοικητικών αρχών του κράτους αρχικής εθνικής καταχώρισης αγωγή ή προσφυγή ή ένσταση σε βάρος της βασικής αίτησης, καθώς και σε περίπτωση υποβολής παραίτησης ή απόσυρσης από την βασική αίτηση/καταχώριση προ της πενταετίας, αλλά τα αποτελέσματα επήλθαν μετά την παρέλευση της. Όλες οι παραπάνω περιπτώσεις συνεπάγονται την κατάργηση της διεθνούς καταχώρισης.

Η καταβολή του τέλους προβλέπεται από το άρθρο 8, και διακρίνεται στην υποχρέωση του αιτούντος να καταβάλλει τα εξής: Στο βασικό τέλος που καταβάλλεται για μέχρι τρεις κλάσεις αγαθών ή υπηρεσιών που αντιστοιχεί το σήμα βάσει της διεθνούς ταξινόμησης της Νίκαιας, στο συμπληρωματικό τέλος για κάθε πρόσθετη κλάση, και ένα συμπληρωματικό τέλος για κάθε αίτημα επέκτασης κατά το άρθρο 3ter ανά κράτος (Przygoda, 2019, p. 72). Το τέλος ανανέωσης που θα καταβληθεί, καταβάλλεται για όλα τα κράτη επί των οποίων έχει ισχύ το σήμα, και όχι ανά κράτος (Eastaway, Gallafent, Daupre, & Kimber, 2013, p. 4-19). Η καταβολή τέλους λαμβάνει χώρα ενώπιον των εθνικών αρχών του κράτους που γίνεται η αίτηση. Σε ότι αφορά την ταξινόμηση με βάση το σύστημα της Νίκαιας εάν δεν γίνει η αναφορά των κατηγοριών από τον ίδιο τον καταθέτη η ταξινόμηση γίνεται με βάση το διεθνές γραφείο του WIPO. Σε κάθε περίπτωση η αναφορά των κατηγοριών του συστήματος ταξινόμησης της Νίκαιας ελέγχεται από το διεθνές γραφείο σε συνεργασία με τις αρχές του κράτους προελεύσεως ενώ σε

περίπτωση διαφωνίας μεταξύ του διεθνούς γραφείου και των εθνικών αρχών διανοητικής ιδιοκτησίας υπερισχύει η γνώμη του διεθνούς γραφείου.

1.6 Προστασία δικαιώματος σε γεωγραφική ένδειξη και ονομασία προελεύσεως

A) Συμφωνία TRIPS για το δικαίωμα σε γεωγραφική ένδειξη

Ως γεωγραφική ένδειξη ορίζεται η ένδειξη, η οποία εμφανίζεται σε ένα αγαθό ή υπηρεσία, και υποδεικνύει την προέλευση, που μπορεί να είναι χώρα ή περιοχή της χώρας (πχ Γερμανία, Βαυαρία) και η προέλευση αυτή σε συνδυασμό με άλλα στοιχεία που αφορούν την Παρασκευή του προϊόντος, προσδίδουν στο προϊόν αυτό μια επιπρόσθετη ποιότητα ή φήμη. Τα κ-μ φέρουν υποχρέωση μέσω της εσωτερικής νομοθεσίας τους να αποτρέπουν τα εξής φαινόμενα όπως ακριβώς αποτυπώθηκε στο κείμενο της Συμφωνίας TRIPS (άρθρο 22 παρ. 2): 1) τη χρήση οποιουδήποτε μέσου για την περιγραφή ή την παρουσίαση ενός αγαθού που υποδεικνύει ή υποδηλώνει ότι το εν λόγω αγαθό κατάγεται από γεωγραφική περιοχή διαφορετική από τον πραγματικό τόπο καταγωγής κατά τρόπο που παραπλανά το κοινό ως προς τη γεωγραφική προέλευση του αγαθού· β) κάθε χρήση που συνιστά πράξη αθέμιτου ανταγωνισμού κατά την έννοια του άρθρου 10α της σύμβασης των Παρισίων, και οδηγεί στα ίδια αποτελέσματα.

Μάλιστα και σε συσχέτισμό εδώ με την προστασία του σήματος, τα κ-μ οφείλουν να αποτρέπουν ή να αρνούνται την κατοχύρωση σημάτων στο έδαφος τους, τα οποία ενσωματώνουν στο περιεχόμενο τους ή αποτελούνται από προστατευόμενη γεωγραφική ένδειξη, που υποδεικνύει μέρος, από το οποίο δεν προέρχονται τα υπό το σήμα αγαθά, ενώ ταυτόχρονα γεννάται υπό τις παραπάνω συνθήκες κίνδυνος παραπλάνησης του καταναλωτικού κοινού.

Ενέχει πάντως τεράστια σημασία να παρατηρήσει κανείς την επιπρόσθετη παροχή προστασίας προς τις γεωγραφικές ενδείξεις για τα προϊόντα οίνου και οινοπνευματωδών μέσα από το άρθρο 23 της Συμφωνίας (Reichmann, 1995, p. 363). Προσβολή γεωγραφικής ένδειξης επ' αυτών των αγαθών υπάρχει στην περίπτωση ψευδούς αναφοράς περί προέλευσης από κάποια περιοχή γεωγραφικής ένδειξης χωρίς να ισχύει, και εν αντιθέσει με τα υπόλοιπα προϊόντα, δίχως να προκαλείται κίνδυνος παραπλάνησης των καταναλωτών. Προσβολή στοιχειοθετείται και στην περίπτωση παράλληλης χρήσης τόσο της αληθούς όσο και της αναληθούς γεωγραφικής ενδείξεως. Τα κ-μ υποχρεούνται να απαγορεύουν αυτή καθαυτή την χρήση ψευδών γεωγραφικών ενδείξεων. Βέβαια, τα κ-μ δύνανται να θεωρήσουν θεμιτή βάσει της Συμφωνίας TRIPS την χρήση γεωγραφικής ένδειξης ακόμα και αν είναι αναληθής και

παραπλανητική και υπό τις ακόλουθες περιστάσεις να αποφεύγεται η λήψη μέτρων για την προστασία μιας γεωγραφικής ένδειξης (Reichmann, 1995, 363-364). Ειδικότερα, εισάγονται οι εξής εξαιρέσεις βάσει του άρθρου 24: 1) Όταν έχει γίνει αίτηση ή καταχώριση σήματος που ενσωματώνει ορισμένη γεωγραφική ένδειξη καλόπιστα ή το εν λόγω σήμα έχει αποκτηθεί μέσα από χρήση με καλή πίστη από τον δικαιούχο του σε άλλο κ-μ, πριν την κατοχύρωση της γεωγραφικής ένδειξης στην χώρα προέλευσης ή πριν την θέση σε ισχύ της Συμφωνίας TRIPS στην χώρα στην οποία ισχύει το σήμα. 2) Για γεωγραφικές ενδείξεις οίνων και οινοπνευματωδών ποτών άλλου κ-μ, που χρησιμοποιούνται στην αγορά άλλου κ-μ ήδη 10 έτη πριν την θέση σε ισχύ της TRIPS (15.04.1994) ή σε οποιονδήποτε χρόνο πριν την θέση σε ισχύ της εφόσον υπήρξε καλή πίστη κατά την χρήση της σχετικής γεωγραφικής ένδειξης. 3) Για την περίπτωση, όπου ο όρος μιας γεωγραφικής ένδειξης άλλου κ-μ, συνιστά στην γλώσσα του κράτους που επιδιώκεται η αναγνώριση της γεωγραφικής ένδειξης ή στην καθομιλουμένη μιας περιοχής αυτού του κράτους τον κοινό όρο για μια ομάδα προϊόντων ή υπηρεσιών, ή για τα αγαθά οίνου, να αποτελεί ο όρος της ένδειξης κοινό όρο μιας ποικιλίας αμπέλου που συναντάται στο κράτος αυτό κατά τον χρόνο θέσης σε ισχύ της Συμφωνίας του ΠΟΕ. Σε όλες τις παραπάνω περιοριστικά αναφερόμενες περιπτώσεις, το πρόσωπο που φέρει κατά τα λοιπά την καταρχήν προστατευόμενη γεωγραφική ένδειξη δεν μπορεί να ζητήσει από το κράτος επί του οποίου γίνεται ταυτόχρονη χρήση όμοιας γεωγραφικής ένδειξης ή σήματος που την ενσωματώνει, την λήψη μέτρων εις βάρος των αντίστοιχων προσώπων, ενώ τυχόν παύση ύπαρξης μιας γεωγραφικής ένδειξης ή παύση προστασίας της από το κ-μ προέλευσης, αναιρεί και την τυχόν ανάλογη υποχρέωση προστασίας σε οποιοδήποτε άλλο κ-μ του ΠΟΕ. Διαπιστώνεται λοιπόν πως μολονότι καθιερώνεται ένα καταρχήν πλαίσιο προστασίας των γεωγραφικών ενδείξεων, με ακόμα περισσότερο αυξημένη ισχύ για ειδικές κατηγορίες όπως είδη οίνου και οινοπνευματωδών, χρόνια χρήση όμοιας γεωγραφικής ένδειξης σε συνδυασμό συχνά με καλόπιστη χρήση της, συνεπάγεται ένα περισσότερο ευνοϊκό καθεστώς για το πρόσωπο που κάνει ταυτόχρονη χρήση της γεωγραφικής ένδειξης μαζί με τον δικαιούχο της. Όπως και να έχει, δεδομένης και της επιταγής της Συμφωνίας στο άρθρο 24 παρ. 2 για συνεχή διαβούλευση μεταξύ κρατών-μελών πάνω στο ζήτημα της γεωγραφικής ένδειξης στο πλαίσιο του Συμβουλίου TRIPS, επιδιώκεται μια περαιτέρω ενίσχυση προστασίας του δικαιώματος στην γεωγραφική ένδειξη στο μέλλον (Reichmann, 1995, p. 363).

B) Συμφωνία της Λισαβόνας και Πράξη της Γενεύης: Καθιέρωση του Συστήματος της Λισαβόνας

Η Συμφωνία της Λισαβόνας για την προστασία των γεωγραφικών ενδείξεων και ονομασιών προέλευσης και της διεθνούς καταχώρισης (1958) αποτέλεσε διεθνή συνθήκη, η οποία ήλθε να καλύψει κενά σε ζητήματα προστασίας της γεωγραφικής ένδειξης και της ονομασίας προελεύσεως, που η Συμφωνία του Παρισιού δεν κάλυπτε επαρκώς (Dudding, 2015, p. 181). Για να ακριβολογούμε, η Συμφωνία του Παρισιού, πέρα από την περίπτωση μη-αναγνώρισης σήματος που ενσωμάτωνε γεωγραφική ένδειξη, καθώς και την οριοθέτηση της χρήσης ψευδούς γεωγραφικής ένδειξης, ως πρακτική αθέμιτου ανταγωνισμού, δεν καθιέρωνε ειδικά για το δικαίωμα αυτό ελάχιστα πρότυπα προστασίας, ενώ ούτε το αναγνώριζε ειδικά ως δικαίωμα βιομηχανικής ιδιοκτησίας. Αντίθετα, η Συμφωνία της Λισαβόνας θεσπίζει για πρώτη φορά ισχυρότερη βάση και δεδομένα έννομης προστασίας για τις γεωγραφικές ενδείξεις και τις ονομασίες προέλευσης και από την TRIPS, θέτοντας κοινούς κανόνες προστασίας για τα συμβαλλόμενα κράτη (Dudding, 2015, p. 180-181). Μεταξύ άλλων, υιοθετήθηκε και εδώ ένα διεθνές σύστημα κατοχύρωσης και σε άλλα κράτη ταυτόχρονα τόσο της γεωγραφικής ένδειξης όσο και της ονομασίας προελεύσεως εν μέσω μιας και μόνο αίτησης, μιας διαδικασίας καταχώρισης σε σχετικό Μητρώο που διαχειρίζεται ο WIPO, σε μια γλώσσα και με καταβολή ενός σχετικού τέλους σε ένα νόμισμα, υπό τον όρο της παροχής προστασίας στην χώρα προέλευσης. Πρόκειται για το Σύστημα της Λισαβόνας, που παρέχει μέχρι σήμερα αναγνώριση και προστασία των παραπάνω δικαιωμάτων σε 43 κράτη μέσω μιας ενιαίας διαδικασίας αίτησης και κατοχύρωσης (WIPO, <https://www.wipo.int/lisbon/en/>). Το 2015 προστέθηκε στο υφιστάμενο επίπεδο νομικής ρύθμισης και η Πράξη της Γενεύης, που εισήγαγε την δυνατότητα ένταξης περιφερειακών φορέων (EPO, AIPO) στο Σύστημα, επέκτασης των αγαθών που μπορούν να φέρουν γεωγραφική ένδειξη, και νέες ρυθμίσεις στο σύστημα καταχώρισης (WIPO, <https://www.wipo.int/lisbon/en/>) (Dudding, 2015, p. 185). Παρακάτω, θα δοθούν ορισμένες διευκρινίσεις σχετικά με το νομικό καθεστώς των δικαιωμάτων, καθώς και σχετικά με το καθεστώς διαδικασίας που διέπει την διεθνή κατάθεση και καταχώριση τους.

Προτού, υπεισέλθουμε στην ανάλυση της διαδικασίας κατάθεσης και αναγνώρισης δικαιώματος κατά το Σύστημα της Λισαβόνας, είναι σκόπιμο, να διευκρινιστεί το περιεχόμενο των δυο δικαιωμάτων, της γεωγραφικής ένδειξης και της ονομασίας προελεύσεως. Ως γεωγραφική ένδειξη, ορίζεται, η ένδειξη/στοιχείο εκείνο επί ενός αγαθού ή υπηρεσίας, που υποδηλώνει την προέλευση του, δηλαδή από ποια χώρα ή περιοχή αυτής της χώρας προήλθε. Ωστόσο δεν αρκεί, να προσδιορίζει την προέλευση, αλλά θα πρέπει η εν λόγω προέλευση να αποδίδει στο αγαθό ή υπηρεσία μια ορισμένη ποιότητα ή φήμη, προκειμένου να θεωρηθεί ότι υφίσταται δικαίωμα γεωγραφικής ένδειξης (WIPO, https://www.wipo.int/geo_indications/en/). Με την σειρά της, η ονομασία προέλευσης, θεωρείται υποκατηγορία της γεωγραφικής

ένδειξης, καθώς και να μην προσδιορίζει το μέρος προέλευσης ενός αγαθού, καθώς και τα ποιοτικά χαρακτηριστικά που το συνοδεύουν, αλλά τα τελευταία πρέπει να προκύπτουν απόλυτα ή στον μεγαλύτερο βαθμό από το στοιχείο της γεωγραφικής προέλευσης (WIPO, https://www.wipo.int/geo_indications/en/faq_geographicalindications.html). Για λόγους αποφυγής παρερμηνειών, τονίζεται πως η χώρα ή το τμήμα επικράτειας της, πρέπει να ευρίσκεται στο έδαφος κ-μ του Συστήματος της Λισαβόνας, καθώς και το ίδιο το κ-μ δια της εσωτερικής νομοθεσίας του να έχει προβεί σε αναγνώριση προστασίας της αυτής γεωγραφικής ένδειξης, που επιδιώκεται η προστασία της διεθνώς. Ωστόσο να διευκρινιστεί εδώ, πως με βάση την Πράξη της Γενεύης, η εθνική νομοθεσία του κ-μ αφενός πρέπει να παρέχει προστασία σε αυτήν την προέλευση, αλλά όχι αναγκαστικά μέσω του δικαιώματος της γεωγραφικής, αλλά οποιουδήποτε δικαιώματος βιομηχανικής ιδιοκτησίας, πχ μέσω συλλογικού σήματος, σήματος πιστοποίησης ή οποιασδήποτε εκάστοτε εθνικής ή περιφερειακής ρύθμισης (Van Caenegem, Cleary, 2017, p. 8).

Σε κάθε κράτος-μέλος του Συστήματος της Λισαβόνας, το φυσικό ή νομικό πρόσωπο που φέρει το δικαίωμα βάσει της εθνικής νομοθεσίας, να χρησιμοποιεί την ένδειξη γεωγραφικής προέλευσης ή ονομασίας προελεύσεως στα προϊόντα του, δικαιούται να υποβάλλει αίτηση κατά το παραπάνω σύστημα. Η υποβολή της διεθνούς αίτησης μπορεί να γίνει κατά κανόνα ενώπιον της αρμόδιας εθνικής αρχής του κ-μ, ωστόσο μπορεί να κατατεθεί απευθείας ενώπιον του Διεθνούς Γραφείου του WIPO, εάν και εφόσον το κράτος αυτό έχει γνωστοποιήσει προς τον WIPO την δυνατότητα βάσει της εθνικής του νομοθεσίας, ο ενδιαφερόμενος να υποβάλλει την αίτηση απευθείας στο Διεθνές Γραφείο (Van Caenegem, Cleary, 2017, p. 5).

Το περιεχόμενο μιας αίτησης κατά το διεθνές σύστημα της Λισαβόνας απαιτείται να φέρει στο περιεχόμενο του υποχρεωτικά τα εξής στοιχεία: Κατά πρώτον, πρέπει να τίθενται ρητώς, τα στοιχεία του δικαιούχου, καθώς και η γεωγραφική ένδειξη, της οποίας ζητείται η προστασία (πχ κρόκος Κοζάνης, λάδι Μεσσηνίας). Η γεωγραφική ένδειξη πρέπει να αναφέρεται σε ένα ορισμένο αγαθό, που πρέπει επίσης να αναφέρεται, καθώς συνιστά διακριτικό γνώρισμα προϊόντος, και όχι επιχείρησης, ενώ πρέπει να οριοθετείται το μέρος που παρασκευάστηκε το αγαθό. Η οριοθέτηση μπορεί να εκτείνεται είτε στο έδαφος ολόκληρης χώρας (πχ Γερμανία) ή τμήμα της (Βαυαρία) (Van Caenegem, Cleary, 2017, p. 6). Τέλος, όπως συμβαίνει και στο Σύστημα της Μαδρίτης, είναι υποχρεωτική η προγενέστερη εθνική κατοχύρωση της γεωγραφικής ένδειξης στο κράτος-μέλος προέλευσης του αγαθού και του δικαιούχου. Δεν μπορεί να επέλθει απευθείας αναγνώριση σε διεθνές επίπεδο κατά το Σύστημα της Λισαβόνας. Εξ αυτού του λόγου, απαιτείται η μνεία εντός της αίτησης και της εθνικής ή περιφερειακής κατοχύρωσης που έχει παρασχεθεί (Van Caenegem, Cleary, 2017, p. 6).

Η μη κάλυψη της αίτησης από τα παραπάνω στοιχεία, θα συνεπάγεται την απόρριψη της ως απαράδεκτης. Επιπρόσθετα στοιχεία μπορεί να περιληφθούν στην αίτηση, τα οποία ενδέχεται να απαιτεί ένα κ-μ του Συστήματος της Λισαβόνας ως όρους για την έγκυρη κατοχύρωση μιας γεωγραφικής προέλευσης στο έδαφος του (πχ ενδεδειγμένη περιγραφή των γνωρισμάτων ενός αγαθού που συνδέονται με την γεωγραφική του προέλευση). Η προσθήκη όρων πέραν των όσων τίθενται εκ του Συστήματος της Λισαβόνας είναι θεμιτή, εφόσον το κ-μ ειδοποιήσει τον Γενικό Διευθυντή του WIPO για την ύπαρξη πρόσθετων προδιαγραφών στην αίτηση, προκειμένου αυτή να κριθεί παραδεκτή ενώπιον των εθνικών αρχών του. Ως εκ τούτου, το Διεθνές Γραφείο του WIPO δεν απορρίπτει την αίτηση, αλλά το εν λόγω κ-μ έχει την ευχέρεια να την απορρίψει κατά τα παραπάνω (Van Caenegem, Cleary, 2017, p. 6). Να σημειωθεί πως ένα κ-μ, δύναται επίσης να ειδοποιήσει τον Γενικό Διευθυντή του WIPO για την επιβολή πρόσθετων τελών περί της εξέτασης της αίτησης για την εθνική καταχώριση στο έδαφος του. Οι παραπάνω ρυθμίσεις ήταν απόρροια της Πράξης της Γενεύης (2015).

Η κατάθεση αίτησης κατά το Σύστημα της Λισαβόνας αν μη τι άλλο, θα πρέπει να συνοδεύεται από την καταβολή των ανάλογων τελών. Η κατοχύρωση και διατήρηση της διεθνούς εγγραφής μιας γεωγραφικής ένδειξης στο Σύστημα της Λισαβόνας παρόλα αυτά δεν φέρει από τα διεθνή κείμενα της Λισαβόνας και της Γενεύης κάποια ρητή ρύθμιση περί συγκεκριμένου ποσού που πρέπει να καταβληθεί, αλλά αντιθέτως, εναπόκειται σε απόφαση της Συνέλευσης των κ-μ του Συστήματος της Λισαβόνας, να ορίσουν το σχετικό ποσό τελών. Με βάση την σχετική απόφαση, ορίστηκε ποσό τελών μειωμένων για αιτήσεις κατάθεσης με χώρες προέλευσης, λιγότερο αναπτυγμένες χώρες (LDCs), ενώ κατά κανόνα να καταβάλλεται σε ελβετικά φράγκα (CHF) ως εξής (Van Caenegem, Cleary, 2017, p. 7) (WIPO, <https://www.wipo.int/finance/en/lisbon.html>):

-1.000 CHF για την διεθνή καταχώριση

-500 CHF για (1) τροποποίηση

-300 CHF για κάθε πρόσθετη τροποποίηση

-150 CHF για έκδοση αντιγράφου της καταχώρισης

-100 CHF για παροχή οποιασδήποτε πληροφορίας ή έκδοση βεβαίωσης

Πρέπει να γίνει αντιληπτό, πως η γεωγραφική ένδειξη μετά την καταχώριση της στο Σύστημα από το Διεθνές Γραφείο του WIPO, πλέον εναπόκειται στην εθνική νομοθεσία του εκάστοτε κ-μ όπου επιδιώκεται η παροχή προστασίας, να ρυθμίζει το πλαίσιο προστασίας της γεωγραφικής ένδειξης. Σε κάθε περίπτωση οι ρυθμίσεις του Συστήματος της Λισαβόνας εξακολουθούν πέρα από την διαδικασία της κατάθεσης, να ρυθμίζουν και ζητήματα εναρμόνισης της προστασίας

που θα δικαιούται να απολαμβάνει ο δικαιούχος μιας γεωγραφικής ένδειξης. Ποιο είναι όμως το πεδίο προστασίας που προσφέρεται υπό το παραπάνω σύστημα; Τι δικαιούται να αξιώσει ο εκάστοτε δικαιούχος μιας ορισμένης γεωγραφικής ένδειξης ή δη ονομασίας προέλευσης που καταχώρισε την αίτηση του ενώπιον του WIPO, και εν συνεχεία κατοχυρώθηκε και σε άλλα κ-μ του Συστήματος της Λισαβόνας και τρίτοι προβαίνουν σε προσβολή του δικαιώματος του; Για να απαντηθεί το παραπάνω ερώτημα, αρχικά χρήζει διάκρισης βάσει της Πράξης της Γενεύης, της παράνομης οικειοποίησης της γεωγραφικής ένδειξης, μεταξύ ομοειδών αγαθών/υπηρεσιών και ανόμοιων. Ειδικότερα, όταν τρίτος χρησιμοποιεί την γεωγραφική ένδειξη που προστατεύεται σε αγαθά ή υπηρεσίες ομοειδή με αυτά για τα οποία κατοχυρώθηκε η γεωγραφική ένδειξη, ο δικαιούχος δύναται να κάνει χρήση νομικών μέσων κατά της χρήσης αυτής ως αθέμιτης, είτε όταν το αγαθό ή υπηρεσία του τρίτου δεν προέρχεται από εκείνο το μέρος, είτε εάν προέρχεται, να μην πληροί άλλους όρους που σχετίζονται με την γεωγραφική προέλευση. Αυτοί μπορεί να αφορούν ζητήματα όπως χρήση μιας συγκεκριμένης μεθόδου παρασκευής ή υλικών από το ίδιο μέρος, προκειμένου να θεωρηθεί πως το αγαθό του τρίτου δικαιούται να φέρει την ίδια γεωγραφική ένδειξη. Από την άλλη η χρήση της ένδειξης για μη-ομοειδή αγαθά ή υπηρεσίες, συνεπάγεται το δικαίωμα του δικαιούχου να στραφεί κατά της χρήσης αυτής, στις περιπτώσεις όπου υποδηλώνεται μια σχέση των αγαθών του τρίτου και των δικαιούχων της γεωγραφικής ένδειξης και κάτι τέτοιο θα έθετε αντικειμενικά σε κίνδυνο ζημίας τα συμφέροντα των δικαιούχων (Van Caenegem, Cleary, 2017, p. 8). Κατά την ίδια πηγή αξίζει να αναφερθεί πως η έννοια της προσβολής της γεωγραφικής ένδειξης ή ονομασίας προέλευσης δεν συνεπάγεται την απολύτως ακριβή απομίμηση των λέξεων που την συγκροτούν, αλλά μπορεί να συνίσταται είτε από μεταφρασμένους όρους, είτε συνδυαστικά με χρήση μετατοπιστικών όρων στα αγγλικά (πχ. “kind”, “type”, “style”, “similar”, “like”). Σε ένα γενικότερο πνεύμα, οι δικαιούχοι δύνανται να στραφούν νομικά κατά μιας προσβολής τρίτου ανεξαρτήτως των παραπάνω, όταν αυτή ως πρακτική υπό τον τρόπο και την μορφή που εκδηλώνεται, είναι σε θέση να προκαλέσει την σύγχυση του καταναλωτικού κοινού ως προς την πραγματική προέλευση ή την φύση των αγαθών των τρίτων (Van Caenegem, Cleary, 2017, p. 9). Ιδιαίτερη μνεία γίνεται εντός της Πράξης, και για την σχέση που μπορεί να φέρει ένα σήμα με μια γεωγραφική ένδειξη, καθώς στην περίπτωση που το σήμα συνίσταται ή ενσωματώνει στην αποτύπωση του μια προστατευόμενη γεωγραφική ένδειξη, θα πρέπει τα αγαθά που προσδιορίζει το σήμα αυτό, να έχουν την ανάλογη προέλευση και να πληρούν τους όρους που προσδιορίζουν την ενσωματωμένη γεωγραφική ένδειξη. Εάν δεν συμβαίνει αυτό, εξετάζεται ποιο εκ των δυο δικαιωμάτων βιομηχανικής ιδιοκτησίας (σήμα ή γεωγραφική ένδειξη) έλαβε πρώτο χρονικά προστασία. Στην περίπτωση που η γεωγραφική ένδειξη έχει προγενέστερα

κατοχυρωθεί στο εκάστοτε κράτος ή περιφερειακό οργανισμό, τότε η εθνική αρχή για το σήμα φέρει την υποχρέωση να απορρίψει την αίτηση προς καταχώριση του σήματος, ή να προβεί σε διαγραφή της καταχώρισης που έλαβε χώρα (Van Caenegem, Cleary, 2017, p. 9).

Η κατοχύρωση μιας γεωγραφικής ένδειξης ή ονομασίας προελεύσεως σε αντίθεση με τα υπόλοιπα δικαιώματα βιομηχανικής ιδιοκτησίας όπως για παράδειγμα είδαμε στο σήμα, από τον χρόνο θέσης σε ισχύ της, δεν έχει ορισμένη διάρκεια, αλλά προστατεύεται επ' αόριστόν. Η παροχή προστασίας κατά το Σύστημα της Λισαβόνας δεν απαιτείται, και μπορεί να τερματιστεί όταν το ίδιο το κ-μ που κατοχύρωσε πρώτο την προστασία αυτής της ένδειξης πριν την υποβολή της διεθνούς αίτησης, τερματίσει κατά το εθνικό του δίκαιο την παροχή προστασίας. Εν προκειμένω η αρμόδια εθνική αρχή δύναται να αξιώσει από το Διεθνές Γραφείο του WIPO την ακύρωση της διεθνούς καταχώρισης.

1.7 Προστασία του δικαιώματος στο βιομηχανικό σχέδιο

A) Η προστασία του δικαιώματος στο βιομηχανικό σχέδιο σύμφωνα με την συνθήκη TRIPS

Στα άρθρα 25-27 της συνθήκης, καθιερώνεται η έννομη προστασία του βιομηχανικού σχεδίου. Το βιομηχανικό σχέδιο είναι η εξωτερική αισθητική ή διακοσμητική εμφάνιση ενός βιομηχανικού προϊόντος πρακτικής εφαρμογής, και αφορά αποκλειστικά την εξωτερική του αποτύπωση, και όχι τον εσωτερικό τρόπο λειτουργίας ή την σύλληψη του σχεδιασμού του (σε αντίθεση με το δίπλωμα ευρεσιτεχνίας). Το δικαίωμα σε βιομηχανικό σχέδιο, αφορά όμως αποκλειστικά αγαθά τα οποία φέρουν μια ορισμένη χρησιμότητα για τον καταναλωτή ή τον παραγωγό (Frenkel, G. Richard, 1999, p. 531). Η συνθήκη TRIPS προσθέτει ορισμένα ακόμα χαρακτηριστικά που απαιτείται να φέρει ένα βιομηχανικό σχέδιο κατά το άρθρο 25 παρ.1 , προκειμένου ο δικαιούχος του να προστατεύεται. Συγκεκριμένα, το βιομηχανικό σχέδιο πρέπει να εμφανίζεται τουλάχιστον ως καινούργιο ή πρωτότυπο, δηλαδή να μην συνιστά απομίμηση κάποιου άλλου υπαρκτού βιομηχανικού σχεδίου. Στην περίπτωση όμως, που ένα βιομηχανικό σχέδιο να μην συνιστά απομίμηση άλλου, αλλά φέρει ορισμένες διαφορές από ένα άλλο, που όμως ομοιάζει προς το τελευταίο σε μεγάλο βαθμό; Η Συνθήκη TRIPS, ορίζει ότι τα κ-μ έχουν την ευχέρεια αλλά όχι την υποχρέωση να αξιώσουν την ενσωμάτωση στο βιομηχανικό σχέδιο ουσιωδών διαφορών από άλλα ήδη γνωστά, προκειμένου να θεωρηθεί ότι φέρει πρωτοτυπία. Ωστόσο ο βαθμός της διαφοροποίησης αποτελεί ζήτημα της εσωτερικής νομοθεσίας του κράτους. Σε κάθε περίπτωση, το ελάχιστο απαιτούμενο είναι να φέρει έστω ορισμένα στοιχεία που του προσδίδουν μια ορισμένη πρωτοτυπία από άλλα ήδη γνωστά

βιομηχανικά σχέδια, και τα οποία στοιχεία φανερώνουν την ύπαρξη δημιουργικότητας. Η χρήση της έννοιας της ανεξάρτητης δημιουργίας εντός του άρθρου 25 παρ. 1 έγινε για την μεταφορά μιας διαφορετικής αποτύπωσης της έννοιας της πρωτοτυπίας, παρά για να επιταχθεί η ανάγκη ο δημιουργός του βιομηχανικού σχεδίου να δρα ανεξάρτητα (Reichmann, 1995, p. 376). Μεταξύ άλλων, η TRIPS, παρέχει επίσης την ευχέρεια στα κ-μ του ΠΟΕ, να έχουν την δυνατότητα, να προαπαιτούν για την κατοχύρωση ενός βιομηχανικού σχεδίου την μη-υπαγόρευση για την δημιουργία τους τεχνικούς ή άλλους λόγους που αφορούν την λειτουργικότητα τους κατά κύριο λόγο. Εν ολίγοις, μπορεί ένα κράτος πέραν της ουσιαστικής διαφοροποίησης του βιομηχανικού σχεδίου, να επιβάλλει επιπροσθέτως και την υποχρέωση μιας περισσότερο «καλλιτεχνικής» προσέγγισης και αντιθέτως, να περιορίζει την τεχνική φύση του βιομηχανικού σχεδίου.

Η διάρκεια προστασίας του δικαιώματος σε βιομηχανικό σχέδιο κατά το άρθρο 26 παρ. 3, πρέπει να ορίζεται τουλάχιστον στα 10 έτη. Το πεδίο της προστασίας του δικαιώματος σε βιομηχανικό σχέδιο, λόγω και της ιδιαίτερης φύσης του εν λόγω δικαιώματος, θα λέγαμε ότι αφορά την μη-αποτύπωση του, καθώς η ουσία του δικαιώματος είναι η εξωτερική εμφάνιση. Ειδικότερα, η προστασία του δικαιούχου, αφορά το να αποτρέπονται τρίτα πρόσωπα χωρίς την συγκατάθεση του να κατασκευάζουν, να πωλούν ή να εισάγουν αντικείμενα στα οποία ενσωματώνεται αντίγραφο του βιομηχανικού σχεδίου και μάλιστα η κατασκευή, πώληση ή εισαγωγή να γίνεται για εμπορικούς σκοπούς (άρθρο 26 παρ. 1). Συνεπώς η αποτύπωση του βιομηχανικού σχεδίου για εμπορική χρήση είναι απαγορεύσιμη. Τουναντίον, αποτύπωση του βιομηχανικού σχεδίου σε αγαθό για λόγους μη-εμπορικούς, δεν απαγορεύεται. Ωστόσο όπως και σε όλες τις περιπτώσεις δικαιωμάτων βιομηχανικής ιδιοκτησίας, έτσι και εδώ, τα κράτη-μέλη, μπορούν στην νομοθεσία τους να θέσουν σε ισχύ εξαιρέσεις από την προστασία του δικαιώματος στο βιομηχανικό σχέδιο. Παρόλα αυτά, οι εξαιρέσεις πρέπει να είναι περιοριστικά αναφερόμενες και όχι γενικές, ενώ δεν θα πρέπει να θίγεται ο πυρήνας του δικαιώματος εκμετάλλευσης, ούτε να θίγονται έντονα τα οφέλη που απολαμβάνει ο δικαιούχος μέσα από την προστασία αυτή. Η διάταξη (άρθρο 26 παρ. 2) παραμένει αρκετά αόριστη και σίγουρα οι περιπτώσεις κάτω από τις οποίες χωρούν οι εξαιρέσεις, θα διαμορφωθεί στο άμεσο μέλλον μέσω της πρακτικής του ΠΟΕ και της νομολογίας του Εφετειακού Σώματος.

Αξίζει να επισημανθεί, η ειδική ρύθμιση που γίνεται στο άρθρο 25 παρ. 2 σχετικά με τα βιομηχανικά σχέδια για τα κλωστοϋφαντουργικά προϊόντα. Κατά την διάταξη αυτή, η εξωτερική αποτύπωση των αγαθών αυτών που είναι ιδιαίτερος σημαντική για ζητήματα όπως ποιοτική εξέταση του υλικού τους, δημοσίευσης τους κλπ., διέπεται και πρέπει κατά την TRIPS να διέπεται από έννομη προστασία, που όμως επαφίεται στην εθνική νομοθεσία του κάθε κράτους, να επιλέξει εάν θα την εντάξει στο δίκαιο προστασίας του βιομηχανικού σχεδίου

(δηλαδή δίκαιο βιομηχανικής ιδιοκτησίας) ή στο δίκαιο πνευματικής ιδιοκτησίας, ως έργο τέχνης. Πάντως σε όποιο δίκαιο της νομοθεσίας και να ενταχθεί, εξακολουθεί το εν λόγω βιομηχανικό σχέδιο να διέπεται από δεκαετή διάρκεια ισχύος όπως όλα τα βιομηχανικά σχέδια (Reichmann, 1995, p. 375).

B) Οι ρυθμίσεις της Συμφωνίας του Παρισίου

Η συμφωνία αυτή όπως έχει διατυπωθεί και πιο πάνω, αποτέλεσε και για το βιομηχανικό σχέδιο μια πρώτη απόπειρα διαμόρφωσης κοινών πρότυπων και αρχών. Με το άρθρο 1, περιλαμβάνεται στην προστασία της βιομηχανικής ιδιοκτησίας και το βιομηχανικό σχέδιο ή υπόδειγμα, ενώ στο άρθρο 5quinquies τονίζεται η ισχύς της προστασίας σε όλα τα κ-μ του WIPO. Ως βιομηχανικό σχέδιο ή υπόδειγμα, νοείται στο κείμενο της συνθήκης, τα δυσδιάστατα ή τρισδιάστατα στοιχεία του σχήματος και της επιφάνειας που συναποτελούν την εξωτερική εμφάνιση ενός αντικειμένου με πρακτική χρησιμότητα. Ο δικαιούχος του εν λόγω δικαιώματος, έχει την εξουσία της παρασκευής, πώλησης ή χρήσης πραγμάτων τα οποία ενσωματώνουν αυτό το σχέδιο ή υπόδειγμα (Bodenhäusen, 1968, p. 22).

Η αρχή της χρονικής προτεραιότητας ισχύει στο άρθρο 4 μεταξύ άλλων και για το βιομηχανικό σχέδιο ή υπόδειγμα, με τον καταθέτη που κατέθεσε πρώτη φορά σε κάποιον κράτος-μέλος του WIPO, να έχει διαθέσιμο το διάστημα των 6 μηνών από την ημερομηνία της κατάθεσης της πρώτης αίτησης να φέρει προτεραιότητα έναντι τρίτων που κατέθεσαν σε ημερομηνία μεταγενέστερη από αυτήν που κατέθεσε για πρώτη φορά σε άλλο κράτος. Το παραπάνω θα ισχύσει και στην περίπτωση που λόγω διαφορετικών ερμηνειών της εκάστοτε έννομης τάξης ως προς το τι συνιστά βιομηχανικό σχέδιο ή υπόδειγμα χρησιμότητας (utility model) και λαμβάνοντας υπόψιν το γεγονός ότι μπορεί και τα δυο να αφορούν το ίδιο προϊόν, και πως το ίδιο πρόσωπο για το ίδιο αντικείμενο κατέθεσε αίτηση για βιομηχανικό σχέδιο στην πρώτη χώρα και για υπόδειγμα χρησιμότητας στην δεύτερη. Τι θα συμβεί στην παραπάνω περίπτωση επομένως; Η αίτηση για το βιομηχανικό σχέδιο που έγινε μεταγενέστερα θα φέρει υπέρ του καταθέτη δικαίωμα προτεραιότητας με την ημερομηνία κατάθεσης υποδείγματος χρησιμότητας που έγινε προγενέστερα στο άλλο κράτος-μέλος να αντιμετωπίζεται πλασματικά ως αίτηση για βιομηχανικό σχέδιο (Bodenhäusen, 1968, p. 52).

Η προστασία στο δικαίωμα στο σχέδιο ή υπόδειγμα δεν μειώνεται, λόγω μη παραγωγής αγαθών που ενσωματώνουν ή αναπαριστούν το βιομηχανικό σχέδιο. Βεβαίως, άλλο το γεγονός ότι μπορούν να επιβάλλουν υποχρεωτική αδειοδότηση του εν λόγω σχεδίου σε περίπτωση που

ο δικαιούχος αδρανεύει να παράξει τα σχετικά με το σχέδιο προϊόντα (Bodenhause, 1968, p. 74). Η προστασία δεν άρεται ακόμα στην περίπτωση της εισαγωγής αγαθών που ενσωματώνουν το σχέδιο ή υπόδειγμα από τρίτους χωρίς την σχετική συγκατάθεση του δικαιούχου.

Γ) Οι συνθήκες της Χάγης και της Γενεύης: Η εγκαθίδρυση του Συστήματος της Χάγης

Η συνθήκη της Χάγης (1925) υπήρξε το πρώτο διεθνές κείμενο διεθνούς προστασίας του βιομηχανικού σχεδίου. Όπως αντίστοιχα, και η Συνθήκη της Μαδρίτης για το σήμα, καθιέρωσε ένα διεθνές σύστημα κατάθεσης και αναγνώρισης βιομηχανικών σχεδίων μέσα από την αναθεώρηση της συνθήκης το 1934. Όπως και το σύστημα της Μαδρίτης, έτσι και το Σύστημα της Χάγης που εγκαθιδρύθηκε, διέπεται από τον WIPO, ενώ η συνθήκη της Χάγης έχει υποστεί αρκετές αναθεωρήσεις μέχρι σήμερα (Monseau, 2012, p. 520). Ωστόσο, το εν λόγω σύστημα μπορεί να χρησιμοποιηθεί σήμερα έχοντας ως βάση δυο αναθεωρήσεις της αρχικής συνθήκης του 1925. Ένα κράτος μπορεί να προσχωρήσει στην Αναθεώρηση της Χάγης (του 1960) ή στην Αναθεώρηση της Γενεύης (του 1999) και να δύναται να χρησιμοποιήσει το εν λόγω Σύστημα. Ωστόσο, ένα κράτος που έχει προσχωρήσει στην πρώτη συνθήκη και όχι στην δεύτερη, η κατοχύρωση και αναγνώριση βιομηχανικών σχεδίων από πρόσωπα που προέρχονται από αυτό στο Σύστημα της Χάγης, έχει ισχύ μόνο για τα συμβαλλόμενα κράτη στην ίδια συνθήκη, και όχι στο έδαφος κρατών που έχουν προσχωρήσει στην Αναθεώρηση της Γενεύης. Πάντως, οι παραπάνω συνθήκες δεν πέτυχαν σε μεγάλο βαθμό την εναρμόνιση των διαφορετικών δικαίων βιομηχανικού σχεδίου ή την καθιέρωση ελάχιστων βασικών εγγυήσεων περί των όρων βιομηχανικού σχεδίου κοινών για τα κράτη (Monseau, 2012, p. 520). Σε κάθε περίπτωση, αξίζει να γίνει μια επισκόπηση του εν λόγω Συστήματος και των νομικών εργαλείων που παρέχει.

Τα χαρακτηριστικά του παραπάνω συστήματος προσεγγίζουν πολύ αυτά του Συστήματος της Μαδρίτης, με υπαρκτές πάντως διαφορές. Ο αιτών που θέλει να κατοχυρώσει ένα βιομηχανικό σχέδιο και σε άλλα κράτη, δύναται να καταθέσει την αίτηση του είτε απευθείας ενώπιον του Διεθνούς Γραφείου Διανοητικής Ιδιοκτησίας του WIPO, είτε μέσω κατάθεσης στις εθνικές αρχές του κράτους προέλευσης, το οποίο εν συνεχεία θα προωθήσει την αίτηση στον WIPO μαζί με τα καταβληθέντα τέλη και δικαιολογητικά. Σε αντίθεση δε με το Σύστημα της Μαδρίτης για το σήμα, ο καταθέτης δεν απαιτείται να έχει προβεί σε εθνική κατάθεση του ίδιου βιομηχανικού σχεδίου, προκειμένου να καταχωρηθεί και σε διεθνές επίπεδο, αλλά μπορεί να καταλήξει απευθείας στο Σύστημα της Χάγης (Driver, Whitfield, 2017). Η γλώσσα κατάθεσης είναι η Αγγλική ή η Γαλλική γλώσσα. Το ύψος του συνολικού τέλους διακρίνεται: 1) Στο Βασικό τέλος που καταβάλλεται με την υποβολή της αίτησης 2) Το τέλος για την πραγματοποίηση της

δημοσίευσης του βιομηχανικού σχεδίου 3) Το τέλος που αντιστοιχεί στο κάθε κράτος που επιδιώκεται η καταχώριση (Sakthivel, 2009, p.190). Το τέλος καταβάλλεται σε Ελβετικό Φράγκο όταν πληρώνεται ενώπιον του Διεθνούς Γραφείου Διανοητικής Ιδιοκτησίας, ενώ εάν πληρώνεται ενώπιον εθνικής αρχής, μπορεί να είναι στο εκάστοτε εθνικό νόμισμα, που όμως η εθνική αρχή κατά την μεταφορά των χρημάτων στον WIPO πρέπει να το μετατρέψει σε Ελβετικό Φράγκο (Sakthivel, 2009, p.190). Για καταθέσεις από πρόσωπα από τις Λιγότερο-Αναπτυγμένες Χώρες, προβλέπεται δε μείωση κατά 10% από το συνολικά καταβαλλόμενο τέλος. Η κατάθεση της αίτησης ενώπιον των εθνικών αρχών του κράτους προέλευσης θα θεωρηθεί ως κατάθεση ενώπιον του WIPO, που ωστόσο δεν φέρουν αρμοδιότητα περί της εξέτασης της αίτησης ως προς την συμβατότητα της με τα διεθνή κείμενα των συνθηκών (Fryer, 1995, p.935). Εναπόκειται πάντως στο κράτος προέλευσης, να απαιτήσει ότι οι διεθνείς καταχωρήσεις του βιομηχανικού σχεδίου δεν θα γίνονται δια μέσω των εθνικών του αρχών, ή και να απαιτήσει εκ του αντιστρόφου την υποχρεωτική κατάθεση μέσω αυτών των αρχών. Ως προς τον όρο του κράτους προέλευσης, οι δυο συνθήκες παρέχουν τον ίδιο ορισμό: Το πρόσωπο του αιτούντος απαιτείται να φέρει την ιθαγένεια του κράτους αυτού, ενώπιον των αρχών του οποίου καταθέτει, και αν δεν την φέρει, να φέρει κατοικία στο έδαφος του, και αν δεν έχει ούτε κατοικία, να έχει στο έδαφος της χώρας αυτής εμπορική ή βιομηχανική εγκατάσταση. Τα παραπάνω ισχύουν ανάλογα και για τους διεθνείς οργανισμούς-μέλη του συστήματος της Χάγης (Sakthivel, 2009, p. 187).

Η κατάθεση της αίτησης οφείλει να φέρει ένα ορισμένο περιεχόμενο που με την σειρά του διακρίνεται ως εξής: 1)Υποχρεωτικό 2)Επιπρόσθετο 3)Προαιρετικό (Sakthivel, 2009, p. 190). Το πρώτο σκέλος, περιλαμβάνει αυτά τα γνωρίσματα που απαιτείται να έχει μια αίτηση που κατατίθεται κατά το σύστημα της Χάγης όπως δηλαδή τα στοιχεία του αιτούντος προσώπου (ονοματεπώνυμο ή επωνυμία, διεύθυνση κατοικίας κλπ.), αντίγραφα των βιομηχανικών σχεδίων ή υποδειγμάτων και πόσα είναι αριθμητικά, καθώς και αναφορά στα κράτη προς τα οποία επιδιώκεται η καταχώριση του βιομηχανικού σχεδίου ή υποδείγματος. Πάντως εν αντιθέσει με το Σύστημα της Μαδρίτης η αναφορά στα κράτη, δεν χωρεί επ' ουδενί μετά την υποβολή της αίτησης, αλλά μόνο εντός αυτής (Sakthivel, 2009, p. 192). Επικουρικώς, άλλα στοιχεία που υποχρεωτικά πρέπει να περιληφθούν στην αίτηση κατάθεσης είναι, περιγραφή των χαρακτηριστικών γνωρισμάτων του βιομηχανικού σχεδίου και αναφορά των προϊόντων τα οποία αποτυπώνει, πληροφορίες αναφορικά με τον δημιουργό του σχεδίου, καθώς και την αναφορά της αξίωσης για την καταχώριση. Σημαντικό μεταξύ άλλων είναι η αιτιολόγηση εκ μέρους του καταθέτη ότι προέρχεται από κράτος συμβαλλόμενο (όπως αναλύθηκε παραπάνω) στις συνθήκες του Συστήματος της Χάγης. Προαιρετικά, ο καταθέτης μπορεί να περιλάβει

αίτημα προτεραιότητας σε άλλες έννομες τάξεις έναντι άλλων, όπου εκεί απαιτείται να προσκομίσει την ένδειξη κατάθεσης στις αρχές του σχετικού κράτους ή κρατών με την ημερομηνία που έλαβε χώρα η κατάθεση. Επίσης χωρίς να υποχρεούται, δύναται να αιτηθεί τον διορισμό αντιπροσώπου (Sakthivel, 2009, p. 191) Ο καταθέτης δικαιούται να ζητήσει αναβολή για ένα ορισμένο χρονικό διάστημα της δημοσίευσης της αίτησης ή απευθείας δημοσίευση της μόλις αυτή εξεταστεί προσηκόντως από το Διεθνές Γραφείο Διανοητικής Ιδιοκτησίας. Σε κάθε περίπτωση μετά την πάροδο 6 μηνών από την ημερομηνία της κατάθεσης, γίνεται η δημοσίευση. Κατά την Αναθεώρηση της Γενεύης, τα κράτη δεν είναι υποχρεωτικό να περιορίζονται στα παραπάνω, αλλά δύναται να θέσουν και επιπρόσθετους όρους για το παραδεκτό της αίτησης. Να επισημανθεί πως όπως συμβαίνει και στα υπόλοιπα συστήματα, έτσι και εδώ ο καταθέτης δύναται να αιτηθεί την καταχώρηση περισσότερων του ενός βιομηχανικών σχεδίων, που όμως θα πρέπει να γίνεται αναφορά τόσο του είδους του προϊόντος που προσδιορίζουν τα βιομηχανικά σχέδια όσο και της κλάσης στην οποία υπάγονται βάσει της ταξινόμησης του Λοκάρνο (Sakthivel, 2009, p. 193). Μέχρι 100 βιομηχανικά σχέδια μπορούν να συμπεριληφθούν στην αίτηση και υπό τον όρο ότι ανήκουν στην ίδια τάξη (Driver, Whitfield, 2017).

Η καταχώριση θεωρείται πως γίνεται την ημερομηνία που το Διεθνές Γραφείο λαμβάνει την αίτηση. Παρόλα αυτά, σε περιπτώσεις κενών εντός της αίτησης, ή παρατυπιών σε σχέση με τους όρους παραδεκτού που θέτει ο νόμος, παρέχεται εύλογο χρονικό διάστημα στον καταθέτη να προβεί στις αναγκαίες συμπληρώσεις. Τον χρόνο που θα ολοκληρωθούν οι απαιτούμενες συμπληρώσεις, σε εκείνη την ημερομηνία θεωρείται πως έλαβε χώρα η κατάθεση της αίτησης. Πάντως τα παραπάνω δεν ισχύουν για την καταβολή των τελών, που η μη καταβολή τους στον αναγκαίο χρόνο, θα συνεπάγεται την ακύρωση της κατάθεσης.

Τα αποτελέσματα της καταχώρισης ενώπιον των αρχών του WIPO είτε άμεσα είτε έμμεσα, είναι πως η καταχώριση του βιομηχανικού σχεδίου συντελείται στα Εθνικά Μητρώα όλων των κρατών-μελών που περιλήφθηκαν στην αίτηση αυτομάτως και θεωρείται ισοδύναμη με όλα τα βιομηχανικά σχέδια που καταχωρήθηκαν σε εθνικό επίπεδο στα ίδια κράτη. Η διάρκεια ισχύς του είναι τα πέντε έτη. Όπως συμβαίνει και στο Σύστημα της Μαδρίτης, έτσι και εδώ, τα κράτη που περιλαμβάνονται στην αίτηση, μπορούν να αρνηθούν την καταχώριση εντός ορισμένου χρόνου, ειδοποιώντας το Διεθνές Γραφείο του WIPO. Η άρνηση μπορεί να εδράζεται είτε στην αντίρρηση των ίδιων των εθνικών αρχών (που βέβαια δεν θα πρέπει να αφορά την συμβατότητα με τα κείμενα των συνθηκών, καθώς αυτή εξετάζεται από τον WIPO) είτε να προέκυψε λόγω ένστασης κάποιου τρίτου (Sakthivel, 2009, p. 193). Απαιτείται αιτιολόγηση της οποιαδήποτε άρνησης, ενώ ακόμα και εάν η άρνηση της καταχώρισης γίνει για λόγους που

αφορούν την εθνική νομοθεσία της χώρας, θα πρέπει να μην υφίσταται αντίθεση των σχετικών διατάξεων με τα κείμενα των διεθνών συνθηκών, καθώς το διεθνές δίκαιο υπερισχύει. Αντίγραφο της ειδοποίησης της άρνησης καταχώρισης αποστέλλεται και στον αιτούντα, ο οποίος φέρει την δυνατότητα να προβάλλει σχετικές ενστάσεις. (Sakthivel, 2009, p. 193).

Το βιομηχανικό σχέδιο στο Σύστημα της Χάγης υπόκειται σε ανανέωση με την καταβολή των σχετικών τελών ανανέωσης ένα έτος πριν την λήξη ισχύος ή εντός 6 μηνών από την λήξη του χρόνου ισχύος, στην λεγόμενη περίοδο χάριτος. Η ανανέωση ισχύος μπορεί να αφορά όλα ή μερικά από τα κράτη στα οποία καταχωρήθηκε το βιομηχανικό σχέδιο ή για όλα ή ορισμένα εκ των βιομηχανικών σχεδίων που καταχωρήθηκαν. Παρόλα αυτά ανάλογα την συνθήκη που έχει κυρώσει κάθε κράτος, δεσμεύεται διαφορετικά όσον αφορά την υποχρεωτική ελάχιστη διάρκεια προστασίας του σχεδίου στο εθνικό του σύστημα. Όπως αναφέρθηκε εντός του Συστήματος της Χάγης, η διάρκεια είναι πενταετής με βάση και τις δυο συνθήκες. Ωστόσο όταν πραγματοποιείται η ανανέωση ενώπιον του WIPO, τα αντίστοιχα κράτη αναλόγως της συνθήκης, δεσμεύονται επίσης να ανανεώσουν την διάρκεια ισχύος του βιομηχανικού σχεδίου. Ειδικότερα τα συμβαλλόμενα κράτη της Συνθήκης του 1960, υποχρεούνται καταρχήν να προστατεύουν το βιομηχανικό σχέδιο τουλάχιστον για 5 έτη ανεξαρτήτως ανανέωσης, και με την κάθε ανανέωση για τουλάχιστον 10 έτη. Όσον αφορά την Συνθήκη του 1999, με την πρώτη καταχώριση υφίσταται διάρκεια προστασίας 5 ετών, ενώ η ανανέωση της διεθνούς καταχώρισης, θα συνεπάγεται για τα συμβαλλόμενα κράτη στην συνθήκη την υποχρέωση προστασίας για τουλάχιστον 15 έτη, ενώ αν προβλέπεται κατά την εθνική νομοθεσία, μεγαλύτερος από 15 έτη χρόνος προστασίας, τότε θα εφαρμοσθεί ο εν λόγω χρόνος διάρκειας για την κάθε ανανέωση.

Αξίζει να σημειωθεί πως ο καταθέτης θα πρέπει να είναι ιδιαίτερα προσεκτικός σε περιπτώσεις όπου το δίκαιο της μιας συνθήκης συγκρούεται με το δίκαιο της άλλης. Για παράδειγμα εάν τόσο η χώρα προέλευσης όσο και οι χώρες στις οποίες ζητείται η καταχώριση του βιομηχανικού σχεδίου έχουν κυρώσει και τις δυο συνθήκες του 1960 και του 1999, τότε η πράξη της κατάθεσης, καταχώρισης και προστασίας θα διέπεται αποκλειστικά απ' την συνθήκη του 1999, δεδομένης της αρχής της υπεροχής του νεότερου κανόνα έναντι του παλαιότερου. Αντιθέτως, εάν το κράτος όπου επιζητείται η καταχώριση του βιομηχανικού σχεδίου, έχει κυρώσει μόνο μια εκ των δυο συνθηκών, θα εφαρμοσθεί μόνο αυτή η συνθήκη (Sakthivel, 2009, p.188)

1.8 Προστασία του δικαιώματος σε δίπλωμα ευρεσιτεχνίας

A) Ρυθμίσεις της Συμφωνίας του Παρισίου

Όπως επισημάνθηκε και σε προγενέστερες ενότητες του 2^{ου} Κεφαλαίου, η Συμφωνία του Παρισίου δεν εισήγαγε τόσο ρυθμίσεις προς την κατεύθυνση της εναρμόνισης των εθνικών δικαίων, όσο επεδίωξε περισσότερο την κατοχύρωση των αρχών της εθνικής μεταχείρισης και της χρονικής προτεραιότητας. Τα παραπάνω ίσχυσαν και για το δικαίωμα σε δίπλωμα ευρεσιτεχνίας, το οποίο και προστατεύεται ρητά από την Συμφωνία (άρθρο 1 παρ. 2). Ως προς το τι συνιστά δίπλωμα ευρεσιτεχνίας, η Συμφωνία δεν παρέχει κάποιον ορισμό σε αντίθεση με την συνθήκη TRIPS όπως θα καταγραφεί από την διπλωματική εργασία παρακάτω. Σε γενικές γραμμές, το δίπλωμα ευρεσιτεχνίας αφορά ένα προϊόν ή διαδικασία παραγωγής με στοιχεία νεωτερικότητας, πρωτοτυπίας και βιομηχανικής εφαρμογής. Στόχος της Συμφωνίας υπήρξε όχι η καθιέρωση ενός ταυτόσημου πλαισίου για όλα τα κ-μ ως προς το τι προσδιορίζει το δίπλωμα ευρεσιτεχνίας, αλλά αντιθέτως η αναγνώριση του ότι κάθε εθνική νομοθεσία δύναται να προστατεύει διαφορετικά είδη διπλώματος ευρεσιτεχνίας προσδιορίζοντας το διαφορετικά, και κατά τούτο κατέστη αναγκαία η συμπερίληψη κάθε είδους διπλώματος ευρεσιτεχνίας στο προστατευτικό πεδίο της Συμφωνίας με το άρθρο 1 παρ. 4 (Bodenhause, 1968, p. 26). Αντί της επιδίωξης λοιπόν οριοθέτησης και προσδιορισμού του, αξίζει για τα διπλώματα ευρεσιτεχνίας, να υπογραμμισθεί ξανά η συμβολή της Συμφωνίας των Παρισίων στις εξής αρχές, αυτήν την φορά με σημείο αναφοράς το δίπλωμα ευρεσιτεχνίας: 1) Της αρχής της χρονικής προτεραιότητας 2) Της αρχής της εθνικής μεταχείρισης 3) Της αρχής του ανεξάρτητου χαρακτήρα.

Όπως και σε άλλα προβλεπόμενα δικαιώματα βιομηχανικής ιδιοκτησίας στο άρθρο 4Α παρ. 1 έτσι και στο δίπλωμα ευρεσιτεχνίας, η πρώτη κατάθεση αίτησης κατοχύρωσης του σε ένα κ-μ του WIPO, γεννά δικαίωμα προτεραιότητας και ενώπιον των υπολοίπων χωρών, με την ημερομηνία της παραπάνω κατάθεσης να θεωρείται ημερομηνία κατάθεσης και στις άλλες χώρες μέλη, εφόσον προχωρήσει σε αντίστοιχες εθνικές καταθέσεις και εκεί εντός 12 μηνών (άρθρο 4C) (Stack, 2008, p.197). Το δίπλωμα ευρεσιτεχνίας πολλές φορές περιπλέκεται και με το υπόδειγμα χρησιμότητας, το οποίο ουσιαστικά μπορεί να θεωρηθεί πως φέρει τα στοιχεία του πρώτου, με την διαφορά ότι το υπόδειγμα χρησιμότητας παρουσιάζει μικρότερο βαθμό πρωτοτυπίας (πιο σταδιακή εφεύρεση). Επειδή ακριβώς, δύναται να προκύψει μια διαφορετική ερμηνεία και οριοθέτηση αυτών των δυο δικαιωμάτων στις διάφορες εθνικές έννομες τάξεις, κατά το άρθρο 4E παρ. 2, είναι εφικτή η αίτηση κατοχύρωσης διπλώματος ευρεσιτεχνίας σε κάποιο κ-μ, με δικαίωμα προτεραιότητας που εδράζεται σε αίτηση κατοχύρωσης υποδείγματος χρησιμότητας σε άλλο κ-μ και αντίστροφα. Σε συνάφεια με τα παραπάνω, είναι σύνηθες το αντικείμενο μιας εφεύρεσης για την οποία κατοχυρώθηκε ένα δίπλωμα ευρεσιτεχνίας για

πρώτη φορά σε κάποιο κ-μ του WIPO, να αφορά την πρώτη αποτύπωση της εφεύρεσης, η οποία εν συνεχεία υπέστη βελτιώσεις και τροποποιήσεις. Οι προσθήκες αυτές εμπεριέχουν νέα στοιχεία που πιθανώς δεν εμπεριέχονταν στο αρχικό δίπλωμα ευρεσιτεχνίας που κατοχυρώθηκε. Η νέα κατοχύρωση του λοιπόν σε άλλα κ-μ, θα μπορεί να βασίζεται στο δικαίωμα προτεραιότητας της πρώτης κατοχύρωσης, εφόσον υφίστανται ουσιώδεις τροποποιήσεις και προσθήκες, αλλά το αντικείμενο της εφεύρεσης είναι το ίδιο; Κάτω από το γράμμα της Συμφωνίας (άρθρο 4F), το δικαίωμα προτεραιότητας μπορεί να δράσει υπό τους παρακάτω τρόπους: Η κάθε προσθήκη πάνω στο αντικείμενο της εφεύρεσης να φέρει δική της χρονική προτεραιότητα από την καταχώριση της σε κάποιο άλλο κ-μ, και έτσι το σύνολο της εφεύρεσης να εμφανίζει ένα πλέγμα χρονικών προτεραιοτήτων για τα επιμέρους στοιχεία, που ωστόσο θα πρέπει η καταχώριση και των επιμέρους στοιχείων να γίνεται εντός 12 μηνών. Επιπρόσθετα, υπό τον όρο ότι η εφεύρεση με τις προσθήκες της εμφανίζει ενότητα, οι τροποποιήσεις αυτές δεν δύνανται να ανατρέψουν την εφαρμογή της χρονικής προτεραιότητας της εφεύρεσης, ακόμα και εάν στην νέα κατοχύρωση υφίστανται στοιχεία που δεν υπήρχαν στην πρώτη (Bodenhause, 1968, p. 54). Είτε στην μια είτε στην άλλη περίπτωση, το κ-μ δεν μπορεί να αρνηθεί την κατοχύρωση του διπλώματος ευρεσιτεχνίας, εφόσον κατά το εσωτερικό του δίκαιο και την εξέταση της αίτησης, οι περαιτέρω τροποποιήσεις παρουσιάζουν συνοχή μεταξύ τους. Τουναντίον, εάν κριθεί πως δεν εμφανίζουν τα νέα στοιχεία ενότητα μεταξύ τους, μπορεί η αρμόδια εθνική αρχή να θεωρήσει πως πρόκειται επί της ουσίας για περισσότερα αντικείμενα εφεύρεσης, άρα περισσότερες της μιας αιτήσεις για κατοχύρωση διπλώματος ευρεσιτεχνίας, με το δικαίωμα χρονικής προτεραιότητας να εκκινεί από τον χρόνο της αίτησης που αφορά την εκάστοτε προσθήκη/τροποποίηση(άρθρο 4G). Όπως και να έχει εναπόκειται στην διακριτική ευχέρεια των κρατών, να ορίσουν πως η παραπάνω αρχική αίτηση διαιρείται σε περισσότερες αιτήσεις ή αντίθετα όλες οι περαιτέρω προσθήκες δεν εμφανίζουν αυτοτέλεια και συγκαταλέγονται στην αρχική αίτηση. (Bodenhause, 1968, p. 55). Απόρροια της πρώτης περίπτωσης είναι πως για την κάθε προσθήκη, η χρονική προτεραιότητα που προκύπτει από το αρχικό δίπλωμα ευρεσιτεχνίας δεν θα επιδρά θετικά στην κατοχύρωση του δικαιώματος επί της προσθήκης, δεδομένης της απουσίας συνάφειας, ενώ στην δεύτερη περίπτωση λόγω εμφάνισης ενότητας, ο δικαιούχος αυτόματα προηγείται χρονικά για κάθε προσθήκη, με μόνο σημείο αφετηρίας την αρχική αίτηση χορήγησης του διπλώματος ευρεσιτεχνίας.

Είναι σημαντικό να αναφερθεί πως ενδέχεται να υφίστανται κράτη-μέλη του WIPO, που δεν έχουν προβεί ακόμα σε νομική αναγνώριση του δικαιώματος σε δίπλωμα ευρεσιτεχνίας, και πιθανώς να αρκούνται στην πρόβλεψη ενός πιστοποιητικού εφεύρεσης. Συν τοις άλλοις, η Συμφωνία του Παρισιού δεν επιβάλλει την υποχρέωση στα κράτη-μέλη να αναγνωρίσουν την

νομική υπόσταση του παραπάνω δικαιώματος. Ωστόσο, μια άλλη αρχή που προστατεύεται είναι και αυτή της εθνικής μεταχείρισης (national treatment). Άρα τα κράτη ανεξαρτήτως του είδους και της έκτασης έννομης προστασίας που παρέχουν, φέρουν την υποχρέωση ισότιμης μεταχείρισης ημεδαπών και αλλοδαπών προσώπων. Τι συνεπάγεται επομένως το παραπάνω για τα κράτη μειωμένης θα λέγαμε έννομης προστασίας σε ό,τι αφορά τις εφευρέσεις; Μια κατοχύρωση πιστοποιητικού εφεύρεσης αντί διπλώματος ευρεσιτεχνίας για την ίδια εφεύρεση δεν θα επέφερε αναποτελεσματικότητα στον εφευρέτη που επιζητά την ταυτόχρονη κατοχύρωση σε πολλά κράτη μέσω της αρχής της χρονικής προτεραιότητας; Επίσης μεταξύ άλλων, η προστασία υπό το πρίσμα της εθνικής μεταχείρισης προσώπων προερχόμενων από κράτη που δεν προβλέπουν ρητώς την προστασία του διπλώματος ευρεσιτεχνίας, όταν δραστηριοποιούνται σε ξένες αγορές κρατών που προστατεύουν τα διπλώματα ευρεσιτεχνίας, και εκ του αντιστρόφου η έλλειψη έννομης προστασίας για τις εφευρέσεις στις αγορές των πρώτων, γεννά το φαινόμενο του “free rider”. Το άρθρο 4(I) διορθώνει την παραπάνω αδικία, καθώς επεκτείνει την εφαρμογή της αρχής της χρονικής προτεραιότητας, και για τις αιτήσεις προς απόκτηση πιστοποιητικού εφεύρεσης. Ειδικότερα, η κατάθεση αίτησης για χορήγηση πιστοποιητικού εφεύρεσης θα συνεπάγεται δικαίωμα προτεραιότητας όπως αναπτύχθηκε παραπάνω για τα διπλώματα ευρεσιτεχνίας. Η πρώτη κατάθεση για πιστοποιητικό εφεύρεσης, θα γεννήσει κατά τούτο δικαίωμα χρονικής προτεραιότητας για τυχόν αίτηση περί διπλώματος ευρεσιτεχνίας που θα έχει ως αντικείμενο εφεύρεσης το ίδιο με αυτό του πιστοποιητικού και που θα ασκηθεί μεταγενέστερα εντός 12 μηνών σε κάποιο άλλο κράτος-μέλος (Bodenhause, 1968, p. 60).

Μια διάσταση που επικεντρώνεται εν προκειμένω περισσότερο στον ηθικό χαρακτήρα του δικαιώματος επί διπλώματος ευρεσιτεχνίας, είναι αυτή του άρθρου 4ter, όπου ο εφευρέτης δικαιούται να ζητήσει την αναγραφή του ονόματος στο δίπλωμα ευρεσιτεχνίας. Η θεσμοθέτηση της διαδικασίας για το παραπάνω καθώς και του εάν δύναται να παραιτηθεί από αυτό το δικαίωμα, εναπόκειται στην ρύθμιση της εθνικής νομοθεσίας του εκάστοτε κ-μ (Bodenhause, 1968, p. 64). Από την άλλη μεριά, όπως και σε άλλα δικαιώματα βιομηχανικής ιδιοκτησίας, η παροχή έννομης προστασίας δεν μπορεί επ’ ουδενί να εξαρτάται από την αναφορά της ύπαρξης δικαιώματος σε δίπλωμα ευρεσιτεχνίας επί των αγαθών που συνιστούν το αντικείμενο του δικαιώματος (άρθρο 5D).

Ιδιαίτερη αρχή για τα διπλώματα ευρεσιτεχνίας είναι αυτή του ανεξάρτητου χαρακτήρα που φέρουν μεταξύ τους σύμφωνα με το άρθρο 4bis. Ο νομοθέτης της Συμφωνίας θεώρησε πως η ίδια εφεύρεση που συντελείται σε περισσότερες της μιας χώρες του μέλη ή μη του WIPO, αξίζει ισάξια προστασία για τον κάθε εφευρέτη ξεχωριστά ή και εάν πρόκειται για το ίδιο πρόσωπο.

Φερειπείν, το δίπλωμα ευρεσιτεχνίας που αποκτά κάποιος εφευρέτης στο Χ κράτος για μια εφεύρεση, είναι ανεξάρτητο του διπλώματος ευρεσιτεχνίας που αποκτά κάποιος ή και ο ίδιος για την ίδια εφεύρεση στο Ψ κράτος. Δεν έχει σημασία που το αντικείμενο της εφεύρεσης είναι το ίδιο. Η παραπάνω διάταξη εισήχθη με την αναθεώρηση της Συμφωνίας του 1897, με την αιτιολογική βάση να είναι ότι προηγούμενα, πολλά κράτη συνέδεαν την εγκυρότητα του εγχώριου διπλώματος ευρεσιτεχνίας με την εγκυρότητα αλλοδαπών διπλωμάτων ευρεσιτεχνίας που είχαν κατοχυρωθεί σε άλλες έννομες τάξεις. Αυτό είχε οδηγήσει στο αδιανόητο αποτέλεσμα, να επέρχεται απώλεια σε εγχώριο δικαίωμα διπλώματος ευρεσιτεχνίας όχι για λόγους σύμφωνους με την εκάστοτε εθνική νομοθεσία, αλλά εξωγενείς (Stack, 2008, p. 200). Τα παραπάνω ισχύουν πάντοτε υπό το πλαίσιο της αρχής της χρονικής προτεραιότητας, καθώς πάντοτε το πρόσωπο που προηγείται χρονικά ως προς την ημερομηνία της αρχικής κατάθεσης, θα υπερισχύσει η δική του αίτηση για δίπλωμα ευρεσιτεχνίας συγκριτικά με κάποιου άλλου. Ωστόσο εάν σε κάποιο κράτος, δεν προνοήσει να καταθέσει αίτηση και παρέλθουν 12 μήνες, και καταθέσει άλλος αντ' αυτού, το δίπλωμα ευρεσιτεχνίας για την ίδια εφεύρεση θα χορηγηθεί στο δεύτερο πρόσωπο και θα είναι ανεξάρτητο. Οι συνέπειες του ανεξάρτητου χαρακτήρα αφορούν την διάρκεια προστασίας, τους λόγους έκπτωσης απ' το δικαίωμα κλπ.

Μεταξύ άλλων, υπάρχει μια αποσύνδεση ανάμεσα στην εφεύρεση και στην ευχέρεια αξιοποίησης της. Η εθνική νομοθεσία ενός κράτους ενδέχεται να θέτει περιορισμούς στην πώληση και κυκλοφορία εντός της εγχώριας αγοράς ενός αγαθού που είναι αντικείμενο διπλώματος ευρεσιτεχνίας ή αποτελεί προϊόν διαδικασίας παραγωγής η οποία αποτελεί το αντικείμενο διπλώματος ευρεσιτεχνίας. Μπορεί δε να απαγορεύει κιόλας συνολικά την κυκλοφορία του. Αυτό μπορεί να συμβαίνει για παράδειγμα, όταν οι αρχές του κράτους θέτουν αυστηρούς όρους για την πώληση του για λόγους ασφαλείας ή προστασίας της υγείας είτε επειδή έχει ανατεθεί από το κράτος σε δημόσια ή ιδιωτική επιχείρηση το μονοπωλιακό δικαίωμα χρήσης της σχετικής τεχνολογίας (Bodenhause, 1968, p. 65). Οι παραπάνω περιορισμοί σε ό,τι έχουν να κάνουν με την αγοραστική αξιοποίηση του αντικειμένου της εφεύρεσης, αναιρούν το δικαίωμα του εφευρέτη σε κατοχύρωση του διπλώματος ευρεσιτεχνίας υπέρ του; Η απάντηση είναι πως όχι. Κατά το άρθρο 4quater, η κατοχύρωση του διπλώματος ευρεσιτεχνίας δεν μπορεί να αποκλεισθεί από τις αρμόδιες αρχές, με την αιτιολογία ότι το κράτος θέτει περιορισμούς ή απαγόρευση στην πώληση του. Η διάταξη του 4quater μνημονεύει μόνο την περίπτωση της πώλησης και όχι της κατασκευής. Δηλαδή μπορεί να εφαρμοσθεί αναλογικά η παραπάνω διάταξη, και όταν τίθενται από το κράτος περιορισμοί στην κατασκευή προϊόντος ή στην χρήση διαδικασίας παραγωγής που συνιστούν αντικείμενο διπλώματος ευρεσιτεχνίας; Η απάντηση είναι πως το παραπάνω ζήτημα εναπόκειται στην

διακριτική ευχέρεια του εκάστοτε κράτους-μέλους πως θα το ρυθμίσει, αν και εμφανίζεται εύλογο να υπάρξει μια αναλογική εφαρμογή του 4^{quater} και για τα διπλώματα ευρεσιτεχνίας των οποίων το αντικείμενο εφεύρεσης υπόκειται σε περιορισμούς ως προς την παραγωγή του (Bodenhause, 1968, p. 65).

Κλείνοντας την υποενότητα για την Συμφωνία του Παρισίου σχετικά με τα διπλώματα ευρεσιτεχνίας, κρίνεται σκόπιμο να τονισθεί ο ρόλος των υποχρεωτικών αδειοδοτήσεων καθώς και των υποχρεωτικών κατασχέσεων του διπλώματος ευρεσιτεχνίας, στις περιπτώσεις καταχρηστικών πρακτικών εκ μέρους των δικαιούχων στο άρθρο 5. Συγκεκριμένα (άρθρο 5^A παρ. 2) υπάρχουν περιπτώσεις όπου ένας δικαιούχος ενδέχεται με την κατοχύρωση της ευρεσιτεχνίας του, και την αποκλειστικότητα που την συνοδεύει, για ένα αρκετά παρατεταμένο χρονικό διάστημα να κάνει κατάχρηση αυτής της αποκλειστικότητας, αποτρέποντας άλλα πρόσωπα εντός της αγοράς να χρησιμοποιήσουν την σχετική τεχνολογία που έχει εφεύρει, δημιουργώντας μονοπωλιακές καταστάσεις. Εξυπακούεται πως η άρση του μονοπωλιακού δικαιώματος δεν μπορεί να γίνει από τις κρατικές αρχές μέσα σε σύντομο χρόνο από την χορήγηση του σχετικού δικαιώματος και για αυτό παρέχεται εύλογος χρόνος στον δικαιούχο να οργανώσει από μόνος του την παροχή των σχετικών αδειοδοτήσεων (Bodenhause, 1968, p. 70). Εξ αυτού του λόγου (παρ. 4 του 5^A) υποχρεωτική αδειοδότηση επιβάλλεται αφού παρέλθουν υποχρεωτικά 4 έτη από την κατάθεση της αίτησης χορήγησης ή 3 έτη από την ίδια την πράξη της χορήγησης. Τίνι τρόπο όμως κρίνεται από τις εθνικές αρχές ενός κράτους πότε και πως είναι αναγκαία η θεσμοθέτηση υποχρεωτικών αδειοδοτήσεων της ευρεσιτεχνίας; Απαντώντας στο πως, το κράτος εισάγει τις υποχρεωτικές αδειοδοτήσεις με μέτρα αμιγώς νομοθετικά, ενώ πέραν των περιπτώσεων καταχρηστικών πρακτικών που νοθεύουν τον ανταγωνισμό, υποχρεωτικές αδειοδοτήσεις μπορούν να εισαχθούν και για περιπτώσεις όπου κρίνεται κατά το δίκαιο του κράτους ότι συντρέχει λόγος δημοσίου ενδιαφέροντος για την λήψη σχετικών μέτρων όπως παραδείγματος χάριν, προστασία της εθνικής ασφάλειας, ή της δημόσιας υγείας (Bodenhause, 1968, p. 70). Μάλιστα για περιπτώσεις πλην των καταχρηστικών πρακτικών, τα κράτη μπορούν να λάβουν και περαιτέρω μέτρα εκτός των νομοθετικών. Η υποχρεωτική αδειοδότηση δεν είναι ποτέ μεταβιβάσιμη ούτε χορηγείται ποτέ αποκλειστικά σε ένα συγκεκριμένο πρόσωπο, αλλά διασφαλίζεται η διάχυση της ευρεσιτεχνίας σε πολλούς.

Η κατάσχεση δικαιώματος σε δίπλωμα ευρεσιτεχνίας έρχεται ως έσχατη λύση. Εφόσον παρασχέθηκε νομοθετικά τουλάχιστον μια φορά υποχρεωτική αδειοδότηση της ευρεσιτεχνίας και εφόσον παρήλθαν 2 έτη από εκείνο τον χρόνο, και κρίθηκε εντούτοις το παραπάνω μέτρο ανεπαρκές για την άρση κάποιας καταχρηστικής πρακτικής, τότε μόνο ενδείκνυται να μπορεί

ένα κράτος να προβεί σε κατάσχεση δικαιώματος. Πρόκειται ουσιαστικά για ένα μέτρο που επέρχεται πάντοτε επικουρικά προς την υποχρεωτική αδειοδότηση και μόνο εφόσον το τελευταίο δεν τελεσφόρησε (Bodenhause, 1968, p. 72).

B) Το νομικό καθεστώς υπό την Συνθήκη TRIPS

Υπό το πρίσμα της TRIPS, και σε αντίθεση με την Συμφωνία του Παρισιού, εισάγονται σημαντικές νομικές καινοτομίες για το δίπλωμα ευρεσιτεχνίας, όπως μεταξύ άλλων η οριοθέτηση κατά το άρθρο 27 του αντικειμένου του διπλώματος ευρεσιτεχνίας. Σύμφωνα με τον ορισμό που δίδεται, προκειμένου να χορηγηθεί ένα δίπλωμα ευρεσιτεχνίας, χρειάζεται να υφίσταται καταρχήν μια επινόηση. Η επινόηση με την σειρά της μπορεί να αφορά είτε ένα προϊόν είτε μια διαδικασία παραγωγής στον τομέα της τεχνολογίας. Αυτό διότι, επινοήματα στον χώρο της επιστήμης δεν κατατάσσονται στην βιομηχανική ιδιοκτησία, αλλά συνιστούν με την μορφή έργου, αντικείμενο της πνευματικής ιδιοκτησίας. Όμως τι προσδιορίζει αυτήν την επινόηση; Και αρκεί να έχουμε απλά μια επινόηση, για να επιζητείται χορήγηση διπλώματος ευρεσιτεχνίας; Η επινόηση αυτή απαιτείται να φέρει καινοτόμο χαρακτήρα, να' ναι δηλαδή νέα. Αυτό μπορεί να εξακριβωθεί, μέσα από το εάν προκύπτει από την στάθμη της τεχνικής, δηλαδή εάν η ίδια τεχνική ανάπτυξη έχει ξανά υπάρξει στο παρελθόν. Ως στάθμη της τεχνικής νοείται η υφιστάμενη παγκοσμίως γνώση σχετικά με έναν τομέα τεχνολογίας. Εάν δεν προκύπτει από την στάθμη της τεχνικής, είναι εν ολίγοις καινούργια επινόηση. Το στοιχείο του καινούργιου πρέπει παράλληλα να συνοδεύεται και από εφευρετικότητα. Αναφέρθηκε παραπάνω πως το καινούργιο στοιχείο της επινόησης αφορά την διασφάλιση μιας προόδου πάνω στην επίλυση ενός τεχνικού ζητήματος, την οποία λύση μέχρι εκείνο το χρονικό σημείο ο μέσος τεχνικός δεν θα ήταν σε θέση να παρέχει. Το στοιχείο της εφευρετικότητας από την άλλη συνεπάγεται πως κατά την κρίση του ειδικού δεν θα πρέπει να προκύπτει με προφανή τρόπο απ' την υπάρχουσα στάθμη της τεχνικής, αλλά να προέκυψε ως έναν βαθμό χάρη στον ανεξάρτητο τρόπο σκέψης του ίδιου του εφευρέτη, και όχι παράγοντας μια επινόηση αφενός νέα, αφετέρου εδραζόμενη κατά κύριο λόγο σε άλλη εφεύρεση. Το τελευταίο στοιχείο που απαιτείται, είναι αυτό της δεκτικότητας της εφεύρεσης σε βιομηχανική εφαρμογή. Δηλαδή, η εφεύρεση να δύναται να αξιοποιηθεί εντός της διαδικασίας της παραγωγής προϊόντων.

Αφού παρασχέθηκαν εξηγήσεις σχετικά με τα στοιχεία που πρέπει να προσδιορίζουν την εφεύρεση για να χορηγηθεί για αυτήν δίπλωμα ευρεσιτεχνίας, διασφαλίζεται εντός του ίδιου άρθρου, η σημασία της μη διάκρισης. Όμως δεν εννοείται εν προκειμένω από την οπτική της εθνικής μεταχείρισης και της ρήτηρας του μάλλον ευνοούμενου κράτους. Νοείται η διασφάλιση

προστασίας σε όλες τις εφευρέσεις μέσα από την χορήγηση διπλώματος ευρεσιτεχνίας (υπό την συνδρομή των όρων της προηγούμενης παραγράφου) ανεξαρτήτως τομέα τεχνολογίας (πχ βιοτεχνολογία, αεροναυπηγική, φαρμακοβιομηχανία), τόπου όπου έλαβε χώρα η εφεύρεση, καθώς και ασχέτως του εάν τα προϊόντα-αντικείμενο της εφεύρεσης είναι εισαγόμενα ή εγχώρια. Παρά το προφανές, ο σκοπός της διάταξης ήταν το να υπάρξει εγγύηση προστασίας για ένα μεγάλο εύρος τεχνολογιών, που συχνά το δίκαιο αρκετών κρατών άφηνε εκτός προστασίας από τα διπλώματα ευρεσιτεχνίας (Dinwoodie u. Dreyfuss, 2007, p. 447)

Η κυριότητα δικαιώματος σε δίπλωμα ευρεσιτεχνίας συνεπάγεται ένα εύρος εξουσιών για τον κύριο(άρθρο 28). Κάθε δίπλωμα ευρεσιτεχνίας συνεπάγεται, το δικαίωμα του κυρίου του, να το μεταβιβάζει είτε συμβατικά είτε μέσω κληροδότησης, καθώς και να συνάπτει συμβάσεις άδειας εκμετάλλευσης του με τρίτους. Στην τελευταία περίπτωση, δεν παύει να είναι κύριος του δικαιώματος, απλά παραχωρεί το δικαίωμα χρήσεως. Σημαντικό ρόλο έχει σε κάθε περίπτωση και η αρνητική μορφή κυριότητας, μέσω της αποτροπής: Ο κύριος του διπλώματος φέρει την εξουσία να αποτρέπει τρίτους από το να παρασκευάζουν, πωλούν, εισάγουν ή χρησιμοποιούν το αγαθό που αποτελεί αντικείμενο ευρεσιτεχνίας χωρίς την συναίνεση του. Όταν δε το δίπλωμα ευρεσιτεχνίας αφορά διαδικασία παραγωγής, η εξουσία εκτείνεται στο να αποτρέπεται η χρήση/υιοθέτηση της διαδικασίας και πολύ περισσότερο η περαιτέρω πώληση ή χρήση ή εισαγωγή του προϊόντος που παράχθηκε με την προστατευόμενη διαδικασία. Βασική επιδίωξη της TRIPS σε αντίθεση ή τουλάχιστον συγκριτικά με την Συμφωνία του Παρισιού, ήταν το να καθιερωθεί για το κάθε κράτος-μέλος ένα σύστημα προστασίας των διπλωμάτων ευρεσιτεχνίας και όπως τονίσθηκε για όλους τους τομείς της τεχνολογίας. Βασική δέσμη προστασίας είναι η υποχρέωση για τα κράτη της εικοσαετούς τουλάχιστον διάρκειας ισχύος των διπλωμάτων ευρεσιτεχνίας. (Adelman u. Baldia, 1996, p. 511-512)

Αξίζει να υπογραμμισθεί σε αυτό το σημείο, πως ακόμα και εάν μια εφεύρεση πληροί τα κριτήρια που αναλύθηκαν στην αρχή (νεωτερικότητα, εφευρετικότητα, βιομηχανική εφαρμογή), ενδέχεται να συντρέξουν λόγοι που επιτρέπουν στις αρχές των κρατών-μελών του ΠΟΕ να κρίνουν, ότι παρά την συνδρομή αυτών των λόγων, δεν χορηγείται δίπλωμα ευρεσιτεχνίας για μια εφεύρεση. Οι λόγοι μπορεί να είναι τρεις και η αναφορά τους είναι περιοριστική. Κατά πρώτον, εφευρέσεις που έρχονται σε αντίθεση με την δημόσια τάξη ή ηθική. Με αυτό εννοούνται εφευρέσεις που ενδέχεται να θέσουν σε κίνδυνο ζητήματα όπως την ανθρώπινη ζωή ή υγεία, καθώς και ζώων και φυτών, ενώ περιλαμβάνεται και η προστασία γενικώς του περιβάλλοντος. Υπό τον παραπάνω περιορισμό, θα πρέπει να επιδιώκεται ουσιαστικά η παρεμπόδιση εμπορίας της εφεύρεσης, και να υφίσταται αιτιώδης συνάφεια ανάμεσα στην παρεμπόδιση αυτή και την διασφάλιση της προστασίας της δημόσιας τάξης ή

ηθικής, όπως ετέθη παραπάνω. Ένας παραπάνω περιορισμός χωρίς αιτιολόγηση που να μην συνδέεται με στόχους όπως τους παραπάνω, θα κριθεί μη συμβατός με το δίκαιο της TRIPS. Εξαιρέσεις από την χορήγηση διπλώματος ευρεσιτεχνίας μπορεί να αφορούν ακόμα διαγνωστικές, θεραπευτικές και χειρουργικές μεθόδους για ζώα ή ανθρώπους, καθώς και φυτικές ποικιλίες ή βιολογικές διεργασίες για την δημιουργία φυτών ή ζώων. Για τις φυτικές ποικιλίες, τα κράτη έχουν την ευχέρεια, να τις εντάξουν όχι στην προστασία με δίπλωμα ευρεσιτεχνίας, αλλά οπωσδήποτε σε κάποιο άλλο σύστημα *sui generis* (WTO, https://www.wto.org/english/tratop_e/trips_e/intel2_e.htm).

Ανεξαρτήτως του εάν τα κράτη-μέλη δεν χορηγήσουν διπλώματα ευρεσιτεχνίας στις παραπάνω περιπτώσεις ευρεσιτεχνιών, όπως εξάλλου αναφέρθηκε ότι έχουν δικαίωμα να το πράξουν υπό προϋποθέσεις, φέρουν παράλληλα και την δυνατότητα ακόμα και να θεσπίσουν περιορισμούς στον αποκλειστικό χαρακτήρα του δικαιώματος σε δίπλωμα ευρεσιτεχνίας. Η εισαγωγή περιορισμών σε ορισμένες από τις εξουσίες που αντλεί ο κύριος του δικαιώματος θα πρέπει να γίνονται προς διαφύλαξη των δικαιωμάτων και συμφερόντων τρίτων προσώπων, και χωρίς να θίγεται ο πυρήνας του δικαιώματος της οικονομικής εκμετάλλευσης ή να περιορίζεται αυτό αδικαιολόγητα. Η εξισορρόπηση αυτή επιδιώκεται από την συνθήκη μέσω του άρθρου 30, ωστόσο αυτή είναι αρκετά γενική. Όπως είδαμε και στην Συμφωνία του Παρισίου, οι περιορισμοί μπορεί να αφορούν την υποχρεωτική αδειοδότηση και εντέλει μια κατάσχεση του δικαιώματος από τις κρατικές αρχές. Και τα δυο μέτρα ως μορφές καταπολέμησης ή αποτροπής μιας καταχρηστικής δράσης του δικαιούχου του δικαιώματος, προβλέπονται ρητά και εντός της Συνθήκης TRIPS στα άρθρα 31 και 32 αντίστοιχα. Ωστόσο, η ρύθμιση περί των υποχρεωτικών αδειοδοτήσεων υπό την TRIPS, είναι αυτή που μέσω της διπλωματικής εργασίας θα διερευνηθεί περισσότερο παρακάτω, λόγω και της αποτύπωσης εντός της πρόσθετων όρων συγκριτικά με την Συμφωνία του Παρισίου, οι οποίοι αποτελούν μια πιο ενδελεχή και διεξοδική θεσμοθέτηση του εν λόγω μέτρου.

Μια κυβέρνηση ή ένα τρίτο μέρος που εξουσιοδοτείται από την κυβέρνηση δύναται να χρησιμοποιήσει το αντικείμενο της ευρεσιτεχνίας, μολονότι αυτό προστατεύεται από δίπλωμα και χωρίς την συγκατάθεση του δικαιούχου, εφόσον πριν την εφαρμογή του παραπάνω μέτρου τηρούνται σωρευτικά ορισμένοι περιοριστικά αναφερόμενοι όροι του άρθρου 31 (Ford, 2000, p. 959). Η “απελευθέρωση” της χρήσης εξετάζεται υποχρεωτικά μόνο με γνώμονα τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά της. Δηλαδή, για παράδειγμα το κατά πόσο θα συμβάλλει στην επίτευξη ορισμένου στόχου, το εάν υπάρχει ηπιότερο μέσον, και εάν η χρήση αυτής της ευρεσιτεχνίας και όχι κάποιας άλλης είναι που πρέπει να αποτελέσει αντικείμενο υποχρεωτικής αδειοδότησης. Επίσης η χρήση που πρέπει να γίνεται για ορισμένο λόγο, η διάρκεια της χρήσης

υπό υποχρεωτική αδειοδότηση θα πρέπει να είναι για όσο επιβάλλεται για τον σκοπό και τον λόγο που παρασχέθηκε, ενώ μόνο προς αυτήν την κατεύθυνση επιβάλλεται να χρησιμοποιηθεί και όχι για άλλους λόγους. Η αρμόδια εθνική αρχή επιλαμβάνεται ενός τακτικού ελέγχου για το εάν καθίσταται αναγκαία η συνέχιση της υποχρεωτικής αδειοδότησης, αναλόγως του εάν συντρέχουν ή όχι πλέον οι περιστάσεις και οι συνθήκες, που οδήγησαν στην εισαγωγή της. Συνέχιση της, εφόσον επετεύχθη ο προβλεπόμενος στόχος, θα κριθεί αθέμιτη. Η αδειοδότηση δε, δεν μπορεί να είναι αποκλειστική, δηλαδή προς ένα πρόσωπο, ενώ και οι χρήστες που ορίστηκαν από τις κρατικές αρχές ως δικαιούχοι χρήσης της, δεν μπορούν να προβούν με τη σειρά τους σε περαιτέρω αδειοδότηση (Ford, 2000, p.959). Καθοριστικό ρόλο παίζει το γεγονός ότι ο δικαιούχος θα πρέπει προηγουμένως υπό το καθεστώς της ελεύθερης αγοράς και διαπραγμάτευσης με τρίτους να αρνήθηκε συστηματικά την οποιαδήποτε παραχώρηση χρήσης για αρκετό χρονικό διάστημα. Ωστόσο η τελευταία αυτή προϋπόθεση μπορεί να αναιρεθεί κατά διακριτική ευχέρεια των κρατών σε περιπτώσεις πιο έκτακτου χαρακτήρα, ή έκτακτης ανάγκης, για τις οποίες περιπτώσεις ωστόσο απαιτείται ο δικαιούχος να ενημερωθεί έγκαιρα και προσηκόντως σχετικά με την άμεση κατάρτιση της υποχρεωτικής αδειοδότησης. Η υποχρεωτική αδειοδότηση υπόκειται και σε τοπικό περιορισμό, καθώς η χρήση της υπό προστασίας τεχνολογίας, θα πρέπει να κατευθύνεται μόνον προς την εξυπηρέτηση της εγχώριας εθνικής αγοράς. Πάντως πρέπει να διασαφηνιστεί ότι ο δικαιούχος δικαιούται αποζημίωση ανάλογη της οικονομικής αξίας του αντικειμένου της υποχρεωτικής αδειοδότησης. Η οποιαδήποτε κυβερνητική πολιτική περί υποχρεωτικής αδειοδότησης πάντως δεν επαφίεται αποκλειστικά στην εκτελεστική εξουσία του εκάστοτε κράτους-μέλους, αλλά η ίδια η TRIPS επιτάσσει πως τόσο το ζήτημα του εάν επιτρέπεται να παρασχεθεί υποχρεωτική αδειοδότηση, όσο και το ζήτημα της αποζημίωσης και του σχετικού ύψους της προς τον δικαιούχο, εναπόκεινται σε δικαστικό έλεγχο από τα δικαστήρια του κ-μ (Ford, 2000, p. 959-960).

Είχε τεθεί και στις πρώτες υποενότητες του κεφαλαίου υπό το πρίσμα της ανάλυσης του άρθρου 8 της συνθήκης το ζήτημα καταχρηστικών πρακτικών εκ μέρους των δικαιούχων βιομηχανικής ιδιοκτησίας, με το άρθρο 31 στ. κ' εντούτοις να κάνει λόγο αυτήν τη φορά για ειδική θεώρηση ζητημάτων αντι-ανταγωνιστικών πρακτικών. Εν προκειμένω, μια κρατική αρχή δύναται να συνεκτιμήσει την αναγκαιότητα θέσπισης υποχρεωτικής αδειοδότησης υπό την υποχρέωση συνδρομής των παραπάνω στοιχείων, πλην σαφώς των κριτηρίων του τοπικού κριτηρίου της εγχώριας αγοράς και της προγενέστερης ατελέσφορης σύναψης σύμβασης αδειοδότησης με όρους ελεύθερης διαπραγμάτευσης (Ford, 2000, p. 960). Τέλος, στο στ. Ι' του άρθρου 31, ορίζονται οι όροι υπό τους οποίους θα θεωρηθεί θεμιτή τυχόν προσβολή διπλώματος ευρεσιτεχνίας, σε περιπτώσεις εμφάνισης στην αγορά άλλου διπλώματος, το οποίο για να

μπορέσει να αποτελέσει αντικείμενο εκμετάλλευσης θα πρέπει «αναγκαστικά» να θιγούν ως έναν βαθμό τα δικαιώματα του δικαιούχου του πρώτου διπλώματος ευρεσιτεχνίας.

Γ) Το διεθνές σύστημα καταχώρισης σύμφωνα με την Συνθήκη PCT

Η συνθήκη PCT (Patent Cooperation Treaty) καταρτίστηκε το 1970 στο πλαίσιο συνδιάσκεψης στην Ουάσιγκτον και τέθηκε σε ισχύ το 1978. Έχει υποστεί δυο φορές τροποποίηση, το 1978, και το 2001 αντίστοιχα. Η συνθήκη αυτή όπως και άλλες αποτελεί αντικείμενο διαχείρισης από τον WIPO, και ανήκει στις συνθήκες-συστήματα όπως το Πρωτόκολλο της Μαδρίτης, η Συνθήκη της Χάγης κλπ. Η συνθήκη καθιέρωσε όχι ένα διεθνές δίπλωμα ευρεσιτεχνίας, αλλά μια κοινή διεθνή διαδικασία κατοχύρωσης διπλώματος ευρεσιτεχνίας σε πολλά κράτη ταυτοχρόνως. Υπό την Συμφωνία του Παρισιού όπως και μελετήθηκε διεξοδικά παραπάνω, κάθε αίτηση που λάμβανε ένας εθνικός φορέας κατοχύρωσης σε ένα κράτος για την ίδια ευρεσιτεχνία, αντιμετωπιζόταν διαφορετικά από κράτος σε κράτος (McKie Jr, 1979, p. 251). Η εκάστοτε έρευνα για την χορήγηση ή μη ή περί χρονικής προτεραιότητας, γινόταν στο πλαίσιο του κάθε εθνικού φορέα διανοητικής ιδιοκτησίας ανεξάρτητα. Με την δυναμική αύξηση ωστόσο των αιτήσεων περί χορήγηση διπλώματος ευρεσιτεχνίας ιδίως μετά τον Β΄ Παγκόσμιο Πόλεμο, οι εθνικές αρχές κατέληξαν να μην είναι σε θέση να διαχειριστούν το σύνολο των υποχρεώσεων περί εξέτασης των αιτήσεων εντός εύλογου χρονικού διαστήματος. Πολλές φορές η εκκρεμότητα εξέτασης των αιτημάτων, μπορεί να διαρκούσε έως 5 ή και 10 έτη (McKie Jr, 1979, p. 251). Βασικός στόχος της συνθήκης PCT υπήρξε εύλογα, η εισαγωγή μιας αίτησης σε αντικατάσταση πολλών εθνικών αιτήσεων, με συγκεκριμένες διατυπώσεις και πρότυπα, δια της οποίας ο αιτών θα εξασφάλιζε την πραγματοποίηση της εξέτασης του αιτήματος περί χορήγησης διπλώματος ευρεσιτεχνίας από έναν διεθνή αρμόδιο φορέα, περιορίζοντας την γραφειοκρατία ανά κράτος (McKie, 1979, p. 251-252). Όπως όμως και στα υπόλοιπα συστήματα και όπως προαναφέρθηκε, δεν κατοχυρώνεται ένα διεθνές δίπλωμα ευρεσιτεχνίας, αλλά μέσω μιας αίτησης κατά το σύστημα της PCT πολλά εθνικά διπλώματα ευρεσιτεχνίας, αναλόγως των κρατών που επιδιώκεται μέσα από την αίτηση. Περαιτέρω, θα δοθεί η εικόνα τόσο των σταδίων που περιβάλλουν την υποβολή της διεθνούς αίτησης, όσο και του ρόλων που επιφορτίζονται οι εθνικές αρχές του κάθε κράτους-μέλους καθώς και ο οργανισμός του WIPO.

Η διαδικασία της υποβολής, απαρτίζεται από δυο στάδια: 1) το διεθνές 2) το εθνικό. Η αίτηση περιλαμβάνει τόσο την χορήγηση διπλωμάτων ευρεσιτεχνίας, όσο και υποδειγμάτων χρησιμότητας, ενώ το καθένα στάδιο από τα παραπάνω περιλαμβάνει και επιμέρους στάδια

(Erstling, Boutillon, 2005, p. 1590). Αίτηση για διεθνή κατοχύρωση κατά το σύστημα PCT, δύναται να υποβάλλει φυσικό/νομικό πρόσωπο που φέρει συγκεκριμένο δεσμό με κράτος-μέλος της Ένωσης (International Patent Cooperation Union). Ο δεσμός συνίσταται είτε σε ιθαγένεια του κράτους-μέλους ή σε ύπαρξη κατοικίας του προσώπου στο κράτος-μέλος. Η αίτηση υποβάλλεται στις εθνικές αρχές και στην γλώσσα που ορίζεται για τις εθνικές αιτήσεις, με την ημερομηνία κατάθεσης να θεωρείται και η ημερομηνία κατάθεσης για κάθε κράτος που αιτείται την κατοχύρωση στην αίτηση, ενώ στο περιεχόμενο της πρέπει να γίνεται περιγραφή του δεσμού ιθαγένειας ή κατοικίας με το κράτος-μέλος της Ένωσης για λόγους παραδεκτού (Erstling, Boutillon, 2005, p. 1591). Σύμφωνα δε με την ίδια πηγή, και σε αντίθεση με το Σύστημα της Μαδρίτης για το σήμα, οι αιτών δεν δικαιούται αρχικά να προβεί σε αναφορά των κρατών που επιδιώκει την κατοχύρωση, αλλά αντιθέτως υφίσταται ένα σύστημα αυτόματου προσδιορισμού όλων των κρατών-μελών της Ένωσης. Αυτό συνεπάγεται, πως υποχρεώνεται να κατοχυρώσει το δίπλωμα ευρεσιτεχνίας του σε όλα τα κ-μ; Η απάντηση είναι σαφώς όχι, καθώς η ευχέρεια καθορισμού των κρατών γίνεται στο εθνικό στάδιο υποβολής της αίτησης. Σε εκείνο το στάδιο πλέον δύναται να επιλέξει είτε την κατοχύρωση του διπλώματος ευρεσιτεχνίας σε εθνικές αρχές διανοητικής ιδιοκτησίας ορισμένων κ-μ (πχ Γαλλία, Δανία, Χιλή) ή ενώπιον αντίστοιχων αρχών περιφερειακών οργανισμών που έχουν συσταθεί για την προστασία της διανοητικής ιδιοκτησίας, όπως είναι ο Αφρικανικός Οργανισμός Διανοητικής Ιδιοκτησίας (OAPI), το Ευρωπαϊκό Γραφείο Διπλωμάτων Ευρεσιτεχνίας (EPO) ή και στα δύο (Erstling, Boutillon, 2005, p. 1591). Η καταβολή των τελών που αναλογούν στην διεθνή καταχώριση γίνεται ενώπιον της εθνικής ή περιφερειακής αρχής σε ένα νόμισμα, με την επιφύλαξη άλλων διατάξεων της Συνθήκης PCT για επιπρόσθετα τέλη (Erstling, Boutillon, 2005, p. 1592). Μεταξύ άλλων, η αίτηση απαιτείται να εμπεριέχει τους υποχρεωτικούς όρους που προβλέπονται υπό την Συνθήκη PCT, όπως περιγραφή της ευρεσιτεχνίας, υποβολή σχεδίων αναπαράστασης της ευρεσιτεχνίας για την πληρέστερη κατανόηση της, στοιχεία του αιτούντος ή αντιπροσώπου του, ο τίτλος της εφεύρεσης, την αναφορά του αιτήματος παροχής προστασίας, καθώς και (εάν υφίστανται) δικαιώματος χρονικής προτεραιότητας από την υποβολή αντίστοιχης αίτησης ενώπιον εθνικής ή περιφερειακής αρχής εντός των προγενέστερων 12 μηνών από την διεθνή αίτηση (Erstling, Boutillon, 2005, p. 1592). Πάντως κατ' αντιστοιχία με το σύστημα της Χάγης για το βιομηχανικό σχέδιο και σε αντίθεση με το Σύστημα της Μαδρίτης, δεν χρειάζεται να προηγηθεί της διεθνούς αίτησης κατά το σύστημα PCT, αίτηση για χορήγηση εθνικού διπλώματος ευρεσιτεχνίας προς μια μεμονωμένη εθνική αρχή κράτους-μέλους.

Μετά την κατάθεση της διεθνούς αίτησης, ο αρμόδιος εθνικός φορέας επιλαμβάνεται της παραλαβής της, της είσπραξης των τελών, του ελέγχου του περιεχομένου των εγγράφων της

κατάθεσης καθώς και ζητημάτων συμβατότητας της αίτησης με την εθνική ασφάλεια ή δημόσιας τάξης της χώρας. Ο έλεγχος επικεντρώνεται κατά κύριο λόγο στους λόγους παραδεκτού της αίτησης, και όχι βασιμότητας (Erstling, Boutillon, 2005, p. 1587). Οι παραπάνω δε αρμοδιότητες, δεν καθίσταται υποχρεωτικό να ανήκουν στον εκάστοτε εθνικό φορέα, αλλά μπορεί να συμφωνηθεί από το εν λόγω κράτος η κατάθεση της αίτησης να γίνεται είτε σε εθνικό φορέα άλλου κράτους είτε σε κάποιον περιφερειακό είτε απευθείας στον WIPO. Όπως και να έχει η εθνική αρχή επί της οποίας γίνεται η κατάθεση, οφείλει να αποστείλει σε σύντομο χρονικό διάστημα, ένα αντίγραφο της αίτησης στο Διεθνές Γραφείο του WIPO, και ένα αντίγραφο στην αρμόδια Διεθνή Αρχή, όπως θα μελετηθεί η τελευταία παρακάτω (Flanagan, 1979, p. 143-144).

Η αίτηση υπεισέρχεται εν συνεχεία σε διαδικασία διεθνούς έρευνας από μια ορισμένη διεθνή αρχή που επιλέγεται από τον αιτούντα. Οι διεθνείς αρχές είναι εθνικές ή περιφερειακές αρχές που μπορούν με αίτημα τους να υπαχθούν ως τέτοιες από την Συνέλευση της Ένωσης PCT. Παραδείγματα αποτελούν, οι αρμόδιοι εθνικοί φορείς χωρών όπως Αυστραλία, Καναδάς, Ρωσία, Αυστρία, Φινλανδία, Σουηδία, ΗΠΑ, Κίνα, Ιαπωνία καθώς και το Ευρωπαϊκό Γραφείο Διπλωμάτων Ευρεσιτεχνίας. Αυτές με τη σειρά τους αναλαμβάνουν να προβούν σε διεθνή έρευνα, δια της οποίας εξετάζονται ζητήματα όπως το κατά πόσο ενυπάρχει το στοιχείο της πρωτοτυπίας στην ευρεσιτεχνία ή αν υπάρχουν οπουδήποτε στον κόσμο (εξ αυτού του λόγου μιλάμε για διεθνή έρευνα) έγγραφα που να αναφέρονται στην ύπαρξη ευρεσιτεχνίας, από την οποία συναντάται ή όχι σημαντική διαφοροποίηση/βελτίωση σε ό,τι αφορά την στάθμη της τεχνικής. Επί της ουσίας εξετάζεται το εάν υφίσταται παγκοσμίως η οποιαδήποτε δημοσίως γνωστή γραπτή πηγή σχετιζόμενης ευρεσιτεχνίας, η οποία γραπτή πηγή ή έγγραφο θα πρέπει να έχει εκδοθεί πριν την ημερομηνία της διεθνούς υποβολής αίτησης (Erstling, Boutillon, 2005, p. 1592). Εν γένει κρίνεται η ικανότητα της ευρεσιτεχνίας να υπαχθεί σε κάποιο δίπλωμα υπό τα τρία κριτήρια (νεωτερικότητα, εφευρετικότητα, βιομηχανικός εφαρμόσιμος). Οι διεθνείς αρχές προβαίνουν σε παροχή προκαταρκτικών γνωμοδοτήσεων που κρίνουν απαραίτητες, συντάσσοντας στο τέλος μια τελική έκθεση έρευνας. Η περάτωση της διαδικασίας υπό τις διεθνείς αρχές μέχρι δηλαδή τον χρόνο σύνταξης της διεθνούς έκθεσης έρευνας πρέπει να γίνεται εντός 3 μηνών από την παραλαβή του αντιγράφου της αίτησης από την εκάστοτε διεθνή αρχή, διαφορετικά εντός 9 μηνών από την ημερομηνία προτεραιότητας, αναλόγως ποια ημερομηνία είναι τελευταία. Πάντως εθιμικά, έχει καθιερωθεί από την συνήθη πρακτική, να είναι δεσμευτική η σύνταξη της σχετικής έκθεσης 16 μήνες από την ημερομηνία προτεραιότητας. Η διεθνής έκθεση αποστέλλεται και στον αιτούντα και στο Διεθνές Γραφείο

του WIPO, με τον πρώτο μάλιστα να έχει εντός ορισμένου χρόνου την δυνατότητα τροποποίησης των τμημάτων εκείνων που του υπέδειξε η διεθνής αρχή.

Το Διεθνές Γραφείο του WIPO, αφότου λάβει την διεθνή έκθεση, αναλαμβάνει μετά την παρέλευση τουλάχιστον 18 μηνών από την ημερομηνία προτεραιότητας, να προβεί στην δημοσίευση της έκθεσης μαζί με την διεθνή αίτηση. Εντός του χρονικού διαστήματος πριν την ημερομηνία της διεθνούς δημοσίευσης της αίτησης, τόσο η αρμόδια εθνική αρχή επί της οποίας κατατέθηκε η αίτηση, όσο και η Διεθνής Αρχή όσο και το Διεθνές Γραφείο του WIPO οφείλουν να αποτρέψουν την πρόσβαση τρίτων ή την τυχόν διαρροή του περιεχομένου της αίτησης στο κοινό (Flanagan, 1979, p. 145). Πρόσβαση τρίτων στο περιεχόμενο της αίτησης μπορεί να πραγματοποιηθεί, μόνο κατόπιν εξουσιοδότησης του αιτούντος. Μάλιστα δε, η πρόσβαση ακόμα και μετά την παρέλευση του παραπάνω χρόνου, δεν μπορεί να γίνει σε όλα τα έγγραφα του φακέλου της αίτησης, αλλά μόνο σε αυτά που δεν συγκαταλέγονται στα σχετιζόμενα με την εξέταση της αίτησης (Erstling, Boutillon, 2005, p. 1595). Σε κάθε περίπτωση και εάν το επιτρέπουν οι συνθήκες, ο αιτών δύναται να αξιώσει την πραγματοποίηση της δημοσίευσης πριν την συμπλήρωση του δεκαοκτάμηνου. Βασική αποστολή του Διεθνούς Γραφείου είναι η δημοσίευση της διεθνούς αίτησης, τόσο από μόνη της ως κείμενο, όσο και στο περιοδικό του WIPO, ηλεκτρονικά και έντυπα. Η δημοσίευση γίνεται μόνο σε μια από τις γλώσσες (Αγγλικά, Γερμανικά, Γαλλικά, Ισπανικά, Κινέζικα, Ιαπωνικά, Ρωσικά), ενώ εάν η αίτηση είναι σε άλλη γλώσσα του κράτους που έγινε η υποβολή, ο αιτών φέρει την υποχρέωση μετάφρασης της σε μια εκ των παραπάνω γλωσσών, προκειμένου να λάβει χώρα η σχετική δημοσίευση (Erstling, Boutillon, 2005, p. 1594). Ακόμα πάντως και στον χρόνο πριν γίνει η δημοσίευση, ο αιτών δύναται να αποσύρει την αίτηση του, ή να ζητήσει την αναβολή της δημοσίευσης. Η ημερομηνία της δημοσίευσης συνεπάγεται δυο πράγματα: Πρώτον, την ημερομηνία που η ευρεσιτεχνία επιφέρει την δημοσίως γνωστή πλέον πρόοδο επί της υφιστάμενης στάθμης της τεχνικής, με αποτέλεσμα να εμποδίζεται πλέον η κατοχύρωση οποιασδήποτε άλλης ευρεσιτεχνίας, της οποίας η βελτίωση παραπέμπει στην πρώτη ή δεν την μεταβάλλει σε ουσιαστικό βαθμό. Δεύτερον, την αυτόματη ισχύ της ως εθνική δημοσίευση στα κράτη-μέλη της Ένωσης PCT. Σε αυτό το σημείο, κρίνεται απαραίτητο και ένα σχόλιο μη-νομικό, δια του οποίου μπορεί να αποτυπωθεί πληρέστερα η συμβολή της διενέργειας της διεθνούς δημοσίευσης για την παγκόσμια τεχνολογική ανάπτυξη. Μέσω της γνωστοποίησης του περιεχομένου των διεθνών αιτήσεων, ανταγωνιστές, ενδιαφερόμενοι τρίτοι, και εν γένει το κοινό, αποκτά άμεσα γνώση περί των τεχνικών και επιστημονικών πληροφοριών που συνοδεύουν τις διάφορες ευρεσιτεχνίας. Ως εκ τούτου, οι δημοσιεύσεις αυτές, δρουν ως

καταλύτες, για την διάχυση της τεχνολογίας, καθώς και ως βάση για την ανάπτυξη περαιτέρω ευρεσιτεχνιών και τεχνολογίας (Erstling, Boutillon, 2005, p. 1595).

Σε αυτό το σημείο, πριν υπεισέλθει η διαδικασία της διεθνούς κατοχύρωσης ενός διπλώματος ευρεσιτεχνίας στο 2^ο στάδιο (εθνικό), αξίζει να αναφερθεί και η δυνατότητα που έχει ο αιτών μετά την διεθνή δημοσίευση, να ζητήσει προαιρετικά και όχι υποχρεωτικά, την διενέργεια επιπρόσθετων ερευνών από την Διεθνή Αρχή για ανεύρεση δημοσιευμένων εγγράφων που πιστοποιούν την ύπαρξη στοιχείων που αναιρούν την νεωτερικότητα την εφευρετικότητα ή την βιομηχανική εφαρμογή της δημοσιευμένης ευρεσιτεχνίας, και απλούστατα δεν ανευρέθηκαν πριν την δημοσίευση. Οι αιτήσεις αυτές πρέπει να υποβληθούν 22 μήνες τουλάχιστον μετά την ημερομηνία χρονικής προτεραιότητας. Η Διεθνής Αρχή πραγματοποιεί την διεξαγωγή έρευνας, εκδίδοντας σχετική έγγραφη έκθεση (την πρώτη μετά την δημοσίευση), βάσει της οποίας δύναται ο αιτών να προβεί σε τροποποιήσεις όσον αφορά τις αξιώσεις, τα σχέδια της ευρεσιτεχνίας, ή την περιγραφή της, με την Διεθνή Αρχή να εκδίδει εν συνεχεία μια δεύτερη. Εάν δεν ανταποκριθεί ο αιτών με πρόσθετες τροποποιήσεις, ως οριστική θεωρείται η πρώτη μετά την δημοσίευση, διαφορετικά η δεύτερη, ενώ η έκδοση της οριστικής, πρέπει να γίνει τουλάχιστον 28 μήνες μετά την ημερομηνία χρονικής προτεραιότητας. Αυτή γνωστή και ως IPER (International Preliminary Examination Report) δεν δημοσιεύεται, αλλά αποστέλλεται μαζί με την αίτηση στις εθνικές αρχές των κρατών, όπου επιδιώκεται η διεθνής καταχώριση, εισερχόμενη η αίτηση πλέον στο εθνικό στάδιο (Erstling, Boutillon, 2005, p. 1596) (<https://www.wipo.int/pct/en/faqs/faqs.html>).

Το εθνικό στάδιο, είναι και το τελικό για την ολοκλήρωση της διαδικασίας της διεθνούς κατοχύρωσης ενός διπλώματος ευρεσιτεχνίας. Η προώθηση της αίτησης στις αρμόδιες εθνικές αρχές των κ-μ της Ένωσης PCT, είναι κρίσιμο στάδιο, δεδομένου ότι το εάν χορηγηθεί ή όχι εντέλει εθνικό δίπλωμα ευρεσιτεχνίας, εναπόκειται αποκλειστικά στην δικαιοδοσία των κρατών, όπου επιδιώκεται η κατοχύρωση (Erstling, Boutillon, 2005, p. 1597). Ο αιτών έχει στην διάθεση του 30 μήνες τουλάχιστον από τον χρόνο προτεραιότητας, προκειμένου να ενεργοποιήσει την διαδικασία της εκάστοτε εθνικής κατοχύρωσης. Η συνέχιση της διαδικασίας δεν γίνεται συνεπώς αυτόματα, αλλά εναπόκειται στον αιτούντα, να καταθέσει στο κάθε κράτος που ενδιαφέρεται, αυτοτελές αίτημα εθνικής κατοχύρωσης, με καταβολή του σχετικού τέλους, ενώ εάν η γλώσσα στην οποία δημοσιεύτηκε η αίτηση είναι διαφορετική της γλώσσας ενός κράτους-δέκτη της αίτησης, απαιτείται και η προσκομιδή μετάφρασης της αίτησης στην γλώσσα αυτή. Με την σειρά του το Διεθνές Γραφείο, αναλαμβάνει την κατάθεση ενώπιον της εθνικής αρχής των παρακάτω εγγράφων για λογαριασμό του αιτούντος: 1) την πράξη της δημοσίευσης της

αίτησης 2) την διεθνή έκθεση έρευνας 3) την έκθεση IPER 4) ένα έγγραφο αίτησης χρονικής προτεραιότητας. Τα κράτη-μέλη φέρουν την δυνατότητα βάσει της συνθήκης, να απαιτήσουν πέραν των παραπάνω δικαιολογητικών, και επιπρόσθετα έγγραφα αποδεικτικού χαρακτήρα, για να βεβαιώσουν την δυνατότητα έκδοσης διπλώματος. Υπάρχει δε και η ευχέρεια, να τεθούν και επιπρόσθετοι όροι για την εισαγωγή στην εθνική διαδικασία εξέτασης της αίτησης, όπως φερειπείν διορισμός αντιπροσώπου κλπ. Η χορήγηση πάντως εθνικού διπλώματος ευρεσιτεχνίας στο εκάστοτε κράτος που όρισε ο καταθέτης της διεθνούς αίτησης κατά το σύστημα PCT, μετά την είσοδο στο εθνικό επίπεδο εξέτασης, θα κριθεί αμιγώς με τα νομικά κριτήρια περί εφευρετικότητας, πρωτοτυπίας και βιομηχανικής εφαρμογής που ισχύουν στο κάθε εθνικό δίκαιο βιομηχανικής ιδιοκτησίας, όπως θα κρινόταν ακριβώς η οποιαδήποτε αίτηση χορήγησης εθνικού διπλώματος ευρεσιτεχνίας που κατατίθετο εκτός του συστήματος PCT (Erstling, Boutillon, 2005, p. 1598).

1.9 Προστασία του δικαιώματος της τοπογραφίας ολοκληρωμένου κυκλώματος

A) Το ρυθμιστικό πλαίσιο του δικαιώματος με βάση την Συνθήκη περί διανοητικής ιδιοκτησίας στον τομέα των ολοκληρωμένων κυκλωμάτων (Συνθήκη της Ουάσιγκτον)

Η συνθήκη της Ουάσιγκτον (1989) επικεντρώνεται στην διασφάλιση έννομης προστασίας για το δικαίωμα που φέρει ο σχεδιαστής μιας τοπογραφίας ή αλλιώς σχεδίου διάταξης ενός ολοκληρωμένου κυκλώματος. Πρόκειται για ένα δικαίωμα βιομηχανικής ιδιοκτησίας, του οποίου το αντικείμενο και η φύση χαρακτηρίζονται από έντονη τεχνολογική και βιομηχανική ιδιαιτερότητα, καθώς δεν μπορεί να ταυτιστεί με το βιομηχανικό σχέδιο, ούτε όμως με το δίπλωμα ευρεσιτεχνίας. Αφενός φέρει κοινά στοιχεία με τα παραπάνω, αφετέρου παρουσιάζει τέτοια χαρακτηριστικά γνώρισμα που παρεκκλίνουν σημαντικά από άλλα δικαιώματα βιομηχανικής ιδιοκτησίας. Προτού δοθούν εντός της διπλωματικής εργασίας οι έννοιες τόσο του σχεδίου διάταξης όσο και του ολοκληρωμένου κυκλώματος, αξίζει να γίνει μια συνοπτική αναφορά στην προεργασία που προηγήθηκε της Συνθήκης της Ουάσιγκτον.

Στο πλαίσιο μιας διπλωματικής σύσκεψης στην Ουάσιγκτον το 1989, μεταξύ των κ-μ του WIPO, υιοθετήθηκε το κείμενο της συνθήκης. Παρόλα αυτά η συνθήκη αυτή καθαυτή δεν κυρώθηκε από την συντριπτική πλειοψηφία των κρατών λόγω επιφυλάξεων σχετικά με το κατά πόσο ήταν εφικτή η ένταξη της παραπάνω Συνθήκης στο κείμενο της TRIPS, δεδομένου ότι πολλά κράτη όπως πχ οι ΗΠΑ και η Ιαπωνία δεν έμειναν ικανοποιημένα από το περιεχόμενο πολλών διατάξεων της. Αντ' αυτού λοιπόν, προτιμήθηκε η κύρωση της συνθήκης TRIPS, με ένταξη στην

τελευταία αρκετών διατάξεων της Συνθήκης της Ουάσιγκτον, επί των οποίων υπήρχε σχετική συναίνεση, και οι οποίες συμβάδιζαν με το πνεύμα των διατάξεων της TRIPS (Abou El Farag, 2014, p. 9). Αποτέλεσμα των παραπάνω διεργασιών ήταν λοιπόν το άρθρο 35 της TRIPS, βάσει του οποίου: "Τα μέλη συμφωνούν να παρέχουν προστασία στα σχέδια διάταξης (τοπογραφίες) ολοκληρωμένων κυκλωμάτων (που αναφέρονται στην παρούσα συμφωνία ως "σχέδια διάταξης") σύμφωνα με τα άρθρα 2 έως 7 (εκτός από το άρθρο 6 παράγραφος 3), το άρθρο 12 και το άρθρο 16 παράγραφος 3 της συνθήκης για την διανοητική ιδιοκτησία όσον αφορά τα ολοκληρωμένα κυκλώματα και, επιπλέον, να συμμορφώνονται με τις ακόλουθες διατάξεις." Παρακάτω λοιπόν στην εν λόγω υποενοότητα, θα εξεταστούν οι προαναφερόμενες διατάξεις της Συνθήκης της Ουάσιγκτον, κατόπιν της παραπομπής μέσω της συνθήκης TRIPS. Ενδέχεται πάντως για περιπτώσεις ρυθμίσεων που βρίσκονται ταυτόχρονα και στις δυο συνθήκες, και είναι όμοιες ή παρόμοιες, να γίνει ανάλυση τους μόνο στην μια εκ των δυο παρακάτω υποενοτήτων.

Τον ορισμό του ολοκληρωμένου κυκλώματος μας τον δίδει το άρθρο 2 (i). Ως τέτοιο νοείται ένα προϊόν σε τελική ή ημιτελή μορφή, που συναποτελείται από πολλά στοιχεία που συνιστούν «λογικές βάσεις» και εν εκ των οποίων τουλάχιστον πρέπει να' ναι ενεργό. Όλα αυτά τα στοιχεία συνδέονται μεταξύ τους και είναι δομημένα επί μιας βάσης που προέρχεται από υλικό το οποίο προορίζεται για ηλεκτρονική λειτουργία. Πρόκειται εν ολίγοις για ένα υλικό ημιαγωγών δια του οποίου μπορεί να διέλθει σε υψηλές θερμοκρασίες, ηλεκτρισμός. Η διασύνδεση των παραπάνω στοιχείων αυτών επί του συγκεκριμένου υλικού, τους επιτρέπει να μπορούν να τελούν λογικές διεργασίες. Τα ολοκληρωμένα κυκλώματα με βάση και την παραπάνω περιγραφή τους χρησιμοποιούνται ως αναγκαία ύλη σε προϊόντα όπως ηλεκτρονικοί υπολογιστές, ψυγεία, κινητά τηλέφωνα κλπ. Στην παρ. ii του άρθρου 2, παρέχεται και ο ορισμός του σχεδίου διάταξης ή αλλιώς τοπογραφίας: Πρόκειται για μια τρισδιάστατη απεικόνιση των παραπάνω στοιχείων, ένα εκ των οποίων είναι ενεργό τουλάχιστον καθώς και των συνδέσεων μεταξύ αυτών των στοιχείων. Η απεικόνιση αυτή μπορεί να αφορά υφιστάμενο ήδη ολοκληρωμένο κύκλωμα ή μπορεί να αφορά ένα ολοκληρωμένο κύκλωμα, που προορίζεται να κατασκευαστεί.

Η προστασία αφορά το σχέδιο διάταξης, με τα κ-μ του ΠΟΕ να υποχρεώνονται να προστατεύουν το δικαίωμα ως αποκλειστικό σε όλη την εδαφική τους επικράτεια, λαμβάνοντας μέτρα τόσο για την αποτροπή προσβολής του δικαιώματος, όσο και προβλέποντας τα ένδικα βοηθήματα για την παροχή προστασίας (άρθρο 3 παρ. 1a). Πάντως να σημειωθεί πως επαφίεται στην διακριτική ευχέρεια των κ-μ να επιλέξουν τα ίδια στην εθνική τους νομοθεσία το σε ποιο δικαίωμα βιομηχανικής ή πνευματικής ιδιοκτησίας ή ακόμα σε οποιοδήποτε άλλο δίκαιο, θα υπαγάγουν την προστασία του σχεδίου διάταξης. Εν ολίγοις δεν υποχρεώνονται να

προβλέψουν ρητώς την αναγνώριση ενός ειδικού δικαιώματος σε σχέδιο διάταξης ολοκληρωμένου κυκλώματος, αλλά επιτρέπεται η εκπλήρωση των υποχρεώσεων προστασίας του και μέσω του διπλώματος ευρεσιτεχνίας, του βιομηχανικού σχεδίου, του δικαίου αθέμιτου ανταγωνισμού ή ενός συνδυασμού των παραπάνω (*sui generis*) (άρθρο 4), χωρίς να θίγονται οι απορρέουσες υποχρεώσεις από τις Συνθήκες του Παρισίου (για την βιομηχανική ιδιοκτησία) και της Βέρνης (για την πνευματική) κατά το άρθρο 12. Τα μέτρα αυτά πρέπει να αφορούν τα σχέδια διάταξης ολοκληρωμένων κυκλωμάτων, που τα τελευταία είτε ενσωματώνονται σε κάποιο αντικείμενο είτε όχι (άρθρο 3 παρ. 1b). Η εξήγηση για την παροχή προστασίας έγκειται στο γεγονός ότι η δημιουργία του σχεδίου διάταξης του ολοκληρωμένου κυκλώματος προαπαιτεί διανοητική προσπάθεια από τον δημιουργό ενώ θα πρέπει να συνιστά κατά τον χρόνο δημιουργίας του κάτι το μη-σύνηθες, αλλά πρωτότυπο μεταξύ άλλων σχεδίων διάταξης (Priyana, 2014, p. 4). Η έλλειψη ενός εκ των παραπάνω στοιχείων, θα συνεπάγεται αδυναμία παροχής προστασίας υπό το άρθρο 3 παρ. 1a.

Πως όμως και κάτω από ποιες συνθήκες, μπορεί να παρασχεθεί προστασία; Τι πρέπει να έχει μεσολαβήσει; Την απάντηση την δίνει το άρθρο 6 παρ.1. Ο δικαιούχος του σχεδίου διάταξης του ολοκληρωμένου κυκλώματος καταρχήν δεν θα πρέπει να έχει προβεί σε παροχή αδειοδότησης της τοπογραφίας προς το πρόσωπο που κάνει χρήση του σχεδίου διάταξης. Η προσβολή του δικαιώματος του δε συντελείται ως εξής: 1) Ο προσβολέας να κάνει αναπαραγωγή του σχεδίου διάταξη, ενσωματώνοντας το σε κάποιο ολοκληρωμένο κύκλωμα 2) μέσω της πώλησης, εισαγωγής ή διανομής είτε του σχεδίου διάταξης από μόνο του, είτε του ολοκληρωμένου κυκλώματος όπου εμπεριέχεται το σχέδιο διάταξης. Οι παραπάνω ενέργειες πρέπει για να θεωρηθούν αθέμιτες, να τελούνται για εμπορική χρήση (Priyana, 2014, p. 4). Ένα κράτος-μέλος μπορεί μεταξύ των παραπάνω περιπτώσεων, να προβλέψει και άλλες αθέμιτες ενέργειες για το σχέδιο διάταξης, εφόσον γίνονται δίχως την άδεια του δικαιούχου. Η τέλεση των παραπάνω ενεργειών στο πλαίσιο ιδιωτικής χρήσης και όχι εμπορικής, ή με τον σκοπό της ανάλυσης, εκτίμησης, έρευνας ή διδασκαλίας είναι θεμιτή ακόμα και χωρίς την άδεια του δικαιούχου της τοπογραφίας (Priyana, 2014, p. 4), ενώ η διάπλαση από τρίτο πρόσωπο πρωτότυπου σχεδίου, που βασίστηκε στην ανάλυση και μελέτη σχεδίου που χρησιμοποίησε από άλλο πρόσωπο, του επιτρέπει την εμπορική χρήση του δικού του πρωτότυπου σχεδίου διάταξης.

Οι παραπάνω διατάξεις είναι αυτές που δεσμεύουν τα κ-μ του ΠΟΕ μέσω του άρθρου 35 της TRIPS. Οι υπόλοιπες διατάξεις της Συνθήκης της Ουάσιγκτον μολονότι προβλέπονται στο κείμενο της και δεν έχουν καταργηθεί, πρακτικά δεν συνιστούν διεθνές δίκαιο βιομηχανικής ιδιοκτησίας, καθώς η Συνθήκη αυτή καθαυτή μαζί με τις διατάξεις αυτές, δεν έχει κυρωθεί από

κανένα κράτος πλην της Βοσνίας Ερζεγοβίνης, της Αιγύπτου και της Αγίας Λουκίας (WIPO, <https://www.wipo.int/treaties/en/ip/washington/>). Ως εκ τούτου, κρίνεται σκόπιμο να μην γίνει ανάλυση τους, αλλά να υπεισεέλθουμε στην μελέτη των διατάξεων της TRIPS αυτής καθαυτής.

B) Διατάξεις προστασίας με βάση την συνθήκη TRIPS

Η Συνθήκη TRIPS υπό τα άρθρα 35-38 εισάγει αυτή καθαυτή εντός του κειμένου της η ίδια επιπρόσθετες ρυθμίσεις προστασίας για το δικαίωμα στο σχέδιο διάταξης ολοκληρωμένου κυκλώματος. Όπως εξάλλου αναφέρθηκε και στην προηγούμενη υποενότητα σύμφωνα και με την διάταξη του άρθρου 35 της TRIPS, τα κράτη-μέλη του ΠΟΕ δεσμεύονται να λάβουν μέτρα προστασίας για το παραπάνω δικαίωμα σύμφωνα και με τις διατάξεις της Συνθήκης της Ουάσιγκτον (1989) (Leesti, 1998, p.285). Στην παρούσα υποενότητα θα αναλυθούν οι ρυθμίσεις που εισήγαγε αμιγώς η Συνθήκη TRIPS (άρθρα 35-38). Θα πρέπει να τονισθεί εκ των προτέρων πως παρακάτω θα γίνονται σε ορισμένα σημεία συγκρίσεις των ρυθμίσεων της TRIPS με αντίστοιχες της Συνθήκης της Ουάσιγκτον για λόγους εξέτασης των εκάστοτε διαφορών που υπάρχουν μεταξύ των δυο συνθηκών.

Όπως και γενικώς γίνεται σε κάθε δικαίωμα βιομηχανικής ιδιοκτησίας στην Συνθήκη TRIPS, έτσι και εδώ, το άρθρο 36 προσδιορίζει την έκταση προστασίας που παρέχεται. Ορίζεται πως ορισμένες ενέργειες εκμετάλλευσης σχετιζόμενες με το δικαίωμα σε τοπογραφία ολοκληρωμένου κυκλώματος που τελούνται υπό κάποιους όρους, θα πρέπει τα κ-μ να τις θεωρούν εντός της εθνικής νομοθεσίας τους απαγορευμένες. Να σημειωθεί πως σε αντίθεση με την Συνθήκη της Ουάσιγκτον (1989), η συνθήκη TRIPS ρυθμίζει την προστασία του δικαιώματος σε σχέδιο διάταξης ολοκληρωμένου κυκλώματος που εμπεριέχεται σε οποιοδήποτε τελικό προϊόν εντός της αγοράς (Abou El Farag, 2014, p. 9). Ειδικότερα απαγορεύεται η αναπαραγωγή, πώληση, εισαγωγή ή γενικά διανομή ενός σχεδίου διάταξης είτε μόνου του είτε ενσωματωμένου σε ολοκληρωμένο κύκλωμα είτε ενός αντικειμένου που εμπεριέχει το παραπάνω ολοκληρωμένο κύκλωμα (άρθρο 36). Επίσης, θα πρέπει οι παραπάνω δραστηριότητες να γίνονται καθαρά με εμπορικό σκοπό, ενώ ο δικαιούχος του σχεδίου διάταξης που προστατεύεται (όπως ορίζεται βάσει της Συνθήκης της Ουάσιγκτον) δεν θα πρέπει να έχει συναινέσει στην παραπάνω κυκλοφορία του (Leesti, 1998, p. 286).

Ιδιαίτερο ενδιαφέρον συγκεντρώνει η επόμενη διάταξη, του άρθρου 37, όπου επιδιώκεται η ρύθμιση της προστασίας του καλόπιστου παραβάτη (bona fide). Ανάλογη προστασία παρέχει

και η Συνθήκη της Ουάσιγκτον με το άρθρο 6 παρ. 4. Εν ολίγοις πρόκειται για κάποιο πρόσωπο που ναι μεν προβαίνει σε κάποια εκ των ενεργειών του άρθρου 36, αλλά παρόλα αυτά δεν είχε γνώση και η άγνοια του ήταν δικαιολογημένη, δηλαδή περί του ότι το σχέδιο διάταξης (τοπογραφία) που ενσωματώνονταν στο ολοκληρωμένο κύκλωμα ήταν αποτέλεσμα παράνομης αναπαραγωγής. Το στοιχείο της άγνοιας στο πρόσωπο του αποκτώντος κρίνεται κατά τον χρόνο απόκτησης του αντικειμένου ή του ολοκληρωμένου κυκλώματος που ενσωματώνεται το σχέδιο διάταξης. Ποια είναι η λύση που δίδεται από την Συνθήκη TRIPS εν προκειμένω σε αντίθεση με την Συνθήκη της Ουάσιγκτον που δεν καθιέρωνε υποχρέωση αποζημίωσης υπέρ του δικαιούχου; (Abou El Farag, 2014, p. 9). Η TRIPS στο άρθρο 37 παρέχει μια εξισορροπητική λύση ωφέλιμη και για τα δυο μέρη, τόσο για τον καλόπιστο προσβολέα που έχει επενδύσει χωρίς αδειοδότηση στην εμπορία του αντικειμένου ή του ολοκληρωμένου κυκλώματος που εμπεριέχει το σχέδιο διάταξης, όσο και στον πραγματικό δικαιούχο. Πιο αναλυτικά, ο καλόπιστος προσβολέας αφότου ενημερωθεί με οποιονδήποτε τρόπο σχετικά με το ότι το παραπάνω σχέδιο διάταξης είναι αποτέλεσμα παράνομης αναπαραγωγής, δύναται να προβεί στην πώληση/εισαγωγή/διανομή του ενσωματωμένου σχεδίου διάταξης που είχε προγραμματίσει, με την νέα υποχρέωση όμως πλέον να καταβάλλει προς τον δικαιούχο αμοιβή (royalty) ύψους που θα καταβάλλονταν ευλόγως σε αντίστοιχη σύμβαση αδειοδότησης σχεδίου διάταξης υπό συνθήκες ελεύθερης διαπραγμάτευσης.

Ένα σχέδιο διάταξης ολοκληρωμένου κυκλώματος δύναται να αξιοποιηθεί από την κυβέρνηση ενός κράτους στο πλαίσιο υποχρεωτικής αδειοδότησης του από τον δικαιούχο ακόμα και εάν ο τελευταίος δεν συμφωνεί και δεν το επιθυμεί. Η χρήση μπορεί να γίνει είτε από τον ίδιο τον μηχανισμό της κυβέρνησης ή από τρίτους για λογαριασμό της κυβέρνησης, ενώ για να υπάρξει υποχρεωτική αδειοδότηση του σχεδίου διάταξης ολοκληρωμένου κυκλώματος, απαιτείται η συνδρομή των όρων του άρθρου 31 της TRIPS που ισχύουν αρχικά για το δίπλωμα ευρεσιτεχνίας, και εφαρμόζονται εν προκειμένω *mutatis mutandis* (Leesti, 2014, p. 286). Πάντως, εύστοχα τονίζεται πως σε αντίθεση με την Συνθήκη της Ουάσιγκτον όπου και πάλι η κυβέρνηση και εν γένει ο δημόσιος τομέας μπορούν να προχωρήσουν μονομερώς σε υποχρεωτική αδειοδότηση σχεδίου διάταξης ολοκληρωμένου κυκλώματος για λόγους εθνικής πολιτικής ή προστασίας του ανταγωνισμού, υπό το πρίσμα του άρθρου 31 της TRIPS αυστηροποιείται το πλαίσιο κάτω από το οποίο αυτό μπορεί να γίνει, καθώς μόνο υπό την σωρευτική συνδρομή των όρων του άρθρου 31, είναι η υποχρεωτική αδειοδότηση θεμιτή (Abou El Farag, 2014, p. 9). Οι όροι του άρθρου 31 θα προσθέταμε πως είναι όχι μόνο περισσότεροι συγκριτικά με την Συνθήκη της Ουάσιγκτον, αλλά και πιο διεξοδικοί. Ωστόσο η αντίστοιχη διάταξη της Συνθήκης της Ουάσιγκτον για την υποχρεωτική αδειοδότηση (άρθρο 6 παρ. 3) δεν

εφαρμόζεται στο πλαίσιο της TRIPS, δεδομένου ότι αποκλείεται ρητά από την παραπομπή που γίνεται κατά το άρθρο 35.

Το άρθρο 38 ορίζει τα σχετικά με την χρονική διάρκεια προστασίας, με την συνθήκη TRIPS να εκτείνει την διάρκεια ισχύος τουλάχιστον στα 10 έτη από τα 8 που ισχύουν στην Συνθήκη της Ουάσιγκτον (Abou El Farag, 2014, p. 9) Τα κράτη-μέλη του ΠΟΕ έχουν διαζευκτικά τρεις εναλλακτικές δυνατότητες ως προς τον τρόπο συγκρότησης του χρονικού πλαισίου υπό το οποίο ο δικαιούχος του σχεδίου διάταξης θα αρχίσει να προστατεύεται. Κατά πρώτον δύναται ένα κράτος να προαπαιτεί την αίτηση προς καταχώριση του δικαιώματος ενώπιον αρμόδιας αρχής, με την τουλάχιστον δεκαετή διάρκεια ισχύος να εκκινεί από την ημερομηνία υποβολής της αίτησης ή διαφορετικά το κράτος-μέλος μπορεί να ορίσει ως χρόνο αφετηρίας αυτόν στον οποίο έλαβε χώρα η πρώτη εμπορική εκμετάλλευση του σχεδίου οπουδήποτε στον κόσμο (παρ. 1). Σε διαφορετικό σενάριο, ένα κ-μ δικαιούται να μην προαπαιτεί την καταχώριση του σχεδίου ενώπιον κάποιας αρχής, αλλά να παρέχει προστασία σε αυτό αναγνωρίζοντας την ύπαρξη του για διάρκεια ισχύος 10 ετών από τον χρόνο που έγινε η πρώτη εμπορική εκμετάλλευση του παγκοσμίως (παρ. 2) . Το τρίτο κριτήριο μπορεί να είναι για την εθνική νομοθεσία ενός κ-μ ο χρόνος δημιουργίας του σχεδίου διάταξης, όπου σε αυτήν την περίπτωση η διάρκεια ισχύος πρέπει να είναι τουλάχιστον 15 έτη από τότε. Μάλιστα η λήξη προστασίας 15 έτη από την δημιουργία του, μπορεί να συντρέχει παράλληλα με κάποιο εκ των δυο παραπάνω κριτηρίων και να επέρχεται έτσι και αλλιώς εφόσον ρυθμίζεται έτσι απ' το κράτος (Leesti, 1998, p. 286).

Αξίζει να υπογραμμισθεί πάντως πως τόσο με βάση την Συνθήκη της Ουάσιγκτον (άρθρο 5) όσο και την TRIPS, η αρχή της εθνικής μεταχείρισης δεσμεύει όλα τα κράτη-μέλη του ΠΟΕ ως προς την διασφάλιση ισότιμης μεταχείρισης μεταξύ ημεδαπών και αλλοδαπών προσώπων.

1.10 Προστασία του δικαιώματος του εμπορικού απορρήτου

A) Η διασφάλιση προστασίας του εμπορικού απορρήτου υπό το πρίσμα του δικαίου του αθέμιτου ανταγωνισμού

Η Συνθήκη TRIPS υπήρξε η πρώτη διεθνής συνθήκη, που έθεσε ρητά σε καθεστώς έννομης προστασίας το εμπορικό απόρρητο (Schultz, F. Mark, Lippoldt, C. Douglas, 2014, p. 6). Η λογική της προστασίας του εμπορικού απορρήτου ως δικαιώματος βιομηχανικής ιδιοκτησίας, εδράζεται κατά κύριο λόγο στην προστασία από ενέργειες αθέμιτου ανταγωνισμού. Η Συμφωνία του Παρισιού υπό το πρίσμα του άρθρου 10bis παρ. 1, καλεί τα κράτη να διασφαλίζουν εντός της εθνικής νομοθεσίας τους αποτελεσματική προστασία των προσώπων

από ενέργειες αθέμιτου ανταγωνισμού, ενώ δίδεται και ένας γενικός ορισμός του τι συνιστά αθέμιτος ανταγωνισμός (Hilty, M. Reto, Henning-Bodewig, Frauke, 2007, p. 3) στην παρ. 2, τιθέμενος ως εξής: “Κάθε πράξη ανταγωνισμού αντίθετη προς τα χρηστά συναλλακτικά ήθη που ισχύουν στη βιομηχανία ή το εμπόριο συνιστά πράξη αθέμιτου ανταγωνισμού. “ Παρά την ύπαρξη όμως γενικού ορισμού περί αθέμιτου ανταγωνισμού και την ενδεικτική αναφορά πράξεων που συνιστούν αθέμιτο ανταγωνισμό στην παρ. 3, και πάλι δεν συγκεκριμενοποιείται τι απαρτίζει το δίκαιο του αθέμιτου ανταγωνισμού ή για να τεθεί καλύτερα, ποιες πρακτικές θεωρούνται αθέμιτες. Κατά τούτο, βάσει της Συμφωνίας του Παρισιού θα κριθεί από τις εκάστοτε εθνικές νομοθεσίες των κρατών το ποιες πρακτικές κρίνονται αθέμιτες με βάση την νομική αντίληψη που κρατεί σε κάθε έννομη τάξη. Ταυτόχρονα όμως τονίζεται πως οι διοικητικές και δικαστικές αρχές των κρατών, στην προσπάθεια οριοθέτησης του τι συνιστά ενέργεια αντίθετη σε χρηστές πρακτικές στις εμπορικές και βιομηχανικές συναλλαγές, απαιτείται να λαμβάνουν υπόψιν τους το πως καθορίζονται και ποιες είναι οι θεμιτές και αθέμιτες δραστηριότητες εν γένει στην διεθνή έννομη τάξη (Bodenhausen, 1968). Με την απουσία πρόβλεψης προστατευτικού πεδίου ειδικά για το εμπορικό απόρρητο, η Συνθήκη TRIPS ήρθε να ρυθμίσει εξ ολοκλήρου το τελευταίο, επικαλούμενη ωστόσο και την διάταξη του άρθρου 10bis παρ. 2, ορίζοντας πως η προστασία του δικαιώματος στο εμπορικό απόρρητο γίνεται στο πλαίσιο και σύμφωνα με την διάταξη 10bis της Συμφωνίας του Παρισιού, ως επιμέρους περίπτωση προστασίας κατά του αθέμιτου ανταγωνισμού. Η τελευταία διάταξη δεν διασφάλιζε την προσβολή του εμπορικού απορρήτου ως επιμέρους περίπτωση αθέμιτου ανταγωνισμού, με αποτέλεσμα την πρόκληση απουσίας διεθνούς πολυμερούς συμφωνίας για μια ελάχιστη βάση προστασίας του εμπορικού απορρήτου προ της TRIPS (Skillington, G. Lee, Solovy, Eric M., 2003, p. 4). Η ρύθμιση της TRIPS με το άρθρο 39, ήρθε προκειμένου να εστιάσει στην αποτελεσματική προστασία του εμπορικού απορρήτου, αυτή καθαυτή, και κατ’ αυτόν τον τρόπο να άρει στρεβλώσεις που θα δημιουργούνταν στο ελεύθερο εμπόριο λόγω της ύπαρξης διαφορετικών κανόνων προστασίας επί του εμπορικού απορρήτου ανά τα κράτη, όπως θα αναλυθεί παρακάτω (Skillington, G. Lee, Solovy, Eric M., 2003, p. 4).

B) Η κατοχύρωση της προστασίας του εμπορικού απορρήτου κατά το άρθρο 39 της Συνθήκης TRIPS

Για την καλύτερη θεώρηση της προστασίας του εμπορικού απορρήτου, και το πότε λογίζεται ότι προσβάλλεται το τελευταίο, απαιτείται να εκτεθεί το τι στοιχειοθετεί το εμπορικό απόρρητο. Δεν υφίσταται κάποιο σύνολο ενδεικτικών ή περιοριστικά αναφερόμενων περιπτώσεων

εμπορικού απορρήτου από τον νόμο, με το τελευταίο να μπορεί να είναι οποιαδήποτε πληροφορία που πληροί τα κριτήρια της παρ. 2 του άρθρου 39. Πάντως συνήθως το εμπορικό απόρρητο μπορεί να είναι τριών ειδών, όπως πληροφορίες σχετικά με τεχνογνωσία (πχ φόρμουλες, διαδικασίες παραγωγής) ή εμπιστευτικά επιχειρηματικά μυστικά πχ (στρατηγική μάρκετινγκ, κατάλογοι πελατών) (Almeling, et. all, 2010) καθώς και το know-how, δηλαδή η κατοχή γνώσης για την επίτευξη υψηλότερης αποδοτικότητας της επιχείρησης (Schultz, F. Mark, Lippoldt, C. Douglas, 2014, p. 16). Τα κριτήρια που τίθενται από το άρθρο 39 παρ. 2 της TRIPS, είναι τα εξής: 1) Μυστικότητα 2) Εμπορική αξία 3) Εύλογες προσπάθειες για την συντήρηση της μυστικότητας της πληροφορίας.

Η μυστικότητα σημαίνει, πως η πληροφορία που διατίθεται από κάποιο φ.π ή ν.π, δεν είναι προσιτή στο ευρύ κοινό, αλλά μόνο ο κύριος της πληροφορίας έχει πρόσβαση σε αυτήν. Ένας τρίτος δεν μπορεί να αποκτήσει εύκολα πρόσβαση. Η μυστικότητα δεν χρειάζεται να είναι απόλυτη, δηλαδή μπορεί εντούτοις να είναι γνωστή η πληροφορία σε εργαζόμενους της επιχείρησης ή συνεργάτες του κυρίου της επιχείρησης (πχ μέλη ΔΣ, μέτοχοι, εταίροι κλπ.). Αρκεί ο κύκλος των προσώπων που έχουν πρόσβαση να είναι αρκετά στενός (Schultz, F. Mark, Lippoldt, C. Douglas, 2014, p. 7-8). Τυχόν αποκάλυψη δε της πληροφορίας, θα πρέπει για να θεωρηθεί ότι φέρει μυστικότητα, να γίνεται υπό ανάλογους όρους, δηλαδή ο αποδέκτης της πληροφορίας να ενημερώνεται πως αυτή πρέπει να διατηρηθεί μυστική. Δεν απαιτείται η φύση και το περιεχόμενο της πληροφορίας να είναι μοναδικό ή πρωτότυπο, αλλά μπορεί και ανταγωνιστές του κατόχου της, να κατέχουν την ίδια πληροφορία που η γνώση της κατέληξε σε αυτούς μέσω δικής τους καινοτομίας. Ο παράγοντας αυτός, του ότι δηλαδή κατέχουν την ίδια πληροφορία αλλά ο καθένας την απέκτησε με τον δικό του τρόπο, είναι που διαφοροποιεί το εμπορικό απόρρητο από το δικαίωμα σε δίπλωμα ευρεσιτεχνίας (Pooley, 1997).

Η ύπαρξη εμπορικής αξίας στην πληροφορία είναι αναγκαίο στοιχείο, προκειμένου να κριθεί αυτή προστατευτέα. Η εμπορική αξία ή έστω η χρησιμότητα της μάλιστα πρέπει να απορρέει από την διατήρηση της μυστικότητας της. Εν ολίγοις, εάν χαθεί η μυστικότητα, αυτή θα πρέπει να χάνει την οικονομική της αξία ως πληροφορία, άρα είναι απαραίτητο να υφίσταται αιτιώδης συνάφεια μεταξύ της τήρησης του απόρρητου χαρακτήρα και της εμπορικής αξίας (Schultz, F. Mark, Lippoldt, C. Douglas, 2014, p. 8).

Το τελευταίο χαρακτηριστικό που πρέπει να φέρει η πληροφορία για να θεωρηθεί εμπορικό απόρρητο, είναι το να καταβάλλει εύλογες προσπάθειες ο κύριος της στο να διατηρηθεί μυστική. Δεν είναι υποχρεωμένος στο να πετύχει μέσω αυτών την διατήρηση του απόρρητου χαρακτήρα της πληροφορίας, αλλά αρκεί το ότι προσπάθησε προς αυτήν την κατεύθυνση,

ανεξαρτήτως εάν παρά τα μέτρα που έλαβε, κάποιος τρίτος πέτυχε να αποκτήσει πρόσβαση στην υπό μυστικότητα πληροφορία (Schultz, F. Mark, Lippoldt, C. Douglas, 2014, p. 8).

Υπό την συνδρομή όλων των παραπάνω στοιχείων, το φυσικό ή νομικό πρόσωπο που έχει στην κατοχή του και είναι νόμιμος κύριος αυτής της πληροφορίας φέρει δικαίωμα προστασίας σε περίπτωση που τρίτο πρόσωπο χωρίς την συναίνεση του, προβαίνει σε απόκτηση ή χρήση αυτής της πληροφορίας κατά τρόπο αντίθετο προς τα συναλλακτικά ήθη (άρθρο 39 παρ. 2). Να τονισθεί πάντως, ότι τα κ-μ του ΠΟΕ ως προς την συγκρότηση της εθνικής νομοθεσίας τους, χωρεί να προβλέπουν και επιπρόσθετα γνωρίσματα που πρέπει να φέρει μια πληροφορία για να θεωρηθεί ως εμπορικό απόρρητο. Ωστόσο τα παραπάνω είναι τα ελάχιστα απαιτούμενα. Εντός της TRIPS, παρέχεται ερμηνευτική διάταξη όσον αφορά την έννοια του τρόπου ή της πρακτικής που αντιβαίνει στα συναλλακτικά ήθη. Ειδικότερα, ο δράστης θα πρέπει να έχει γνώση ή βαριά αμέλεια ως προς το ότι τελεί πράξη δια της οποίας αποκτά πρόσβαση σε απόρρητη πληροφορία, ενώ αυτό μπορεί να συνοδεύεται από παραβίαση σύμβασης ή και εν γένει της αρχής της εμπιστοσύνης κατά τα συναλλακτικά ήθη της κάθε χώρας. Σε κάθε περίπτωση εάν έχει συναινέσει ο κύριος του εμπορικού απορρήτου στην απόκτηση και χρήση της πληροφορίας, τότε άρεται η παροχή έννομης προστασίας. Επίσης, η χρήση νόμιμων μέσων και διαδικασιών βάσει του δικαίου της χώρας (δηλαδή χρήση θεμιτών μέσων) απόκτησης και αξιοποίησης του απορρήτου, οδηγεί σε άρση της αποκλειστικότητας του αρχικού κυρίου ως προς την συγκεκριμένη πληροφορία (Maskus, 2000), ενώ σε αντίθεση με το δίπλωμα ευρεσιτεχνίας που φέρει ορισμένη διάρκεια ισχύος, το εμπορικό απόρρητο δεν διαθέτει ένα ορισμένο χρονικό πλαίσιο προστασίας, αλλά αυτό έχει αόριστη χρονική διάρκεια (Schultz, F. Mark, Lippoldt, C. Douglas, 2014, p. 8).

Η Συνθήκη TRIPS καλεί αφενός τα κράτη-μέλη του ΠΟΕ να θεσπίσουν ρυθμιστικό πλαίσιο γύρω από την προστασία του εμπορικού απορρήτου από ενέργειες αθέμιτου ανταγωνισμού (Sandeep, 2011). Εντούτοις, εναπόκειται στη διακριτική ευχέρεια των κ-μ ο καθορισμός του τρόπου και πεδίου προστασίας. Παραδείγματος χάριν, ορισμένα κράτη προστατεύουν το εμπορικό απόρρητο στο πλαίσιο παράβασης συμβατικής υποχρέωσης, ενώ σε άλλα στο πλαίσιο της παραβίασης των αρχών της καλής πίστης και των συναλλακτικών ηθών. Εξίσου, άλλες εθνικές έννομες τάξεις προστατεύουν το εμπορικό απόρρητο σε αστικό και ποινικό επίπεδο ταυτοχρόνως, ενώ άλλες μόνο σε αστικό, ενώ δεν δεσμεύονται τα κ-μ του ΠΟΕ να αναγνωρίσουν το εμπορικό απόρρητο ως δικαίωμα βιομηχανικής ιδιοκτησίας, αλλά υποχρεούνται να το εντάξουν σε ένα οποιοδήποτε πλαίσιο προστασίας (Schultz, F. Mark, Lippoldt, C. Douglas, 2014, p. 8 u. 17). Όπως και να έχει, τα κράτη-μέλη οφείλουν να ενσωματώσουν εντός της εθνικής τους νομοθεσίας, την διασφάλιση της εξουσίας του κυρίου

του εμπορικού απορρήτου να κάνει χρήση των νόμιμων μέσων και διαδικασιών, ούτως ώστε να αξιώσει από τον προσβολέα την αποκατάσταση της ζημίας που προκλήθηκε στο πρόσωπο του (Schultz, F. Mark, Lippoldt, C. Douglas, 2014, p.22).

Γ) Η προστασία απόρρητων δοκιμών και δεδομένων από τα κράτη κατά το άρθρο 39 παρ. 3 της Συνθήκης TRIPS

Πρόκειται για μια ακόμα ειδικότερη περίπτωση παροχής προστασίας πληροφοριών απόρρητου χαρακτήρα, που όμως διαφοροποιείται εντόνως από την περίπτωση της προστασίας του εμπορικού απορρήτου όπως ορίστηκε στην παρ. 2. Η είσοδος στην αγορά φαρμακευτικών ή αγροτικών-χημικών παρασκευασμάτων, απαιτεί τον έλεγχο και την έγκριση των ρυθμιστικών αρχών ενός κράτους για να λάβει χώρα. Οι ίδιες οι κρατικές αρχές δεν προβαίνουν συχνά στην δοκιμή των παραπάνω αγαθών σε κρατικά εργαστήρια προκειμένου να αξιολογηθεί η ασφάλεια και η αποδοτικότητα τους, αλλά τουναντίον απαιτούν την προσκόμιση ενώπιον τους επαρκών δεδομένων και υλικού από τις παρασκευάστριες εταιρίες που συνηγορεί υπέρ της ασφαλούς εισόδου στην αγορά προς όφελος των καταναλωτών, και έχει αποτελέσει αντικείμενο δικών τους δοκιμών (Skillington, G. Lee, Solony, Eric M., 2003, p. 6). Η αυστηρότητα των κανονισμών για να κριθούν τα δεδομένα των δοκιμών επαρκή και αξιόπιστα, διαφοροποιείται από κράτος σε κράτος, ενώ συχνά υλικό που έχει αξιολογηθεί και εγκριθεί από πολλές εθνικές ρυθμιστικές αρχές, απαιτείται για την έγκριση του σε μια έτερη αγορά η προσκόμιση λιγότερων αποδεικτικών στοιχείων περί της ασφάλειας του από την αντίστοιχη αρμόδια εθνική ρυθμιστική αρχή. Η ουσία εκ των παραπάνω, είναι ότι φ.π ή ν.π υποβάλλουν στις ρυθμιστικές αρχές κρατών δεδομένα και δοκιμές που αφορούν τα προϊόντα τους, και κανονικά δεν θα τα αποκάλυπταν ποτέ σε τρίτα πρόσωπα στην αγορά (Skillington, G. Lee, Solony, Eric M., 2003, p.7). Κόστος υφίσταται όχι μόνον για την παραγωγή της παραπάνω πληροφορίας μέσα από τις ιδιωτικά χρηματοδοτούμενες δοκιμές των προσώπων, αλλά και επειδή ακριβώς η παραγόμενη πληροφορία διέπεται από τα χαρακτηριστικά στοιχεία της παρ. 2 του άρθρου 39 (μυστικότητα, εμπορικότητα, μέτρα για την διαφύλαξη της μυστικότητας της). Είναι λοιπόν αντιληπτό ότι τρίτοι ανταγωνιστές ενδέχεται να επιδιώξουν και εδώ την απόκτηση και χρήση της πληροφορίας στην οποία αποκτά πρόσβαση η ρυθμιστική αρχή του κράτους που θα αξιολογήσει και θα δώσει την έγκριση για την είσοδο του φαρμάκου ή του χημικού προϊόντος στην αγορά. Εναπόκειται λοιπόν στο κράτος να διαφυλάξει την μυστικότητα της απόρρητης πληροφορίας. Αυτό έρχεται να ρυθμίσει η TRIPS μέσω της παρ. 3 του άρθρου 39. Η σχετική παράγραφος επιτάσσει προς τα κ-μ του ΠΟΕ να λαμβάνουν τα ίδια τα αναγκαία μέτρα

προστασίας με σκοπό την προστασία των πληροφοριών που υποβάλλονται στις αρμόδιες εθνικές αρχές για έγκριση κυκλοφορίας στην αγορά. Εν προκειμένω όμως και σε αντίθεση με την παρ. 2, δεν εννοείται απλά το να θεσπίσουν τα κ-μ μια νομική βάση, επί της οποίας θα μπορεί απλώς ο θιγόμενος κύριος της απόρρητης πληροφορίας δεδομένων ή δοκιμής να αξιώσει αποζημίωση προς τον προσβολέα, αλλά πολλώ δε μάλλον το ίδιο το κράτος να κατοχυρώσει ένα συνολικό σύστημα προστασίας (όχι κατ' ανάγκην νομικό) δια του οποίου δεν θα είναι εύκολη και θα απαγορεύεται η πρόσβαση τρίτων σε πληροφορίες που υποβάλλονται στις ρυθμιστικές αρχές (Skillington, G. Lee, Solovy, Eric M., 2003, p. 22). Δεν αρκεί το να παρέχει τα νομικά εργαλεία στον ζημιωθέντα προκειμένου δηλαδή αυτός να προβεί σε ικανοποίηση της αξίωσης του, αλλά το ίδιο το κράτος να προβεί σε θετικές ενέργειες προληπτικής προστασίας των πληροφοριών που σχετίζονται με την παρ. 3 και υποβάλλονται στις αρμόδιες αρχές του κράτους. Η προστασία εστιάζει στο να αποτρέψει ανταγωνιστές από απόκτηση ή χρήση των δεδομένων ή της δοκιμής που συνιστά αθέμιτο ανταγωνισμό και η χρήση από τον προσβολέα θα πρέπει να γίνεται με σκοπό το κέρδος, άρα να είναι εμπορική (Correa, 2002, p. 77-78). Η χρονική περίοδος της προστασίας δεν οριοθετείται, ενώ αυτή θα ισχύει για όσο καιρό κριθεί πως η οποιαδήποτε απόπειρα απόκτησης της πληροφορίας θα συνιστά κατά την εσωτερική νομοθεσία αθέμιτο ανταγωνισμό.

Για να υποχρεωθεί το κ-μ να παρέχει την απαιτούμενη προστασία κατά τον παραπάνω τρόπο, πρέπει να επιζητείται μέσα από την υποβολή των δεδομένων στην αρμόδια αρχή, η έγκριση ή φαρμακευτικού ή αγροτικού-χημικού προϊόντος. Για οποιοδήποτε άλλο αγαθό, επαφίεται στην ευχέρεια του κράτους εάν θέλει να το εντάξει στο πλαίσιο προστασίας της παρ. 3 του άρθρου 39. Επίσης, η υποβολή των δεδομένων για να κριθούν ως πληροφορία προστατευτέα με βάση την παραπάνω παράγραφο, δεν είναι δεσμευτικό να γίνεται προς κρατικό φορέα, αλλά και προς φορέα ανεξάρτητο/ιδιωτικό (Skillington, G. Lee, Solovy, Eric M., 2003, p.23). Βασική ακόμη προϋπόθεση για την διασφάλιση προστασίας είναι το αγαθό που υποβάλλεται σε εξέταση για έγκριση, να ενσωματώνει μια νέα χημική οντότητα. Το νέο κρίνεται, σύμφωνα με ορισμούς που έχουν δοθεί κατά την νομολογία των πάνελ και του Εφετειακού Σώματος του ΠΟΕ ως ένα στοιχείο “μη-υπαρκτό πριν”, ή “ κάτι που εφευρίσκεται ή εισάγεται τώρα”. (Skillington, G. Lee, Solovy, Eric M., 2003, p. 26). Η επιταγή της TRIPS προς τα κράτη-μέλη δεν ισχύει όταν τα δεδομένα ή δοκιμές που υποβάλλονται κατά τον χρόνο εκείνο της υποβολής, είναι γνωστό το περιεχόμενο τους στο ευρύ κοινό. Ο απόρρητος χαρακτήρας πρέπει τουναντίον να υφίσταται κατά το χρονικό σημείο εκείνο. Τελευταίος όρος που πρέπει να συντρέχει, προκειμένου να θεωρηθεί ότι τα δεδομένα ή η δοκιμή που υποβάλλεται είναι άξια προστασίας, είναι να καταβλήθηκε από το πρόσωπο που υποβάλλει την πληροφορία σημαντική προσπάθεια ως

προς την αρχική διάπλαση των δεδομένων αυτών. Ακολουθώντας ξανά την πρακτική και νομολογία των πάνελ και του Εφετειακού Σώματος του ΠΟΕ, η ύπαρξη σημαντικής προσπάθειας ερμηνεύεται ως απόρροια συγκεντρωμένων ή ειδικών δραστηριοτήτων, σωματικών ή διανοητικών ή και των δυο, που είναι έντονες σε έκταση ή διάρκεια ή και τα δύο (Skillington, G. Lee, Solovy, Eric M., 2003, p.28).

Όπως και στις περισσότερες νομικές ρυθμίσεις της TRIPS, έτσι και στην προστασία των δεδομένων και δοκιμών που υποβάλλονται σε αρμόδιες κρατικές αρχές για έγκριση των προϊόντων που αναφέρθηκαν παραπάνω υπάρχουν εξαιρέσεις από την αρχή της μη-αποκάλυψης εκ μέρους των κρατικών αρχών. Τα κράτη-μέλη του ΠΟΕ δύνανται να προβούν σε αποκάλυψη των δεδομένων και δοκιμών που υποβάλλονται σε αυτά διαζευκτικά για δυο περιπτώσεις. Πρώτον, η αποκάλυψη να βρίσκεται σε αιτιώδη συνάφεια με λόγους προστασίας του δημοσίου συμφέροντος (πχ προστασία της δημόσιας υγείας, ασφάλειας, περιβαλλοντική προστασία). Η δεύτερη περίπτωση θεμιτής κατά την συνθήκη TRIPS αποκάλυψης του περιεχομένου των δεδομένων και των δοκιμών, μπορεί να λάβει χώρα, μόνο εφόσον ενόσω γίνεται η δημοσίευση του περιεχομένου, έχουν ληφθεί από τις κρατικές αρχές ταυτοχρόνως τα μέτρα που “εγγυώνται” ή “εξασφαλίζουν” την μη απόκτηση τους από τρίτους για εμπορική και αθέμιτη χρήση (Skillington, G. Lee, Solovy, Eric M., 2003, p. 48).

1.11 Ρόλος και αρμοδιότητες του Παγκόσμιου Οργανισμού Διανοητικής Ιδιοκτησίας (WIPO)

Ο Παγκόσμιος Οργανισμός Διανοητικής Ιδιοκτησίας συνιστά μια από τις εξειδικευμένες υπηρεσίες του Οργανισμού Ηνωμένων Εθνών, με έδρα την Γενεύη της Ελβετίας, ενώ διαθέτει συνολικά 7 παραρτήματα ανά τον κόσμο. Ιδρύθηκε το 1967, και τέθηκε σε ισχύ το 1970, και εντάχθηκε στον ΟΗΕ το 1974. Σήμερα έχει 193 κράτη-μέλη. Βασική αποστολή του είναι η προώθηση και η ανάπτυξη της διανοητικής ιδιοκτησίας στον κόσμο στο πλαίσιο συνεργασίας μεταξύ κρατών και διεθνών οργανισμών. Οι δραστηριότητες του περιλαμβάνουν μεταξύ άλλων, την διεξαγωγή συνομιλιών ανάμεσα στα κράτη για νέες πολιτικές και κανόνες πάνω στην διανοητική ιδιοκτησία, την επίλυση διεθνών διαφορών, την εναρμόνιση των διαφορετικών δικαιών διανοητικής ιδιοκτησίας, την παροχή τεχνολογικής υποδομής για την σύνδεση των συστημάτων διανοητικής ιδιοκτησίας μεταξύ κρατών, καθώς και την δράση του ως βάση αναφοράς δεδομένων για ζητήματα διανοητικής ιδιοκτησίας (πχ. Μέσω της δημοσίευσης στατιστικών και διαφόρων εκθέσεων για την διανοητική ιδιοκτησία). Ορισμένες γνωστές περιπτώσεις διεθνών δεικτών δεδομένων διανοητικής ιδιοκτησίας είναι, το Global Innovation

Index, το World Intellectual Property Report, το World Intellectual Property Indicators, και το WIPO Magazine. Ο WIPO διαχειρίζεται μέχρι σήμερα 26 διεθνείς συνθήκες τόσο της πνευματικής όσο και της βιομηχανικής ιδιοκτησίας, καθώς και τα παραπάνω διεθνή συστήματα καταχώρισης δικαιωμάτων, με το Διεθνές Γραφείο Διανοητικής Ιδιοκτησίας του Οργανισμού να αποτελεί τον φορέα διαχείρισης των παραπάνω συστημάτων.

Η χρηματοδότηση του WIPO σε αντίθεση με άλλες υπηρεσίες του ΟΗΕ, δεν γίνεται μέσα από συνεισφορές των κρατών-μελών, αλλά μέσα από την καταβολή των τελών για την χρήση των συστημάτων διεθνούς καταχώρισης της διανοητικής ιδιοκτησίας που διαχειρίζεται ο ίδιος ο WIPO. Μάλιστα εκτιμάται πως μέσω αυτής της αυτοχρηματοδότησης το 76,5% προέρχεται από τις αιτήσεις κατάθεσης στο σύστημα για τα διπλώματα ευρεσιτεχνίας (PCT), το 16,3% απ' το Σύστημα της Μαδρίτης για τα σήματα, και το 1,4% απ' το Σύστημα της Χάγης για τα βιομηχανικά σχέδια.

Τα κύρια όργανα του WIPO είναι η Συντονιστική Επιτροπή (WIPO Cordination Committee), και η Γενική Συνέλευση (General Assembly) και το Συνέδριο του WIPO. Τα όργανα αυτά, επιλαμβάνονται κυρίως σε ό,τι αφορά την λήψη αποφάσεων και τον καθορισμό της πολιτικής του οργανισμού. Η Γενική Συνέλευση διακρίνεται με τη σειρά της σε Γενικές Συνελεύσεις ανά τις λεγόμενες Ενώσεις (πχ Ένωση της Μαδρίτης για το σήμα, Ένωση της Χάγης για τα διπλώματα ευρεσιτεχνίας κλπ.). Μεταξύ άλλων η κύρια ΓΣ είναι αυτή που διορίζει τον Γενικό Διευθυντή του Οργανισμού, μεταξύ αυτών που τίθενται σε υποψηφιότητα από επιλογή της Συντονιστικής Επιτροπής. Όλα τα παραπάνω κύρια όργανα, προβαίνουν σε συναντήσεις τακτικές ή και έκτακτες. Περισσότερο επικουρικό χαρακτήρα έχουν άλλα όργανα του Οργανισμού όπως οι μόνιμες επιτροπές που αποτελούνται από διάφορους ειδικούς και συστήνονται κατόπιν απόφασης της Γενικής Συνέλευσης με κάποιον ορισμένο σκοπό (πχ την μελέτη του κατά πόσο χρειάζεται μια τροποποίηση μιας διεθνούς συνθήκης). Τέτοιες είναι η Επιτροπή προτύπων του WIPO, η Επιτροπή πνευματικής ιδιοκτησίας και παρεπόμενων δικαιωμάτων, η Επιτροπή για τα διπλώματα ευρεσιτεχνίας, και η Επιτροπή για το σήμα, το βιομηχανικό σχέδιο και την γεωγραφική ένδειξη. Οι παραπάνω Επιτροπές ή οποιοδήποτε άλλο κύριο όργανο του WIPO, μπορεί να προβεί με τη σειρά του σε σύσταση ερευνητικής ομάδας, με σκοπό την ακόμα πιο εξειδικευμένη μελέτη πάνω σε ένα επιμέρους ζήτημα (WIPO, <https://www.wipo.int/policy/en/>).

1.12 Συμπέρασμα

Από την συνολική ανάλυση του 1^{ου} Κεφαλαίου της διπλωματικής εργασίας, μπορεί να εξαχθεί το συμπέρασμα πως η διεθνής έννομη τάξη της βιομηχανικής ιδιοκτησίας δεν απαρτίζεται απλώς από διεθνείς συνθήκες εναρμόνισης των εθνικών δικαίων, αλλά πολύ περισσότερο και από συνθήκες συγκρότησης διεθνών συστημάτων καταχώρισης δικαιωμάτων παράλληλα σε πολλά κράτη. Η προσπάθεια εναρμόνισης και εμπέδωσης αφενός γενικών αρχών πάνω στην βιομηχανική ιδιοκτησία που υπήρξε αποτέλεσμα κυρίως της Συμφωνίας του Παρισιού, αφετέρου νομικών ρυθμίσεων περί της φύσης και των συστατικών στοιχείων των δικαιωμάτων βιομηχανικής ιδιοκτησίας που υπήρξε αποτέλεσμα κυρίως της συνθήκης TRIPS, συναποτελούν τις θεμελιώδεις διεθνείς συνθήκες συγκρότησης του διεθνούς δικαίου βιομηχανικής ιδιοκτησίας.

Ταυτόχρονα, όπως εκτέθηκε και κατά την ανάλυση των ενοτήτων, οι παραπάνω συνθήκες μολονότι αποτέλεσαν σαφείς εγγυήσεις της διεθνούς θεσμοθέτησης πολλαπλών ζητημάτων της βιομηχανικής ιδιοκτησίας, δεν συνέβαλλαν αυτές καθαυτές στην υπερεθνική κατοχύρωση και αναγνώριση των δικαιωμάτων βιομηχανικής ιδιοκτησίας. Η εμφάνιση των συνθηκών-συστημάτων ήταν αυτή που υπήρξε καταλυτική, για την εξάπλωση της βιομηχανικής ιδιοκτησίας των επιχειρήσεων, εξοικονομώντας χρόνο και δαπάνες για τις τελευταίες. Θα έλεγε κανείς μάλιστα, πως η σύναψη των συνθηκών-συστημάτων, αποτέλεσε την ουσιαστική και οικονομική πραγμάτωση της διεθνοποίησης της βιομηχανικής ιδιοκτησίας, από την άποψη ότι ο κάθε δικαιούχος ανεξαρτήτως των νομικών παρεκκλίσεων μεταξύ των εννόμων τάξεων, μπορεί να εκτείνει τα δικαιώματά του σε πολλές αγορές ταυτόχρονα. Αντιθέτως οι συνθήκες TRIPS και Παρισιού εστιάζουν αμιγώς στην προσπάθεια εναρμόνισης των διαφορετικών δικαίων ανά τον κόσμο, στοιχείο όχι τόσο έντονο στις διεθνείς συνθήκες-συστήματα.

Η όποια προσπάθεια εναρμόνισης του περιεχομένου των δικαιωμάτων βιομηχανικής ιδιοκτησίας εξακολουθεί παρά τις βελτιώσεις που σημειώθηκαν τις τελευταίες δεκαετίες, να παραμένει ήπια, με τα κ-μ τόσο του ΠΟΕ όσο και του WIPO, να φέρουν αυτά ακόμα σε μεγάλο βαθμό, αν όχι σε απόλυτο προφανώς, την ευχέρεια συγκρότησης του νομικού καθεστώτος της βιομηχανικής ιδιοκτησίας. Επ' ουδενί, δεν μπορεί να γίνει λόγος ούτε για ένα ομοιόμορφο πλαίσιο κανόνων δικαίου για κάθε πτυχή της βιομηχανικής ιδιοκτησίας, ενώ ούτε καν για ένα υπερεθνικό σύστημα κανόνων που να συνεπάγεται την ύπαρξη ενιαίου υπερεθνικού σήματος, διπλώματος ευρεσιτεχνίας κλπ, όπως ισχύει λόγου χάριν για το ευρωπαϊκό κοινοτικό σήμα. Απλώς, υπό το πρίσμα το παραπάνω συνθηκών, τα κράτη πλέον κατά την συγκρότηση των εθνικών κανόνων δικαίου, δεσμεύονται στην πρόσδοση ορισμένων ρυθμίσεων για τις προϋποθέσεις προστασίας, για το εύρος και διάρκεια προστασίας καθώς και για τις εξαιρέσεις από την παροχή προστασίας, βασιζόμενα κατά κύριο λόγο σε γενικές αρχές του δικαίου.

Φυσικά, όπως τονίστηκε και στην εισαγωγή του παρόντος Κεφαλαίου, δεν πρέπει να λησμονεί κανένας πως η όλη προσπάθεια καθιέρωσης μιας διεθνούς τάξης εναρμόνισης των δικαίων και διεύρυνσης της ισχύος των δικαιωμάτων βιομηχανικής ιδιοκτησίας, διενεργήθηκε φέροντας ως γενεσιουργό αιτία την ανάγκη άρσης των νομικών και λοιπών εμποδίων στο διεθνές εμπόριο και διεθνείς επενδύσεις. Ο ρόλος του νομικού συστήματος βιομηχανικής ιδιοκτησίας είτε εθνικού είτε διεθνούς είναι καθοριστικός στην προσέλκυση ξένων επενδύσεων, και οι εγγυήσεις προστασίας που παρέχονται στους δικαιούχους-επενδυτές θα καθορίσουν την ανάλογη ζήτηση της χώρας προς ξένη επένδυση. Έχοντας αποτιμήσει την διεθνή έννομη τάξη της βιομηχανικής ιδιοκτησίας, που αποτελεί και ταυτοχρόνως και τμήμα της εθνικής νομοθεσίας των συμβαλλομένων κρατών, κρίνεται σκόπιμο να υπεισέλθουμε στο 2^ο Κεφάλαιο της διπλωματικής εργασίας, για την εξέταση του ρόλου που μπορεί να διαδραματίσει το δίκαιο της βιομηχανικής ιδιοκτησίας ενός κράτους, στην προσέλκυση ξένων επενδύσεων.

1.13 Βιβλιογραφία Κεφαλαίου

El Farag, A., & Mohammed, S. (2014), "The Protection of Layout-Designs of Integrated Circuits Under the TRIPs Agreement: An Egyptian Perspective", *Journal of Islamic states practices in international law*, vol. 4, no. 22, p. 4-22.

Adelman, M. J., & Baldia S. (1996), "Prospects and limits of the patent provision in the TRIPS Agreement: The case of India", *Vanderbilt Journal of Transnational Law*, vol. 29, no. 3, p. 507-533.

Almeling, D.S. et al. (2010), "A Statistical Analysis of Trade Secret Litigation in State Courts", *Gonzala Law Review*, vol. 46, no. 1, p. 57-101.

Bently, L., & Sherman, B. (2014) *Intellectual Property Law*, 4th Edition. Oxford, United Kingdom: Oxford University Press.

Bodenhause, G.H.C (1968) *Guide to the Application of the Paris Convention for the Protection of Industrial Property as revised at Stockholm in 1967*, Geneva, Switzerland: WIPO Publications.

Cela, M. (2015), "The importance of Trademarks and a review of empirical studies", *European Journal of Sustainable Development*, vol. 4, no. 3, p. 125-134.

Correa, C. M. (2002), "Unfair Competition under the TRIPS agreement: Protection of data submitted for the registration of pharmaceuticals", *Chicago Journal of international law*, vol. 3, no. 1, p. 69-85.

Davis, R. D., St Quintin, T., & Tritton, G. (2018) *Tritton on Intellectual Property in Europe* , 5th Edition, London, UK: Sweet and Maxwell

Dinwoodie, G. B., Dreyfuss, R. C. (2007), "Diversifying without discriminating Complying with the mandates of the TRIPS agreement", *Michigan Telecommunications and Technology Law Review*, vol. 13, no. 2, p. 445-456.

Dudding, D. (2015), "The Lisbon Agreement: Why the United States should stop fighting the Geneva Act", *Vanderbilt Journal of Entertainment and Technology Law*, vol. 18, no. 1, p. 167-191.

Eastaway, N., et al. (2013) *Intellectual Property Law and Taxation*, 8th Edition, London, UK: Sweet and Maxwell

Erstling, J. & Boutillon, I. (2005), "The Patent Cooperation Treaty: At the center of the international patent system", *William Mitchell Law Review*, vol. 32, p. 1583-1601.

Eugene L. Flanagan (1979), "The Patent Cooperation Treaty: Effects on foreign and domestic patent practice", *International Lawyer*, vol. 13, no. 1, p. 141-152.

Ford, S. M. (2000), "Compulsory Licensing provisions under the TRIPS agreement: Balancing pills and patents", *American University International Law Review*, vol. 15, no. 4, p. 941-974.

Frenkel, G. Richard (1999), "Intellectual Property in the balance: Proposals for improving industrial design protection in the post-TRIPS era", *Loyola of Los Angeles Law Review*, 32, 2, 531-582.

Fryer, W. T., (1995), "Seeking a benefits balance in the industrial design treaty revision (Hague Agreement): 5th meeting of experts held June 13-16, 1995", *Journal of the Patent and Trademark Office Society*, vol. 77, p. 931-952.

- Ghafele, R., (2007). "Trademark owners perspectives on the Madrid System: practical experiences and theoretical underpinnings", *Journal of Intellectual Property Law and Practice*, vol. 2, no. 3, p. 1-32.
- Kunz Hallstein, H. P., (1989). "The United States Proposal for a GATT Agreement on Intellectual Property and the Paris Convention for the Protection of Industrial Property", *Vanderbilt Journal for Transnational Law*, vol. 22, no. 2, p. 265-284.
- R. Hilty, & Henning Bodewig, F., (2007) *Law against unfair competition*, Heidelberg, Germany: Springer Berlin.
- Jacob, R., Alexander, D., & Fisher, M. (2014). *Guidebook to Intellectual Property*. 7th Edition, London, UK: Bloomsbury Publishing.
- Leesti, M. (1998) "Patents, industrial designs and layout designs (Topographies) of integrated circuits" *NISCAIR-CSIR*, vol. 3, no. 5, p. 281-286.
- Maskus, K. E. (2000), *Intellectual Property Rights in the Global Economy*, Washington D.C, USA: Institute for International Economics.
- McKie, Jr., & Edward F. (1979), "Patent Cooperation Treaty: a new adventure in the internationality of patents", *North Carolina Journal of International Law*, vol. 4, no. 3, p. 250-260.
- Monseau, S. (2012), "The challenge of protecting industrial design in a global economy", *Texas Intellectual Property Law Journal*, vol. 20, p. 495-543.
- Peter K., Y., (2013). "The regulation of services and intellectual property", *Routledge*, vol. 3, p. 979-1046.
- Priyana, Y., (2022) "Intellectual property rights relating to integrated circuit layout design: India, Bangladesh and United States perspectives", *The Easta Journal Law and Human Rights*, vol. 1, no. 1, p. 2-8.
- Przygoda, A. (2019). "The International Registration of Trademarks under the Madrid System: Advantages and Disadvantages", *Eastern European Journal of Transnational Relations*, vol. 3, no. 1, p. 67-79.

Pooley, J. (1997), *Trade Secrets, Comprehensive Legal treatise with annual supplements*, New York, USA: Law Journal Seminars-Press.

Reichmann, J.H. (1995), "Universal Minimum Standards of Intellectual Property Protection under the TRIPS Component of the WTO Agreement", *International Lawyer*, vol. 29, p. 345-388.

Sakthivel, M. (2009), "Hague System: International Registration Industrial Design", *Manupatra Intellectual Property Reports*, vol. 3, p. 185-194.

Sandeen, S.K. (2011) *The Law and theory of trade secrecy*, Cheltenham, UK: Edward Elgar Publishing.

Schultz, M.F, Lippoldt, D. C., (2014) *Approaches to protection of undisclosed information (trade secrets)*, Paris, France: OECD Publishing.

Seckelmann, M., (2011), "From the Paris Convention (1883) to the TRIPS Agreement (1994): The history of the international patent agreements as a history of propertisation?", *Jahrbuch der Juristischen Zeitgeschichte*, vol. 14, no. 1, p. 39-60.

Skillington, G. L., & Solovy, E. M., (2003), "The protection of test and other data required by article 39.3 of the TRIPS agreement", *Northwestern Journal of international law and business*, vol. 24, no. 1, p. 1-52.

Slade, A. (2016). "The Objectives and Principles of the WTO TRIPS Agreement: A detailed anatomy", *Osgood Hall Law Journal*, vol. 53, no. 3, p. 988-994.

Stack, A. J., (2008), *International Patent Law: Cooperation, Harmonization and an institutional analysis of WIPO and WTO*, Cheltenham, UK: Edward Elgar Publishing Limited.

Strandburg, K. J., Dreyfuss, R. C. (2011) *The Law and Theory of Trade Secrecy: A Handbook of Contemporary Research*, Cheltenham, UK: Edward Elgar Publishing Limited.

Von Caenegem, W., & Cleary, J., (2017), *The importance of place: Geographical indications as a tool for local and regional development*, Cham, Switzerland: Springer International Publishing AG.

WIPO, Objectives, Main Features, Advantages of the Madrid System,
<https://www.wipo.int/madrid/en/general/>

WIPO, Administered Treaties, Summary of Paris Convention for the Protection of
Industrial Property Rights
(https://www.wipo.int/treaties/en/ip/paris/summary_paris.html)

WIPO, Lisbon-The International System of Appellations of Origin and Geographical
Indications, (<https://www.wipo.int/lisbon/en/>)

WIPO, Geographical Indications (https://www.wipo.int/geo_indications/en/)

WIPO, Frequently Asked Questions: Geographical Indications (https://www.wipo.int/geo_indications/en/faq_geographicalindications.html)

WIPO, Decision making and negotiating bodies, [Decision-making and Negotiating Bodies](https://www.wipo.int/decision-making-and-negotiating-bodies/)
([wipo.int](https://www.wipo.int/decision-making-and-negotiating-bodies/))

WIPO, Fees and payments-Lisbon System
(<https://www.wipo.int/finance/en/lisbon.html>)

WIPO, Protecting your Inventions Abroad: Frequently Asked Questions About the Patent
Cooperation Treaty (PCT), (<https://www.wipo.int/pct/en/faqs/faqs.html>)

WIPO, Washington Treaty on Intellectual Property in respect of integrated circuits,
(<https://www.wipo.int/treaties/en/ip/washington/>)

WTO, Overview: the TRIPS Agreement,
(https://www.wto.org/english/tratop_e/trips_e/intel2_e.htm)

2^ο Κεφάλαιο: Ο ρόλος και η συμβολή του δικαίου βιομηχανικής ιδιοκτησίας στην προσέλκυση άμεσων ξένων επενδύσεων

2.1 Εισαγωγή

Η παγκοσμιοποίηση της οικονομίας επέφερε την διασυνοριακή μετακίνηση πόρων, και κεφαλαίων, προσδίδοντας στις επιχειρηματικές συναλλαγές διεθνή χαρακτήρα. Οι διεθνείς επιχειρηματικές συναλλαγές διακρίνονται σε τρεις κατηγορίες: 1) στο διεθνές εμπόριο (εισαγωγές-εξαγωγές) 2) στις συμβάσεις licensing 3) στις διεθνείς ή ξένες επενδύσεις. Η τελευταία περίπτωση των διεθνών επενδύσεων τις τελευταίες δεκαετίες από την λήξη του Β' Παγκοσμίου Πολέμου, είναι αυτή η διεθνής συναλλαγή που συγκεντρώνει ολοένα και μεγαλύτερη οικονομική αξία, υποκαθιστώντας σε αρκετές περιπτώσεις το διεθνές εμπόριο ή τις συμβάσεις licensing. Η σημασία τους είναι καθοριστική για την οικονομική ανάπτυξη μιας εθνικής οικονομίας, δεδομένου ότι η αύξηση των άμεσων διεθνών ή ξένων επενδύσεων που εισέρχονται σε μια χώρα, επιδρά θετικά στην βελτίωση των μακροοικονομικών μεγεθών της οικονομίας, όπως για παράδειγμα, στην αύξηση του ΑΕΠ, στην μείωση της ανεργίας καθώς και στην διαμόρφωση πλεονασματικών ισοζυγίων τρεχουσών συναλλαγών. Για λόγους προοικονομίας, διασαφηνίζεται ότι η έρευνα εντός του 2^{ου} Κεφαλαίου θα έχει ως κύριο αντικείμενο τις άμεσες ξένες επενδύσεις (στο εξής ΑΞΕ), υποπερίπτωση των διεθνών επενδύσεων.

Μπορεί να εξαχθεί εκ των παραπάνω λοιπόν το συμπέρασμα, πως οι σύγχρονες εθνικές οικονομίες ανταγωνίζονται η μια την άλλη και συνιστά μεγάλο στοίχημα για την οικονομική τους ανάπτυξη, η ολοένα και αυξανόμενη προσέλκυση ΑΞΕ. Το ερώτημα όμως που τίθεται είναι το εξής: Μια ΑΞΕ έρχεται αυτόματα σε μια χώρα, επειδή απλά το αποφάσισε ο εκάστοτε επενδυτής ή επειδή διαμορφώνονται από την χώρα υποδοχής (host country) το κατάλληλο περιβάλλον για να πραγματοποιηθεί η επένδυση; Η απάντηση είναι ευλόγως το δεύτερο, ωστόσο ακόμα πιο επιτακτικά τίθεται το ερώτημα, του ποιοι παράγοντες διαμορφώνουν ένα φιλικό επενδυτικό περιβάλλον εντός μιας εθνικής οικονομίας; Οι παράγοντες ποικίλουν και περιλαμβάνονται σε αυτούς μεταξύ άλλων, η γενική μακροοικονομική κατάσταση της οικονομίας, το φορολογικό καθεστώς, το εργατικό δυναμικό, οι συγκοινωνιακές και τηλεπικοινωνιακές υποδομές, η έρευνα και ανάπτυξη και φυσικά το πολιτικό και νομικό καθεστώς της χώρας αυτής.

Ιδίως σχετικά με το νομικό καθεστώς, το τελευταίο εμφανίζεται ως καταλύτης στην συγκέντρωση ξένων επενδύσεων σε μια χώρα. Μια εκ των πλέον καθοριστικών πτυχών του,

είναι και το δίκαιο της βιομηχανικής ιδιοκτησίας, με το πλέγμα των δικαιωμάτων που το απαρτίζουν, όπως αυτά αναλύθηκαν από την διεθνή σκοπιά στο προγενέστερο Κεφάλαιο. Με δεδομένη την συνεχή μετακίνηση πόρων τους κατά την πραγμάτωση επενδύσεων, οι σύγχρονες πολυεθνικές επιχειρήσεις πασχίζουν να αξιοποιήσουν την χρήση των περιουσιακών στοιχείων της βιομηχανικής ιδιοκτησίας τους πέραν των εθνικών συνόρων της χώρας προέλευσης τους (Nunnenkamp, Spatz, 2004, p. 1). Εξ αυτού του λόγου, καθίσταται κρίσιμο το νομικό καθεστώς της προστασίας της βιομηχανικής ιδιοκτησίας της χώρας υποδοχής για το εάν εντέλει θα πραγματοποιηθεί ή όχι μια ΑΞΕ. Μια ισχυρή και ασφαλής προστασία των δικαιωμάτων από τυχόν αθέμιτη και μη-εξουσιοδοτημένη χρήση από τρίτο πρόσωπο, θα αποτελέσει σημαντικό κίνητρο για μια επένδυση χωρίς προφανώς να σημαίνει πως αυτός είναι ο αποκλειστικός παράγοντας για την πραγματοποίηση της, όπως εκτέθηκε και παραπάνω. Αντιθέτως, μια πολυεθνική επιχείρηση θα είναι διστακτική στο να επενδύσει σε μια χώρα, όταν δεν υπάρχουν τα νομικά εργαλεία αποφυγής και άμυνας σε μια παράνομη εκμετάλλευση των δικαιωμάτων αυτών (Nunnenkamp, Spatz, 2004, p. 1). Ωστόσο αξίζει να εξεταστεί με ακρίβεια η επίδραση που ασκεί το έννομο καθεστώς της βιομηχανικής ιδιοκτησίας μιας χώρας στην προσέλκυση ΑΞΕ και ειδικότερα με γνώμονα τα παρακάτω χαρακτηριστικά α) της χώρας υποδοχής (host country) και ειδικότερα του επιπέδου οικονομικής ανάπτυξης, δηλαδή κατηγοριοποιώντας την ως αναπτυγμένη, αναπτυσσόμενη και λιγότερο αναπτυγμένη οικονομία β) αναλόγως του τομέα δραστηριοποίησης της επενδύτριας επιχείρησης σε πρωτογενή, δευτερογενή και τριτογενή. Με βάση το πως διαμορφώνονται τα παραπάνω κριτήρια, το νομικό καθεστώς της βιομηχανικής ιδιοκτησίας επιδρά με διαφορετικό τρόπο στην προσέλκυση ΑΞΕ.

Ωστόσο πριν την κυρίως ανάλυση αυτή, που όπως υπογραμμίσθηκε θα αφορά την επίδραση επί των ΑΞΕ, είναι απαραίτητο να γίνουν άλλες τρεις επιμέρους αναλύσεις νευραλγικής σημασίας για την αποτελεσματικότερη κατανόηση της κυρίως. Πρώτον η οριοθέτηση των εννοιών της άμεσης ξένης επένδυσης, της χώρας προέλευσης και υποδοχής, στην υποενότητα 2.2. Η διευκρίνιση των παραπάνω ορισμών είναι απαραίτητη προκειμένου ο αναγνώστης να είναι σε θέση να κατανοήσει με επάρκεια την θεματική του 2^{ου} Κεφαλαίου. Δεύτερον, η σκιαγράφηση εντός της υποενότητας 2.3 των θεμελιωδών συνισταμένων που καθορίζουν τις διεθνείς συναλλαγές και δη τις άμεσες ξένες επενδύσεις βάσει του Παραδείγματος OLI του Dunning. Μέσω αυτής, γίνεται καλύτερα αντιληπτός ο ρόλος του δικαίου βιομηχανικής ιδιοκτησίας στην συσσώρευση ΑΞΕ. Τρίτον και εξίσου μεγάλης σημασίας είναι η ανάλυση της έκτασης στην οποία επιδρά το δίκαιο της βιομηχανικής ιδιοκτησίας στις άμεσες ξένες επενδύσεις στο πλαίσιο μιας συγκριτικής ανάλυσης με τις υπόλοιπες μορφές διεθνών συναλλαγών δηλαδή το διεθνές εμπόριο και τις συμβάσεις licensing εντός της υποενότητας 2.4.

Η θεματική της διπλωματικής εργασίας όπως προαναφέρθηκε αφορά την συμβολή της βιομηχανικής ιδιοκτησίας στην προσέλκυση άμεσων ξένων επενδύσεων. Προς τι επομένως η επέκταση της ανάλυσης του 2^{ου} Κεφαλαίου στον ρόλο που δύναται να διαδραματίσει και σε άλλες μορφές διεθνών συναλλαγών; Ο λόγος είναι πως πριν υπεισέλθει ο αναγνώστης στην κατανόηση της συμβολής αυτής στην συγκέντρωση των άμεσων ξένων επενδύσεων με γνώμονα τα επιμέρους χαρακτηριστικά της χώρας υποδοχής και του τομέα δραστηριοποίησης της επενδύτριας επιχείρησης, που όπως τονίστηκε θα αφορά την κυρίως ανάλυση, είναι κρίσιμο να εμπεδώσει το γιατί και σε τι έκταση επηρεάζεται καταρχήν η άμεση ξένη επένδυση από την βιομηχανική ιδιοκτησία, εντασσόμενη στο γενικότερο σύστημα των διεθνών οικονομικών συναλλαγών. Εάν και γιατί δηλαδή επηρεάζεται περισσότερο από το διεθνές εμπόριο ή τις συμβάσεις licensing λόγου χάριν; Με άλλα λόγια, προηγείται η ανάγκη εμπέδωσης της επίδρασης της βιομηχανικής ιδιοκτησίας επί των ΑΞΕ πρωτίστως συγκριτικά με τις υπόλοιπες μορφές διεθνών συναλλαγών (διεθνές εμπόριο και συμβάσεις licensing) και μετά της επίδρασης που ασκεί σε κάθε ΑΞΕ με κριτήρια που σχετίζονται με τον επενδυτή και την χώρα υποδοχής. Και αυτό διότι, εάν ο αναγνώστης δεν κατανοήσει πρώτα το πως επηρεάζεται η ΑΞΕ συγκριτικά με άλλες διεθνείς οικονομικές συναλλαγές από την νομοθεσία βιομηχανικής ιδιοκτησίας της χώρας υποδοχής, τότε η κατανόηση της συμβολής αυτής ανά περίπτωση ΑΞΕ με διαφορετικά χαρακτηριστικά ως προς την χώρα υποδοχής και τον τομέα δραστηριοποίησης της επένδυσης πιθανώς να γίνει αξιωματικά και δίχως λογική αφετηρία. Ως εκ τούτου και με βάση τα παραπάνω, έχοντας πρωτίστως ως αφετηρία την ανάλυση στις υποενότητες 2.2, 2.3, 2.4, θα υπεισέλθουμε στην κύρια ανάλυση του 2^{ου} Κεφαλαίου.

2.2 Η έννοια της άμεσης ξένης επένδυσης (ΑΞΕ) και της χώρας προέλευσης και υποδοχής.

Ως επένδυση γενικά, μπορεί να θεωρηθεί η μετακίνηση ή τοποθέτηση κεφαλαίων από μια επιχείρηση σε περιουσιακά στοιχεία άλλης επιχείρησης. Η επένδυση δε, θεωρείται διεθνής ή ξένη, όταν φέρει διασυνοριακό χαρακτήρα. Ο διασυνοριακός χαρακτήρας συνίσταται στο ότι η επενδύτρια επιχείρηση προέρχεται από χώρα (country of origin), άλλη από αυτήν επί της αγοράς της οποίας πραγματοποιείται η επένδυση. Η χώρα προέλευσης της επιχείρησης και από όπου προήλθαν τα κεφάλαια, λέγεται αλλιώς και μητρική χώρα, ενώ η χώρα εισδοχής των κεφαλαίων, λέγεται χώρα υποδοχής (host country).

Αφού οριοθετήθηκαν οι παραπάνω έννοιες, πρέπει να εξηγηθεί τι συνιστά άμεση ξένη επένδυση (στο εξής ΑΞΕ). Οι ξένες επενδύσεις διακρίνονται σε δυο βασικές κατηγορίες: 1) Τις

άμεσες και 2) τις έμμεσες (ΕΞΕ). Ως άμεσες ξένες επενδύσεις (ΑΞΕ), ορίζονται αυτές όπου μια επιχείρηση αποκτά διαρκή ιδιοκτησιακά συμφέροντα σε μια άλλη επιχείρηση σε άλλη χώρα, είτε με την εγκαθίδρυση μιας νέας επιχείρησης είτε την απόκτηση μιας προυπάρχουσας. Δημιουργείται έτσι μια επιχείρηση πολυεθνική (multinational), η οποία απαρτίζεται μετά την επένδυση, από μια μητρική επιχείρηση (την επενδύτρια), και την θυγατρική, αυτήν δηλαδή που απέκτησε ως περιουσιακό στοιχείο στην άλλη χώρα. Ως έμμεσες ξένες επενδύσεις ή επενδύσεις χαρτοφυλακίου νοούνται αυτές όπου μια επιχείρηση αποκτά σε μια ξένη αγορά μερίδιο των χρηματοοικονομικών προϊόντων μιας άλλης επιχείρησης (πχ μετοχές, ομολογίες κλπ.), με στόχο αμιγώς το χρηματιστηριακό κέρδος. Δηλαδή σε αντίθεση με τις άμεσες, δεν υφίσταται απόκτηση περιουσιακών στοιχείων όπως ακίνητα και κινητά πράγματα, αλλά μόνο χρηματοοικονομικών προϊόντων. Η έρευνα σχετικά με τον ρόλο της έννομης τάξης της βιομηχανικής ιδιοκτησίας, θα επικεντρωθεί αποκλειστικά στις ΑΞΕ.

Οι ΑΞΕ διακρίνονται με την σειρά τους στις εξής κατηγορίες: Στις Greenfield και στις Brownfield. Ως Greenfield, ορίζονται οι ΑΞΕ, όπου η επενδύτρια επιχείρηση προβαίνει σε δημιουργία νέας θυγατρικής επιχείρησης στην χώρα υποδοχής. Με την εν λόγω ΑΞΕ, η μητρική επιχείρηση εγκαθιδρύει μια εγκατάσταση που δεν υφίστατο πριν. Η εγκατάσταση αυτή μπορεί να περιλαμβάνει είτε μονάδα παραγωγής, είτε μονάδα διανομής, είτε έδρα διοίκησης. Η εγκατάσταση αυτή θα ανήκει στην νέα θυγατρική εταιρία που θα συσταθεί από την μητρική. Ως πλεονέκτημα των Greenfield ΑΞΕ είναι το γεγονός ότι μεταφέρεται στην χώρα υποδοχής νέα τεχνολογία και τεχνογνωσία, ενώ ως μειονέκτημα ότι λόγω της δυναμικής των πολυεθνικών να παράγουν φτηνότερα αγαθά ή υπηρεσίες στην αγορά της χώρας υποδοχής, αυτό δύναται να επιφέρει σε δυσμενή θέση εγχώριες ανταγωνιστικές επιχειρήσεις. Ο όρος Greenfield, απορρέει από το “green”, δηλαδή την ιδέα της δημιουργίας νέας κτηριακής υποδομής σε χώρο πρασίνου που δεν υπήρχε ως εγκατάσταση προηγουμένως.

Ως Brownfield ορίζεται η ΑΞΕ, όπου η επενδύτρια επιχείρηση προβαίνει σε εξαγορά μιας εγχώριας επιχείρησης και της εγκατάστασης της που ήδη υφίσταται. Η εγχώρια καθίσταται θυγατρική, όμως δεν δημιουργείται νέα εγκατάσταση σε αντίθεση με τις Greenfield, αλλά η μητρική επιχείρηση αξιοποιεί την εκμετάλλευση της υφιστάμενης εγκατάστασης. Η Brownfield ΑΞΕ μπορεί να γίνει είτε μέσω αγοράς μιας εγκατάστασης είτε μέσω μίσθωσης της. Σε αντίθεση με τις Greenfield, η εισροή κεφαλαίων στην χώρα υποδοχής είναι μικρότερη. Παρόλα αυτά, μια Brownfield ΑΞΕ, μπορεί να πραγματοποιηθεί με το σκεπτικό ότι η επένδυση θα λάβει χώρα σε πιο σύντομο χρόνο και με χαμηλότερο start-up κόστος, καθώς θα αξιοποιηθεί μια έτοιμη παραγωγική βάση. Εντούτοις η παραπάνω διάκριση σε Greenfield και Brownfield ΑΞΕ δεν θα

μας χρειαστεί στην ανάλυση που θα ακολουθήσει, και έγινε αποκλειστικά για θεωρητικούς λόγους.

2.3 Οι θεμελιώδεις συνιστάμενες για την προσέλκυση Άμεσων Ξένων Επενδύσεων σύμφωνα με το Παράδειγμα του Dunning (OLI).

Βάσει αυτής της θεωρίας του Dunning, γίνεται επισκόπηση ορισμένων συνισταμένων που συναποτελούν μια ενιαία βάση για την καλύτερη μελέτη και κατανόηση των προτύπων που διέπουν τις ΑΞΕ. Κρίνεται σκόπιμο να επισημανθεί πως οι συνιστάμενες αυτές σύμφωνα με την θεωρία του Dunning, λαμβάνονται υπόψιν και για τις υπόλοιπες περιπτώσεις διεθνών συναλλαγών (διεθνές εμπόριο, συμβάσεις licensing). Όσον αφορά τις ΑΞΕ, η έκταση και παρουσία ή απουσία των συνισταμένων αυτών διαδραματίζουν καθοριστικό ρόλο στην κινητοποίηση ή απομάκρυνση δυνητικών ΑΞΕ (Sharmiladevi, 2017, p. 48) . Πρόκειται για τις εξής: 1) Η δυναμική της ιδιοκτησίας της πολυεθνικής επενδύτριας επιχείρησης (Ownership), 2) Η δυναμική των πλεονεκτημάτων της χώρας υποδοχής (Locality) και 3) Οι δυνατότητες εσωτερίκευσης της πολυεθνικής επιχείρησης (Internalization). Οι παραπάνω συνιστάμενες (OLI) διακρίνονται με την σειρά τους σε περαιτέρω παραμέτρους ξεχωριστά, που κάθε μια φέρει την δική της συμβολή μεγαλύτερη ή μικρότερη, στην έλευση ΑΞΕ σε μια εθνική οικονομία. Παρακάτω θα γίνει μια λεπτομερής παράθεση των εν λόγω παραμέτρων.

Ως Ownership, νοούνται όλα εκείνα τα συγκεκριμένα χαρακτηριστικά που αφορούν αμιγώς την πολυεθνική επιχείρηση, που της προσδίδουν το ανταγωνιστικό πλεονέκτημα στην αγορά που δραστηριοποιείται. Για να προσδοθεί όμως αυτό το ανταγωνιστικό πλεονέκτημα, πρέπει τα χαρακτηριστικά αυτά να μπορούν να συνοδεύουν την επιχείρηση κατά την πραγμάτωση της ξένης επένδυσης, και να είναι ικανά να αντισταθμίσουν τους κινδύνους και εμπόδια που συναντά μια επιχείρηση που δραστηριοποιείται πλέον και σε ξένη αγορά (Oxelheim, Randoy, Stonehill, 2001, p. 7). Η επιτυχία της ΑΞΕ εν προκειμένω, εναπόκειται αμιγώς στην ιδιοκτησιακή, οικονομική και παραγωγική δυναμική της επιχείρησης. Χαρακτηριστικά συνδεδεμένα με την συνισταμένη του Ownership μιας επιχείρησης, είναι: 1) το εάν είναι η εν λόγω επιχείρηση οικονομία κλίμακος ή σκοπού, 2) πόσο έντονο είναι το στοιχείο της εξειδίκευσης σε επίπεδο management και marketing, 3) πόση διαφοροποίηση υφίσταται ανάμεσα στα αγαθά ή υπηρεσίες που παράγει, καθώς και 4) η προηγμένη τεχνολογία που διαθέτει ως απόρροια επένδυσης της επιχείρησης σε έρευνα και ανάπτυξη (R & D) (Oxelheim, Randoy, Stonehill, 2001, p. 7).

Συνάφεια με την συνισταμένη του Ownership, αλλά χωρίς να υπάρχει ταύτιση, είναι το στοιχείο της εσωτερίκευσης (internalization). Μια επιχείρηση που θέλει να αναπτυχθεί σε επίπεδο διεθνών επιχειρηματικών συναλλαγών, αναζητά τρόπους, μέσω των οποίων αυτό είναι επιτεύξιμο. Κρίνοντας από τα τρέχοντα δεδομένα, μπορεί να την συμφέρει το διεθνές εμπόριο (μέσω εξαγωγών) σε μια ξένη αγορά, και όχι μια ΑΞΕ. Η διενέργεια μιας ΑΞΕ, απαιτεί μεταξύ άλλων, την επένδυση σε έρευνα προκειμένου να αποκτηθεί η αναγκαία εξειδίκευση του εργατικού δυναμικού της επιχείρησης πάνω σε ζητήματα διαχείρισης της τεχνολογίας, την σημαντική ανάπτυξη ταυτόχρονα στην διαχείριση management και marketing (Oxelheim, Randoy, Stonehill, 2001, p. 9). Οι λόγοι για τα παραπάνω σχετίζονται με την κρίσιμη ανάγκη μιας πολυεθνικής επιχείρησης να ελέγχει και να συντονίζει το πολλαπλό ανθρώπινο δυναμικό και πληροφορίες που συγκεντρώνει και ανακαλύπτει μέσω των θυγατρικών της σε ξένες αγορές (Buckley, Casson, 1998). Δίχως την ύπαρξη δικαιωμάτων ιδιοκτησίας της μητρικής επί θυγατρικών εταιριών σε ξένες αγορές, η πρώτη θα επιβαρυνόταν με πρόσθετο μεταφορικό κόστος στην προσπάθεια να ελέγξει τις όποιες δραστηριότητες της διεθνώς (Oxelheim, Randoy, Stonehill, 2001, p. 9). Η τάση συνεπώς δημιουργίας εσωτερικού ελέγχου και συντονισμού της δράσης του πολυεθνικού συστήματος μιας επιχείρησης είναι αυτό που έπειτα από την ισχύ των ιδιοκτησιακών δικαιωμάτων, συμβάλλει αποφασιστικά σε μια επικράτηση στις ξένες αγορές.

Τόσο το Ownership, όσο και το Internalization, καθορίζονται αποκλειστικά από την δράση της πολυεθνικής επιχείρησης. Ωστόσο δεν πρέπει να παραλείπεται η σημασία και η εκάστοτε περίπτωση της χώρας υποδοχής (host country) στην διαμόρφωση μιας επενδυτικής επιτυχίας. Αυτό εξαρτάται απ' την συνισταμένη της τοπικότητας (Locality=L). Παράγοντες και στοιχεία δηλαδή που εξαρτώνται αποκλειστικά από την χώρα υποδοχής, και καθορίζουν εντέλει το εάν συμφέρει να γίνει εκεί μια ΑΞΕ. Ο Dunning, παρέχει έναν ευρύ ορισμό του τι μπορεί να αποτελέσει πλεονέκτημα τοπικότητας, με αυτό να είναι το μέγεθος της αγοράς της χώρας υποδοχής, το ΑΕΠ, η εκπαιδευτική και τεχνολογική κατάρτιση του εργατικού δυναμικού, οι υποδομές μεταφορών και τηλεπικοινωνιών, οι φυσικοί πόροι, μέχρι και η κουλτούρα της χώρας (Rugman, 2010, p. 6). Μεταξύ αυτών, συγκαταλέγεται και η κυβερνητική πολιτική σε ό,τι αφορά τις επενδύσεις (πχ φορολογική πολιτική προς τις επιχειρήσεις), καθώς και το νομικό πλαίσιο.

Το τελευταίο στοιχείο είναι και η παράμετρος του Locality που θα μας απασχολήσει. Πώς μια χώρα υποδοχής αξιοποιώντας το πλεονέκτημα του Locality, υπό το ειδικότερο πρίσμα του νομικού πλαισίου που διαθέτει για τις ΑΞΕ, και ακόμη ειδικότερα για την προστασία της βιομηχανικής ιδιοκτησίας των επενδυτικών επιχειρήσεων, μπορεί να ανταγωνιστεί άλλα κράτη στην προσέλκυση νέων ΑΞΕ; Έχοντας δώσει τους αναγκαίους ορισμούς και έχοντας εξηγήσει την γενική σημασία των συνισταμένων κατά το Παράδειγμα του Dunning, πλέον είναι πρόσφορη η

ανάλυση του πως το νομικό πλαίσιο για την βιομηχανική ιδιοκτησία σε μια χώρα (ως μέρος του Locality), είναι σε θέση να επηρεάσει την συγκέντρωση άμεσων ξένων επενδύσεων σε μια χώρα. Σε πρώτη φάση η ανάλυση αυτή θα γίνει γενικά για τις ΑΞΕ καθώς και συγκριτικά με τις υπόλοιπες μορφές διεθνών συναλλαγών (υποενότητα 2.4), και στις επόμενες υποενότητες με βάση την οικονομική ανάπτυξη της χώρας υποδοχής και του τομέα δραστηριοποίησης της επενδύτριας επιχείρησης.

2.4 Συγκριτική ανάλυση της συμβολής του δικαίου βιομηχανικής ιδιοκτησίας στην προσέλκυση άμεσης ξένης επένδυσης σε σχέση με άλλες μορφές διεθνών οικονομικών συναλλαγών

A) Συγκριτική ανάλυση σε σχέση με το διεθνές εμπόριο

Ως διεθνές εμπόριο, νοείται η διασυνοριακή και εκούσια ανταλλαγή αγαθών ή υπηρεσιών ανάμεσα σε πρόσωπα που βρίσκονται σε διαφορετικά κράτη. Με άλλα λόγια νοούνται οι εισαγωγές και οι εξαγωγές σε μια χώρα. Η επιχειρηματική οντότητα που δραστηριοποιείται στο διεθνές εμπόριο δεν αποσκοπεί στο να δημιουργήσει μια θυγατρική επιχείρηση σε μια άλλη χώρα που θα παράγει εκεί τα αγαθά ή τις υπηρεσίες της, αλλά την ενδιαφέρει τα αγαθά ή υπηρεσίες που θα παράξει η ίδια στην χώρα που έχει την εγκατάστασή της, να τα εξάγει στις υπόλοιπες χώρες. Για παράδειγμα, μια επιχείρηση με έδρα της την Ελλάδα, εξάγει αγαθά και τα πουλάει στην Ολλανδία (διεθνές εμπόριο). Αντιθέτως, μια άλλη εγκαθιδρύει θυγατρική εταιρία στην Βουλγαρία, όπου τα αγαθά δεν εξάγονται αλλά παράγονται εκεί, και εν συνεχεία εξάγονται σε άλλες χώρες. Το πως θα δραστηριοποιηθεί μια επιχείρηση στο εξωτερικό, δηλαδή εάν θα προτιμήσει να πραγματοποιήσει μια άμεση ξένη επένδυση ή να προβεί σε εξαγωγές σε μια άλλη χώρα, θα είναι απόρροια του εάν το κόστος για την εγκατάσταση της επένδυσης είναι χαμηλότερο ή όχι από το κόστος των εξαγωγών, δηλαδή το κόστος μεταφοράς και το κόστος των δασμών (Maskus, 1998, p. 130).

Το διεθνές εμπόριο αγαθών-υπηρεσιών επηρεάζεται από το δίκαιο βιομηχανικής ιδιοκτησίας της χώρας που εισάγει αυτά τα αγαθά-υπηρεσίες (χώρα εισαγωγέας); Η απάντηση είναι πως με βάση τα εμπειρικά δεδομένα, υπάρχουν δυο σημαντικές και ενδιαφέρουσες επιπτώσεις της βιομηχανικής ιδιοκτησίας πάνω στις εισαγωγές σε μια χώρα και στις εξαγωγές των επιχειρήσεων αντίστοιχα. Πρώτον η αυξημένη έννομη προστασία των δικαιωμάτων βιομηχανικής ιδιοκτησίας συμβάλλει στην αύξηση των εισαγωγών σε μια χώρα, καθώς παρέχονται μεγαλύτερα κίνητρα σε ξένες επιχειρήσεις να αυξήσουν τις αντίστοιχες εξαγωγές

τους προς αυτήν την αγορά. Αυτό συμβαίνει διότι περιορίζεται ο κίνδυνος της απομίμησης δικαιωμάτων βιομηχανικής ιδιοκτησίας (ευρεσιτεχνίες, βιομηχανικά σχέδια, σήμα κλπ.) που ενδεχομένως θα έθιγε την μεγιστοποίηση του κέρδους της ξένης επιχείρησης-εισαγωγέα σε μια ξένη αγορά. Ως εκ τούτου, αναμένεται μια ισχυρή προστασία της βιομηχανικής ιδιοκτησίας, να επιδρά θετικά στην αύξηση του όγκου των εισαγωγών (Falvey, Foster, 2006, p.26-27). Η δεύτερη επίπτωση που συνδέεται με την πρώτη είναι ότι εφόσον καθίσταται δυσχερής η απομίμηση από ανταγωνιστές της επιχείρησης που εισάγει, αυτό συμβάλλει στην αύξηση της ισχύος της στην ξένη αγορά σε τέτοιο βαθμό ορισμένες φορές, που δυνητικά μπορεί να την οδηγήσει στο να δρα με τρόπο μονοπωλιακό σε ό,τι αφορά τα δικαιώματα βιομηχανικής ιδιοκτησίας (Falvey, Foster, 2006, p. 27). Μια τέτοια περίπτωση θα ήταν να προβεί σε καταχρηστική εκμετάλλευση δεσπόζουσας θέσης στην αγορά που δραστηριοποιείται, αρνούμενη την παραχώρηση άδειας εκμετάλλευσης κάποιου δικαιώματος πχ διπλώματος ευρεσιτεχνίας ή σήματος, οδηγώντας σε αφανισμό ανταγωνιστές και αυξάνοντας τις τιμές για τους καταναλωτές, μειώνοντας έτσι το πλεόνασμα καταναλωτή. Όπως και να έχει, δεν είναι αναγκαίο είτε η πολύ ισχυρή ρύθμιση είτε η ανίσχυρη ρύθμιση να οδηγήσει νομοτελειακά στα παραπάνω αποτελέσματα. Ο κίνδυνος απομίμησης μπορεί παρά την ύπαρξη ενός πιο αδύναμου συστήματος προστασίας βιομηχανικής ιδιοκτησίας να μην αποτρέψει την επιχείρηση εισαγωγέα από το να αποκτήσει ισχυρή παρουσία στην αγορά (SMP=Significant Market Power) πολλώ δε μάλλον μονοπωλιακή θέση, καθώς η διαδικασία απομίμησης μπορεί να είναι χρονοβόρα και δαπανηρή, αν και οπωσδήποτε προκαλεί εμπόδια. Εκ του αντιστρόφου, η ύπαρξη ισχυρού συστήματος προστασίας της βιομηχανικής ιδιοκτησίας δεν οδηγεί νομοτελειακά σε δημιουργία μονοπωλιακής θέσης για την ξένη επιχείρηση-εισαγωγέα (Maskus, 2000). Σε όλα τα παραπάνω πρέπει οπωσδήποτε δηλαδή να λαμβάνεται υπόψιν η ευχέρεια απομίμησης των δικαιωμάτων βιομηχανικής ιδιοκτησίας, για παράδειγμα πόσο εύκολο είναι για έναν ανταγωνιστή να αντιγράψει το σήμα ή την ευρεσιτεχνία του εισαγόμενου αγαθού (Falvey, Foster, 2006, p.27). Ερειδόμενοι σε αυτά τα δεδομένα, καταγράφονται διαφοροποιήσεις ως προς την ένταση στην οποία επιδρά το δίκαιο προστασίας της βιομηχανικής ιδιοκτησίας επί της αύξησης των εισαγωγών σε μια αγορά αναλόγως της κατηγορίας του αγαθού και ειδικότερα του πόσο ευχερής είναι η απομίμηση του (Maskus, 1998, p. 130). Παραδείγματος χάριν, η αυξημένη προστασία των σημάτων στην χώρα όπου γίνονται οι εξαγωγές, εμφανίζεται καταλυτική για είδη κλωστοϋφαντουργίας, όπου η δυνατότητα απομίμησης ειδών ένδυσης είναι ευκολότερη. Η ενισχυμένη προστασία του σήματος στην παραπάνω περίπτωση αποτρέπει τον κίνδυνο απομίμησης και άρα την οικονομική ζημία της επιχείρησης που εξάγει. Αντιθέτως, όταν εξάγονται σε αυτήν την χώρα μηχανολογικά είδη των οποίων η απομίμηση είναι πιο δυσχερής

καθώς απαιτείται η ύπαρξη προηγμένης τεχνολογίας, ο ρόλος της βιομηχανικής ιδιοκτησίας της χώρας εισαγωγέα και δη της προστασίας του σήματος, επιδρά λιγότερο καταλυτικά (Maskus, 1998, p. 131).

Η συνάρτηση της προστασίας της βιομηχανικής ιδιοκτησίας με το διεθνές εμπόριο και την αύξηση των εισαγωγών δεν γίνεται μόνον λαμβάνοντας υπόψιν την ευχέρεια απομίμησης ενός προστατευόμενου δικαιώματος, αλλά και το κατά πόσο η αγορά που εισάγει τοποθετείται περισσότερο ή λιγότερο στις λεγόμενες «ανοικτές οικονομίες» (open economies). Ως «ανοικτή οικονομία» ορίζεται αυτή στην οποία το εμπόριο με ξένες χώρες λειτουργεί χωρίς ή με πολύ περιορισμένη κρατική παρέμβαση ή ρύθμιση, και υπάρχει σχετική ελευθερία κυκλοφορίας αγαθών ή υπηρεσιών μεταξύ διαφορετικών εθνικών αγορών. Οι δασμοί, οι ποσοτικοί και ποιοτικοί περιορισμοί της χώρας εισαγωγέα είναι εξαιρετικά ελαστικοί έως και ανύπαρκτοι σε σχέση με τις εισαγωγές. Στην αντίθετη περίπτωση, όπου το κράτος παρεμβαίνει έντονα στο εμπόριο με τρίτες χώρες, επιδιώκοντας να αποτρέψει τις εισαγωγές, μιλάμε για τον λεγόμενο «προστατευτισμό». Η επίδραση της βιομηχανικής ιδιοκτησίας είναι θετική ως προς την αύξηση του όγκου του διεθνούς εμπορίου και άρα ως προς την οικονομική μεγέθυνση (economic growth), όσο πιο «ανοικτή» είναι η οικονομία της χώρας. Ο ακριβής μηχανισμός που οδηγεί στην αύξηση των εισαγωγών δεν έχει προσδιοριστεί με απόλυτη ακρίβεια, ωστόσο σε μια «ανοικτή οικονομία» επέρχεται υποκατάσταση των αγαθών και της τεχνολογίας που παράγονται εγχώρια με αντίστοιχα ξένα-εισαγόμενα (Falvey, Foster, 2006, p. 6). Η συνύπαρξη ενός συστήματος «ανοικτής» επομένως αγοράς με ισχυρό πλέγμα προστασίας της βιομηχανικής ιδιοκτησίας, συμβάλλει καθοριστικά στην αύξηση των εισαγόμενων εμπορικών ροών (Falvey, Foster, 2006, p. 6).

Μια τρίτη βασική παράμετρος πέραν της ευκολίας απομίμησης (imitation) και του ανοίγματος της οικονομίας (openness) είναι και η οικονομική ανάπτυξη της χώρας-εισαγωγέα (development). Οι αγορές των λιγότερο αναπτυγμένων χωρών (LDCs) δείχνουν να είναι λιγότερο εύκολο να επιτύχουν μια απομίμηση των εισαγόμενων αγαθών, δεδομένης της απουσίας ισχυρής τεχνολογίας που θα επιτρέψει την άμεση και αποτελεσματική αντιγραφή δικαιωμάτων βιομηχανικής ιδιοκτησίας. Τουναντίον στις αναπτυγμένες χώρες και αναπτυσσόμενες η απομίμηση είναι πιο ευχερής και κατά τούτο, ο ρόλος της βιομηχανικής ιδιοκτησίας είναι περισσότερο καθοριστικός σε αυτές τις οικονομίες και λιγότερο σε αυτές των λιγότερο αναπτυγμένων χωρών (Falvey, Foster, 2006, p. 27). Συνεπώς η βελτίωση του υφιστάμενου νομικού πλαισίου της βιομηχανικής ιδιοκτησίας είναι περισσότερο επιτακτική για τις αναπτυσσόμενες και ως έναν βαθμό για τις αναπτυσσόμενες χώρες δεδομένης της ύπαρξης μεγαλύτερης δυνατότητας απομίμησης.

Βάσει των παραπάνω, μπορούν να εξαχθούν τα εξής συμπεράσματα για την αλληλεπίδραση μεταξύ διεθνούς εμπορίου και βιομηχανικής ιδιοκτησίας. Πρώτον, η επίδραση της βιομηχανικής ιδιοκτησίας στην αύξηση του όγκου των εισαγωγών παρουσιάζεται θετική εν γένει, ωστόσο υφίσταται έντονη διαφοροποίηση, με τις εισαγωγές αγαθών περισσότερο ευάλωτων σε απομιμήσεις να εξαρτώνται εντονότερα από το δίκαιο βιομηχανικής ιδιοκτησίας συγκριτικά με εισαγωγές αγαθών υψηλής τεχνολογίας (high-tech), και με δυσκολία απομίμησης (Fink, Maskus, 2005). Άρα η επίδραση αφορά οπωσδήποτε τον τομέα δραστηριοποίησης της επιχείρησης εξαγωγέα. Δεύτερον, η συμβολή της βιομηχανικής ιδιοκτησίας σχετίζεται με το επίπεδο οικονομικής ανάπτυξης της χώρας-εισαγωγέα, δεδομένου ότι στις λιγότερο αναπτυγμένες χώρες (LDCs) ο κίνδυνος απομίμησης είναι λιγότερο έντονος σε σχέση με τις αναπτυσσόμενες και αναπτυγμένες χώρες, άρα σε εκείνες τις αγορές, η επίδραση της βιομηχανικής ιδιοκτησίας σε ό,τι αφορά την αύξηση του εμπορίου εμφανίζεται μικρότερη (Fink, Maskus, 2005). Στα παραπάνω θα πρέπει να ληφθεί υπόψη και το στοιχείο «ανοίγματος» της αγοράς, που ωστόσο είναι περισσότερο συνηθισμένο να ενυπάρχει στις αναπτυγμένες οικονομίες και όχι τόσο στις αναπτυσσόμενες και λιγότερο αναπτυγμένες. Συνολικά θα υποστηριζόταν και βάσει των παραπάνω πορισμάτων πως η επίδραση του συστήματος βιομηχανικής ιδιοκτησίας στο σημείο που εμφανίζεται πιο καταλυτική είναι σε αγορές αναπτυγμένων χωρών, λόγω της διαθεσιμότητας τεχνολογίας ικανής για απομιμήσεις και για αγαθά επιρρεπή σε απομιμήσεις λόγω του ότι δεν προαπαιτείται για την παρασκευή τους η συνδρομή υψηλής εντάσεως και πολυπλοκότητας τεχνολογίας, με χαρακτηριστικό παράδειγμα τα είδη κλωστοϋφαντουργίας.

Έχοντας εξετάσει τις επιπτώσεις πάνω στο διεθνές εμπόριο και δη στις εισαγωγές, μένει να δούμε πως επιδρά η βιομηχανική ιδιοκτησία στην προσέλκυση ΑΞΕ και πως διαφοροποιείται αυτή η επίδραση πάντα σε ένα συγκριτικό πνεύμα με το διεθνές εμπόριο όπως αυτό αναλύθηκε παραπάνω. Στο σημείο αυτό αξίζει να γίνει η εξής αναφορά. Μια επιχείρηση που παράγει είδη υψηλής τεχνολογίας ή αντίθετα εντάσεως εργασίας δύναται να επιλέξει να προβεί σε ΑΞΕ ακριβώς επειδή θέλει οι εξαγωγές της να μην είναι ευάλωτες σε ό,τι έχει να κάνει με τους κανόνες βιομηχανικής ιδιοκτησίας. Παρόλα αυτά, μένει να εξετασθεί εάν οι ΑΞΕ δέχονται ανάλογες επιδράσεις από το δίκαιο βιομηχανικής ιδιοκτησίας της χώρας υποδοχής, ή παρεκκλίνουν από τα παραπάνω δεδομένα σε σημαντικό βαθμό, και εάν ναι, με τι ισχύουσες διαφοροποιήσεις αναλόγως της ΑΞΕ.

Αρχικά, αξίζει να αναφερθεί μια ομοιότητα ανάμεσα στην προσέλκυση ΑΞΕ και στην προσέλκυση εισαγωγών. Όπως και στο διεθνές εμπόριο, έτσι και στις ΑΞΕ, η ύπαρξη ολοένα και μεγαλύτερης δυνατότητας απομίμησης δικαιωμάτων βιομηχανικής ιδιοκτησίας σε μια ξένη

αγορά καθώς και το επίπεδο οικονομικής ανάπτυξης της χώρας υποδοχής, καθορίζει τον βαθμό επίδρασης της βιομηχανικής ιδιοκτησίας επί των ΑΞΕ (Nunnenkamp, Spatz, 2003, p. 13). Η ενίσχυση του συστήματος προστασίας βιομηχανικής ιδιοκτησίας από το μηδέν και η ανοδική πορεία που αποκτά είναι που συμβάλλει έντονα στην αύξηση των ΑΞΕ. Παρόλα αυτά, άπαξ και επιτευχθεί η δημιουργία ενός ισχυρού σε γενικές γραμμές πλέγματος προστασίας, τότε η συμβολή επί των ΑΞΕ θα αρχίσει να εμφανίζει μικρότερη σημασία και θα αρχίσει να σταθεροποιείται. Η συσχέτιση δηλαδή είναι θετική, αλλά δεν παραμένει ίδιας έντασης, καθώς η ολοένα και μεγαλύτερη ενίσχυση της προστασίας των δικαιωμάτων, από ένα σημείο και έπειτα θα μπορεί να παράσχει έδαφος για νέες μορφές διεθνών συναλλαγών, πχ συμβάσεις licensing και όχι τόσο συσσώρευση νέων ΑΞΕ (Horstmann, Ignatius J., James R. Markusen, 1987, p. 464-481). Σε αυτό οι επιδράσεις της βιομηχανικής ιδιοκτησίας ανάμεσα σε ΑΞΕ και εμπόριο μεταβάλλονται. Μάλιστα η βελτίωση της νομοθετικής υποδομής για την διασφάλιση των δικαιωμάτων βιομηχανικής ιδιοκτησίας, θα οδηγήσει σε μείωση του κινδύνου απομίμησης (imitation risk), που με την σειρά του θα επιφέρει σε συνάφεια με όσα εκτέθηκαν και παραπάνω (ιδίως για αναπτυγμένες οικονομίες και για αγαθά με ευκολία απομίμησης) δυνατότερα κίνητρα για αύξηση των εισαγωγών, που μπορούν να υποκαταστήσουν τις ΑΞΕ (Yang, Maskus, 2001).

Σε κάθε περίπτωση, όπως διαπιστώθηκε και στην ανάλυση των επιπτώσεων στο διεθνές εμπόριο, έτσι και στις ΑΞΕ, το στοιχείο της διαφοροποίησης με γνώμονα την κατηγορία δραστηριοποίησης της επενδύτριας επιχείρησης ανά περίπτωση είναι έντονο. Βέβαια, η ανάλυση των συνεπειών της βιομηχανικής ιδιοκτησίας στην προσέλκυση ΑΞΕ με κριτήριο τον τομέα δραστηριότητας είναι κάτι στο οποίο θα επικεντρωθούμε στην υποενότητα 2.6, εντούτοις αξίζει να γίνει στο πλαίσιο προοικονομίας μια μικρή αναφορά. Ειδικότερα βάσει της έρευνας που διεξήγαγε ο Mansfield (1994) όσο και ο Mansfield μαζί με τον Lee (1995) και οι οποίες θα αναφερθούν και παρακάτω, οι επενδύτριες επιχειρήσεις εκλαμβάνουν διαφορετικά την σημασία της βιομηχανικής ιδιοκτησίας με βάση τον τομέα δραστηριοποίησης τους, και ειδικότερα με βάση τον τομέα βιομηχανικής δραστηριότητας (Nunnenkamp, P. Spatz, J., 2003, p. 14). Στις παραπάνω έρευνες, ερωτήθηκαν εκπρόσωποι 94 αμερικανικών εταιριών, πολύ ισχυρής εμβέλειας από τον δευτερογενή τομέα, για το εάν το ανίσχυρο νομικό καθεστώς προστασίας της βιομηχανικής ιδιοκτησίας σε 14 χώρες υποδοχής τους προβληματίζει για το εάν θα πραγματοποιήσουν μεταφορά τεχνολογίας προς τις θυγατρικές τους επιχειρήσεις που είχαν ήδη δημιουργήσει εκεί ή θα προχωρήσουν σε κοινοπραξία με εγχώριες επιχειρήσεις. Σε αντίθεση με το διεθνές εμπόριο, ο προβληματισμός γύρω από τις θεσμικές αδυναμίες του συστήματος βιομηχανικής ιδιοκτησίας να προστατεύσει τις ΑΞΕ, αφορούσε περισσότερο

επενδύτριες επιχειρήσεις των οποίων η βιομηχανική δραστηριότητα εμπλέκεται περισσότερο με χρήση τεχνολογίας υψηλής εμβέλειας και πολυπλοκότητας πχ φαρμακευτική και χημική βιομηχανία. Τουναντίον στο διεθνές εμπόριο, η σημασία της απουσίας προστασίας της βιομηχανικής ιδιοκτησίας προβλημάτιζε περισσότερο επιχειρήσεις με μικρότερη έμφαση σε high-tech υποδομές, αλλά με μεγαλύτερη ευχέρεια απομίμησης των προϊόντων τους (Nunnenkamp, P., Spatz, J., 2003, p.14-15).

Υπέρ της παραπάνω διαπίστωσης, συνηγορεί και η έρευνα του Smarzynska (2002). Αδύναμα συστήματα προστασίας βιομηχανικής ιδιοκτησίας αποθαρρύνουν την προσέλευση ΑΞΕ, σε βιομηχανίες κατά κύριο λόγο όμως high-tech παραγωγής, που η ύπαρξη και χρήση της τεχνολογίας καθίσταται κρίσιμη, όπως φαρμακευτική βιομηχανία, βιομηχανία ειδών υγείας, χημική βιομηχανία και βιομηχανία παραγωγής ηλεκτρολογικού εξοπλισμού (Nunnenkamp, P., Spatz, J., 2003, p. 16). Προς επίρρωση έτι περισσότερο των παραπάνω ερευνών, γίνεται επίκληση και των ερευνών του Maskus (1998, 2000). Η προσέλευση ΑΞΕ δεν εδράζεται ιδιαίτερα στην προστασία της βιομηχανικής ιδιοκτησίας αρχικά για άμεσες επενδύσεις παροχής υπηρεσιών, και ούτε για αγαθά «εντάσεως εργασίας», δηλαδή αγαθά παραγόμενα κατά βάση μέσω της χειρωνακτικής εργασίας και όχι τόσο χάρη στην χρήση υψηλής εντάσεως και εμβέλειας τεχνολογίας (Nunnenkamp, P., Spatz, J., 2003, p. 12). Αντιθέτως, οι ΑΞΕ θα αυξηθούν σε μια χώρα υποδοχής λόγω του υφιστάμενου νομοθετικού πλαισίου για την βιομηχανική ιδιοκτησία κυρίως αναφορικά με ΑΞΕ στις οποίες είναι πολύ διαδεδομένη η χρήση υψηλής τεχνολογίας, αναγκαίας για την παραγωγή (πχ αυτοκινητοβιομηχανία, αεροναυπηγική κλπ.) επειδή ακριβώς το τελευταίο θα επιτρέψει να αξιοποιηθούν τα πλεονεκτήματα που σχετίζονται με το Ownership της επενδύτριας επιχείρησης και δη τα άυλα αγαθά της (Nunnenkamp, P., Spatz, J., 2003, p. 12). Λόγου χάριν αυτά δηλαδή του διπλώματος ευρεσιτεχνίας ή του βιομηχανικού σχεδίου, τα οποία γεννώνται και κατοχυρώνονται κυρίως από επιχειρήσεις που εμπλέκονται με την αξιοποίηση τεχνολογίας (high-tech) για την παραγωγή και πώληση των προϊόντων τους και εδράζουν σε μεγάλο βαθμό την ύπαρξη και την επιτυχία τους στην προστασία των άυλων αγαθών τους.

Σε επίπεδο εμπειρικής έρευνας αξίζει να γίνει επίκληση και αναφορά των ευρημάτων του Mansfield, αποκλειστικά για τις ΑΞΕ. Ο Mansfield όπως αναφέρθηκε και στην προγενέστερη παράγραφο για 2 συνεχή έτη (1994 & 1995) εκτός των παραπάνω ευρημάτων, εξέτασε τις εκροές κεφαλαίων από τις ΗΠΑ, Γερμανία και Ιαπωνία στις χώρες που οι επενδύτριες επιχειρήσεις προερχόμενες από τις τρεις παραπάνω μητρικές χώρες πραγματοποίησαν τις άμεσες επενδύσεις τους. Στην έρευνα του για τον υπολογισμό της επίδρασης της βιομηχανικής ιδιοκτησίας στην προσέλκυση ΑΞΕ, έλαβε υπόψιν του και άλλους 4 συντελεστές εκτός από την

βιομηχανική ιδιοκτησία: 1) Ακαθάριστο Εθνικό Προϊόν, 2) Το απόθεμα των ήδη υφιστάμενων ΑΞΕ που είχαν προηγηθεί στις χώρες υποδοχής, 3) Τον βαθμό βιομηχανοποίησης των χωρών υποδοχής και 4) Το «άνοιγμα» των οικονομιών των τελευταίων (openness). Στο πλαίσιο της έρευνας, θεωρώντας ότι οι άλλες παράμετροι παρέμεναν αμετάβλητες και κατά τούτο δεν θα ήταν υπεύθυνες για τυχόν μεταβολές στις εισροές ΑΞΕ, διαπιστώθηκε ότι μια αύξηση κατά 10% στην βαθμολογία των δικαιωμάτων βιομηχανικής ιδιοκτησίας, θα επέφερε σταθερή ετήσια αύξηση εισροών ΑΞΕ σε μια από τις χώρες υποδοχής κατά 200 εκατ. δολάρια (Mansfield, 1994, 1995).

Οι παραπάνω έρευνες αναφέρθηκαν προκειμένου να γίνει αντιληπτός ο ρόλος της βιομηχανικής ιδιοκτησίας επί των ΑΞΕ. Βάσει αυτών δεν μπορεί εύκολα να αντιτάξει κάποιος ότι δεν υφίσταται θετικός συσχετισμός ανάμεσα στην προστασία της τελευταίας και τις ΑΞΕ. Διαπιστώνεται ταυτόχρονα ωστόσο το στοιχείο της διαφοροποίησης ανά περίπτωση. Ωστόσο η ανάλυση των επιμέρους ΑΞΕ βάσει τομέα δραστηριοποίησης και host country θα εκτεθεί στις επόμενες υποενότητες. Στο σημείο αυτό θα πρέπει να γίνει και αναφορά στην εξέταση του ζητήματος από την οπτική της έρευνας του William Lesser. Μέσω της έρευνας αυτής, κρίνεται επιτακτικό να γίνει αναφορά στην έρευνα του και ιδίως στην εισαγωγή ενός δείκτη/συντελεστή (IPR Strength Score), ο οποίος υπολογίζει την έκταση και τον βαθμό επίδρασης της προστασίας της βιομηχανικής ιδιοκτησίας επί των ΑΞΕ και των εισαγωγών (Lesser, 2008, p. 2). Ο βαθμός ή συντελεστής αυτός συνυπολογίζεται βάσει κάποιων επιμέρους συντελεστών που με την σειρά τους επηρεάζουν το πλαίσιο προστασίας της βιομηχανικής ιδιοκτησίας, στο πλαίσιο της παραγοντικής ανάλυσης. Οι συντελεστές είναι οι εξής:

Συντελεστής 1 (33,0%): Ο συντελεστής αυτός εστιάζει στην ενσωμάτωση από τα κράτη και στην συμμόρφωση με τους κανονισμούς που θεσπίζονται από διεθνείς συνθήκες όπως είναι πχ η TRIPS.

Συντελεστής 2 (24,0%): Ο συντελεστής αυτός εκτιμά την αποδοτικότητα και ταχύτητα που υπάρχει σε ό,τι αφορά την διαδικασία αίτησης και καταχώρισης των δικαιωμάτων βιομηχανικής ιδιοκτησίας.

Συντελεστής 3 (18,5%): Διαφάνεια, στάθμιση του CPI (Corruption Perception Index). Αφορά την εκτίμηση του βαθμού διαφθοράς που εμπεριέχει το σύστημα της δημόσιας διοίκησης και θεσμών ενός κράτους και ειδικότερα την εκτίμηση του βαθμού ύπαρξης διαφάνειας όχι μόνο στις συναλλαγές των δικαιούχων των δικαιωμάτων με τις αρμόδιες αρχές βιομηχανικής ιδιοκτησίας, αλλά και σε σχέση με την παροχή έννομης προστασίας από τα δικαστήρια.

Η έρευνα του Lesser που αφορά το έτος 1998 και γίνεται χρήση του βασικού συντελεστή IPR Score, που απαρτίζεται από τους παραπάνω συντελεστές, είναι σε μορφή πίνακα (table 3), και χρησιμοποιεί επίσης και άλλους ξεχωριστούς συντελεστές, όπως ο βαθμός εκβιομηχάνισης (Degree of Industrialization), το ήδη υφιστάμενο απόθεμα ΑΞΕ από το έτος 1997 (FDI 1997), το Ακαθάριστο Εθνικό Προϊόν πάλι για το έτος 1997 (GNP 1997), τον ρόλο των δασμών (MFG Tariff), την συναλλαγματική ισοτιμία (real exchange rate) κλπ. Οι συντελεστές αυτοί παρουσιάζουν την ύπαρξη ή μη θετικής σχέσης ανάμεσα σε αυτούς και στις ΑΞΕ και στις εισαγωγές. Το μοντέλο αυτό αφορά για τις ΑΞΕ 44 χώρες, ενώ για τις εισαγωγές 38.

Table 3: Statistical Results

<i>Model</i>	<i>FDI 1998</i>		<i>Imports 1998</i>	
Intercept	-15968	(-1.78) **	-36129	(-.97)
IPR score	1562.7	(1.88) **	8886	(2.56) *
Mfg. Tariff	228.1	(1.26)	400.2	(.55)
FDI 1997/GNP 1997	39.33	(.88)	*****	
Degree Indus.	262.8	(1.95) **	1295.2	(2.40) *
Real Exchange Rate	3.35	(.07)	-53.6	(-.27)
Real Internal prices	*****		-426.2	(-1.33)
N	44		38	
R-sq (adj)	12.3%		24.0%	

* significant at the 5% level

** significant at the 10% level

NOTE: t-statistics in parentheses

Data sources in Table listed in Appendix.

Μέσω του παραπάνω πίνακα, διαπιστώνεται ξανά η θετική σχέση ανάμεσα στον συντελεστή IPR Score τόσο επί των ΑΞΕ όσο και επί των εισαγωγών (Lesser, 2002, p. 13). Η συμβολή της βιομηχανικής ιδιοκτησίας βάσει του IPR Score παρουσιάζεται θετική τόσο αναφορικά με τις ΑΞΕ όσο αναφορικά με τις εισαγωγές για το έτος 1998. Όπως διατυπώνεται και από τον ίδιο τον Lesser: “Συνολικά, τα αποτελέσματα δείχνουν ότι η ενίσχυση των δικαιωμάτων διανοητικής ιδιοκτησίας είναι ένα αποτελεσματικό εργαλείο πολιτικής για τις χώρες που επιδιώκουν να διεθνοποιήσουν την οικονομία ή, αντιστρόφως, η αυξημένη διεθνοποίηση είναι ένα όφελος της συμμόρφωσης με τη συμφωνία TRIPS.” Επίσης, ο βαθμός βιομηχανοποίησης της οικονομίας (Degree of Industrialization), επιδρά θετικά και αναλογικά με την αύξηση των ΑΞΕ και των εισαγωγών, και μάλιστα σε σημαντικό βαθμό. Αντίθετα, οι λοιποί δείκτες όπως δασμοί και συναλλαγματική ισοτιμία δεν επηρεάζουν το ίδιο στατιστικά σημαντικά ούτε τις ΑΞΕ ούτε τις εισαγωγές.

Συμπερασματικά και εδραζόμενοι στα πορίσματα της συγκριτικής έρευνας του μέρους Α της υποενότητας 2.4, διαπιστώνεται χωρίς αμφιβολία ότι η προστασία της βιομηχανικής

ιδιοκτησίας ενισχύει τις εισροές και των ΑΞΕ και του όγκου των εισαγωγών. Σε αυτό το σημείο, κρίνεται σκόπιμη η σύντομη έκθεση των ομοιοτήτων και των διαφορών που εντοπίστηκαν στο πλαίσιο της συγκριτικής ανάλυσης. Σε πρώτο επίπεδο, τόσο επί των ΑΞΕ όσο και επί των εισαγωγών, ο ρόλος της βιομηχανικής ιδιοκτησίας εμφανίζεται κρίσιμος αφενός για τις πρώτες, αφετέρου και για τις εισαγωγές, περιοριζόμενος όμως στο εμπόριο αγαθών. Τουναντίον, η επίδραση ως προς το εμπόριο παροχής υπηρεσιών, εμφανίζεται μειωμένης έντασης. Η ενίσχυση του σχετικού κλάδου δικαίου, συμβάλλει στην αύξηση του όγκου και των άμεσων επενδύσεων και των εισαγωγών, οδηγώντας σε ανάλογη οικονομική μεγέθυνση, όπως διαπιστώθηκε και από τις έρευνες κυρίως του Lesser, και Mansfield. Ο κίνδυνος καταχρηστικής εκμετάλλευσης δεσπόζουσας θέσης ακόμη και μονοπωλιακής είναι υπαρκτός και στις δυο περιπτώσεις, χωρίς ωστόσο όπως διευκρινίστηκε και παραπάνω να είναι απόλυτος, καθώς και ο τελευταίος με την σειρά του δύναται να επηρεαστεί από λοιπούς παράγοντες (πχ κίνδυνος απομίμησης). Ανάμεσα και στις δυο αυτές μορφές διεθνών συναλλαγών, ενυπάρχει ως κοινό στοιχείο τόσο ο κίνδυνος απομίμησης όσο και το επίπεδο οικονομικής ανάπτυξης της χώρας υποδοχής εμφανίζει καταλυτικό ρόλο σε σχέση με την επίδραση της βιομηχανικής ιδιοκτησίας. Επίσης και στις δυο μορφές συναλλαγών ο βαθμός βιομηχανοποίησης της αγοράς της χώρας υποδοχής συντελεί στο να διαδραματίσει το δίκαιο βιομηχανικής ιδιοκτησίας καθοριστικό ρόλο στην αύξηση των συναλλαγών αυτών. Με βάση δε τα πορίσματα των ερευνών που επισημάνθηκαν παραπάνω, ιδίως του Seyoum και του Falvey και Foster, και για το διεθνές εμπόριο και για τις ΑΞΕ ο ρόλος της βιομηχανικής ιδιοκτησίας είναι πάντα εντονότερος για τις αναπτυγμένες και τις αναπτυσσόμενες οικονομίες, και λιγότερο καταλυτικός για τις λιγότερο αναπτυγμένες, στοιχείο κοινό και για τις ΑΞΕ και για τις εισαγωγές. Από την άλλη, μια έντονη διαφορά τους ωστόσο είναι πως η βιομηχανική ιδιοκτησία επιδρά στις ΑΞΕ περισσότερο αναφορικά με επενδύσεις που η αξιοποίηση της τεχνολογίας είναι επιτακτική. Αντίθετα, στο διεθνές εμπόριο, η επίδραση αυτή γίνεται εντονότερη σε τομείς παραγωγής εντάσεως εργασίας, άρα με μειωμένη χρήση τεχνολογίας, λόγω ακριβώς του κινδύνου απομίμησης. Το συμπέρασμα είναι ότι ο κίνδυνος απομίμησης λειτουργεί με εντελώς αντίθετη κατεύθυνση ανάμεσα στις ΑΞΕ και στις εισαγωγές. Η βιομηχανική ιδιοκτησία είναι καθοριστικότερη στο εμπόριο για αγαθά εντάσεως εργασίας και αντιθέτως στις ΑΞΕ για αγαθά υψηλής τεχνολογίας. Μια εξήγηση είναι ότι στις ΑΞΕ απασχολεί περισσότερο τις επενδύτριες επιχειρήσεις η διαφύλαξη των δικαιωμάτων βιομηχανικής ιδιοκτησίας σε high-tech αγαθά, λόγω του ότι η επένδυση που τελείται στην χώρα υποδοχής είναι περισσότερο δαπανηρή από ότι αν αφορούσε λόγω χάριν αγαθά εντάσεως εργασίας άρα φτηνότερα. Στις εισαγωγές που λαμβάνουν χώρα από την άλλη μια επιχείρηση δεν συγκροτεί παραγωγικές υποδομές, και άρα

επικεντρώνεται περισσότερο στο εάν το αγαθό που εξάγει στην αγορά μπορεί να αποτελέσει εύκολα αντικείμενο απομίμησης. Όπως τονίστηκε και από τον Smith (2001) η ισχυρή προστασία των δικαιωμάτων βιομηχανικής ιδιοκτησίας ενισχύει το ιδιοκτησιακό πλεονέκτημα της εταιρείας προέλευσης στην ξένη αγορά όπως και να έχει, παρέχοντας νομική προσφυγή κατά των παραβιάσεων των περιουσιακών στοιχείων της που σχετίζονται με τη βιομηχανική ιδιοκτησία (Noon, P., De Vita, G. & Appleyard, L., 2019, p. 7) . Αυτό είναι κοινό και στο εμπόριο αλλά κυρίως στις ΑΞΕ, αναφορικά τόσο με αγαθά εντάσεως εργασίας όσο και high-tech αγαθά. Παρόλα αυτά, και όπως αναφέρθηκε και όταν έγινε η ανάλυση του ρόλου της βιομηχανικής ιδιοκτησίας στο διεθνές εμπόριο, οι επιπτώσεις της βιομηχανικής ιδιοκτησίας ποικίλλουν και στις ΑΞΕ και στις εισαγωγές αναλόγως ορισμένων συγκεκριμένων παραγόντων. Οι τελευταίοι είναι απαραίτητο να λαμβάνονται υπόψιν δεδομένου ότι τα παραπάνω πορίσματα δεν είναι δεσμευτικό να υφίστανται σε κάθε περίπτωση, αλλά μπορούν να μεταβάλλονται αναλόγως των κάτωθι παραμέτρων (Lesser, 2002, p. 11):

1) Υφιστάμενος βαθμός βιομηχανοποίησης της χώρας υποδοχής (Degree of Industrialization): Οι περισσότερο βιομηχανοποιημένες χώρες εμφανίζουν να δείχνουν μεγαλύτερη ώθηση στην προαγωγή της προστασίας της βιομηχανικής ιδιοκτησίας. Αυτές με την σειρά τους ελκύουν περισσότερες ΑΞΕ. Ο βαθμός βιομηχανοποίησης όπως έδειξε και ο πίνακας του Lesser αναπτύσσει θετική σχέση τόσο με τις ΑΞΕ όσο και με τις εισαγωγές.

2) «Άνοιγμα» οικονομίας (openness): Οι περισσότερο ανοικτές οικονομίες, ευνοούν τις εξαγωγές από την εσωτερική κατανάλωση, και είναι πιο προσιτές για ΑΞΕ.

3) Τομέας δραστηριοποίησης: Οι τομείς που απαιτούν υψηλότερης εμβέλειας τεχνολογία (πχ μηχανολογικός, φαρμακευτικός, αεροναυπηγική) είναι περισσότερο εξαρτημένοι από το προστατευτικό πλέγμα της βιομηχανικής ιδιοκτησίας σε σύγκριση με τομείς που λειτουργούν περισσότερο ανεξάρτητα (πχ τομέας τροφίμων). Όπως τονίστηκε όμως, αυτό ισχύει στις ΑΞΕ, και όχι στο διεθνές εμπόριο, που ισχύει το αντίστροφο λόγω του κινδύνου απομίμησης.

4) Συναλλαγματικές ισοτιμίες

5) Ύπαρξη ήδη υφιστάμενων ΑΞΕ στην host country: Βάσει του Agglomeration effect, όσο περισσότερες ΑΞΕ διαθέτει μια host country, τόσο περισσότερες δυνητικά μπορεί να λάβει. Εν ολίγοις και μόνο που ο επενδυτής γνωρίζει ότι η εν λόγω εθνική αγορά έχει υψηλό απόθεμα ΑΞΕ, είναι ένα σημαντικό κίνητρο για να επενδύσει εκεί. Βάσει πίνακα Lesser, έχει θετική σχέση το υφιστάμενο απόθεμα ΑΞΕ με την αύξηση εισροών νέων ΑΞΕ.

Έχοντας ολοκληρώσει την συγκριτική ανάλυση ανάμεσα στο διεθνές εμπόριο και τις ΑΞΕ, θα υπεισέλθουμε στο επόμενο μέρος Β της υποενότητας 2.4, που θα αφορά την συγκριτική ανάλυση ανάμεσα στις ΑΞΕ και τις συμβάσεις licensing.

Β) Συγκριτική ανάλυση σε σχέση με τις συμβάσεις licensing

Οι συμβάσεις licensing αποτελούν μια ακόμα μορφή διεθνών συναλλαγών, πέραν του διεθνούς εμπορίου και των ξένων επενδύσεων. Ως licensing, νοείται η σύμβαση δια της οποίας ο δικαιούχος υπό την μορφή κυριότητας ενός δικαιώματος βιομηχανικής ιδιοκτησίας παραχωρεί το δικαίωμα χρήσης του εν λόγω δικαιώματος σε κάποιο άλλο πρόσωπο. Το πρόσωπο αυτό στο οποίο γίνεται η παραχώρηση ή άδεια εκμετάλλευσης (licensee), δεν αποκτά σε καμία περίπτωση την κυριότητα, καθώς η τελευταία παραμένει στο πρόσωπο που προέβη στην παραχώρηση (licensor). Από την άλλη μεριά ο licensee, φέρει την υποχρέωση να καταβάλλει βάσει της σύμβασης προς τον licensor μια αποζημίωση (royalty) για την χρήση του δικαιώματος. Πρόκειται για μια αμφοτεροβαρή σύμβαση, που γεννά υποχρεώσεις και για τα δύο μέρη. Στην σύμβαση μπορούν να ορίζονται μεταξύ άλλων, η διάρκεια της άδειας εκμετάλλευσης του δικαιώματος, γεωγραφικοί περιορισμοί όπως πχ δικαίωμα χρήσης σε ορισμένες χώρες ή και περιοχές μιας χώρας, το ύψος και ο τρόπος καταβολής της αποζημίωσης, περιορισμοί ως προς την έκταση της εκμετάλλευσης και τέλος το δικαίωμα αποκλειστικής ή μη χρήσης. Με το τελευταίο νοείται πως μπορεί ο licensee να έχει το δικαίωμα να προβαίνει με την σειρά του σε περαιτέρω παραχώρηση του δικαιώματος εκμετάλλευσης ή εάν ο licensor δύναται να καταρτίζει συμβάσεις licensing για το ίδιο δικαίωμα και με άλλα τρίτα πρόσωπα.

Συμβάσεις licensing συνήθως αφορούν την άδεια εκμετάλλευσης σήματος, διπλώματος ευρεσιτεχνίας ή και βιομηχανικού σχεδίου. Πλεονεκτήματα που συνοδεύουν τέτοιες συμβάσεις είναι πως ο δικαιούχος του δικαιώματος εισέρχεται σε μια νέα αγορά με το να αντλεί κέρδος μέσω της αλλότριας χρήσης των δικαιωμάτων του, διατηρώντας ταυτόχρονα τον έλεγχο κυριότητας επί των στοιχείων του ενεργητικού της επιχείρησής του και δη των δικαιωμάτων βιομηχανικής ιδιοκτησίας. Συν τοις άλλοις, η είσοδος αυτή σε ξένη αγορά αποδεικνύεται λιγότερο δαπανηρή από μια ΑΞΕ και σε χρήμα και σε χρόνο, καθώς το ρίσκο και το κόστος της εκμετάλλευσης το επιλαμβάνεται αποκλειστικά ο licensee. Κατά τούτο, αναδεικνύεται εκ πρώτης όψεως σε μια συναλλαγή αρκετά πιο συμφέρουσα οικονομικά σε σχέση με μια ΑΞΕ ή ακόμα και μια εξαγωγή των αγαθών του, που το βάρος των εξόδων αφορά εξ ολοκλήρου τον ίδιο. Ωστόσο δεν απουσιάζουν τα μειονεκτήματα από αυτήν την μορφή διεθνούς συναλλαγής. Πιο χαρακτηριστικά, ο licensor κατά την είσοδο του σε μια ξένη αγορά, οφείλει να προβεί σε

εκτεταμένη έρευνα εύρεσης υποψήφιου licensee, που να πληροί τα κριτήρια για την πλέον αποτελεσματική εκμετάλλευση του δικαιώματος. Ένας licensee που δεν θα αξιοποιήσει ορθολογικά την χρήση του δικαιώματος, ενδέχεται να βλάψει σοβαρά την φήμη τόσο του παραχωρημένου δικαιώματος βιομηχανικής ιδιοκτησίας (πχ σήμα) καθώς και την ίδια την αξιοπιστία της επιχείρησης του licensor. Να σημειωθεί ακόμα πως η παραχώρηση της χρήσης, μπορεί να οδηγήσει δυνητικά και σε αυξημένο ανταγωνισμό.

Κλείνοντας το κομμάτι της οριοθέτησης του τι σημαίνει licensing, υπεισερχόμαστε ξανά στην βασική θεματική του 2^{ου} Κεφαλαίου. Πώς επιδρά το δίκαιο βιομηχανικής ιδιοκτησίας και εάν επιδρά στην ανάπτυξη των συμβάσεων licensing; Επιπροσθέτως, πως συγκρίνεται αυτή η επίδραση με την αντίστοιχη επί των ΑΞΕ; Σε χώρες με νομικά συστήματα της βιομηχανικής ιδιοκτησίας σχετικά ανεπαρκή ως προς την προστασία, μια επιχείρηση προτιμά την πραγματοποίηση ΑΞΕ από το να συνάψει σύμβαση licensing με μια εγχώρια επιχείρηση. Αυτό όμως ισχύει για επιχειρήσεις που δραστηριοποιούνται σε τομείς με πολύπλοκη χρήση της τεχνολογίας και με παραγωγή αγαθών έντονα διαφοροποιημένων μεταξύ τους. Υπό τα παραπάνω δεδομένα, η μεταφορά τεχνολογίας μέσω licensing αναδεικνύεται περισσότερο δαπανηρή και ριψοκίνδυνη συγκριτικά με το να εσωτερικεύσει η ξένη επιχείρηση το κόστος παραγωγής των αγαθών της εντός μιας θυγατρικής της επιχείρησης που θα συστήσει στην ξένη αγορά (Maskus, 1998, p. 133). Η διατήρηση της εξουσίας του να παράγει η ίδια η επιχείρηση τα αγαθά της με την χρήση της προηγμένης τεχνολογίας που διαθέτει (πχ μέσω των δικών της διπλωμάτων ευρεσιτεχνίας) και να επιβαρύνεται η ίδια το κόστος είναι περισσότερο οικονομικά αποδοτικό από το να προχωρήσει σε κατάρτιση συμβάσεων licensing, γεγονός που υποστηρίζεται και από άλλες πηγές (Falvus, Foster, 2006, p. 33). Η άντληση κέρδους μέσω royalties δεν θα αποδώσει εξίσου. Όμως παραπάνω, δεν διατυπώθηκε πως η κατάρτιση συμβάσεων licensing είναι εν γένει λιγότερο δαπανηρή διεθνής συναλλαγή από τις ΑΞΕ; Δεν ισχύει πάντα αυτό και ιδίως σε αγορές χωρών με μη προηγμένα δίκαια προστασίας της βιομηχανικής ιδιοκτησίας, όπου το κόστος για μια σύμβαση licensing δύναται να είναι επιβαρυντικό. Τι μπορεί να αφορά το κόστος των συμβάσεων αυτών, βάσει των οποίων μιας διεθνής επιχείρηση θα προτιμήσει να συστήσει μια θυγατρική επιχείρηση σε ξένη αγορά, ούσα πιο συμφέρουσα; Η μεταφορά της τεχνολογικής υποδομής, το κόστος των διαπραγματεύσεων είναι ορισμένες από τις απαραίτητες δαπάνες που θα πρέπει να γίνουν (Falvey, Foster, 2006, p. iii). Εδώ συμπεριλαμβάνεται και κάτι ακόμα, που συνιστά μορφή ζημίας που μπορεί να υποστεί η επιχείρηση κατά την μεταφορά της τεχνολογίας στον υποψήφιο licensee. Τον κίνδυνο απομίμησης. Η επιχείρηση licensee είναι εύλογο να υπόκειται σε ανταγωνισμό από άλλες εγχώριες επιχειρήσεις που πιθανώς να επιθυμούν να υιοθετήσουν το δικαίωμα βιομηχανικής

ιδιοκτησίας που χρησιμοποιείται. Η ύπαρξη ενός αναποτελεσματικού συστήματος προστασίας βιομηχανικής ιδιοκτησίας θα τις ενθαρρύνει στο να επιδιώξουν και να επιτύχουν την απομίμηση του από την επιχείρηση licensee, υποκλέπτοντας έτσι το ανταγωνιστικό πλεονέκτημα του licensor που έγκειται στο ενεργητικό του και δη στα δικαιώματα βιομηχανικής ιδιοκτησίας, τα οποία θέλει ο ίδιος να έχει το δικαίωμα να «δανείζει» την αξιοποίηση τους σε όποιον αυτός επιθυμεί. Τουναντίον, ένα ισχυρό σύστημα προστασίας του παρέχει τα νομικά εργαλεία άμυνας σε τέτοιες παραβιάσεις (Smith, 2001, p. 411-439). Το σύστημα προστασίας των δικαιωμάτων αυτό, επηρεάζει λοιπόν την απόφαση του εάν είναι επιθυμητή η εξωτερίκευση (μέσω licensing) ή η εσωτερίκευση (μέσω ΑΞΕ) του κόστους (Noon, De Vita, Appleyard, 2019, p. 7). Η δυνατότητα πιο άμεσου ελέγχου των περιουσιακών στοιχείων επί της βιομηχανικής ιδιοκτησίας που διασφαλίζεται μέσω μιας θυγατρικής επιχείρησης στις ΑΞΕ συγκριτικά με το licensing, οδηγεί τις επιχειρήσεις στο να επιλέγουν να εσωτερικεύσουν το κόστος μέσω των πρώτων σε αγορές με χαμηλό δείκτη προστασίας των δικαιωμάτων αυτών (Ferrantino, 1993, p. 300-331). Η εξωτερίκευση αντιθέτως μέσω του licensing, καθιστά πιο εκτεθειμένα τα δικαιώματα αυτά και περισσότερο ευάλωτα στον κίνδυνο απομίμησης.

Μέχρι το σημείο αυτό μια αρχική παρατήρηση είναι πως οι ΑΞΕ συνιστούν καλύτερη επιλογή για διεθνή συναλλαγή από ότι το licensing σε αδύναμα συστήματα βιομηχανικής ιδιοκτησίας. Ωστόσο πρέπει να εστιάσουμε αν μη τι άλλο όπως αναφέρθηκε και παραπάνω, σε τομείς high tech, με ισχυρή διαφοροποίηση των χαρακτηριστικών των παραγόμενων αγαθών. Δεν ισχύει όμως το ίδιο σε τομείς παραγωγής προϊόντων εντάσεως εργασίας με τυποποιημένες παραγωγικές διαδικασίες και με μικρότερης εμβέλειας τεχνολογίας (Maskus, 1998, p. 133). Εδώ η προστασία της βιομηχανικής ιδιοκτησίας φαίνεται να δρα ουδέτερα σε ό,τι έχει να κάνει με τις συμβάσεις licensing, με άλλους παράγοντες να επιδρούν περισσότερο καταλυτικά (πχ κόστος παραγωγής). Άρα περιορίζεται η σύγκριση μεταξύ ΑΞΕ και licensing σε τομείς παραγωγής όπως για παράδειγμα αυτοκινητοβιομηχανία, φαρμακευτικά είδη, αεροναυπηγική, χημική βιομηχανία, τομείς δηλαδή με χρήση υψηλής εντάσεως τεχνολογία. Σε επόμενο στάδιο, η αυξημένη προστασία του δικαίου της βιομηχανικής ιδιοκτησίας αλλάζει τα δεδομένα; Αν δούμε την προηγούμενη υποενότητα όπου η συγκριτική ανάλυση ήταν ανάμεσα σε ΑΞΕ και διεθνές εμπόριο, η ολοένα και ισχυρότερη προστασία, δρα καταρχήν θετικά ως προς τις ΑΞΕ. Ταυτόχρονα η ολοένα και πιο αυξημένη προστασία δρα θετικά και ως προς την σύναψη συμβάσεων licensing, καθώς μειώνεται το παραγόμενο κόστος της σύναψης και εφαρμογής τους (Maskus, 1998, p. 133). Περαιτέρω διαφοροποιήσεις ωστόσο μπορούν να εντοπιστούν ακόμη ανάμεσα και σε δραστηριότητες εντός του δευτερογενούς τομέα. Πέραν της παραπάνω διάκρισης, ανάμεσα σε αγαθά εντάσεως εργασίας και high-tech, καθώς και σε ισχυρά και

ανίσχυρα συστήματα προστασίας βιομηχανικής ιδιοκτησίας, η κατοχύρωση των διπλωμάτων ευρεσιτεχνίας φαίνεται να επιδρά περισσότερο σε licensing αναφορικά με την παραγωγή ηλεκτρολογικού εξοπλισμού από ότι μηχανολογικών ειδών. Επίσης η προστασία των διπλωμάτων ευρεσιτεχνίας φαίνεται να επιδρά περισσότερο θετικά στην προσέλκυση συμβάσεων licensing, από ότι επιδρούν τα σήματα (Park, Lippolt, 2004, p. 23).

Η διάκριση των επιπτώσεων αναφορικά με τον τομέα δραστηριότητας του licensor εμφανίζεται στην έρευνα των Anand και Khanna (2000). Η μελέτη χρησιμοποιεί δεδομένα σχετικά με τις διεθνείς συμβάσεις licensing από τη βάση δεδομένων της Joint Ventures and Strategic Alliances της Securities Data Company (SDC). Οι ερευνητές δημιούργησαν ένα δείγμα όλων των συμβάσεων licensing που αφορούν τουλάχιστον μια εταιρία των ΗΠΑ κατά την περίοδο 1990-1993. Περίπου 1400 συμφωνίες βρίσκονται στο δείγμα αυτό. Τα πορίσματα της παραπάνω έρευνας κατέδειξαν διαφοροποιήσεις ως προς τις επιπτώσεις του licensing εντός του δευτερογενούς τομέα παραγωγής. Πιο συγκεκριμένα, οι εταιρίες φαρμακευτικών και χημικών ειδών έκριναν πιο καθοριστική την προστασία των διπλωμάτων ευρεσιτεχνίας κατά την κατάρτιση συμβάσεων licensing σε σχέση με την βιομηχανία παραγωγής ημιαγωγών (Anand, Khanna, 2000, p. 103-135). Μια εξήγηση στο πλαίσιο της ίδιας έρευνας που δίδεται είναι ότι για τα φαρμακευτικά και χημικά είδη η ευκολία απομίμησης είναι μεγαλύτερη καθώς πιο εύκολα μπορεί ο παραβάτης να διεισδύσει στο περιεχόμενο και στο know-how που εντοπίζεται πίσω από την ευρεσιτεχνία. Αντίθετα στους ημιαγωγούς, κάτι τέτοιο είναι πιο δύσκολο, και ως εκ τούτου η προστασία ενός διπλώματος ευρεσιτεχνίας δεν αναδεικνύεται εξίσου καθοριστική (Anand, Khanna, 2000, p. 103-135)

Η εξέταση ως προς το licensing γίνεται και λαμβάνοντας υπόψιν και καταμερίζοντας τις επιπτώσεις αναλόγως του επιπέδου οικονομικής ανάπτυξης της χώρας στην οποία δραστηριοποιείται ο licensee. Μην συνυπολογίζοντας λοιπές παραμέτρους που θα λάμβανε υπόψιν της μιας επιχείρηση licensor, οι αναπτυγμένες και λιγότερο αναπτυγμένες χώρες είναι αυτές που μια νομοθετική «επένδυση» στο δίκαιο βιομηχανικής ιδιοκτησίας, οδηγεί σε οικονομική μεγέθυνση. Στις αναπτυσσόμενες, φαίνεται να επιδρά αρκετά λιγότερο σημαντικά (Falvey, Foster, 2006, p. iii). Οι λόγοι για την εκάστοτε κατηγορία είναι τελείως διαφορετικοί. Για τις αναπτυγμένες η θετική σχέση εμφανίζεται λόγω του ότι παρέχεται κίνητρο στην εγχώρια τεχνολογική καινοτομία, άρα επένδυση σε έρευνα και ανάπτυξη. Για τις λιγότερο αναπτυγμένες, λόγω ακριβώς της αδυναμίας απομίμησης, η ενίσχυση της προστασίας, «καλλιεργεί» το έδαφος για νέα διάχυση τεχνολογίας από τις αναπτυγμένες χώρες μέσω δικτύων παραχώρησης χρήσης δικαιωμάτων βιομηχανικής ιδιοκτησίας (Falvey, Foster, 2006, p. iii). Για τις αναπτυσσόμενες η ενίσχυση δρα προς μια πιο μετριοπαθή κατεύθυνση ως προς την

οικονομική μεγέθυνση, δεδομένης της υπαρκτής ως έναν βαθμό ικανότητας για καινοτομία από την μια όπως συμβαίνει και στις αναπτυγμένες, αλλά και του αυξημένου συγκριτικά με τις λιγότερο αναπτυγμένες κινδύνου για απομίμηση, καθώς λόγω της μη-ολοκληρωμένης ανάπτυξης τους αδυνατούν ακόμη να βασίζονται σε μια τεχνολογική υποδομή αμιγώς εγχώρια. Στο σημείο αυτό, αξίζει να γίνει και μια επισήμανση αναφορικά με τις επιπτώσεις της βιομηχανικής ιδιοκτησίας όχι μόνο σε επίπεδο εσωτερικό του κράτους και της εθνικής οικονομίας, αλλά και διασυνοριακά. Θεωρώντας πως οι αναπτυγμένες χώρες (ή αλλιώς χώρες του Βορρά), παράγουν την τεχνολογία, η οποία και μεταφέρεται έτσι και αλλιώς, η αυξημένη προστασία της βιομηχανικής ιδιοκτησίας τόσο στις αναπτυσσόμενες όσο και στις λιγότερο αναπτυγμένες (χώρες του Νότου), θα επιφέρει τις εξής συνέπειες: 1) Κίνητρα σε επιχειρήσεις licensor των αναπτυγμένων οικονομιών να προβούν σε συμβάσεις licensing προς επιχειρήσεις σε άλλες οικονομίες (του Νότου), 2) Ενίσχυση της έρευνας και ανάπτυξης εντός των δικών τους εγχώριων αγορών σε Ευρώπη, ΗΠΑ, Ιαπωνία κλπ. με βελτίωση της καινοτομίας, 3) Αύξηση των συμβάσεων licensing σε επιχειρηματικές οντότητες σε αγορές της Ασίας, Αφρικής και Λατινικής Αμερικής. Η λογική πίσω από αυτό εντοπίζεται στο ότι οι αναπτυγμένες οικονομίες θα αυξήσουν το κέρδος τους, ακριβώς επειδή οι υπόλοιπες οικονομίες και δη οι επιχειρήσεις licensee θα παράξουν για τις επιχειρήσεις των πρώτων με μειωμένο παραγωγικό κόστος (Falvey, Foster, 2006, p. iii). Η βελτιστοποίηση ωστόσο της προστασίας της βιομηχανικής ιδιοκτησίας θα είναι αυτή που θα συμβάλλει και στην μείωση των παρεπόμενων δαπανών που συνεπάγεται το licensing λόγω του περιορισμού του κινδύνου απομίμησης, αποδεσμεύοντας πόρους στις αναπτυγμένες χώρες για έρευνα και ανάπτυξη και στις αναπτυσσόμενες και λιγότερο αναπτυγμένες πόρους για την παραγωγή (Falvey, Foster, 2006, p. iii).

Στο σημείο αυτό αξίζει να γίνει αναφορά σε μια παρατήρηση του Maskus, κρίσιμη για την καλύτερη κατανόηση της συγκριτικής ανάλυσης που θα ακολουθήσει. Αξίζει να γίνει αυτούσια αναφορά στα όσα υποστήριξε σχετικά με την προοδευτική και σταδιακή ανάγκη των αναπτυσσόμενων οικονομιών να ενισχύσουν το σύστημα προστασίας της βιομηχανικής ιδιοκτησίας προσαρμόζοντας το στις δικές τους αναπτυξιακές ανάγκες: *«Μια ενδιαφέρουσα συνέπεια του γεγονότος ότι τα ισχυρότερα συστήματα προστασίας της βιομηχανικής ιδιοκτησίας, αυξάνουν την πιθανότητα μεταφοράς προηγμένων τεχνολογιών είναι ότι οι ταχέως αναπτυσσόμενες χώρες θα πρέπει να αναπτύξουν φυσικό ενδιαφέρον για τη βελτίωση του καθεστώτος τους για τα συστήματα προστασίας της βιομηχανικής ιδιοκτησίας, καθώς αυξάνουν την ικανότητά τους να απορροφούν και ακόμη και να αναπτύσσουν πιο εξελιγμένες καινοτομίες. Αυτό είναι, ίσως, το καλύτερο επιχείρημα υπέρ της υιοθέτησης ισχυρότερης προστασίας των δικαιωμάτων βιομηχανικής ιδιοκτησίας για έθνη όπως η Κορέα, η Βραζιλία, το Μεξικό και η*

Μαλαισία. Στα πρώτα στάδια της βιομηχανικής τους ανάπτυξης, οι αναπτυσσόμενες χώρες έχουν συμφέρον από περιορισμένη προστασία, επειδή θέλουν να είναι σε θέση να μιμούνται ελεύθερα εισαγόμενες τεχνολογίες. Καθώς αναπτύσσονται, ωστόσο, θα πρέπει να ενδιαφέρονται όλο και περισσότερο για την ενίσχυση των δικαϊκών συστημάτων προστασίας της βιομηχανικής ιδιοκτησίας, τόσο για να προσελκύσουν τις πιο προηγμένες τεχνολογίες όσο και για να ενθαρρύνουν τη δική τους καινοτομία. Η πρόβλεψη αυτή επιβεβαιώνεται από τους διαφορετικούς βαθμούς προστασίας των διπλωμάτων ευρεσιτεχνίας μεταξύ των χωρών ανάλογα με το επίπεδο οικονομικής ανάπτυξης.» (Maskus, 1998, p. 134). Συνάγεται εκ των παραπάνω, πως η βελτιστοποίηση του δικαίου αυτού, πέραν του ότι θα ενισχύσει την παρουσία των συμβάσεων licensing, χωρίς την ίδια στιγμή να αναιρείται η παρουσία και ενίσχυση των ΑΞΕ μέχρι ενός σημείου, βελτιώνει την ίδια την ποιότητα των συμβάσεων licensing, καθώς η ενισχυμένη προστασία θα εγγυάται την διάχυση τεχνολογικών προϊόντων περισσότερο περίπλοκων και σύνθετων. Αξίζει να συγκρατήσει κάποιος όμως, πως η σχέση ανάμεσα στην βιομηχανική ιδιοκτησία και τις ΑΞΕ αφενός και τις συμβάσεις licensing αφετέρου είναι θετική.

Η σύγκριση των επιπτώσεων ανάμεσα σε ΑΞΕ και licensing σύμφωνα με τα παραπάνω γίνεται περισσότερο αισθητή όταν επομένως η προστασία της βιομηχανικής ιδιοκτησίας στην χώρα υποδοχής παραμένει ακόμα ισχυρή. Αυτό καθώς σε μια τέτοια αγορά, «αποδυναμωμένων» δικαιωμάτων, η ΑΞΕ είναι περισσότερο συμφέρουσα (πάντα αναφορικά με επενδύσεις σε υψηλής εμβέλειας τεχνολογία). Παρόλα αυτά, υπάρχει ένα σημείο όπου από όταν η κατοχύρωση και προστασία της βιομηχανικής ιδιοκτησίας καταλήξει να είναι αρκετά ισχυρή, ξεκινάει μια διαδικασία υποκατάστασης μέρους των ΑΞΕ από συμβάσεις licensing (Horstmann, Markusen, 1997, p. 464-481). Σε ένα ανάλογο συμπέρασμα κατέληξε και ο Maskus (1998, 2000). Στην έρευνα που διεξήγαγε, θέτοντας ως βάση την προστασία των διπλωμάτων ευρεσιτεχνίας, εξέτασε τις εκτιμήσεις αμερικανικών εταιριών για την ενδεχόμενη πραγματοποίηση ΑΞΕ ή συμβάσεων licensing σε αγορές αναπτυσσόμενων χωρών. Διαπιστώθηκε, πως η ενίσχυση των συστημάτων προστασίας της βιομηχανικής ιδιοκτησίας συγκέντρωνε το μεγαλύτερο ενδιαφέρον τους στις αναπτυσσόμενες οικονομίες όπου πλέον η βελτίωση αυτών των συστημάτων είχε πλέον επιτύχει την υποκατάσταση των ΑΞΕ από συμβάσεις licensing (Nunnenkamp, Spratz, 2003, p. 13). Παρόλα αυτά το ζήτημα της υποκατάστασης της μιας διεθνής συναλλαγής από την άλλη δεν κινείται πάντα προς την ίδια κατεύθυνση. Η ενίσχυση της προστασίας της βιομηχανικής ιδιοκτησίας μπορεί να κάνει είτε την μια μορφή διεθνούς συναλλαγής είτε την άλλη περισσότερο ελκυστική (Park, Lippoldt, 2004, p. 9). Για παράδειγμα βάσει έρευνας του Nicholson μπορεί παρά την συνεχή βελτίωση της προστασίας της βιομηχανικής ιδιοκτησίας, να μην έχουμε υποκατάσταση ΑΞΕ από licensing, αλλά αντιθέτως η

AΞΕ να επιλεχθεί, υπό τον όρο ότι το εργατικό κόστος στην χώρα υποδοχής είναι χαμηλό (Nicholson, 2003).

Επίσης πέραν του ζητήματος της υποκατάστασης, δεν λείπουν και οι μελέτες βάσει των οποίων καταδεικνύεται ότι και η σχέση ανάμεσα στην βιομηχανική ιδιοκτησία και στο licensing ενδέχεται να είναι υπό όρους αρνητική. Βάσει της έρευνας του Maskus αυτήν την φορά με τον Yang (2001), από την μια μεριά η σχέση αναδεικνύεται θετική, καθώς μειώνεται ο κίνδυνος απομίμησης, που με την σειρά του συμβάλλει στην αύξηση των κερδών του licensor, καθώς και στην εν γένει άνοδο της διαπραγματευτικής του ισχύς (Maskus, Yang, 2001, p. 58-79). Μέσω της τελευταίας, είναι στην θέση να διαπραγματευτεί και να επιτύχει σε ξένες αγορές αυξημένο μερίδιο κέρδους μέσω royalties. Ουσιαστικά και ο Yang και ο Maskus, κάνουν λόγο για economic return effect, με την έννοια της ανταπόδοσης οικονομικού οφέλους στον licensor. Εκ του αντιστρόφου και εκεί εντοπίζεται η αρνητική σχέση ανάμεσα στην βιομηχανική ιδιοκτησία και στο licensing, γίνεται λόγος για monopoly power effect (Park, Lippoldt, 2004, p. 9). Ειδικότερα, ένα σύστημα προστασίας βιομηχανικής ιδιοκτησίας εξαιρετικά ισχυρό προς τον δικαιούχο, οπωσδήποτε αποθαρρύνει έως και αποτρέπει τρίτους από το να παραβιάσουν τα δικαιώματα αυτά. Η απόλαυση του δικαιώματος καταλήγει να γίνεται μακροχρόνια μονοπωλιακή, που με την σειρά του οδηγεί σε μειωμένο κίνητρο να αναβαθμίσει την υφιστάμενη τεχνολογία που συνδέεται με αυτό το δικαίωμα, με χαρακτηριστικό παράδειγμα το δίπλωμα ευρεσιτεχνίας. Από το σημείο που αποθαρρύνεται η βελτιστοποίηση της υπάρχουσας τεχνολογίας, περιορίζονται και τα διαθέσιμα αποθέματα τεχνολογίας και τεχνογνωσίας για παραχώρηση εκμετάλλευσης τους στο πλαίσιο licensing (Park, Lippoldt, 2004, p. 9). Υπάρχει επομένως ένα σημείο από όπου η υπερβολική και υπερκαλύπτουσα προστασία του δικαιούχου θα στραφεί εις βάρος της καινοτομίας και άρα θα επιφέρει περιορισμό του licensing. Τουτέστιν η παραπάνω έρευνα δεν έρχεται να αναιρέσει την ύπαρξη θετικής σχέσης ανάμεσα στην βελτίωση της βιομηχανικής ιδιοκτησίας και στο licensing, αλλά να διαπιστώσει το αβέβαιο αυτού του συσχετισμού a priori (Park, Lippoldt, 2004, p. 9). Εδώ απαιτείται να γίνει και μια ακόμα παρατήρηση: Και η σταδιακή υποκατάσταση των AΞΕ από συμβάσεις licensing κατά την διάρκεια εξέλιξης και βελτιστοποίησης του δικαίου βιομηχανικής ιδιοκτησίας δεν είναι δεσμευτική. Αυτό, καθώς είθισται πολλές επιχειρήσεις συνήθως μικρής εμβέλειας είτε να αδυνατούν να εισέλθουν σε μια ξένη αγορά μέσω AΞΕ ή εξαγωγών, είτε πριν την είσοδο τους μέσω AΞΕ, προβαίνουν σε συνάψεις licensing, προκειμένου να «τεστάρουν» τις επικρατούσες συνθήκες της αγοράς (Park, Lippoldt, 2004, p. 9).

Σε κάθε περίπτωση, ανακεφαλαιώνοντας την παραπάνω συγκριτική ανάλυση, μπορούν να εξαχθούν τα εξής συμπεράσματα: Πρώτον, όπως και στις AΞΕ, έτσι και στο licensing, η επίδραση

της βιομηχανικής ιδιοκτησίας εμφανίζεται ισχυρότερη σε τομείς υψηλής τεχνολογίας και έντονα διαφοροποιημένων αγαθών, και πιο ανίσχυρη σε αγαθά εντάσεως εργασίας. Δεύτερον εντός των παραπάνω τομέων, οι επιπτώσεις επί του licensing και επί των ΑΞΕ διαφοροποιούνται σε ό,τι αφορά το επίπεδο ανάπτυξης του δικαίου βιομηχανικής ιδιοκτησίας. Όπως αναλύθηκε και παραπάνω, η αύξηση των συμβάσεων licensing επιταχύνεται με την συνεχή αναβάθμιση του πλαισίου προστασίας, ενώ το ίδιο συμβαίνει και με τις ΑΞΕ, με την ειδοποιό διαφορά ωστόσο ότι η αναβάθμιση αυτή μπορεί να φτάσει σε ένα σημείο, όπου θα αρχίσει ένας αντίστροφος συσχετισμός. Τα αποτελέσματα της αυξημένης προστασίας της βιομηχανικής ιδιοκτησίας, θα συμβάλλουν στην άνοδο των συμβάσεων licensing (θετική τάση), και στην μείωση των ΑΞΕ (αρνητική τάση), διότι οι πρώτες θα υποκαταστήσουν τις τελευταίες (Debao, Zhengkai, Jing, 2021, p. 7). Εντούτοις, είναι αναγκαίο να ληφθούν υπόψιν και οι μελέτες δια των οποίων εκφράζεται μια σχετική αντίρρηση ως προς την προκαθορισμένη εξέλιξη, χωρίς σε καμία περίπτωση να αναιρούνται πλήρως. Ειδικότερα, μια άκαμπτη και με γνώμονα αποκλειστικά την προστασία του δικαιούχου ρύθμιση, ενδέχεται να προκαλέσει πτώση στην σύναψη licensing, και περιορισμό της καινοτομίας, ισορροπώντας μεταξύ του economic return effect και του monopoly effect. Συν τοις άλλοις η διαδικασία της υποκατάστασης (substitution) των ΑΞΕ από licensing όπως αναφέρθηκε και παραπάνω δεν είναι επ' ουδενί εξασφαλισμένη. Η συγκριτική ανάλυση, συμπεριέλαβε πέραν του κριτηρίου του τομέα δραστηριοποίησης, και το κριτήριο της χώρας στην οποία λαμβάνει χώρα η δραστηριοποίηση. Εδώ όμως σημειώθηκε μια διαφορά από τις ΑΞΕ. Ενώ στις ΑΞΕ η επίδραση γίνεται ολόένα και πιο καταλυτική προοδευτικά από τις λιγότερο αναπτυγμένες στις αναπτυγμένες χώρες, στο licensing, οι επιπτώσεις είναι εντονότερες στα δυο άκρα, δηλαδή στις αναπτυγμένες και στις λιγότερο αναπτυγμένες. Για τις πρώτες, η βασική συνέπεια θα είναι η άνοδος της καινοτομίας και της παραγόμενης τεχνολογίας που θα διοχετευθεί σε ξένες αγορές. Για τις δεύτερες, είναι το κίνητρο του μειωμένου κινδύνου απομίμησης που ενθαρρύνει ξένες επιχειρήσεις να προβούν σε αδειοδοτήσεις των δικαιωμάτων τους. Οι λιγότερο ωφελημένες από μια βελτίωση του πλαισίου για την βιομηχανική ιδιοκτησία φαίνεται να είναι οι αναπτυσσόμενες οικονομίες, που από την μια δεν επέρχεται αλματώδης ανάπτυξη της καινοτομίας, και από την άλλη λόγω του σχετικά αυξημένου κινδύνου απομίμησης, δεν παρέχουν πρόσφορο έδαφος για παραχώρηση αδειών εκμετάλλευσης. Τέλος, είδαμε για πρώτη φορά να καταγράφεται διαφοροποίηση στις συνέπειες και με βάση το προστατευόμενο δικαίωμα. Τα διπλώματα ευρεσιτεχνίας, επιδρούν διαφορετικά σε ορισμένους τομείς δευτερογενούς παραγωγής, από ότι τα σήματα.

Έχοντας ολοκληρώσει την υποενοότητα της συγκριτικής ανάλυσης ανάμεσα σε ΑΞΕ και τις λοιπές διεθνείς συναλλαγές, πλέον θα ξεκινήσει η διερεύνηση των αποτελεσμάτων της βιομηχανικής

ιδιοκτησίας αμιγώς επί των ΑΞΕ, υιοθετώντας το κριτήριο της οικονομικής ανάπτυξης της χώρας υποδοχής στην υποενότητα 2.5, και το κριτήριο του τομέα δραστηριοποίησης στην υποενότητα 2.6.

2.5 Η συμβολή του δικαίου βιομηχανικής ιδιοκτησίας στην προσέλκυση ΑΞΕ με βάση την οικονομική ανάπτυξη της χώρας υποδοχής (host country)

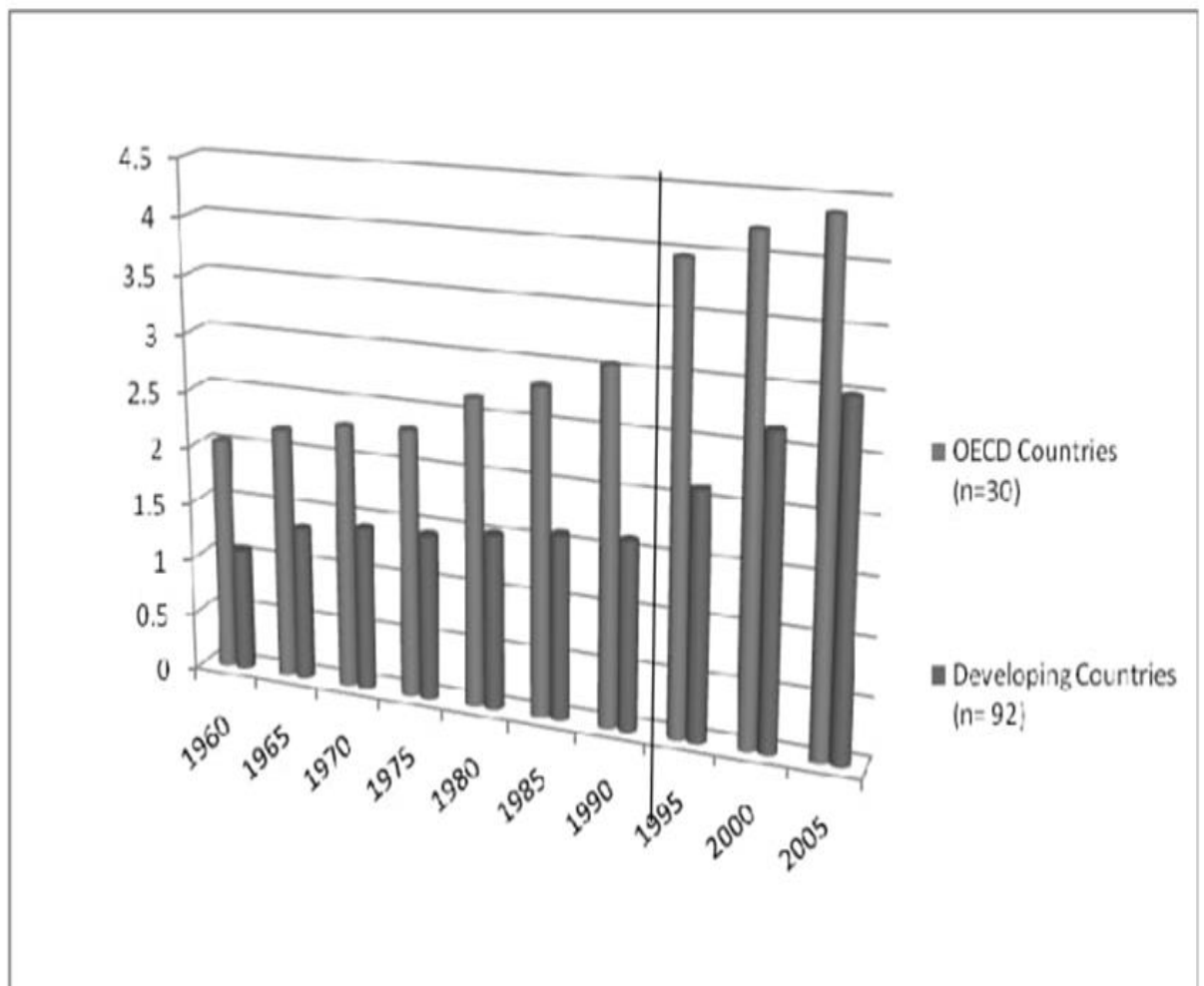
A) Συμβολή στην προσέλκυση ΑΞΕ στις αναπτυσσόμενες χώρες

Με βάση τον ορισμό που παρέχεται από τον Οργανισμό Ηνωμένων Εθνών, ως αναπτυσσόμενη χώρα (developing country) ορίζεται αυτή στην οποία το επίπεδο συνθηκών και διαβίωσης θεωρείται σε συγκριτικό πλαίσιο με άλλες χώρες μεσαίο ή προς το χαμηλό, και μη αναπτυγμένη αλλά αναπτυσσόμενη βιομηχανική βάση. Το επίπεδο ανάπτυξης που την κατατάσσει κάπου στην μέση εδράζεται στον δείκτη HDI (Human Development Index). Ο εν λόγω δείκτης καθιερώθηκε από τον οικονομολόγο Mahbub ul Haq στις αρχές της δεκαετίας του 1990 και συμπεριλαμβάνει τις εξής διαστάσεις: 1) Μέσο προσδόκιμο ζωής 2) Μέση χρονική διάρκεια εκπαίδευσης και 3) Κατά κεφαλήν ακαθάριστο εθνικό εισόδημα. Βάσει του δείκτη HDI κατατάσσεται μια χώρα στις αναπτυγμένες, αναπτυσσόμενες και λιγότερο αναπτυγμένες. Όπως αναφέρθηκε και στο 1^ο Κεφάλαιο, η θέση σε ισχύ της Συνθήκης TRIPS, οδήγησε στην εναρμόνιση ορισμένων αρχών και ρυθμίσεων της διανοητικής ιδιοκτησίας, με τις αναπτυσσόμενες χώρες να τις υιοθετούν στο εσωτερικό τους δίκαιο. Παράλληλα και εξ ορισμού οι αναπτυσσόμενες οικονομίες μολονότι δεν διαθέτουν την «μερίδα του λέοντος» στην παγκόσμια οικονομία, η συμμετοχή τους στην απορρόφηση ξένων επενδύσεων τις τελευταίες δεκαετίες είναι εντυπωσιακή. Σύμφωνα με την έκθεση της Παγκόσμιας Χρηματοδότησης για την Ανάπτυξη (2005) πιστοποιείται ότι οι ΑΞΕ έχουν καταστεί μία από τις σταθερές πηγές χρηματοδότησης της ανάπτυξης στις αναπτυσσόμενες χώρες. Για παράδειγμα, μέχρι το τέλος του 2004, η συνολική εξωτερική βοήθεια (επιχορηγήσεις) και οι καθαρές επίσημες ροές (διεθνής βοήθεια και χρέος) προς τις αναπτυσσόμενες χώρες ήταν 47,4 δισεκατομμύρια δολάρια και 22,6 δισεκατομμύρια δολάρια αντίστοιχα, ενώ οι καθαρές ροές ΑΞΕ ήταν 165 δισεκατομμύρια δολάρια (Adams, 2010, p. 201). Παράλληλα με την άνοδο των ΑΞΕ, οι αναπτυσσόμενες χώρες καταγράφουν εντυπωσιακή επίσης βελτίωση των συστημάτων προστασίας της βιομηχανικής ιδιοκτησίας συγκριτικά με το παρελθόν. Από το παραπάνω προμηνύεται ως έναν βαθμό η σχέση που αναπτύσσεται ανάμεσα στο δίκαιο βιομηχανικής ιδιοκτησίας και στις ΑΞΕ, ωστόσο μια στενότερη ματιά στις έρευνες που διεξήχθησαν και στα πορίσματα τους θα παράσχει μια καλύτερη εικόνα.

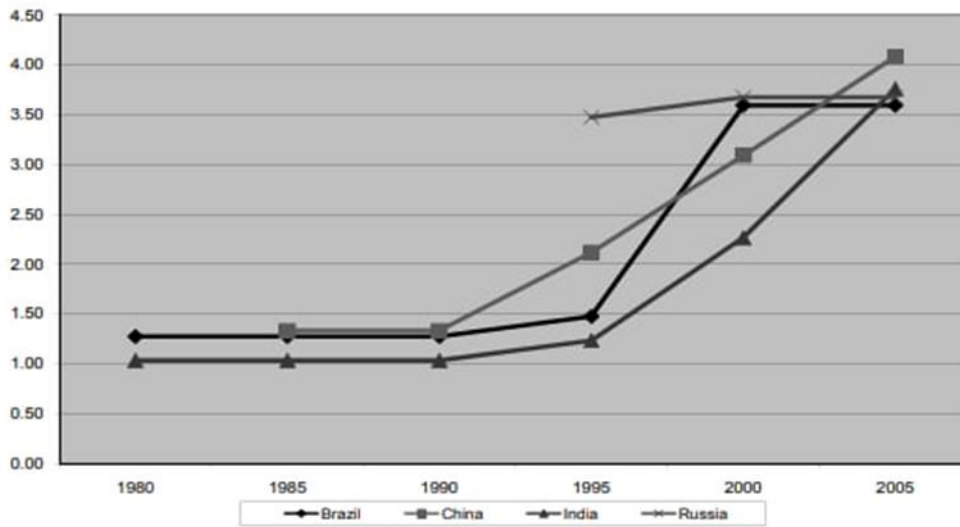
Προτού υπεισεέλθουμε στην αναφορά των ερευνών, αξίζει να δοθεί μια εικόνα παρακάτω σε μορφή διαγραμμάτων για την εξέλιξη και αναβάθμιση της προστασίας της βιομηχανικής ιδιοκτησίας και ειδικότερα των διπλωμάτων ευρεσιτεχνίας σε 92 αναπτυσσόμενα κράτη από το 1960 έως το 2005 και από το 1980 πάλι έως το 2005 για τις οικονομίες BRIC (Brazil, Russia, India, China). Είναι σημαντικό να διευκρινιστεί το γεγονός πως μέχρι το 1990-1995, οι αναπτυσσόμενες χώρες εμπεριείχαν ένα αρκετά ασθενές σύστημα προστασίας της βιομηχανικής ιδιοκτησίας. Από το 1995 έως το 2003 που έλαβε χώρα η ενσωμάτωση και εναρμόνιση των κανόνων και αρχών της Συνθήκης TRIPS, σημειώνεται μια ριζική μεταρρύθμιση στο δίκαιο προστασίας, ιδίως σε ό,τι αφορά το πλαίσιο προστασίας των διπλωμάτων ευρεσιτεχνία.

Figure 1. Evolution of the Patent Rights Index, 1960-2005, by Country Group

Note: The vertical bar indicates the advent of the TRIPS Agreement.

Figure 2: Patent Rights Index for BRIC Countries

Η πρώτη και ίσως βασικότερη έρευνα για τις αναπτυσσόμενες χώρες είναι αυτή του Samuel Adams (2010). Βασίστηκε σε ένα δείγμα 75 αναπτυσσόμενων χωρών, για την χρονική περίοδο 1985-2003. Στην έρευνα του Adams για λόγους καλύτερης κατανόησης της έρευνας ουσιαστικά αφορά την προ TRIPS περίοδο (1985-1995) και την μετά TRIPS (1995-2003). Συνεπώς πέραν της γενικής συμβολής της βιομηχανικής ιδιοκτησίας θα εξεταστεί και ειδικότερα ο ρόλος της Συνθήκης TRIPS στην προσέλκυση ΑΞΕ. Ο προσδιορισμός της έκτασης προστασίας της βιομηχανικής ιδιοκτησίας από τις νομοθεσίες των αναπτυσσόμενων κρατών γίνεται βάσει του δείκτη IPR, ο οποίος υπολογίζεται βάσει του συντελεστή Ginarte-Park Index. Μέσω του τελευταίου γίνεται εκτίμηση αναφορικά με το δικαίωμα προστασίας του διπλώματος ευρεσιτεχνίας που εδράζεται στις παραπάνω παραμέτρους: 1) έκταση κάλυψης της προστασίας (πχ πόσες κατηγορίες αγαθών καλύπτονται νομικά από τα διπλώματα ευρεσιτεχνίας) 2) έκταση συμμετοχής σε διεθνείς συμφωνίες διπλωμάτων ευρεσιτεχνίας, 3) διατάξεις για απώλεια προστασίας (πχ περιπτώσεις υποχρεωτικής αδειοδότησης), 4) μηχανισμός επιβολής και εφαρμογής των κανόνων προστασίας και 5) διάρκεια προστασίας του δικαιώματος. Η καθεμιά εκ των παραπάνω παραμέτρων φέρει μια βαθμολογία από το 0 έως το 1, ενώ για τον συνολικό υπολογισμό του δείκτη προστασίας του δικαιώματος σε δίπλωμα ευρεσιτεχνίας, γίνεται πρόσθεση όλων των παραπάνω. Ο συνολικός δείκτης θα κυμαίνεται από το 0 έως το 5, με όσο μεγαλύτερος αν είναι, τόσο πιο βελτιωμένη προστασία θα συναντάται στην αναπτυσσόμενη χώρα (Adams, 2010, p. 203). Ο δείκτης Ginarte-Park θα χρησιμοποιηθεί ξανά στο πλαίσιο της διπλωματικής εργασίας και αποτελεί έναν εκ των ισχυρότερων δεικτών επιμέτρησης και υπολογισμού της ισχύς της έννομης προστασίας της βιομηχανικής ιδιοκτησίας σε μια χώρα. Όσον αφορά τις ΑΞΕ (FDI) η σημασία τους υπολογίζεται βάσει του ποσοστού που φέρουν στο

GDP (Ακαθάριστο Εγχώριο Προϊόν). Εδραζόμενοι στα παραπάνω, αξίζει να δει κανείς την σταδιακή εξέλιξη της βαθμολογίας της βιομηχανικής ιδιοκτησίας για τα διπλώματα ευρεσιτεχνίας από το 1985 έως το 2003, καθώς και την παράλληλη άνοδο της συμμετοχής των ΑΞΕ στο ΑΕΠ στις αναπτυσσόμενες χώρες.

Table 2. Summary of Sub - Periods FDI and IPR

Period	IPR	FDI
1985 -1989	2.14	1.00
1990 -1994	2.14	0.68
1995 -1999	2.43	2.88
2000 -2003	2.84	3.16

Όπως διαπιστώνεται, η βαθμολογία του IPR στο 2.14 και το 1985 και 1990 όχι απλώς δεν ανέπτυξε θετική σχέση με το αντίστοιχο FDI, αλλά οι ΑΞΕ στο μεσοδιάστημα σημείωσαν πτώση από 1.00% στο 0.68% του ΑΕΠ, με το δίκαιο προστασίας των διπλωμάτων ευρεσιτεχνίας να παραμένει στάσιμο. Αντίθετα, το IPR το 1995 φτάνει το 2.43 και το 2003 το 2.84, με το FDI να σημειώνει εξίσου ανοδική πορεία στο 2.88% και στο 3.16% για τα αντίστοιχα έτη. Προφανώς, η θέση σε ισχύ της TRIPS το 1995 οδήγησε σε ενίσχυση τα συστήματα προστασίας της βιομηχανικής ιδιοκτησίας στις αναπτυσσόμενες οικονομίες, που με την σειρά τους συνέβαλλαν στην αύξηση των ΑΞΕ ως ποσοστό του ΑΕΠ (Adams, 2010, p. 204). Χάρη στην είσοδο τους στην TRIPS, οι ΑΞΕ στις αναπτυσσόμενες χώρες ανήλθαν από το 1% ως μερίδιο του ΑΕΠ το 1985, στο 3.16% το διάστημα 2000-2003 (Adams, 2010, p. 204). Το παραπάνω πόρισμα, της θετικής σχέσης ανάμεσα στη βελτιωμένη προστασία των διπλωμάτων ευρεσιτεχνίας και των ΑΞΕ, επιβεβαίωσε και έρευνα του Seyoum (2006), που να σημειωθεί ότι περιέλαβε και αναπτυγμένες χώρες.

Ο θετικός συσχετισμός μεταξύ βιομηχανικής ιδιοκτησίας και δη διπλωμάτων ευρεσιτεχνίας και ΑΞΕ αποδεικνύεται και από τα παρακάτω δεδομένα της έρευνας του Adams (2010). Οι δείκτες που θα καταδείξουν την σχέση στο Table 3 ανάμεσα σε IPR και FDI είναι επί της ουσίας δυο. Ο Δείκτης IPR όπως αναλύθηκε παραπάνω και Δείκτης IPR*TRIPS (που θα αφορά την επίδραση αποκλειστικά με γνώμονα το νομικό προστατευτικό πεδίο της TRIPS).

Table 3. Intellectual Property Rights and Foreign Direct Investment Regressions

	1	2	3	4	5
ARG	0.078*** (0.01)	0.078*** (0.011)	0.071*** (0.013)	0.068*** (0.012)	0.050** (0.023)
OPEN	0.011** (0.004)	0.009*** (0.004)	0.011*** (0.004)	0.011*** (0.004)	0.011** (0.005)
INF	0.000 (0.000)	0.000 (0.000)	0.000 (0.000)	0.000 (0.000)	0.000 (0.000)
LPOP	0.000 (0.080)	0.000 (0.000)	0.000 (0.000)	0.000 (0.000)	0.000 (0.000)
RETURN	2.507** (11.000)	8.448 (10.543)	20.776* (10.790)	20.751* (11.101)	20.208* (10.779)
RISK	0.043*** (0.006)	0.039*** (0.006)	0.045*** (0.006)	0.046*** (0.007)	0.040*** (0.008)
TEL		0.006 (0.004)	-0.003 (0.004)	-0.003 (0.004)	-0.004 (0.003)
IPR			1.011*** (0.172)	0.905 (0.716)	0.796*** (0.190)
IPRSQ				0.009 (0.139)	
IPR*TRIPS					0.126** (0.057)
Constant	0.231*** (0.038)	0.180*** (0.055)	0.056 (0.068)	0.055 (0.066)	0.027 (0.094)
N	194	192	179	179	179
DW	2.21	2.17	2.04	2.10	2.05
R ² -adjusted	0.42	0.42	0.40	0.38	0.36

*Significant at the 10% level. **Significant at the 5% level. ***Significant at the 1% level

Και οι δυο δείκτες εμφανίζουν θετική σχέση ο καθένας προς τις ΑΞΕ (Στήλη 3 για τον δείκτη IPR και 5 για τον IPR*TRIPS). Τα παραπάνω δεδομένα έρχονται να αναιρέσουν τις μελέτες των Seyoum (1996) και Kondo (1995) που υποστήριξαν πως η ανόρθωση του προστατευτικού πεδίου για την κατοχύρωση των διπλωμάτων ευρεσιτεχνίας δεν τονώνει τις ΑΞΕ στις αναπτυσσόμενες οικονομίες. Συγκεκριμένα, ο Seyoum διαπίστωσε με δείγμα 27 χώρες από το 1975-1990 πως δεν συναντάται καμία επίδραση στην αύξηση εισροών των ΑΞΕ. Στην έρευνα του Kondo διαπιστώθηκε το ίδιο αποτέλεσμα με δείγμα 33 χώρες υποδοχής για το ίδιο χρονικό διάστημα για ΑΞΕ από τις ΗΠΑ. Ωστόσο δεν ήταν ότι οι παραπάνω μελέτες έσφαλλαν κάπου, αλλά διεξήχθησαν σε χρονικό διάστημα πριν την εισαγωγή της TRIPS, με το IPR Score να ήταν αρκετά χαμηλότερο όπως διαπιστώθηκε εν μέρει και από τον Table 2 (χρ. Περίοδος 1985-1995), και άρα δεν ήταν σε θέση να συμβάλλει στην αύξηση των ΑΞΕ (Adams, 2010, p. 204).

Μέχρι αυτό το σημείο γίνεται προφανής ο ρόλος της προστασίας της βιομηχανικής ιδιοκτησίας στην αύξηση των ΑΞΕ. Παρόλα αυτά πως μπορεί να εξηγηθεί η αιτιότητα της αύξησης των ΑΞΕ μέσω της βιομηχανικής ιδιοκτησίας; Το ερώτημα αυτό τέθηκε μέσω της έρευνας των Rapp και Rozek (1990). Η θετική σχέση ανάμεσα στα παραπάνω βεβαιώθηκε ωστόσο και μέσω της

έρευνας τους. Παρόλα αυτά, η εξέλιξη του συστήματος της βιομηχανικής ιδιοκτησίας οδηγεί σε εκσυγχρονισμό της οικονομίας των αναπτυσσόμενων ή τα ήδη εκσυγχρονισμένα κράτη υιοθετούν ισχυρότερα συστήματα προστασίας της βιομηχανικής ιδιοκτησίας διότι μπορούν πλέον; (Lesser, 2001, p. 14). Ένα ιστορικό παράδειγμα που επικαλούνται οι σκεπτικιστές της θετικής συμβολής της βιομηχανικής ιδιοκτησίας στην οικονομική μεγέθυνση εν γένει, αποτελούν η Ελβετία και η Ολλανδία, οι οποίες προχώρησαν για πρώτη φορά σε θέσπιση κανόνων προστασίας της βιομηχανικής ιδιοκτησίας το 1907 και 1912 αντίστοιχα, φέροντας ήδη ένα από τα υψηλότερα κατά κεφαλήν εισοδήματα στον κόσμο, ενώ για πολλούς η προστασία της βιομηχανικής ιδιοκτησίας συντελεί και αυτή στην αύξηση του κατά κεφαλήν ΑΕΠ (Grief, 1987). Το παραπάνω αναλύθηκε περισσότερο για να δοθεί ένας σχετικός προβληματισμός στον αναγνώστη, καθώς τα πορίσματα σε κάθε περίπτωση συνηγορούν υπέρ του θετικού συσχετισμού μεταξύ βιομηχανικής ιδιοκτησίας και αύξησης των ΑΞΕ.

Ενδιαφέρον παρουσιάζει η έρευνα του Seyoum, όπου εξετάζεται η σχέση από την οπτική της μακροοικονομικής πολιτικής. Όπως είχε αναλυθεί στην υποενότητα 2.3, η κυβερνητική πολιτική αποτελεί έναν εκ των όρων του Locality, βάσει του Παραδείγματος του Dunning, μέρος της οποίας είναι η λήψη ρυθμιστικών μέτρων για την προστασία της βιομηχανικής ιδιοκτησίας, και εξίσου μέρος της η μακροοικονομική πολιτική. Ποια εκ των δυο μπορεί να επιδράσει περισσότερο στην προσέλκυση ΑΞΕ είναι αντικείμενο της έρευνας του Seyoum. Η έρευνα έχει ως δείγμα 27 χώρες διαλεγμένες τυχαία ανεξάρτητα της οικονομικής τους ανάπτυξης. Συγκεκριμένα, για μεταβολές στις εισροές κεφαλαίων ΑΞΕ, για τις αναπτυσσόμενες οικονομίες (emerging, όπως τις μνημόνευσε), η μακροοικονομική πολιτική ευθυνόταν σε ποσοστό 28% της μεταβολής και η έννομη προστασία της βιομηχανικής ιδιοκτησίας σε ποσοστό 43%, ενώ τα αντίστοιχα ποσοστά για τις λιγότερο αναπτυγμένες (LDCs) ήταν 21% και 13%. Κατά τούτο η προστασία της βιομηχανικής ιδιοκτησίας εμφανίζεται καθοριστικότερη για τις αναπτυσσόμενες οικονομίες συγκριτικά με τις λιγότερο αναπτυγμένες, όπου εκεί διαδραματίζει σημαντικότερο ρόλο η μακροοικονομική πολιτική. Πάντως τονίζεται εντός της ίδιας έρευνας πως για τις αναπτυσσόμενες οικονομίες συνιστά πρόκληση η εφαρμογή του θεσπισμένου ήδη πλαισίου και όχι τόσο η νομοθέτηση μιας και αυτή στις περισσότερες περιπτώσεις έχει ήδη γίνει. (Seyoum, 1996, p.51-59).

Συνεχίζοντας, οι έρευνες του Mansfield (1994,1995) αφορούσαν το διάστημα 1990-1993 τις εκροές ΑΞΕ από τις ΗΠΑ προς αναπτυσσόμενες χώρες. Ελήφθησαν ως παράμετροι πέραν της προστασίας της βιομηχανικής ιδιοκτησίας (IPR), και άλλες τέσσερις: 1)Βαθμός εκβιομηχάνισης της χώρας υποδοχής, 2) «Άνοιγμα» της οικονομίας, 3) Ακαθάριστο Εθνικό Προϊόν, 4) Σύνολο αξίας ήδη υφιστάμενων ΑΞΕ. Ο Mansfield διαπίστωσε πως μια αύξηση στο IPR Score κατά 10%,

διατηρώντας αμετάβλητες τις άλλες 4 παραμέτρους, θα οδηγήσει σε αύξηση των εισροών ΑΞΕ κατά 200 εκ. δολάρια σε καθεμία χώρα υποδοχής ξεχωριστά (Mansfield 1994, 1995).

Ωστόσο, όπως και στην προηγούμενη υποενότητα 2.4 που αντικείμενο ήταν η συγκριτική ανάλυση, έτσι και εδώ υπάρχει το στοιχείο της διαφοροποίησης από κλάδο σε κλάδο ΑΞΕ. Ειδικότερα στον παρακάτω πίνακα (table 11) καταγράφεται ο συσχετισμός ανάμεσα στον δείκτη προστασίας των διπλωμάτων ευρεσιτεχνίας (Patent Rights Index) και στην δραστηριότητα αμερικανικών πολυεθνικών επιχειρήσεων σε ΑΞΕ σε αναπτυσσόμενες χώρες σε συνολική αξία στοιχείων ενεργητικού τους ανά τομέα δραστηριοποίησης. Επίσης καταγράφεται και ο συσχετισμός ανάμεσα στον δείκτη IPR Survey, που αφορά την εφαρμογή της σχετικής νομοθεσίας στην αναπτυσσόμενη χώρα υποδοχής και στην δραστηριότητα σε ΑΞΕ.

Table 11. U.S. FDI Operations in Developing Countries and Intellectual Property Rights by Industry
Dependent Variable: Total Assets of Foreign Affiliates of U.S. Multinational Firms (in real 2000 U.S. dollars)

	(1) Chemicals	(2) Machinery	(3) Electrical appl. & components	(4) Service	(5) Computers & electronics	(6) Information
Constant	-6.54* (3.92)	-0.02 (5.19)	-6.81 (4.74)	-2.37 (3.45)	-9.32 (7.31)	-2.24 (5.75)
Patent Rights Index	1.14*** (0.37)	1.40*** (0.49)	-0.43 (0.51)	1.74*** (0.32)	0.96 (1.49)	5.93*** (0.64)
Real GDP per capita	0.43* (0.06)	0.33 (0.27)	0.39 (0.30)	0.45*** (0.17)	-0.29 (0.54)	0.48 (0.30)
Freedom to Trade Internationally	-3.98*** (1.29)	-1.97 (1.49)	0.43 (1.45)	-0.26 (1.27)	1.78 (3.31)	-4.05*** (1.23)
Doing Business Rank	-0.33** (0.15)	-0.60* (0.31)	0.096 (0.26)	-0.46*** (0.12)	-0.25 (0.39)	-0.04 (0.24)
IPR Survey	3.03** (1.23)	3.61** (1.62)	4.57** (2.11)	2.66*** (1.03)	12.1*** (3.88)	2.85* (1.68)
Legal Effectiveness	0.94 (0.62)	3.29*** (0.78)	1.85* (1.02)	0.18 (0.81)	3.55*** (0.78)	4.83*** (0.72)
Physical Property Rights	-1.09 (1.45)	-2.15 (1.55)	-0.95 (1.76)	0.31 (1.12)	-5.31 (3.63)	-5.26*** (1.39)
Governance	-0.83** (0.35)	-2.64*** (0.41)	-0.93* (0.54)	-1.32*** (0.41)	-1.78** (0.86)	-0.71 (0.68)
Number of Observations	81	59	55	76	41	49
Pseudo-R ²	25.8%	22.1%	21.2%	30.8%	32.3%	48.7%

Notes: All variables are in natural logarithmic units, except for Governance. See Annex 3 for variable definitions and data sources. All columns in the table are mutually exclusive. Standard errors are in parentheses. ***, **, * indicate statistical significance at the 1%, 5%, and 10% levels respectively. Estimation is by Feasible GLS (see Annex 1).

Όπως φαίνεται και από τον πίνακα, η ενίσχυση της προστασίας των διπλωμάτων ευρεσιτεχνίας συνδέεται στενότερα με ΑΞΕ σε τομείς των υπηρεσιών, των χημικών, μηχανολογικών ειδών καθώς και της πληροφορικής. Οι ΑΞΕ στον τομέα των υπολογιστών δεν επηρεάζονται σχεδόν καθόλου, ενώ στον τομέα ηλεκτρολογικών εξοπλισμών η σχέση είναι αρνητική, γεγονός που σημαίνει ότι οι αμερικανικές ΑΞΕ στις αναπτυσσόμενες χώρες στους παραπάνω δυο τομείς δεν μεγεθύνθηκαν λόγω του υφιστάμενου πλαισίου της βιομηχανικής ιδιοκτησίας. Μια εξήγηση είναι ότι οι αμερικανικές ΑΞΕ στους υπολογιστές και στα ηλεκτρολογικά στις αναπτυσσόμενες

χώρες εδράζεται κατά κύριο λόγο στην δημιουργία δικτύων πωλήσεων και διανομής (Park, Lippoldt, 2008, p. 23). Όσον αφορά τον δείκτη IPR Survey, η σχέση εμφανίζεται σε όλους τους τομείς θετική, δεδομένης της ανάγκης να τηρούνται τα μέτρα προστασίας κατά της απομίμησης καθώς και της μη-εξουσιοδοτημένης πώλησης και διανομής (Park, Lippoldt, 2008, p.23).

Ανακεφαλαιώνοντας εκ των παραπάνω, η πλειονότητα των ερευνών συνηγορούν υπέρ της θετικής σχέσης μεταξύ βιομηχανικής ιδιοκτησίας και ΑΞΕ στις αναπτυσσόμενες οικονομίες. Η σταδιακή αλλά σημαντική βελτίωση της σχετικής νομοθετικής υποδομής στις αναπτυσσόμενες χώρες στην μετάTRIPS εποχή (1995 και έπειτα), συνέβαλλε στην αύξηση των ΑΞΕ ως ποσοστό του ΑΕΠ τους. Ωστόσο καμία έρευνα δεν παρείχε μέχρι τώρα ακριβή εξήγηση της σχέσης αιτιότητας ανάμεσα σε αυτά τα δύο. Επίσης αποτελεί γεγονός ότι οι περισσότερες έρευνες ερμήνευσαν την παραπάνω συσχέτιση εδραζόμενες στον δείκτη για τα διπλώματα ευρεσιτεχνίας (IPR Score) και όχι λαμβάνοντας υπόψιν άλλα προστατευτέα δικαιώματα όπως πχ σήμα, με εξαίρεση τον τελευταίο πίνακα όπου υπήρχε δείκτης IPR Score και παρουσίασε θετική σχέση. Επίσης το στοιχείο των διαφοροποιήσεων ως προς τις επιδράσεις των διπλωμάτων ευρεσιτεχνίας ανά τομέα δραστηριότητας της ΑΞΕ είναι και εδώ υπαρκτό, με ορισμένους τομείς να επηρεάζονται σημαντικά και άλλους όχι, με όλους ωστόσο να επηρεάζονται συνολικά από την βιομηχανική ιδιοκτησία. Ακόμα αν και ο στόχος δεν ήταν η συγκριτική ανάλυση, διαπιστώθηκε πως η βιομηχανική ιδιοκτησία επηρεάζει περισσότερο τις αναπτυσσόμενες χώρες από τις λιγότερο αναπτυγμένες ως προς τις ΑΞΕ βάσει της έρευνας του Seyoum. Τέλος, αποτελεί βασική προτεραιότητα η αποτελεσματική επιβολή των κανόνων δικαίου που έχουν θεσπισθεί σε αυτές τις χώρες.

B) Συμβολή στην προσέλκυση ΑΞΕ στις λιγότερο αναπτυγμένες χώρες

Οι λιγότερο αναπτυγμένες χώρες (στα αγγλικά LDCs, “least developed countries”), διακρίνονται από εκτεταμένη ακραία φτώχεια, ενώ φέρουν δομικές αδυναμίες στην διαχείριση των ανθρώπινων, οικονομικών και θεσμικών πόρων τους (Gathii, 2016, p. 504). Το ανθρώπινο δυναμικό τους φέρει υψηλό αναλφαβητισμό, μειωμένη επαγγελματική κατάρτιση, ελλιπή κάλυψη υγείας και πρόσβαση σε βασικά αγαθά. Το κατά κεφαλήν εισόδημα επίσης είναι εξαιρετικά χαμηλό σε σχέση με τις περισσότερες χώρες, ενώ οι εθνικές τους οικονομίες είναι ευάλωτες με δομικά προβλήματα όπως υψηλή ανεργία, χρέος, ελλειμματικό εμπορικό ισοζύγιο και εξάρτηση κυρίως από δραστηριότητες του πρωτογενούς τομέα όπως γεωργία και ορυκτούς πόρους. Σε επίπεδο πολιτικό-θεσμικό εμφανίζονται να έχουν έντονη πολιτική αστάθεια, υψηλό

καθεστώς διαφθοράς και απουσία ή δυσλειτουργία δημοκρατικών θεσμών. Με απλά λόγια βρίσκονται στις τελευταίες θέσεις του δείκτη HDI (Human Development Index).

Το ποια είναι καταρχάς η κατάσταση των νομικών συστημάτων βιομηχανικής ιδιοκτησίας σε αυτές τις χώρες είναι ένα θέμα που διαφοροποιείται μεταξύ τους. Όπως είχε αναλυθεί και στην υποενότητα 1.2 για τις διαπραγματεύσεις για την Συνθήκη TRIPS, η ένταξη στην TRIPS και η ενσωμάτωση των ρυθμίσεων της στις λιγότερο αναπτυγμένες χώρες υπήρξε αποτέλεσμα της επικράτησης της προσέγγισης των αναπτυγμένων χωρών (ΗΠΑ και ΕΕ) κατά τις διαπραγματεύσεις. Μπορεί να ειπωθεί πως οι πρώτες προσχώρησαν στην TRIPS κάτω από την πίεση των αναπτυγμένων χωρών και με την ενσωμάτωση της να είναι εξωτερικώς επιβαλλόμενη (Sperlich, 2019, p. 7). Όπως και να έχει συνολικά με γνώμονα την νομική κατοχύρωση των δικαιωμάτων βιομηχανικής ιδιοκτησίας και συγκεντρώνοντας δεδομένα από τον ΠΟΕ, τον Παγκόσμιο Οργανισμό Διανοητικής Ιδιοκτησίας και τις Trade Policy Review Reports, η κατάσταση έχει ως εξής: το 87.5% όλων των λιγότερο αναπτυγμένων χωρών έχουν νομική προστασία για διπλώματα ευρεσιτεχνίας, το 91% για εμπορικά σήματα και το 37,5% για φυτικές ποικιλίες (Gathii, 2016, p. 508). Από το 1995 όταν τέθηκε σε ισχύ η συμφωνία TRIPS για αυτές τις χώρες, το 56,25% έχουν περάσει νέους νόμους περί διπλωμάτων ευρεσιτεχνίας, το 52,08% νόμους για εμπορικά σήματα και το 64,58% νόμους περί φυτικών ποικιλιών από εκείνο το έτος. Βάσει των παραπάνω δεδομένων οι χώρες αυτές έχουν σημειώσει σημαντική πρόοδο στον συγκεκριμένο τομέα ιδίως από το 1995 και έπειτα που τέθηκε σε ισχύ η Συνθήκη TRIPS.

IP LAWS PASSED BY LDCs SINCE 1995

Country	Patents	Copyright	Trademark	Plant Varieties
Afghanistan	No	Yes	No	Yes
Angola	Yes	Yes	No	No
Bangladesh	Yes	Yes	No	Yes
Benin	Yes	Yes	Yes	Yes
Bhutan	Yes	Yes	Yes	Yes
Burkina Faso	Yes	Yes	Yes	Yes
Burundi	No	No	No	No
Cambodia	Yes	Yes	Yes	No
Central African Republic	Yes	Yes	Yes	Yes
Chad	Yes	Yes	Yes	Yes
Comoros	No	No	No	No
Democratic Republic of the Congo	No	No	No	No
Djibouti	Yes	Yes	Yes	No
Equatorial Guinea	Yes	Yes	Yes	No
Eritrea	No	No	No	No
Ethiopia	Yes	Yes	Yes	Yes
Gambia	Yes	Yes	Yes	No
Guinea	No	No	No	No
Guinea-Bissau	Yes	No	Yes	No
Haiti	No	No	No	No
Kiribati	No	Yes	No	No
Lao People's Democratic Republic	Yes	Yes	Yes	Yes
Lesotho	Yes	No	Yes	Yes
Liberia	Yes	Yes	Yes	No
Madagascar	No	No	No	No
Malawi	No	No	No	Yes
Mali	Yes	Yes	Yes	Yes
Mauritania	No	No	No	No
Mozambique	Yes	Yes	Yes	No
Myanmar	Yes	Yes	Yes	Yes
Nepal	No	Yes	No	No
Niger	Yes	Yes	Yes	Yes
Rwanda	Yes	No	Yes	No
Samoa	Yes	Yes	Yes	No

São Tomé and Príncipe	Yes	No	Yes	No
Senegal	Yes	Yes	Yes	Yes
Sierra Leone	No	No	No	No
Solomon Islands	No	No	No	No
Somalia	No	No	No	No
Sudan	No	Yes	No	No
Timor-Leste	No	No	No	No
Togo	Yes	Yes	Yes	Yes
Tuvalu	No	No	No	No
Uganda	No	Yes	No	No
United Republic of Tanzania	No	Yes	No	No
Vanuatu	Yes	Yes	Yes	No
Yemen	Yes	No	Yes	Yes
Zambia	No	No	No	No
Totals	27/48 = %56.25	28/48 = %58.33	25/48 = %52.08	31/48 = %64.58

Παρόλη την πρόοδο ωστόσο παραμένει γεγονός η ανικανότητα εφαρμογής των διατάξεων των διεθνών συνθηκών και η έλλειψη διοικητικής/ρυθμιστικής υποδομής που θα επιβλέψει την επιβολή των μέτρων προστασίας της διανοητικής ιδιοκτησίας γενικά. Πιο χαρακτηριστικά, είναι σύνηθες να μην έχει συσταθεί μια αρμόδια εθνική αρχή προστασίας η οποία θα είναι επιφορτισμένη με αιτήσεις κατοχύρωσης και προστασίας των δικαιωμάτων αυτών, ενώ αν υπάρχει σε κάποιες περιπτώσεις συχνά θα αποτελεί συστατικό κομμάτι ενός κυβερνητικού φορέα (πχ να υπάγεται σε κάποιο υπουργείο), χωρίς να διέπεται από ανεξαρτησία. Μεταξύ άλλων, παρατηρείται έλλειψη του απαραίτητου υλικού εξοπλισμού, υποστελέχωση των υπηρεσιών από εξειδικευμένο προσωπικό σε ζητήματα διανοητικής ιδιοκτησίας (και βιομηχανικής και πνευματικής). Τέλος αν επιτυγχάνονται κάποιες ορισμένες καταχωρίσεις, αυτές αφορούν κατά βάση ξένα δικαιώματα, παρά εγχώρια (Gathii, 2016, p. 508).

Προτού εισέλθουμε στις ακριβείς επιπτώσεις της βιομηχανικής ιδιοκτησίας στις λιγότερο αναπτυγμένες χώρες, είναι πολύ κρίσιμο να διευκρινιστεί μια πληροφορία, απαραίτητη για να εμπεδώσει κανείς καλύτερα τα ερευνητικά αποτελέσματα που θα αναλυθούν. Είναι σημαντικό να επεξηγηθεί η επιχειρηματική αξία της προστασίας των δικαιωμάτων βιομηχανικής ιδιοκτησίας. Ίσως, έπρεπε να είχε γίνει εκτενέστερη ανάλυση στην εισαγωγή της διπλωματικής εργασίας, αλλά η παρουσία της εδώ θα καταστήσει καλύτερα κατανοητό τον ρόλο της επί των ΑΞΕ στις λιγότερο αναπτυγμένες χώρες. Ειδικότερα, αυτή συνδέεται στενά με την επένδυση σε έρευνα και ανάπτυξη που κάνει μια επιχείρηση (R&D) και η τελευταία ιδίως με τα δικαιώματα σε ευρεσιτεχνίες, βιομηχανικά σχέδια καθώς και στο εμπορικό απόρρητο. Οι επιχειρήσεις που επενδύουν στην έρευνα και ανάπτυξη, καταβάλλουν μεγάλο μέρος των οικονομικών τους πόρων προκειμένου να επιτύχουν την δημιουργία και εφαρμογή της εφεύρεσης τους. Μέσω της χορήγησης δικαιωμάτων σε μια έννομη τάξη κατοχύρωσης τους, τους δίδεται το περιθώριο

να κοστολογούν τα παραγόμενα προϊόντα τους που εδράζονται σε αυτές τις ευρεσιτεχνίες, βιομηχανικά σχέδια κλπ. άνω του οριακού κόστους παραγωγής τους (marginal cost), και έτσι να αναπληρώνουν το κόστος της έρευνας και ανάπτυξης (Adams, 2011, p. 232). Η χορήγηση αυτής της προστασίας, παρακινεί τις επιχειρήσεις να επενδύσουν σε έρευνα και ανάπτυξη, η οποία με την σειρά της προάγει την καινοτομία και την διάχυση της τεχνολογίας, προκαλώντας οικονομική και κοινωνική ευμάρεια (Adams, 2011, p. 232). Ωστόσο κανένας οικονομικός παράγοντας δεν θα κινήσει τους παραγωγικούς του συντελεστές σε αυτήν την κατεύθυνση, δίχως να γνωρίζει εκ των προτέρων ότι θα φέρει τον έλεγχο επί των καρπών που θα παραχθούν (Boldrine, Levine, 2002).

Ωστόσο τα παραπάνω δεδομένα αν και σημαντικά για την καλύτερη κατανόηση, ισχύουν για τις αναπτυγμένες οικονομίες και τις αναπτυσσόμενες. Η εικόνα στις λιγότερο αναπτυγμένες μεταβάλλεται. Ποιο είναι το στοιχείο που ανατρέπει τα παραπάνω δεδομένα; Η απουσία ή ισχνή επένδυση σε έρευνα και ανάπτυξη σε αυτές τις οικονομίες κατά την άποψη άλλων ερευνητών (Adams, 2011, p. 233). Λόγω της περιορισμένης καινοτομίας, η ανάπτυξη νέων αγαθών βασίζεται κυρίως στην απομίμηση, η οποία αναδεικνύεται σε σημαντικό μέρος της οικονομικής ανάπτυξης για εκείνες τις χώρες (Falvey, Foster, Greenaway 2006). Κατά τούτο, η προαγωγή του δικαίου προστασίας της βιομηχανικής ιδιοκτησίας, μειώνει τις δυνατότητες απομίμησης και ως εκ τούτου τον ρυθμό οικονομικής μεγέθυνσης των χωρών αυτών, με βάση ερευνητικά δεδομένα (Horii, Iwaisako, 2007). Παράλληλα με την έλλειψη επενδύσεων σε R&D, η μειωμένη εκπαιδευτική και επαγγελματική κατάρτιση του ανθρώπινου δυναμικού εμφανίζεται να αναιρεί την θετική συσχέτιση που θα συνυπήρχε μεταξύ βιομηχανικής ιδιοκτησίας και οικονομικής μεγέθυνσης μέσω ΑΞΕ (Borensztein De-Gregorio, Lee, 1998). Οι δικαιούχοι των δικαιωμάτων αυτών επωφελούνται καθώς αυξάνουν τα έσοδα τους, τα οποία όμως διαχέονται σε αγορές των μητρικών χωρών. Στις χώρες υποδοχής από την άλλη, σημειώνεται μείωση του μεριδίου των εγχώριων επιχειρήσεων στην αγορά, οι οποίες εδράζουν την κερδοφορία τους στις ευκαιρίες απομίμησης ξένων τεχνολογιών και δεν βρίσκουν πρόσφορο έδαφος να δραστηριοποιηθούν εξαιτίας των αλλαγών στην νομοθεσία περί βιομηχανικής ιδιοκτησίας. Η σχέση ανάμεσα στην προστασία βιομηχανικής ιδιοκτησίας και οικονομικής ανάπτυξης παρουσιάζεται αδιάφορη ή πολλώ δε μάλλον αρνητική. Να σημειωθεί πως αυτό αφορά τις ΑΞΕ και στο τέλος την συνολική οικονομική μεγέθυνση. Διότι όπως είχαμε δει στην υποενότητα 2.4 στο Μέρος Β, μια πολυεθνική επιχείρηση θα λάβει περισσότερο υπόψιν της το δίκαιο βιομηχανικής ιδιοκτησίας στην λιγότερο αναπτυγμένη χώρα όταν πρόκειται να προχωρήσει σε σύναψη σύμβασης licensing. Δεν συμβαίνει το ίδιο όμως και στις ΑΞΕ.

Προς επίρρωση των παραπάνω, έρχεται η έρευνα των Thompson και Rushing (1999) . Η έρευνα έφερε ως αντικείμενο τις επιπτώσεις της βιομηχανικής ιδιοκτησίας επί της οικονομικής μεγέθυνσης. Το δείγμα τους αφορούσε 55 χώρες από όλες τις βαθμίδες οικονομικής ανάπτυξης για το διάστημα 1975-1990. Η επίδραση της βιομηχανικής ιδιοκτησίας εμφανίστηκε μηδαμινή σε σχέση με την οικονομική μεγέθυνση (Thompson, Rushing, 1999). Ειδικότερα εξετάστηκε η συμβολή της προστασίας διπλωμάτων ευρεσιτεχνίας στο κατά κεφαλήν Ακαθάριστο Εγχώριο Προϊόν. Η συμβολή υπήρξε θετική μόνο όταν το τελευταίο μιας χώρας ήταν 4000 δολάρια και άνω (Thompson, Rushing, 1999). Οι ίδιοι ερευνητές επίσης σε προηγούμενη έρευνα τους απέδειξαν πως η χορήγηση προστασίας σε διπλώματα ευρεσιτεχνίας επιδρά θετικά στην αύξηση του κατά κεφαλήν Ακαθάριστου Εγχώριου Προϊόντος σε μια χώρα, όταν αυτό είναι άνω των 3400 δολαρίων (Thompson, Rushing, 1996). Τα αποτελέσματα των ερευνών τους βρίσκονται σε συμφωνία με την έρευνα των Park και Ginarte, των οποίων το δείγμα μελέτης αφορούσε 60 χώρες κάθε κατηγορίας, και διαπίστωσαν ότι η βελτίωση της παρεχόμενης προστασίας επιφέρει οικονομική μεγέθυνση, όταν όμως υφίσταται εξαρχής δραστηριοποίηση σε έρευνα και ανάπτυξη. Άρα δεν εντοπίστηκε κανένας συσχετισμός τέτοιος για τις λιγότερο αναπτυγμένες χώρες (Park, Ginarte, 1997).

Οι δυσμενείς συνέπειες που διαμορφώνονται στην αγορά έρχονται να επιβεβαιώσουν εν προκειμένω τον προβληματισμό και τις ενστάσεις των λιγότερο αναπτυγμένων χωρών κατά τις διαπραγματεύσεις για την συνθήκη TRIPS, όπως είχε αναφερθεί στην υποενότητα 1.2. Πως μια ενίσχυση της προστασίας των δικαιωμάτων βιομηχανικής ιδιοκτησίας αποβαίνει συμφέρουσα για τις αναπτυγμένες οικονομίες και τις επιχειρηματικές οντότητες τους που επενδύουν στις λιγότερο αναπτυγμένες, αλλά όχι για τις τελευταίες. Οι αγορές των τελευταίων μετατρέπονται δυνητικά σε μονοπωλιακές, καθώς οι εγχώριοι ανταγωνιστές μη-δυνάμενοι να υιοθετήσουν την εισαγόμενη τεχνολογία εξέρχονται από την αγορά, με τον ελεύθερο ανταγωνισμό να περιορίζεται ριζικά. Τα αποτελέσματα εμφανίζονται αρνητικά και για τους καταναλωτές, καθώς η ξένη επιχείρηση/μονοπώλιο μπορεί να μειώσει την παραγωγή και προσφορά αν κρίνει πως δεν την συμφέρει κάτω από την αντίστοιχη ζήτηση (και άρα αυξάνοντας τις τιμές) προκαλώντας μείωση του πλεονάσματος καταναλωτή (consumer surplus) (Adams, 2011, p. 233).

Ταυτόχρονα με τις μεταβολές που μπορούν να παρατηρηθούν δυνητικά στο καθεστώς ανταγωνισμού μιας αγοράς χώρας λιγότερο αναπτυγμένης από την ενίσχυση προστασίας της βιομηχανικής ιδιοκτησίας, σημειώνονται βάσει της Παγκόσμιας Τράπεζας υψηλές δημόσιες δαπάνες των χωρών αυτών κατά την ενσωμάτωση και εφαρμογή των δεσμεύσεων που έχουν αναλάβει μέσω της κύρωσης της Συνθήκης TRIPS. Για παράδειγμα αυτές μπορεί να αφορούν την σύσταση και στελέχωση αρμόδιων αρχών βιομηχανικής ιδιοκτησίας, αγορά τεχνολογικού

εξοπλισμού, βάσεις δεδομένων, επενδύσεις στην αναβάθμιση των δικαστηρίων. Οι δαπάνες αυτές πέραν το αδιανόητο της κάλυψης τους χωρίς εξωτερική βοήθεια, υπονομεύουν την δημόσια χρηματοδότηση των χωρών αυτών σε άλλους τομείς, κρίσιμους για τον περιορισμό της φτώχειας (Finger, Schuler, 1991). Όπως και οι αναπτυσσόμενες έτσι και οι λιγότερο αναπτυγμένες χώρες από το 1995 και έπειτα άρχισαν να ενσωματώνουν στο εσωτερικό τους δίκαιο τις ρυθμίσεις της Συνθήκης TRIPS. Παρουσιάζει ενδιαφέρον να γίνει μια επισκόπηση του μέσου ρυθμού ανάπτυξης των χωρών αυτών σε συνδυασμό με τον δείκτη προστασίας των διπλωμάτων ευρεσιτεχνίας, αλλιώς Ginarte Park Index (Adams, 2011, p. 234-235). Ο εν λόγω δείκτης χρησιμοποιήθηκε και στις αναπτυσσόμενες χώρες, στο Μέρος Α της υποενότητας. Μέσω του Ginarte Park Index, γίνεται εκτίμηση αναφορικά με το δικαίωμα προστασίας του διπλώματος ευρεσιτεχνίας που βασίζεται στους εξής επιμέρους δείκτες: 1) έκταση κάλυψης της προστασίας (πχ πόσες κατηγορίες αγαθών καλύπτονται νομικά από τα διπλώματα ευρεσιτεχνίας) 2) έκταση συμμετοχής σε διεθνείς συμφωνίες διπλωμάτων ευρεσιτεχνίας, 3) διατάξεις για απώλεια προστασίας (πχ περιπτώσεις υποχρεωτικής αδειοδότησης), 4) μηχανισμός επιβολής και εφαρμογής των κανόνων προστασίας και 5) διάρκεια προστασίας του δικαιώματος. Ο καθένας εκ των παραπάνω δεικτών φέρει μια βαθμολογία από το 0 έως το 1, ενώ για τον συνολικό υπολογισμό του δείκτη προστασίας του δικαιώματος σε δίπλωμα ευρεσιτεχνίας, γίνεται πρόσθεση όλων των παραπάνω. Ο συνολικός δείκτης θα κυμαίνεται από το 0 έως το 5, με όσο μεγαλύτερος αν είναι, τόσο πιο βελτιωμένη προστασία θα συναντάται στην αναπτυσσόμενη χώρα. Τα παρακάτω δεδομένα αφορούν την περίοδο 1985-2003.

Table 1: Average Growth rate and Patient Protection Index, 1985-2003

Countries	Average Growth rate	Ginarte Park Index
Angola	0.26	0.86
Benin	0.65	2.86
Botswana	4.95	1.99
Burkina Faso	1.24	2.40
Burundi	-1.03	2.94
Cameroon	-0.98	2.65
Central African Republic	-1.45	2.65
Chad	1.46	2.80
Congo, DR	-5.12	2.86
Congo Rep.	4.12	2.69
Cote d'Ivoire	-1.41	2.69
Ethiopia	0.34	0.25
Gabon	-0.88	2.80
Ghana	2.24	3.02
Kenya	0.70	2.64
Madagascar	-1.02	2.06
Malawi	-0.09	3.32
Mali	-2.03	2.73
Mauritania	1.29	2.73
Mauritius	4.62	3.00
Mozambique	4.10	0.00
Niger	-0.88	2.57
Nigeria	1.49	3.13
Rwanda	0.73	2.89
Senegal	0.56	2.74
Sierra Leone	-3.26	2.64
South Africa	-0.2	3.69
Sudan	2.58	3.52
Swaziland	1.82	2.52
Tanzania	1.25	2.90
Togo	-0.54	2.57
Uganda	2.20	2.74
Zambia	-0.79	3.52
Zimbabwe	0.70	2.99

Διαπιστώνεται πως παρά την άνοδο του Ginarte-Park Index (βλέπουμε πως σε ορισμένες χώρες όπως το Μαλάουι, η Νιγηρία, το Μπουρούντι είναι πάνω από την μέση, δηλαδή άνω του 2,5/5), η μέση οικονομική ανάπτυξη το χρονικό διάστημα 1985-2003 ήταν έως και αρνητική. Βέβαια δεν θα πρέπει να παραβλέψουμε το γεγονός ότι ο παραπάνω πίνακας αφορούσε και την περίοδο 1985-1995 πριν δηλαδή την θέση σε ισχύ της Συμφωνίας TRIPS, άρα ενδέχεται να μην παρέχει ολοκληρωμένη εξήγηση της έλλειψης θετικού συσχετισμού.

Μεταξύ των παραπάνω πορισμάτων, αξίζει να δοθεί έμφαση και στο φαινόμενο του “Gridlock Economy”. Η λέξη gridlock στα αγγλικά σημαίνει αδιέξοδο, και αναφέρεται κυριολεκτικά σε περιπτώσεις κυκλοφοριακής συμφόρησης. Ως όρος οικονομικών ως “Gridlock” ορίζεται το φαινόμενο όπου η αυξημένη ισχύς (νομική και οικονομική) ισχύς του απόλυτου χαρακτήρα των δικαιωμάτων ιδιοκτησίας (διανοητικής φύσεως ή μη) έχει σαν αποτέλεσμα σε μια αγορά την επιβράδυνση της παραγωγικότητας και της καινοτομίας (Gathii, 2016, p. 528). Ο λόγος αφορά ειδικότερα την απροθυμία που παρατηρείται στους ιδιοκτήτες των δικαιωμάτων αυτών (που καλύπτονται από την ασφάλεια της ιδιοκτησιακής προστασίας) να προβούν σε αμοιβαία

επωφελείς συμφωνίες για την καινοτομία και την παραγωγή (Heller, 2010). Κατά τον Heller, η παραπάνω κατάσταση οδηγεί στο φαινόμενο “anti-commons”, σε ένα σημείο δηλαδή όπου οι δρώντες στην αγορά δρουν με έναν τέτοιο τρόπο όπου “Καλύπτει κάθε περιβάλλον/αγορά, εντός της οποίας, πάρα πολλοί άνθρωποι μπορούν να αποκλείσουν ο ένας τον άλλον από τη δημιουργία ή τη χρήση ενός σπάνιου πόρου”. Ως σπάνιος πόρος εν προκειμένω θα θεωρηθεί παραδείγματος χάριν, μια πληροφορία εμπορικού απορρήτου που διαθέτει μια επιχείρηση, μια εφεύρεση που προστατεύεται μέσω διπλώματος ευρεσιτεχνίας κλπ. Η πλήρης και δίχως εξαιρέσεις χορήγηση και παραχώρηση δικαιωμάτων ιδιοκτησίας και εκμετάλλευσης, οδηγεί στο να μην κερδίζει κανένας άλλος, ούτε καν η ίδια η οικονομία της χώρας στην οποία δραστηριοποιείται, καθώς δεν γίνεται διάχυση των καινοτομιών. Κανένας δεν επιθυμεί την οικονομική συνεργασία με αντικείμενο τα δικαιώματα ιδιοκτησίας του είτε με την μορφή μεταβίβασης είτε εκμετάλλευσης, καθώς αυτό θα αποβεί εις βάρος του διότι οι υπόλοιποι δρώντες είναι απρόθυμοι στο να προχωρήσουν σε τέτοιες μακροπρόθεσμες επενδύσεις. Η οποιαδήποτε κίνηση σε μακροπρόθεσμη επένδυση πάνω στα δικαιώματα του θα αποβεί εις βάρος του, καθώς αυτή δεν θα είναι κερδοφόρα βραχυπρόθεσμο, και οι υπόλοιποι ανταγωνιστές δεν θα κοιτάζουν την αντίστοιχη μακροπρόθεσμη επένδυση που θα μπορούσαν να πράξουν οι ίδιοι, αλλά να εκμεταλλευτούν το βραχυπρόθεσμο κόστος του ανταγωνιστή τους προκειμένου να επιτύχουν την έξοδο του από την αγορά. Το παραπάνω φαινόμενο χαρακτηρίζεται και ως “First mover disadvantage”, με κανέναν να μην επιθυμεί να λάβει το ρίσκο.

Το φαινόμενο του “Gridlock Economy”, δύναται να εμφανισθεί σε οποιαδήποτε τάξεως οικονομία, όταν η τελευταία παρασύρεται σε άνευ όρων και άνευ ελαστικότητας ενίσχυση του αποκλειστικού χαρακτήρα των δικαιωμάτων διανοητικής ιδιοκτησίας. Ωστόσο έγινε η περιγραφή αυτού του φαινομένου στο Μέρος των Λιγότερο αναπτυγμένων χωρών για να γίνει περισσότερο αντιληπτή η θέση ότι η διαρκής ενίσχυση της προστασίας της βιομηχανικής ιδιοκτησίας μπορεί να αποβεί ενίοτε και καταστροφική για την αύξηση της παραγωγής και την βελτίωση της τεχνολογικής καινοτομίας, κάτι που για τις τελευταίες χώρες είναι ακόμη πιο κρίσιμο. Αυτό, καθώς προτού ξεκινήσουν να αναπτύσσουν τις σχετικές νομοθεσίες προστασίας, προτού δηλαδή αρχίσουν να ασχολούνται με την παροχή κινήτρων στις εγχώριες επιχειρήσεις για παρασκευή εφευρέσεων που θα «αποκαταστήσουν» τις δαπάνες στην έρευνα και ανάπτυξη που έκαναν, προηγείται αυτό που λέμε διάχυση τεχνολογίας (technology transfer). Θα πρέπει να δώσουν πρόσφορο έδαφος σε αυτές τις οντότητες να υιοθετήσουν ελεύθερα τα τεχνικά μέσα και υποδομή από άλλες για να επενδύσουν για πρώτη φορά σε R&D επενδύσεις.

Αξίζει ακόμα κανείς για να εμπεδώσει το πως η βιομηχανική ιδιοκτησία υπό περιστάσεις δύνανται να μην διαδραματίσει κανένα ρόλο στην άνοδο των ΑΞΕ και της ανάπτυξης, να ανατρέξει στα παραδείγματα της Ελβετίας και της Ολλανδίας. Η πρώτη νομοθετική κατοχύρωση δικαιωμάτων βιομηχανικής ιδιοκτησίας έλαβε χώρα το 1907 και το 1912 αντίστοιχα. Εντούτοις η άμεση επένδυση και η εν γένει βιομηχανοποίηση των χωρών αυτών πέραν του ότι άρχισε αρκετά νωρίτερα δίχως να προμηνύεται από κάποιο καθεστώς προστασίας, παρουσιάζεται ίσης εμβέλειας την χρονική περίοδο 1869-1912 για την Ολλανδία και 1850-1907 για την Ελβετία συγκριτικά με την μετά την εισαγωγή της προστασίας βιομηχανικής ιδιοκτησίας εποχή, δηλαδή μετά το 1912 για την πρώτη και το 1907 για την δεύτερη. Ως εκ τούτου προάγει προβληματισμό ως προς την θέση των υποστηρικτών της άνευ όρων ενίσχυσης των δικαιωμάτων βιομηχανικής ιδιοκτησίας, το γεγονός ότι και στα δυο παραδείγματα παραπάνω δεν καταγράφηκε θετικός συσχετισμός και δεν μπόρεσε να εντοπιστεί η σχέση αίτιου-αιτιατού (Gathii, 2016, p. 539).

Άρα οι λιγότερο αναπτυγμένες χώρες δεν έχουν κανένα απολύτως συμφέρον στο να προάγουν την προστασία της βιομηχανικής ιδιοκτησίας; Την απάντηση την παρέχει ο Gathii: *“Η ισχυρή προστασία της βιομηχανικής ιδιοκτησίας λειτουργεί καλύτερα για την αύξηση της ανάπτυξης σε συνδυασμό με το άνοιγμα του εμπορίου, τα υψηλά επίπεδα συγκέντρωσης του ανθρώπινου κεφαλαίου, τις καλές υποδομές και το ισχυρό ρυθμιστικό περιβάλλον. Ενίσχυση της προστασίας της διανοητικής ιδιοκτησίας χωρίς ταυτόχρονη αντιμετώπιση των συνθηκών που συσχετίζονται με χαμηλή ανάπτυξη και παραγωγικότητα στις λιγότερο ανεπτυγμένες χώρες δεν θα αποφέρουν τα οφέλη που συνοδεύουν την ενίσχυση της διανοητικής ιδιοκτησίας σε οικονομίες όπου υπάρχουν οι κατάλληλες συνθήκες για θετικά οφέλη υπάρχουν. Στην πραγματικότητα, τα μικρά μεγέθη της αγοράς, τα χαμηλά ακαθάριστα εθνικά εισοδήματα, οι φτωχές υποδομές, το χαμηλό μορφωτικό επίπεδο, τα υψηλά επίπεδα χρέους, οι ρυθμιστικοί φραγμοί και η πολιτική αστάθεια σε ορισμένες λιγότερο αναπτυγμένες χώρες καθιστούν τις εισροές ΑΞΕ μια πρόκληση”*.

Ανακεφαλαιώνοντας, η λειτουργία της βιομηχανικής ιδιοκτησίας στις λιγότερο-αναπτυγμένες χώρες είναι το τελευταίο βήμα που πρέπει να ληφθεί με προσανατολισμό την αύξηση εισροών των ΑΞΕ. Προηγούνται από άποψη σημασίας, ζητήματα όπως η αναβάθμιση της εκπαίδευσης και κατάρτισης του ανθρώπινου δυναμικού, οι επενδύσεις σε βελτίωση των υποδομών (οδικό, σιδηροδρομικό δίκτυο, λιμάνια, ενεργειακές υποδομές), προαγωγή των θεσμών και του κράτους δικαίου. Οι συνιστάμενες αυτές, ως μέρος του Locality κατά το Παράδειγμα του Dunning, δρουν περισσότερο καταλυτικά για την συγκέντρωση των ΑΞΕ και ενδιαφέρουν περισσότερο τον ξένο επενδυτή. Δηλαδή η νομοθεσία της βιομηχανικής ιδιοκτησίας αυτή καθαυτή δεν μπορεί να αποκτήσει θετικό συσχετισμό με τις ΑΞΕ; Η απάντηση είναι πως όχι. Όχι επειδή μια έναρξη πρώτης θέσπισης κανόνων θα είναι οικονομικά ασύμφορη, ούτε επειδή άμα

συνδυαστεί όπως ειπώθηκε με την ανάπτυξη άλλων συνισταμένων του Locality, δεν θα συντελέσει στην αύξηση των ΑΞΕ. Αλλά επειδή σε αντίθεση με τις αναπτυσσόμενες χώρες, η ολόενα και ισχυρότερη προάσπιση τους νομοθετικά από μόνων τους, δεν αντιστοιχεί σε αύξηση ούτε του ΑΕΠ ούτε των ΑΞΕ. Τουναντίον και εδραζόμενοι στα παραπάνω ερευνητικά πορίσματα, οι κυβερνήσεις των χωρών αυτών πρέπει να εστιάσουν την πολιτική τους, 1) στις παραπάνω συνιστάμενες του Locality (εκπαίδευση, υποδομές, θεσμοί), 2) στην διάχυση της τεχνολογίας, που θα γίνει εφικτή μέσω της παροχής κινήτρων για αντιγραφή της τεχνολογίας. Η «χαλάρωση» της προστασίας του αποκλειστικού χαρακτήρα των ιδιοκτησιακών δικαιωμάτων διανοητικής ιδιοκτησίας, θα αποτελέσει το 1^ο βήμα για την συγκέντρωση της απαραίτητης τεχνολογικής υποδομής από τις εγχώριες επιχειρήσεις προκειμένου να ξεκινήσουν να επενδύουν σε έρευνα και ανάπτυξη. Διαφορετικά, οι συνέπειες μιας αυξημένης προστασίας της βιομηχανικής ιδιοκτησίας, θα περιλαμβάνουν όπως αναλύθηκε την διαμόρφωση μιας “Gridlock Economy”, κυριαρχία ξένων μονοπωλίων και αφανισμό των εγχώριων παραγωγών και το κυριότερο: μηδαμινή συγκέντρωση ΑΞΕ, που να εδράζεται στην προαγωγή της βιομηχανικής ιδιοκτησίας.

Γ) Συμβολή στην προσέλκυση ΑΞΕ στις αναπτυσσόμενες χώρες

Ως αναπτυσσόμενες χώρες νοούνται αυτές οι οποίες διακρίνονται από υψηλό επίπεδο διαβίωσης και κατατάσσονται στις προηγμένες οικονομίες. Ως τέτοιες οικονομίες είναι αυτές στις οποίες η τεχνολογική υποδομή και υποδομές γενικότερα είναι ιδιαίτερα εξελιγμένες, το ανθρώπινο δυναμικό πολύ ισχυρό και το κατά κεφαλήν Ακαθάριστο Εγχώριο Προϊόν υψηλό. Η κατάρτιση είναι αρκετά αναπτυσσόμενη σε αυτές τις χώρες, ενώ επίσης διακρίνονται και από μια σχετική αξιοπιστία στους θεσμούς και στο κράτος δικαίου. Με άλλα λόγια, βρίσκονται στις πρώτες θέσεις του δείκτη HDI. Τέτοιες είναι οι ΗΠΑ, Καναδάς, αρκετές χώρες της Ανατολικής Ασίας και Ωκεανίας καθώς και χώρες της Βόρειας και Δυτικής Ευρώπης. Οι αναπτυσσόμενες χώρες σε αντίθεση με τις αναπτυσσόμενες βρίσκονται στο “μεταβιομηχανικό” οικονομικό στάδιο, που σημαίνει ότι ο δευτερογενής/ βιομηχανικός τομέας έχει υποχωρήσει, με το μεγαλύτερο μέρος του ΑΕΠ τους να προέρχεται από τον τριτογενή τομέα παροχής υπηρεσιών. Οι αναπτυσσόμενες οικονομίες απαρτίζουν το μεγαλύτερο μέρος του παγκόσμιου Ακαθάριστου Εγχώριου Προϊόντος, ειδικότερα το 57.3% βάσει της ονομαστικής αξίας και το 41,1% βάσει της αγοραστικής δύναμης, σύμφωνα με έκθεση του Διεθνούς Νομισματικού Ταμείου για το 2023 (International Monetary Fund. ["World Economic Outlook Database, April 2023"](#)).

Όπως μπορεί να γίνει εύκολα αντιληπτό οι αναπτυσσόμενες χώρες αποτελούν συχνά την βασική πηγή για ΑΞΕ και άρα είναι συχνά μητρικές χώρες για τις επενδύσεις. Ωστόσο πως λειτουργεί

ένα καθεστώς προστασίας της βιομηχανικής ιδιοκτησίας σε αυτές τις χώρες σε ό,τι αφορά τις άμεσες επενδύσεις που προέρχονται από άλλες χώρες; Η συλλογιστική στο παραπάνω ερώτημα θα αναπτυχθεί με κριτήριο την χώρα προέλευσης των επενδύσεων. Οι επιπτώσεις της βιομηχανικής ιδιοκτησίας διαφοροποιούνται στις αναπτυγμένες χώρες υποδοχής αναλόγως του εάν η χώρα προέλευσης είναι αναπτυγμένη ή αναπτυσσόμενη. Όπως θα δούμε και εν συνεχεία πάντως και από τις αναπτυσσόμενες οι επενδύσεις που εισέρχονται σε μια αναπτυγμένη αγορά δρουν και μεταξύ τους διαφορετικά ως προς το καθεστώς βιομηχανικής ιδιοκτησίας. Όσον αφορά τέλος τις λιγότερο αναπτυγμένες, είναι προφανές πως λόγω του ότι η οικονομία τους είναι περισσότερο “εσωστρεφής”, με τις εγχώριες επιχειρήσεις τους να δρουν κατά βάση στην εσωτερική αγορά των χωρών αυτών, οι ΑΞΕ που προέρχονται από αυτές είναι σχεδόν ανύπαρκτες, και ως εκ τούτου δεν θα ληφθούν υπόψιν.

Όσον αφορά τις ΑΞΕ από τις αναπτυσσόμενες χώρες γενικά, αυτές αποτελούν το 35% των παγκόσμιων εισροών ΑΞΕ (United Nations, Conference on Trade and Development, 2015). Από αυτές, το 32% πήγε σε αναπτυγμένες χώρες. Η προβληματική πάνω στις ΑΞΕ από επιχειρήσεις με έδρα τις αναπτυσσόμενες οικονομίες είναι η εξής: Οι οντότητες αυτές επενδύουν σε αναπτυγμένες χώρες λόγω του ισχυρότερου θεσμικού και νομικού τους συστήματος εν όψει της αποτελεσματικότερης προστασίας της βιομηχανικής ιδιοκτησίας σε αντίθεση με την πιο αδύναμη προστασία που συναντάται στις αναπτυσσόμενες (Institutional Escapism); (Luo et al., 2010), (Witt and Lewin, 2007). Ή θα επενδύσουν επιδιώκοντας να έχουν πρόσβαση σε στοιχεία ενεργητικού οντοτήτων με έδρα τις αναπτυγμένες χώρες που σχετίζονται με ιδιοκτησιακά δικαιώματα διανοητικής και δη βιομηχανικής ιδιοκτησίας (ευρεσιτεχνίας, δεδομένα εμπορικού απορρήτου κλπ.), δηλαδή στο λεγόμενο knowledge-based asset (KBA); Ως knowledge-based asset ή αλλιώς knowledge capital, ορίζεται το ενεργητικό μιας επιχείρησης που σχετίζεται με γνώσεις πάνω σε πληροφορίες, διαδικασίες παραγωγής, καινοτομίες, ικανότητες του ανθρώπινου δυναμικού της, σχέσεις με πελάτες. Ουσιαστικά συνιστά το πλέγμα γνώσεων και δεδομένων που κατέχει μια επιχειρηματική οντότητα, και το οποίο όμως για να δημιουργηθεί, χρειάστηκε χρόνος και οικονομική επένδυση, ενώ μεταξύ άλλων της προσδίδει οικονομική αξία και συγκριτικό πλεονέκτημα σε σχέση με τους ανταγωνιστές της. ([Knowledge Capital: Meaning, Components, Uses \(investopedia.com\)](https://www.investopedia.com/terms/k/knowledge-capital.asp)). Η παραπάνω προβληματική θα συμβάλλει στην μελέτη των ΑΞΕ που προέρχονται από αναπτυσσόμενες χώρες σε αναπτυγμένες για επενδύσεις κινούμενες στο να αντλήσουν knowledge-based asset (στο εξής KBA) στην αγορά των αναπτυγμένων χωρών, και σε αυτές που επιζητούν θεσμική προστασία της βιομηχανικής τους ιδιοκτησίας. Η προστασία της βιομηχανικής ιδιοκτησίας επιδρά διαφορετικά στις δυο παραπάνω περιπτώσεις.

Όλα εκκινούν από το υφιστάμενο ΚΒΑ της επενδύτριας επιχείρησης. Ο ρόλος της βιομηχανικής ιδιοκτησίας κατά την ΑΞΕ στην αναπτυγμένη χώρα βασίζεται στο εάν φέρει ισχυρό ή μη ΚΒΑ. Μολονότι οι επιχειρήσεις στις αναπτυσσόμενες χώρες φέρουν μικρότερο ενεργητικό σε ΚΒΑ συγκριτικά με αυτές των αναπτυγμένων, υφίσταται ετερογένεια ανάμεσα στις αναπτυσσόμενες χώρες (Birdshal, Londono, 1997). Αρκετές οντότητες στις αναπτυσσόμενες χώρες, πχ Ινδία, διακρίνονται από ισχυρό ΚΒΑ. Όταν μια οντότητα σε μια αναπτυσσόμενη χώρα κρίνει πως απουσιάζει από το ενεργητικό της ισχυρό ΚΒΑ, τότε θα ενεργοποιήσει την πολιτική των επενδύσεων της στις αναπτυγμένες χώρες, με κριτήριο την αναζήτηση αγορών με διαθεσιμότητα γνώσεων, καινοτομιών κλπ., και τα οποία θα μπορέσει να τα προσθέσει στο δικό της ΚΒΑ, δεδομένου της αντίστοιχης μικρής διαθεσιμότητας στην μητρική χώρα (Deng, 2009). Για αυτές κρίσιμη είναι η διάχυση της τεχνολογίας, άρα προσφορότερο έδαφος μια χώρα υποδοχής με πιο αδύναμο σύστημα προστασίας της βιομηχανικής ιδιοκτησίας. Αντίθετα, όσο ισχυρότερο ΚΒΑ έχει μια επιχείρηση στο ενεργητικό της στην μητρική-αναπτυσσόμενη χώρα, τόσο μειώνεται το κίνητρο για αναζήτηση αγορών στις οποίες θα έχει εύκολη πρόσβαση σε ΚΒΑ (Yoo, Reimann, 2017). Για τις τελευταίες εμφανίζει μεγαλύτερο ενδιαφέρον η προστασία των δικαιωμάτων της στις αγορές των αναπτυγμένων χωρών. Ως εκ τούτου επιζητά χώρες με αποτελεσματική έννομη προστασία.

Βεβαίως το ότι μια χώρα διαθέτει ένα σημαντικό απόθεμα ΚΒΑ μέσω των επιχειρήσεων που δραστηριοποιούνται σε αυτήν, δεν συνεπάγεται και μεγαλύτερη ευκολία άντλησης του για οντότητες που επιζητούν απόκτηση ΚΒΑ, προερχόμενες από αναπτυσσόμενες αγορές. Το τελευταίο θα συμβεί ευκολότερα, όταν η προστασία της βιομηχανικής ιδιοκτησίας και δη της απαγόρευσης μη εκμετάλλευσης χωρίς την συναίνεση του δικαιούχου εμφανίζεται μειωμένη, και θα είναι δυσκολότερο εκ του αντιστρόφου όταν η έννομη προστασία είναι περισσότερο άκαμπτη (Yoo, Reimann, 2017, p. 244). Σύμφωνα με έρευνες, οι οντότητες από τις αναπτυσσόμενες οικονομίες που βρίσκονται ιδίως σε πρώιμο στάδιο ανάπτυξης θα λάβουν περισσότερο υπόψιν τους το αποτέλεσμα της γρηγορότερης και ευκολότερης πρόσβασης σε δικαιώματα βιομηχανικής ιδιοκτησίας που μπορούν σε εκείνον τον χρόνο να αξιοποιήσουν λόγω μειωμένου έννομου προστατευτικού πεδίου. Το γεγονός ότι μετά αφού θα έχουν αναπτύξει το δικό τους ΚΒΑ και θα ελλοχεύει ο κίνδυνος της ανεπαρκούς προστασίας στην αναπτυγμένη χώρα, τις απασχολεί λιγότερο. Με απλά λόγια αναγνωρίζεται περισσότερο ο ρόλος της μειωμένης προστασίας ως αρχικό πλεονέκτημα και λιγότερο ως μεταγενέστερο μειονέκτημα αφότου μια επενδύτρια επιχείρηση θα έχει αναβαθμίσει το ενεργητικό της σε ΚΒΑ (Yoo, Reichmann, 2017, p. 245).

Η διάκριση των επενδυτών ως προς το κίνητρο αναζήτησης νέου ενεργητικού βιομηχανικής ιδιοκτησίας (asset-seeking motive) και το κίνητρο αναζήτησης αποτελεσματικού θεσμικού περιβάλλοντος προστασίας στο πλαίσιο αποφυγής πιο ασθενών συστημάτων προστασίας (institutional escaping) που γίνεται από τους Yoo και Reichmann, είναι σημαντική για να κατανοήσει κάποιος το πως επιδρά η βιομηχανική ιδιοκτησία της χώρας υποδοχής διαφορετικά στους επενδυτές από τις αναπτυσσόμενες χώρες. Πρέπει κανείς να αναζητήσει και το κίνητρο και το διαθέσιμο ΚΒΑ. Ωστόσο το κίνητρο εύρεσης νέου γνωστικού κεφαλαίου/ΚΒΑ (ευρεσιτεχνιών, βιομηχανικών σχεδίων, δεδομένων εμπορικού απορρήτου) φαίνεται να είναι πιο σχετιζόμενο με ΑΞΕ προερχόμενες από αναπτυσσόμενες προς αναπτυγμένες οικονομίες (Dunning, 1993) (Makino et al., 2002). Πολλές έρευνες έρχονται να συμφωνήσουν με την έρευνα του Dunning του 1993 πως το κίνητρο για νέο ΚΒΑ συγκριτικά εμφανίζεται να είναι ανώτερο από την αναζήτηση έννομης προστασίας της βιομηχανικής ιδιοκτησίας στις αναπτυγμένες χώρες (Yoo, Reichmann, 2017, p. 243) (Cui et al., 2014; Deng, 2009; Rui and Yip, 2008).

Στο σημείο αυτό αξίζει να γίνει αναφορά και στον παράγοντα της “θεσμικής διάστασης”/ Institutional Distance. Ο παράγοντας αυτός αφορά τον βαθμό οικειότητας που μπορεί να φέρουν οι διοικήσεις των πολυεθνικών επιχειρήσεων προς θεσμικά και νομοθετικά περιβάλλοντα κρατών περισσότερο παρεμφερή με αυτά των μητρικών χωρών. Η οικειότητα αυτή μπορεί να επηρεάσει αποφασιστικά την προτίμηση πολυεθνικών επιχειρήσεων με έδρα αναπτυσσόμενες χώρες με αδύναμα συστήματα προστασίας της βιομηχανικής ιδιοκτησίας στο να επενδύσουν σε αναπτυγμένη χώρα με αντίστοιχα αν όχι πανομοιότυπα επίπεδα προστασίας (Kostova, 1996, 1999; Kostova and Zaheer, 1999; Xu and Shenkar, 2002). Τουναντίον, το άνοιγμα με ΑΞΕ σε χώρες υποδοχής με διαφορετική έκταση προστασίας και άλλη “φιλοσοφία” ως προς την βιομηχανική ιδιοκτησία, θα δημιουργήσει πιθανά έξοδα και απώλεια χρόνου (Eden and Miller, 2004, Mezas, 2002), ενώ συνυπολογίζεται και το ρίσκο έκθεσης σε νομικούς κινδύνους στην νέα αγορά (Yoo, Reichmann, 2017, p. 244). Θα έλεγε κανείς εύλογα πως ο παραπάνω παράγοντας επιδρά πλέον με γνώμονα περισσότερο το ψυχολογικό κριτήριο της επαφής μιας επενδύτριας επιχείρησης με ένα άγνωστο ρυθμιστικό και νομικό περιβάλλον.

Εξετάζοντας τις ΑΞΕ από επιχειρήσεις με μειωμένο ενεργητικό ΚΒΑ αναπτυσσόμενες χώρες, θα χρησιμοποιήσουμε την έρευνα των Yoo και Reimann, που έθεσαν ως δείγμα 35 αναπτυγμένες χώρες υποδοχής, και 85 αναπτυσσόμενες ως μητρικές χώρες. Επίσης χρησιμοποιήθηκαν για τις εισροές ΑΞΕ δεδομένα από την Διάσκεψη των Ηνωμένων Εθνών για το Εμπόριο και την Ανάπτυξη (UNCTAD) για τα έτη 2009-2011, καθώς και από τον Οργανισμό για την Συνεργασία και την Ανάπτυξη (OECD) για το 2012-2014. Τα ίδια δεδομένα χρησιμοποιήθηκαν και σε άλλες έρευνες (Bailey and Li, 2015; Cuervo-Cazurra, 2008; Kalotay and Sulstarova, 2010). Ο όρος

αναπτυγμένη και αναπτυσσόμενη εδράζεται στην ταξινόμηση του ΟΗΕ για το έτος 2012, ενώ στην έρευνα εξετάστηκαν μόνο οι ΑΞΕ από αναπτυσσόμενες προς αναπτυγμένες και όχι το αντίστροφο (Yoo, Reimann, 2017, p. 246). Για τις εισροές ΑΞΕ, χρησιμοποιήθηκαν οι εξής δείκτες που αναδεικνύουν θετικό ή αρνητικό συσχετισμό: 1) Ο IPR Protection, που υπολογίστηκε από το World Economic Forum, που στην έρευνα αναφέρεται ως Host IPR (δηλαδή της χώρας υποδοχής). Αφορά τον βαθμό προστασίας προς τα δικαιώματα βιομηχανικής ιδιοκτησίας στην χώρα υποδοχής, 2) Ο Knowledge-Based assets (KBA), ξεχωριστά για τις χώρες υποδοχής (Host KBA) και τις χώρες προέλευσης (Home KBA) που βασίστηκε στον δείκτη Global Innovation Index που δημοσιεύεται από τον Παγκόσμιο Οργανισμό Διανοητικής Ιδιοκτησίας, σε συνεργασία με το Πανεπιστήμιο Cornell και το INSEAD. Αφορά το πόσο ισχυρό είναι το KBA ενεργητικό στην χώρα υποδοχής και στην μητρική χώρα αντίστοιχα, 3) Ο δείκτης της “θεσμικής διάστασης” ή αλλιώς Institutional Distance προερχόμενος από την έκθεση World Governance Indicators της Παγκόσμιας Τράπεζας. Άλλοι δείκτες που επίσης χρησιμοποιήθηκαν αλλά δεν θα μας απασχολήσουν είναι το κατά κεφαλήν ΑΕΠ, ο πληθυσμός, ο δείκτης υποδομών κλπ. Στόχος της έρευνας είναι να καταδείξει την σχέση που αναπτύσσεται ανάμεσα σε αυτούς τους δείκτες ή παραμέτρους, και την συγκέντρωση ΑΞΕ όπως αναλύθηκε (δηλαδή από τις αναπτυσσόμενες προς τις αναπτυγμένες), εντός του πίνακα (Table 5). Η συσχέτιση θα γίνει είτε μεταξύ ενός δείκτη μόνο προς τις ΑΞΕ (πχ Host KBA-FDI) ή συνδυασμός δεικτών (πχ Host KBA*Home KBA). Η κάθε συσχέτιση θα βασίζεται σε μια υπόθεση (Hypothesis) ενός εκ των παραπάνω δεικτών ή συνδυασμού αυτών:

1^η Υπόθεση (H1): Το FDI που επιτυγχάνεται σε σχέση με το Host KBA.

2^η Υπόθεση (H2): Το FDI που επιτυγχάνεται σε σχέση με το Host IPR Protection.

3^η Υπόθεση (H3): Το FDI που επιτυγχάνεται σε σχέση με το Host KBA* Host IPR Protection.

4^η Υπόθεση (H4): Το FDI που επιτυγχάνεται σε σχέση με Host KBA* Home KBA.

5^η Υπόθεση (H5): Το FDI που επιτυγχάνεται σε σχέση με το Home KBA* Host IPR Protection

Table 1
Data sources.

Variable	Period	Source
FDI flow	2009-2011 2012-2014	UNCTAD OECD
Knowledge-based assets	2008-2013	Co-published by Cornell University, INSEAD, and the World Intellectual Property Organization
IPR protection	2008-2013	World Economic Forum
GDP per capita	2008-2013	World Development Indicators
Population	2008-2013	World Development Indicators
GDP growth	2008-2013	World Development Indicators
Natural resources	2008-2013	World Development Indicators
Infrastructure	2008-2013	World Development Indicators
Institutional distance	2008-2013	Worldwide Governance Indicators
Tax haven		OECD, International Monetary Fund
Geographic distance, colonial relationship		Centre des Etudes Prospectives et d'Informations Internationales
Legal systems		La Porta et al. (1999)

Table 2
Classification of countries.

	List of countries
Host countries: developed economies (35)	Australia, Austria, Belgium, Bulgaria, Canada, Cyprus, Czech Republic, Denmark, Estonia, Finland, France, Germany, Greece, Hungary, Iceland, Ireland, Italy, Japan, Latvia, Lithuania, Luxembourg, Malta, Netherlands, New Zealand, Norway, Poland, Portugal, Romania, Slovakia, Slovenia, Spain, Sweden, Switzerland, United Kingdom, United States
Home countries: developing economies (85)	Algeria, Angola, Argentina, Bahrain, Bangladesh, Barbados, Benin, Bolivia (Plurinational State of), Botswana, Brazil, Brunei Darussalam, Burkina Faso, Burundi, Cape Verde, Central African Republic*, Chad, Chile, China, Colombia, Comoros*, Congo*, Egypt, Costa Rica, Cote d'Ivoire, Cuba*, Democratic Republic of the Congo*, Djibouti*, Dominican Republic, Ecuador, El Salvador, Equatorial Guinea*, Eritrea*, Ethiopia, Gabon, Gambia, Ghana, Guatemala, Guinea, Guinea-Bissau*, Guyana, Haiti*, Honduras, Hong Kong SAR, India, Indonesia, Iran (Islamic Republic of), Iraq*, Israel, Jamaica, Jordan, Kenya, Kuwait, Lebanon, Lesotho, Liberia*, Libya, Madagascar, Malawi, Malaysia, Mali, Mauritania, Mauritius, Mexico, Morocco, Mozambique, Myanmar*, Namibia, Nepal, Nicaragua, Niger*, Nigeria, Oman, Pakistan, Panama, Papua New Guinea*, Paraguay, Peru, Philippines, Qatar, Republic of Korea, Rwanda, Sao Tome and Principe*, Saudi Arabia, Senegal, Sierra Leone*, Singapore, Somalia*, South Africa, Sri Lanka, Sudan*, Syrian Arab Republic, Taiwan Province of China*, Thailand, Togo*, Trinidad and Tobago, Tunisia, Turkey, Uganda, United Arab Emirates, United Republic of Tanzania, Uruguay, Venezuela (Bolivarian Republic of), Viet Nam, Yemen, Zambia, Zimbabwe

* Marked countries were excluded from analysis because of missing data.

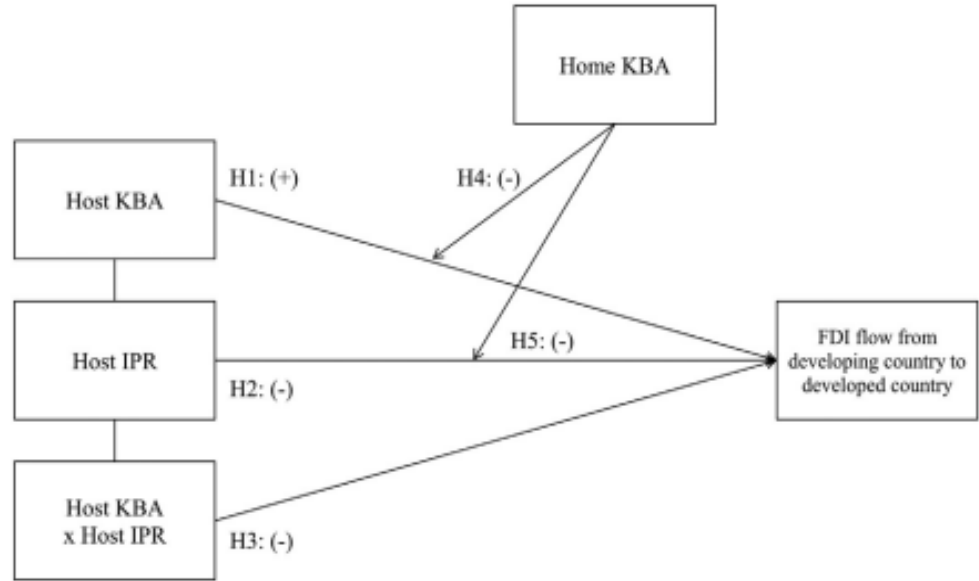

Fig. 1. Research model.

Table 5
Tobit regression results.

Variables	Model 5a	Model 5b	Model 5c	Model 5d	Model 5e
Host KBA (H1)	11.2572** [3.670]	14.4396** [4.589]	11.6196** [3.712]	11.8951** [3.857]	17.2546** [5.207]
Host IPR (H2)	-38.5945** [-6.603]	-47.8183** [-7.568]	-39.1456** [-6.607]	-38.1698** [-6.534]	-49.6614** [-7.782]
Host KBA × Host IPR (H3)		-54.0626** [-4.045]			-57.1062** [-4.236]
Host KBA × Home KBA (H4)			-6.8150 [-0.586]		-25.4299 [-1.756]
Host IPR × Home KBA (H5)				35.9723* [1.987]	72.9498** [3.211]
Host GDP growth	2.3603 [1.142]	2.1164 [1.039]	2.3560 [1.141]	2.3340 [1.129]	2.0354 [1.002]
Host population	4.4469** [12.147]	4.6380** [12.597]	4.4661** [12.146]	4.3514** [11.807]	4.5334** [12.272]
Host GDP per capita	12.7598** [8.831]	11.0925** [7.444]	12.7155** [8.786]	12.9263** [8.937]	11.1271** [7.472]
Host natural resources	-4.9200** [-6.204]	-4.0196** [-5.005]	-4.9031** [-6.178]	-5.0155** [-6.316]	-4.0674** [-5.072]
Host infrastructure	35.6660** [9.353]	40.1552** [10.030]	35.8801** [9.360]	34.6609** [9.038]	39.2184** [9.791]
Tax haven	1.2058 [0.816]	2.4205 [1.612]	1.2381 [0.837]	1.0703 [0.723]	2.3740 [1.579]
Home KBA	-7.2152 [-0.913]	-7.4824 [-0.948]	-6.8890 [-0.869]	-9.1109 [-1.145]	-10.2600 [-1.287]
Home IPR	-1.0500 [-0.195]	-1.2532 [-0.233]	-1.0826 [-0.201]	-1.1110 [-0.207]	-1.5501 [-0.289]
Home infrastructure	14.1916** [3.862]	13.8622** [3.782]	14.1354** [3.844]	13.9721** [3.802]	13.1521** [3.580]
Institutional distance	-9.8212 [-1.783]	-8.2244 [-1.478]	-9.5757 [-1.733]	-11.6525* [-2.086]	-10.8612 [-1.925]
Geographic distance	-8.1961** [-7.250]	-8.3641** [-7.459]	-8.1961** [-7.251]	-8.1020** [-7.164]	-8.1825** [-7.304]
Colony	3.9090* [2.027]	3.4661 [1.800]	3.8988* [2.021]	4.1080* [2.129]	3.7954* [1.970]
Observations	11,589	11,589	11,589	11,589	11,589

Dummy variable controls for the country of origin and year are included in the analysis but not reported.

* $p < 0.05$.

** $p < 0.01$.

Από τον τελευταίο πίνακα (Table 5), σε ό,τι αφορά την 1^η υπόθεση/H1 (προσέλκυση ΑΞΕ με κριτήριο το διαθέσιμο ΚΒΑ στην χώρα υποδοχής), η σχέση Host ΚΒΑ με FDI εμφανίζεται θετική. Άρα, το υψηλότερο ΚΒΑ στην αναπτυγμένη χώρα υποδοχής, ενισχύει τις ΑΞΕ από τις αναπτυσσόμενες χώρες.

Σε ό,τι αφορά την 2^η υπόθεση/H2 (προσέλκυση ΑΞΕ με κριτήριο το υφιστάμενο πεδίο προστασίας της βιομηχανικής ιδιοκτησίας στην χώρα υποδοχής), η σχέση Host IPR με FDI εμφανίζεται αρνητική. Άρα το υψηλότερο IPR στην αναπτυγμένη χώρα υποδοχής αποθαρρύνει τις ΑΞΕ από τις αναπτυσσόμενες χώρες.

Σε ό,τι αφορά την 3^η υπόθεση/H3 (προσέλκυση ΑΞΕ με κριτήριο τον συνδυασμό ΚΒΑ στην χώρα υποδοχής και βιομηχανικής ιδιοκτησίας στην χώρα υποδοχής), η σχέση Host ΚΒΑ*Host IPR με FDI εμφανίζεται αρνητική. Άρα ο συνδυασμός στην χώρα υποδοχής ισχυρού ΚΒΑ αλλά σε συνδυασμό με ισχυρό σύστημα προστασίας IPR θα αποθαρρύνει τις ΑΞΕ από τις αναπτυσσόμενες χώρες. Τις ενθαρρύνει, όταν υπάρχει αδύναμο σύστημα προστασίας IPR και ισχυρό ΚΒΑ.

Σε ό,τι αφορά την 4^η υπόθεση/H4 (προσέλκυση ΑΞΕ με κριτήριο τον συνδυασμό ΚΒΑ στην χώρα υποδοχής και ΚΒΑ στην χώρα προέλευσης), η σχέση Host ΚΒΑ*Home ΚΒΑ, με FDI, εμφανίζεται αρνητική. Άρα, η ύπαρξη ισχυρού ΚΒΑ στην μητρική αναπτυσσόμενη χώρα αποθαρρύνει σε μικρό μόνο βαθμό και όχι σημαντικά την πραγματοποίηση ΑΞΕ σε αναπτυγμένη χώρα με υψηλότερο ΚΒΑ.

Σε ό,τι αφορά την 5^η υπόθεση/H5 (προσέλκυση ΑΞΕ με κριτήριο τον συνδυασμό ΚΒΑ στην μητρική χώρα και βιομηχανική ιδιοκτησία στην χώρα υποδοχής), η σχέση Home ΚΒΑ* IPR Host με FDI, εμφανίζεται θετική. Άρα, η ύπαρξη ισχυρού ΚΒΑ στην μητρική αναπτυσσόμενη χώρα με ισχυρό IPR στην χώρα υποδοχής, ενθαρρύνει την πραγματοποίηση ΑΞΕ από τις αναπτυσσόμενες προς τις αναπτυγμένες χώρες. Αντίθετα, όταν υπάρχει ισχυρό ΚΒΑ στην μητρική χώρα, η επενδύτρια επιχείρηση φαίνεται λιγότερο διατεθειμένη να επενδύσει σε χώρα υποδοχής με αδύναμο σύστημα προστασίας της βιομηχανικής ιδιοκτησίας (Yoo, Reichmann, 2017, p. 249)

Η παραπάνω έρευνα των Yoo και Reimann, επιβεβαιώνει την αρχική θέση εντός της διπλωματικής εργασίας πως η αυξανόμενη προστασία της βιομηχανικής ιδιοκτησίας δρα αρνητικά επί των ΑΞΕ από τις αναπτυσσόμενες χώρες. Τον ισχυρότερο ρόλο εμφανίζεται να τον επιτελεί το διαθέσιμο ΚΒΑ στην χώρα υποδοχής παρά το δίκαιο προστασίας της βιομηχανικής ιδιοκτησίας σε μια αναπτυγμένη χώρα, όταν την ΑΞΕ την κάνει επιχείρηση με μικρότερο ΚΒΑ

από το υφιστάμενο στην χώρα υποδοχής. Ταυτοχρόνως όταν μια χώρα υποδοχής αναπτυγμένη ενισχύει το σύστημα βιομηχανικής ιδιοκτησίας, αυτό δρα περισσότερο καταλυτικά από το υφιστάμενο ΚΒΑ και “διώχνει” τις ΑΞΕ. Επίσης, ως προς την “θεσμική διάσταση”/ institutional distance, βάσει του παραπάνω πίνακα (Table 5), όσο μεγαλύτερη η θεσμική διαφοροποίηση ανάμεσα στο δίκαιο βιομηχανικής ιδιοκτησίας μεταξύ της αναπτυγμένης χώρας υποδοχής και της αναπτυσσόμενης μητρικής χώρας, μειώνεται ο όγκος των ΑΞΕ. Κατά τούτο η σχέση τους εμφανίζεται αρνητική, ή θέτοντας το διαφορετικά, όσο πιο παρόμοια είναι τα δίκαια προστασίας σε ό,τι αφορά την έκταση προστασίας τόσο πιο αυξημένες είναι οι εισροές ΑΞΕ (Yoo, Reinmann, 2017, p. 248). Να διευκρινιστεί πως ο παράγοντας του Institutional Distance δεν συγκαταλέγεται στο γενικότερο κίνητρο της απόκτησης νέων στοιχείων ενεργητικού πάνω στο γνωστικό κεφάλαιο, αλλά δρα ως αυτοτελές κριτήριο εντός της επενδυτικής στρατηγικής μιας πολυεθνικής επιχείρησης (Yoo, Reichmann, 2017, p. 244).

Εξετάζοντας τις ΑΞΕ από επιχειρήσεις με επαρκές ΚΒΑ από την άλλη, ο παράγοντας της ισχυρής προστασίας της βιομηχανικής ιδιοκτησίας φαίνεται από τον πίνακα, να επιδρά καθοριστικά για τον επενδυτή από την αναπτυσσόμενη χώρα, εφόσον όμως ο τελευταίος διαθέτει ισχυρό ΚΒΑ. Εκ του αντιστρόφου, τα ασθενή συστήματα προστασίας σε πολλές αναπτυσσόμενες χώρες δημιουργούν αντι-κίνητρα σε δαπάνες επένδυσης σε έρευνα και ανάπτυξη, κρίσιμες για την γεφύρωση του χάσματος στην καινοτομία μεταξύ αναπτυγμένων και αναπτυσσόμενων χωρών (Yoo, Reimann, 2017, p. 245). Μάλιστα, όπως είδαμε πάλι στον πίνακα, ακόμα και όταν η αναπτυγμένη χώρα φέρει υψηλότερο ΚΒΑ, η ανάπτυξη του αντίστοιχου ΚΒΑ στην αναπτυσσόμενη μειώνει μη-σημαντικά ωστόσο το κίνητρο για ΑΞΕ. Το ενδιαφέρον είναι στο σημείο αυτό πως η συνεχής αναβάθμιση του ΚΒΑ των επιχειρήσεων από τις αναπτυσσόμενες χώρες, καθιστά την λογική των αποφάσεων τους σχετικά με τις ΑΞΕ και την βιομηχανική ιδιοκτησία παρεμφερή με των αντίστοιχων ΑΞΕ από οντότητες με έδρα τις αναπτυγμένες χώρες (Yoo, Reimann, 2017, p. 246). Η ύπαρξη παρεμφερούς ΚΒΑ φέρνει εγγύτερα τις επενδύτριες επιχειρήσεις από τις αναπτυσσόμενες χώρες με αυτές από τις αναπτυγμένες σε ό,τι αφορά τις επιπτώσεις της βιομηχανικής ιδιοκτησίας στην προσέλκυση ΑΞΕ πάντα στο πλαίσιο μιας μητρικής αναπτυγμένης αγοράς. Η αντιστοιχία με επενδυτές από αναπτυγμένες χώρες γίνεται επειδή ακριβώς κατά κανόνα οι τελευταίες διαθέτουν εκτενέστερο πλέγμα ενεργητικού σε ΚΒΑ (Dunning et al., 2008), (Zahra, 1999). Πληθώρα ερευνών δείχνει ότι και οι δυο προκρίνουν τα νομικά και θεσμικά περιβάλλοντα, ικανά και κατάλληλα να προσφέρουν επαρκή υποστήριξη στην αποκλειστικότητα των δικαιωμάτων τους (Coeurderoy, Murray, 2008, Jandhyala, 2013, Lee, Mansfield, 1996). Συνεπώς ό,τι αναφέρθηκε για τις επιχειρήσεις με ισχυρό ΚΒΑ από τις αναπτυσσόμενες χώρες, μπορεί να υποστηριχθεί εξίσου και για τις προερχόμενες από τις

αναπτυγμένες όπως δείχνουν και οι έρευνες των οποίων έγινε επίκληση παραπάνω, μολονότι το δείγμα των Yoo και Reichmann δεν τις περιέλαβε στις μητρικές χώρες.

Το συμπέρασμα από την ανάλυση του Μέρους Γ της Υποενότητας 2.5, μπορεί να είναι διφορούμενο για τις αναπτυγμένες χώρες. Η ενίσχυση της προστασίας της βιομηχανικής ιδιοκτησίας είναι ενδεδειγμένη στρατηγική για την προσέλκυση ΑΞΕ, όταν η χώρα θέλει να έλξει άμεσες επενδύσεις είτε από πολυεθνικές εταιρίες άλλων αναπτυγμένων χωρών είτε πολυεθνικών επιχειρήσεων των αναπτυσσόμενων χωρών με ισχυρό ενεργητικό σε τεχνογνωσία και καινοτομία. Ωστόσο, δεδομένου ότι αυτές δεν αποτελούν την πλειονότητα των επιχειρηματικών οντοτήτων του αναπτυσσόμενου κόσμου, μια ενδυνάμωση της προστασίας του αποκλειστικού χαρακτήρα των δικαιωμάτων βιομηχανικής ιδιοκτησίας, θα αναπτύξει τα αντίθετα αποτελέσματα για την πλειοψηφία των οντοτήτων των αναπτυσσόμενων χωρών. Για τις τελευταίες, η «χρυσή» πηγή για ΑΞΕ θα είναι μια χώρα χωρίς εξαιρετικά άκαμπτο σύστημα προστασίας, καθώς εστιάζουν την ανάπτυξη τους σε άντληση πόρων από τον υφιστάμενο πλούτο βιομηχανικής και γενικότερα διανοητικής ιδιοκτησίας στην χώρα υποδοχής. Διαπιστώθηκε πως μεγαλύτερο ρόλο διαδραματίζει για αυτές το ΚΒΑ (Knowledge-based asset) παρά μια αποτελεσματική προστασία των δικαιωμάτων τους, που θα τους στερήσει την χωρίς κόστος πρόσβαση σε τεχνολογικές υποδομές.

2.6 Η συμβολή του δικαίου βιομηχανικής ιδιοκτησίας στην προσέλκυση ΑΞΕ με βάση τον τομέα δραστηριοποίησης της επενδύτριας επιχείρησης

A) Συμβολή στην προσέλκυση ΑΞΕ στον πρωτογενή τομέα

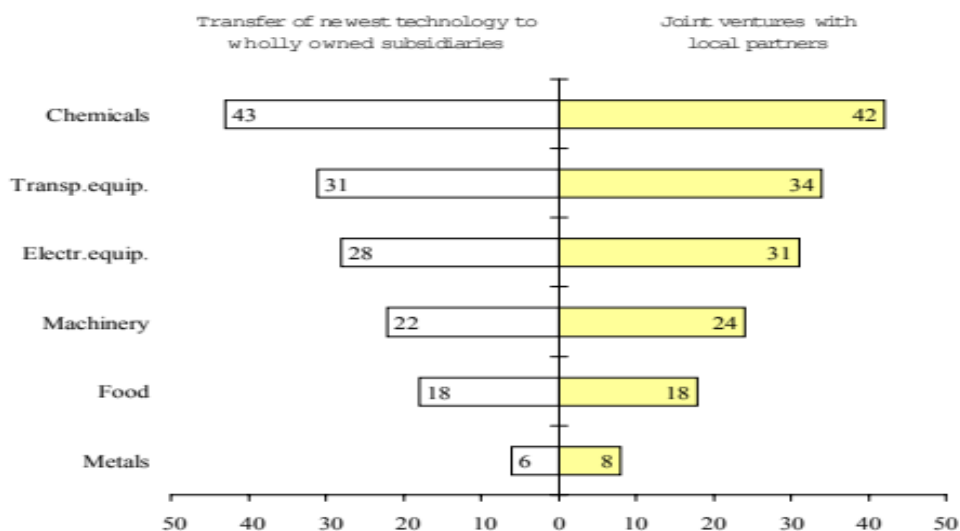
Ως δραστηριότητες του πρωτογενούς τομέα προκρίνονται όσες περιλαμβάνουν την άντληση φυσικών υλών και πόρων. Τέτοιες είναι η γεωργία, η αλιεία, και οι εξορύξεις ορυκτών/μεταλλευμάτων. Ο πρωτογενής τομέας αποτελεί μεγαλύτερο μέρος του ΑΕΠ στις αναπτυσσόμενες και λιγότερο αναπτυγμένες χώρες συγκριτικά με τις αναπτυγμένες. Πχ στις χώρες της Υπο-σαχάριας Αφρικής αποτελεί τουλάχιστον το 15% του ΑΕΠ, ενώ στις χώρες της Βόρειας Αμερικής λιγότερο από το 1%.

Στο πλαίσιο της έρευνας, μολονότι δεν εντοπίστηκε κάποιο δείγμα που να επικεντρώνεται αποκλειστικά σε άμεσες επενδύσεις στον τομέα των γεωργικών ειδών, υπάρχουν αποτελέσματα σχετικά με τον ρόλο της βιομηχανικής ιδιοκτησίας επί των ΑΞΕ στον τομέα των

μεταλλευτικών δραστηριοτήτων. Ως τέτοιες νοούνται οι επενδύσεις που γίνονται με σκοπό την έρευνα, εντοπισμό και κατ' επέκτασιν εξόρυξη μεταλλευμάτων. Οι άμεσες ξένες επενδύσεις στον τομέα αυτόν και η σχέση τους με την βιομηχανική ιδιοκτησία μπορεί να καταστεί καλύτερα αντιληπτή μέσω της σύγκρισης των επιπτώσεων στον τομέα αυτόν με τομείς δραστηριότητας του δευτερογενούς τομέα (πχ χημική, μηχανολογική βιομηχανία, βιομηχανία τροφίμων). Ωστόσο οι επιμέρους αναλύσεις επί των δραστηριοτήτων του δευτερογενούς τομέα μεταξύ τους δεν θα αναλυθεί εδώ, αλλά στο Β' Μέρος της υποενότητας 2.6.

Ειδικότερα αντικείμενο της παραπάνω ανάλυσης θα είναι η έρευνα που πραγματοποίησαν ο Lee και ο Mansfield (1996). Ως δείγμα τέθηκαν 94 αμερικανικές πολυεθνικές επιχειρήσεις, με το ερώτημα που τους απευθύνθηκε να είναι εάν θεωρούσαν το καθεστώς βιομηχανικής ιδιοκτησίας αρκετά ανεπαρκές προκειμένου να μεταφέρουν τεχνολογική υποδομή σε θυγατρικές τους επιχειρήσεις σε 14 αναπτυσσόμενες χώρες υποδοχής (Nunnenkamp, Spatz, 2003, p. 14). Η έρευνα αφορά το έτος 1991 και περιέλαβε πέραν από επιχειρήσεις του μεταλλευτικού τομέα, και του δευτερογενούς (χημικά, τρόφιμα, εξοπλισμό μεταφορών, μηχανολογικά, ηλεκτρολογικά). Οι αριθμοί στο λευκό αφορούν το ποσοστό των αμερικανικών εταιριών ανά τομέα που έκρινε ανεπαρκές το σύστημα βιομηχανικής ιδιοκτησίας της χώρας υποδοχής για την μετακίνηση τεχνολογικής υποδομής.

Figure 3 — Weak IPR Protection as a Deterrent to FDI: Survey Results for 94 US Firms in Six Industries^a, 1991

Μόνο το 6% των επιχειρήσεων στον μεταλλευτικό τομέα έκριναν πως δεν θα προέβαιναν σε μια τέτοια κίνηση λόγω αδυναμίας του δικαίου της βιομηχανικής ιδιοκτησίας στο να τους προστατέψει. Οι διαφορές με τον δευτερογενή τομέα είναι ιδιαίτερα έντονες, ιδίως τον τομέα των χημικών και του εξοπλισμού μεταφορών (θα αναλυθούν εκτενέστερα στο Μέρος Β').

Αξίζει στο σημείο αυτό να γίνει επίκληση και άλλων πορισμάτων σχετικά με τις μεταλλευτικές δραστηριότητες που εδράζονται στην έρευνα μόνο του Mansfield (1994). Η έρευνα αυτή θα χρησιμοποιηθεί και θα αναλυθεί κυρίως στο Β' Μέρος για τον δευτερογενή τομέα που όμως περιλαμβάνει και στοιχεία για τον μεταλλευτικό τομέα. Η παρουσίαση των πινάκων της παραπάνω έρευνας λόγω του ότι περιλαμβάνει κατά κύριο λόγο κλάδους του δευτερογενούς τομέα είναι προτιμότερο να γίνει στο Β' Μέρος. Εκεί θα μπορεί ο αναγνώστης να εντοπίσει και τα ποσοστά που θα εκτεθούν παρακάτω. Ωστόσο για τον μεταλλευτικό τομέα θα γίνει επίκληση των πορισμάτων από τώρα. Ειδικότερα βάσει της έρευνας αυτής, εκτιμήθηκαν οι απόψεις των διοικήσεων των επιχειρήσεων τόσο του πρωτογενούς (μεταλλευτικού τομέα) όσο και επιχειρήσεων της μεταποίησης (δευτερογενούς) για το εάν θεωρούν σημαντική την βιομηχανική ιδιοκτησία στην χώρα υποδοχής των ΑΞΕ. Η εκτίμηση τους λήφθηκε υπόψιν ως προς διαφορετικές λειτουργίες (πχ δίκτυα διανομής-πώλησης, παραγωγής, έρευνας και ανάπτυξης). Ωστόσο στην έρευνα υπολογίστηκε ως τελικό αποτέλεσμα, ένας μέσος όρος για όλες τις παραπάνω λειτουργίες ανά κλάδο. Ως προς την θεώρηση της βιομηχανικής ιδιοκτησίας ως σημαντικής για τις ΑΞΕ και την παρεπόμενη μεταφορά τεχνολογίας στην αντίστοιχη θυγατρική επιχείρηση, ανταποκρίθηκε θετικά το 48% των διοικήσεων επιχειρήσεων του μεταλλευτικού τομέα κατά μέσο όρο. Το υπόλοιπο 52% δεν θεώρησε συνεπώς το σύστημα προστασίας της βιομηχανικής ιδιοκτησίας σημαντικό παράγοντα. Το ποσοστό του 48% ήταν υψηλότερο από τα αντίστοιχα κλάδων του δευτερογενούς τομέα όπως τροφίμων και εξοπλισμού μεταφορών, αλλά χαμηλότερο από αυτά του φαρμακευτικού/χημικού τομέα και του κλάδου των μηχανημάτων (Mansfield, 1994, p. 3). Στο πλαίσιο της ίδιας έρευνας ωστόσο, όταν τέθηκε το ερώτημα εάν οι διοικήσεις των επιχειρήσεων θεωρούν ανεπαρκή και ακατάλληλα τα συστήματα προστασίας της βιομηχανικής ιδιοκτησίας διαφόρων χωρών (αναπτυγμένων και αναπτυσσόμενων) προκειμένου να κρίνουν θεμιτή την μεταφορά τεχνολογίας, μόλις το 5% κατά μέσο όρο των επιχειρηματικών οντοτήτων του μεταλλευτικού τομέα κατέληξε σε μια τέτοια ανταπόκριση. Για το υπόλοιπο 95% δεν είχε καμία σημασία.

Καθίσταται πασιφανές από την πρώτη έρευνα (Mansfield & Lee, 1996) πως η διοίκηση μιας εξορυκτικής επιχείρησης θα λάβει πολύ λιγότερο υπόψιν της την προστασία δικαιωμάτων βιομηχανικής ιδιοκτησίας σε σχέση με αντίστοιχες στον δευτερογενή τομέα (Nunnenkamp, Spatz, 2003, p. 14). Η εξήγηση εντοπίζεται στο γεγονός ότι ο τομέας των εξορύξεων διακατέχεται από μικρότερης έντασης τεχνολογία συγκριτικά με τον δευτερογενή (Nunnenkamp, Spatz, 2003, p. 32). Η ανάγκη προάσπισης δικαιωμάτων βιομηχανικής ιδιοκτησίας είναι μικρότερη από ότι στον πρωτογενή και ως εκ τούτου η επίδραση της βιομηχανικής ιδιοκτησίας επί των ΑΞΕ στις μεταλλευτικές δραστηριότητες πολύ μικρότερη. Από την άλλη μεριά η έρευνα μόνο του

Mansfield (1994), κατέδειξε πως ακόμα και στον πρωτογενή τομέα και δη στις μεταλλευτικές δραστηριότητες πως κατά την πραγματοποίηση μιας ΑΞΕ, οι επενδυτές δίδουν σημασία στον ρόλο της βιομηχανικής ιδιοκτησίας στην χώρα υποδοχής, ιδίως όταν υφίσταται μεταφορά τεχνολογίας, συγκριτικά περισσότερο από κάποιους μεταποιητικούς κλάδους, και λιγότερο συγκριτικά με άλλους. Παρόλα αυτά σαν συμπέρασμα, θα θέταμε πως παρά του ότι ενίοτε ο μεταλλευτικός κλάδος θεωρεί εξίσου σημαντική με τον δευτερογενή τομέα ή και λίγο περισσότερο την βιομηχανική ιδιοκτησία (δες Table 1 στο Β' Μέρος της υποενότητας), τα περισσότερα δεδομένα βάσει ποσοστών δείχνουν πως σε γενικές γραμμές κρίνεται λιγότερο καθοριστικός ο ρόλος της από την αντίστοιχη άποψη επενδυτών του δευτερογενούς τομέα (δες Table 3 στο Β' Μέρος & Figure 3 της παρόντος Μέρους).

B) Συμβολή στην προσέλκυση ΑΞΕ στον δευτερογενή τομέα

Σε ό,τι αφορά τον δευτερογενή τομέα συγκεντρώνεται το μεγαλύτερο μέρος της επιστημονικής έρευνας. Ως δευτερογενής τομέας ορίζεται, ο τομέας της οικονομίας που επικεντρώνεται στην παραγωγή αγαθών, πλέον ολοκληρωμένων προς αξιοποίηση/χρήση είτε απευθείας από τους καταναλωτές είτε από άλλες επιχειρήσεις στις οποίες θα πωληθούν με σκοπό την μεταπώληση. Ο δευτερογενής τομέας βασίζεται σε μεγάλο βαθμό στην ύπαρξη του πρωτογενούς καθώς από τον τελευταίο εισάγει τις πρώτες ύλες αναγκαίες για την παρασκευή νέων αγαθών. Ο δευτερογενής τομέας διακρίνεται αναλόγως του βαθμού μηχανοποίησης του και της ενέργειας που καταναλώνει, σε βαρύ βιομηχανικό τομέα (πχ αυτοκινητοβιομηχανία, χημικά, αεροναυπηγική) και σε ελαφρύ (πχ παραγωγή υφασμάτων, πλαστικών, τροφίμων). Οι χώρες που βασίζονται σημαντικά στον δευτερογενή τομέα παρουσιάζουν σημαντικότερη ανάπτυξη του ΑΕΠ τους συγκριτικά με τις χώρες που βασίζονται στον πρωτογενή.

Το ενδιαφέρον σημείο στον δευτερογενή τομέα είναι πως οι διαφορετικές υποκατηγορίες παραγωγής εντός του παρουσιάζουν αξιοσημείωτες διαφορές ως προς το πως εκλαμβάνουν την δυναμικότητα ενός συστήματος προστασίας της βιομηχανικής ιδιοκτησίας. Οι διαφορές αυτές (δηλαδή του κατά πόσο σημαντικό είναι για τις διοικήσεις των επιχειρήσεων αυτών η βιομηχανική ιδιοκτησία στην χώρα υποδοχής της ΑΞΕ), συναντώνται έντονα στην λειτουργία που πρόκειται να διατελέσει μια πιθανολογούμενη ΑΞΕ. Τι εννοείται ως λειτουργία; Μια ΑΞΕ μπορεί να γίνεται σε μια εγκατάσταση με έναν εκ των παρακάτω σκοπών/λειτουργιών:

- 1) Εγκατάσταση για έρευνα και ανάπτυξη.
- 2) Εγκατάσταση για λειτουργία υποκαταστήματος πωλήσεων και διανομών

- 3) Εγκατάσταση για λειτουργία μονάδος παραγωγής ολοκληρωμένου προϊόντος
- 4) Εγκατάσταση για λειτουργία μονάδος παραγωγής εξαρτημάτων του προϊόντος
- 5) Εγκατάσταση για λειτουργία μονάδος για συναρμολόγηση

Φυσικά δεν αποκλείεται να υπάρχουν και άλλες λειτουργίες κρίσιμες για μια επιχείρηση. Ωστόσο η παραπάνω διάκριση γίνεται από τον Mansfield στον πίνακα παρακάτω (Mansfield, 1994, p. 3). Ειδικότερα, παρουσιάζεται η εκτίμηση διοικήσεων ισχυρών αμερικανικών πολυεθνικών σε 6 τομείς του δευτερογενούς τομέα (industries) πάνω στο εάν θα προέβαιναν σε μεταφορά τεχνολογίας που κατέχουν, σε εξ ολοκλήρου θυγατρικές επιχειρήσεις τους με τις παραπάνω λειτουργίες, σε 16 χώρες υποδοχής (Mansfield, 1994, p. 2). Οι 16 χώρες υποδοχής περιλαμβάνουν αναπτυγμένες και αναπτυσσόμενες οικονομίες, ενώ οι απαντήσεις για το εάν θα πραγματοποιούσαν την μεταφορά της τεχνολογίας αποτυπώνεται σε ποσοστά.

Table 1 – Major U.S. Firms in Six Industries Where Strength or Weakness of Intellectual Property Rights Protection Has Strong Effect on Whether Direct Investments Will Be Made, 1991 (percent)

Industry ^a	Sales and Distribution Outlets	Rudimentary Production and Assembly Facilities	Facilities to Manufacture Components	Facilities to Manufacture Complete Products	Research and Development Facilities	Mean
Chemical ^b	19	46	71	87	100	65
Transportation equipment	17	17	33	33	80	36
Electrical equipment	15	40	57	74	80	53
Food	29	29	25	43	60	37
Metals	20	40	50	50	80	48
Machinery	23	23	50	65	77	48
Mean	20	32	48	59	80	48

^a The number of firms in the sample in each industry is chemical, 16; transportation equipment, 6; electrical equipment, 35; food, 8; metals, 5; machinery, 24. However, not all firms in the sample responded to all questions.

^b The chemical industry includes pharmaceuticals.

Τα αποτελέσματα των απαντήσεων είναι από το έτος 1991. Όπως φαίνεται από τον παραπάνω πίνακα, η σημασία της βιομηχανικής ιδιοκτησίας διαδραματίζει τον πιο καθοριστικό ρόλο όταν η ΑΞΕ αφορά την επένδυση σε έρευνα και ανάπτυξη. Σε όλους τους παραπάνω τομείς, όταν αφορά έρευνα και ανάπτυξη (Research and Development Faculty) η πλειοψηφία των επενδυτών θεώρησε πως το δίκαιο προστασίας της βιομηχανικής ιδιοκτησίας επιδρά σημαντικά στην απόφαση τους να μεταφέρουν τεχνολογία στις θυγατρικές τους επιχειρήσεις στις χώρες υποδοχής. Το ποσοστό αυτό διαμορφώνεται στο 100% των ερωτηθέντων σε μητρικές επιχειρήσεις που δραστηριοποιούνται στον τομέα των χημικών-φαρμακευτικών ειδών, στο 80% στον εξοπλισμό των μεταφορών και των ηλεκτρολογικών ειδών, και στο 60% στον τομέα των τροφίμων. Ο τομέας των χημικών-φαρμακευτικών συνολικά επηρεάζεται περισσότερο από οποιονδήποτε άλλον από το καθεστώς βιομηχανικής ιδιοκτησίας στην χώρα υποδοχής στην σχετική του απόφαση, όπως δείχνει και το μέσο ποσοστό (Mean) των ερωτηθέντων διοικήσεων

του που ανέρχεται στο 65% και είναι υψηλότερο από τα υπόλοιπα. Παρόλα αυτά οι χημικές-φαρμακευτικές βιομηχανίες ως προς την απόφαση τους για λειτουργία θυγατρικών επιχειρήσεων σε διανομές και πωλήσεις (sales and distributions) επηρεάζονται λιγότερο (19%) συγκριτικά με τον τομέα των τροφίμων (29%) και των μηχανολογικών ειδών (23%). Επιπλέον, και οι βιομηχανίες των μηχανολογικών και των ηλεκτρολογικών ειδών εμφανίζεται να επηρεάζονται σε υψηλά ποσοστά αν όχι το ίδιο με τον τομέα των χημικών-φαρμακευτικών ειδών για την διάχυση της τεχνολογίας τους από το υφιστάμενο πλαίσιο προστασίας της βιομηχανικής ιδιοκτησίας σε ό,τι αφορά την κατασκευή ολοκληρωμένων αγαθών και εξαρτημάτων τους (65% και 50% αντίστοιχα για τον μηχανολογικό τομέα, και 74% και 57% για τον ηλεκτρολογικό). Συνολικά ωστόσο, ο τομέας τροφίμων και εξοπλισμού μεταφορών φαίνεται να τον απασχολεί λιγότερο η υφιστάμενη βιομηχανική ιδιοκτησία (ποσοστά 37% και 36% αντίστοιχα).

Όσον αφορά τις λειτουργίες που επικεντρώνεται οι ΑΞΕ, σχεδόν σε όλους τους κλάδους καταγράφεται αυξητική τάση της σημασίας που δείχνουν οι διοικήσεις των επιχειρήσεων για το καθεστώς βιομηχανικής ιδιοκτησίας όσο εξελίσσεται το στάδιο της παραγωγής (Maskus, 1998, p. 132). Για παράδειγμα, αν δούμε τον κλάδο των ηλεκτρολογικών εξοπλισμών, στο πρώτο στάδιο (rudimentary production), το ποσοστό ανέρχεται στο 40%, στο στάδιο παραγωγής εξαρτημάτων στο 57%, και τέλος στην παραγωγή ολοκληρωμένου προϊόντος στο 74%. Η αυξητική αυτή τάση καταγράφεται κατά μέσο όρο (mean) στους παραπάνω κλάδους, από 32%, σε 48% και τέλος στο 59%. Δεν πρέπει να μην επισημανθεί το στοιχείο του μειωμένου ενδιαφέροντος σε όλους τους κλάδους, εξαιρουμένου των κλάδων των τροφίμων και του εξοπλισμού των μεταφορών, σε ΑΞΕ που αφορούν δίκτυα πωλήσεων και διανομής. Με εξαίρεση τους παραπάνω δύο κλάδους των οποίων τα ποσοστά στις πωλήσεις και στις διανομές είναι ίδια με αυτά στο πρώτο στάδιο παραγωγής (17% και 29% αντίστοιχα), σε όλους τους υπόλοιπους τα ποσοστά αυτά είναι μικρότερα των ποσοστών που καταγράφονται στην παραγωγή, ενώ το ίδιο αποτυπώνεται και στον μέσο όρο. Τέλος, σε όλους τους κλάδους τα ποσοστά ενδιαφέροντος για την βιομηχανική ιδιοκτησία ως προς την εγκαθίδρυση μονάδων έρευνας και ανάπτυξης είναι τα υψηλότερα.

Οι διοικήσεις ισχυρών αμερικανικών πολυεθνικών επιχειρήσεων κλήθηκαν επίσης να απαντήσουν στο ζήτημα του εάν το καθεστώς προστασίας της βιομηχανικής ιδιοκτησίας είναι τόσο αδύναμο σε μια εκ των 16 παρακάτω χωρών υποδοχής για να “επιτρέψουν” την μεταφορά τεχνολογίας στις αντίστοιχες θυγατρικές τους επιχειρήσεις (Mansfield, 1994, p. 7)

Table 3 -- Major U.S. Firms Reporting That Intellectual Property Protection Is Too Weak to Permit Transfer of Their Newest or Most Effective Technology to Wholly Owned Subsidiaries, by Industry and Country, 1991* (percent)

Country	Chemical*	Transportation Equipment	Electrical Equipment	Food	Metals	Machinery	Mean
Argentina	44	20	21	12	0	14	18
Brazil	50	40	24	12	0	39	28
Chile	47	20	21	12	0	27	21
Hong Kong	21	20	38	12	0	14	18
India	81	40	38	38	20	41	43
Indonesia	40	20	31	25	0	23	23
Japan	0	0	14	0	0	0	2
Mexico	31	20	21	25	0	22	20
Nigeria	67	20	25	25	20	23	30
Philippines	47	40	28	12	0	17	24
Singapore	12	40	21	12	0	0	14
Rep. of Korea	31	20	28	12	40	22	26
Spain	0	0	7	0	0	13	3
Taiwan, China	19	40	41	25	0	35	27
Thailand	60	80	31	12	0	14	33
Venezuela	50	20	18	12	0	18	20
Mean	38	28	25	15	5	20	22

Σύμφωνα με τον παραπάνω πίνακα, αν εξετάσουμε τον μέσο όρο ανά τομέα δραστηριοποίησης (mean, στο κάτω μέρος του πίνακα), θα διαπιστώσουμε ξανά πως οι τομείς των χημικών/φαρμακευτικών, του τομέα εξοπλισμού μεταφορών, των ηλεκτρολογικών ειδών και των μηχανολογικών εμφανίζουν τα υψηλότερα ποσοστά. Αυτό σημαίνει πως περισσότερες επιχειρήσεις σε αυτούς τους τομείς θα λάβουν υποψιν τους αρνητικά στις παραπάνω χώρες υποδοχής την αδυναμία του συστήματος βιομηχανικής ιδιοκτησίας κατά την μετακίνηση της τεχνολογίας στις θυγατρικές τους. Ειδικότερα τα ποσοστά που διαμορφώθηκαν κατά μέσο όρο είναι 38%, 28%, 25% και 20%. Ο τομέας των τροφίμων εμφανίζει το χαμηλότερο ποσοστό (15%).

Τα συμπεράσματα δείχνουν να το καθεστώς βιομηχανικής ιδιοκτησίας να απασχολεί περισσότερο τομείς βαριάς βιομηχανίας (χημικά, μηχανολογικά, ηλεκτρολογικά είδη). Ωστόσο πρέπει να διερευνηθούν τα αίτια των αντιδράσεων των διοικήσεων των πολυεθνικών επιχειρήσεων που δραστηριοποιούνται στους παραπάνω τομείς. Κατά την διάρκεια της έρευνας του Mansfield, τέθηκαν τα εξής ερωτήματα σε διευθυντικά στελέχη των εταιριών: 1) Είναι το καθεστώς της βιομηχανικής ιδιοκτησίας ικανό και επαρκές στο να προστατέψει τα δικαιώματα τους; Φερειπείν, σε ορισμένες έννομες τάξεις δεν χορηγούνται διπλώματα ευρεσιτεχνίας για χημικά και φαρμακευτικά είδη. 2) Υπάρχει η απαραίτητη νομική υποδομή; Η νομική υποδομή τίθεται με την έννοια της ύπαρξης στην χώρα υποδοχής αρκετών εξειδικευμένων δικηγόρων σε ζητήματα βιομηχανικής ιδιοκτησίας, που σε ορισμένες δεν είναι τόσο διαδεδομένο. 3) Υπάρχει στις χώρες υποδοχής, αποτελεσματική εφαρμογή των κανόνων βιομηχανικής ιδιοκτησίας και διασφάλιση ισότιμης μεταχείρισης ανάμεσα σε εγχώριες και ξένες επιχειρήσεις; (Mansfield, 1994, p. 9-10). Τα παραπάνω ερωτήματα συμβάλλουν στην καλύτερη κατανόηση των πορισμάτων της έρευνας του Mansfield, καθώς πχ στην Ινδία και στην Ταϊλάνδη δεν υπήρχε εκείνο το χρονικό διάστημα δυνατότητα κατοχύρωσης διπλώματος ευρεσιτεχνίας για φάρμακα και χημικά είδη, ενώ στην Κίνα και στην Ταϊβάν έγιναν αναφορές για απουσία δίκαιου αθέμιτου ανταγωνισμού σε ό,τι αφορά την παραπλανητική διαφήμιση (Mansfield, 1994, p. 10).

Τα παραπάνω ερωτήματα και παραδείγματα θα βοηθήσουν να καταλάβουμε τους λόγους των αντιδράσεων των εταιριών σε ποσοστά πάνω στην έρευνα του Mansfield. Ως προς το πρώτο ερώτημα λόγου χάριν, η μη-χορήγηση προστασίας δικαιώματος με την μορφή του διπλώματος ευρεσιτεχνίας από μια έννομη ταξη θα συνεπάγεται χαμηλές αξιολογήσεις από τους επενδυτές. Για παράδειγμα, τόσο η Αργεντινή όσο και η Βενεζουέλα δεν χορηγούσαν διπλώματα ευρεσιτεχνίας σε εκείνο τον χρόνο σε φαρμακευτικά είδη, έλαβαν χαμηλές αξιολογήσεις από εταιρίες δραστηριοποιούμενες στην φαρμακευτική/χημική βιομηχανία. Ειδικότερα, βάσει του table 3, το 44% των αντίστοιχων εταιριών θεώρησε αδύναμη την βιομηχανική ιδιοκτησία της Αργεντινής για να μεταφέρει τεχνολογία στις θυγατρικές επιχειρήσεις εκεί, ενώ για την Βενεζουέλα το αντίστοιχο ποσοστό ήταν 50%. Εντούτοις, οι ίδιες χώρες σε ό,τι αφορά τις αξιολογήσεις τους στο table 3 από επιχειρήσεις στους υπόλοιπους τομείς έλαβαν πολύ χαμηλότερα ποσοστά, που σημαίνει ότι δεν επηρεάζονταν, καθώς το παραπάνω νομικό κενό δεν τις επηρέαζε (Mansfield, 1994, p. 11). Σημαντικό ρόλο παίζει και η χρονική διάρκεια προστασίας ενός δικαιώματος και ειδικότερα του διπλώματος ευρεσιτεχνίας. Στις ΗΠΑ η διάρκεια προστασίας βάσει νόμου είναι στα 17 έτη, στην Ινδία 7 έτη, ενώ σε ορισμένες μόλις 1-3 έτη. Μετά από την παρέλευση του χρονικού διαστήματος προστασίας, το δίκαιωμα τίθεται σε καθεστώς υποχρεωτικής αδειοδότησης και παύει η προστασία του αποκλειστικού χαρακτήρα του (Mansfield, 1994, p. 10). Μεταξύ άλλων, η συμφωνημένη αμοιβή που θα λάβει ο μέχρι πρότινος δικαιούχος του διπλώματος για την υποχρεωτική αδειοδότηση, κρίνεται από τις επιχειρήσεις αρκετά χαμηλό, γεγονός που συμβάλλει στην χαμηλή αξιολόγηση των χωρών αυτών (Mansfield, 1994, p. 10).

Η ανάλυση της προηγούμενης παραγράφου επικεντρώθηκε στο να ερμηνεύσει τις χαμηλές αξιολογήσεις εταιριών ιδίως του φαρμακευτικού τομέα προς τις διάφορες χώρες υποδοχής (που δηλαδή έφεραν υψηλά ποσοστά βάσει του table 3). Ωστόσο ανεξαρτήτως των διαφορετικών ρυθμίσεων βιομηχανικής ιδιοκτησίας ανάμεσα στο δείγμα των 16 χωρών υποδοχής, μένει να σταθούμε και σε κάτι άλλο. Στον βαθμό ευκολίας της απομίμησης. Η θεώρηση της προστασίας της βιομηχανικής ιδιοκτησίας ως σημαντικής ή μη διαφοροποιείται ανάμεσα στις βιομηχανικές δραστηριότητες του δευτερογενούς τομέα, ακριβώς επειδή δεν είναι για όλους τους τομείς μεταποίησης εξίσου ευχερής μια απομίμηση. Στον τομέα του εξοπλισμού μεταφορών, η αντιγραφή δεν επιτυγχάνεται δίχως την χρήση ακριβών και περίπλοκων μεθόδων, γεγονός που την καθιστά δυσχερή, ενώ τουναντίον στον τομέα των χημικών/φαρμακευτικών η απομίμηση είναι συγκριτικά ευχερέστερη (Mansfield, 1994, p. 10). Η παραπάνω ερμηνεία μπορεί να διαπιστωθεί μέσα από μια πιο προσεκτική ματιά στο table 3. Πιο συγκεκριμένα, αν εξεταστούν τα ποσοστά των εταιριών του χημικού/φαρμακευτικού

τομέα, πέραν του ότι είναι τα υψηλότερα (άρα όπως είπαμε επηρεάζονται πιο καθοριστικά από την βιομηχανική ιδιοκτησία ως προς το εάν θα επιτρέψουν την διάχυση τεχνολογίας κατά την ΑΞΕ), δεν συναντάται συσχετισμός ανάμεσα τους, αλλά αντιθέτως είναι εντόνως διαφοροποιούμενα. Παραδείγματος χάριν, μπορεί να δούμε ιδιαίτερα υψηλά αρνητικές αξιολογήσεις (πχ 81% για Ινδία, 67% για Νιγηρία), αλλά και αρκετά χαμηλές (πχ 0% για Ιαπωνία και 21% για το Χόνγκ-Κόνγκ). Οι διαφορές αυτές στον συσχετισμό οφείλονται στο γεγονός ότι οι παραπάνω χώρες διαφέρουν σε μεγάλο βαθμό ως προς την παρεχόμενη προστασία, γεγονός που έχει ως επακόλουθο να αξιολογούνται τελείως διαφορετικά. Όμως αν παρατηρήσει κάποιος τα αντίστοιχα ποσοστά για τον τομέα του εξοπλισμού των μεταφορών θα διαπιστώσει πως τα ποσοστά ανταπόκρισης κυμαίνονται μεταξύ 20-40% τις περισσότερες τουλάχιστον φορές. Κατά τούτο οι διαφορετικές ρυθμίσεις στις χώρες υποδοχής δεν επηρεάζουν σε πολύ μεγάλο βαθμό την αντίληψη των διοικήσεων για το “απαγορευτικό” ή μη της μετακίνησης τεχνολογικών πόρων. Κατά τον Mansfield, ακριβώς επειδή οι επιχειρήσεις του τελευταίου τομέα δεν υπόκεινται στον ίδιο άμεσο κίνδυνο της απομίμησης όπως του τομέα των φαρμακευτικών, δεν τις απασχολεί εξίσου η αδυναμία του συστήματος βιομηχανικής ιδιοκτησίας στο να τις προστατέψει, και η αξιολόγηση τους διαφοροποιείται έντονα (Mansfield, 1994, p. 10).

Μέχρι αυτό το σημείο μπορεί να εξάγει κάποιος το συμπέρασμα ότι δεν υφίσταται ομοιομορφία ως προς τις επιπτώσεις σε όλες τις μορφές βιομηχανικής παραγωγής. Σε ένα ανάλογο συμπέρασμα κατέληξε και η έρευνα της Smarzynska (2004) (Falvey, Foster, 2006, p. 32). Ειδικότερα έλαβε ως δείγμα 24 “μεταβατικές” οικονομίες (transition economies). Οι “μεταβατικές” οικονομίες είναι αυτές στις οποίες τελούνται μακροοικονομικές μεταρρυθμίσεις με στόχο την μετατροπή τους από κεντρικά-σχεδιαζόμενες σε οικονομίες της ελεύθερης αγοράς (πχ οικονομίες της Ανατολικής Ευρώπης την δεκαετία του 1990). Εξετάστηκε το κατά πόσο το σύστημα προστασίας της βιομηχανικής ιδιοκτησίας αναλόγως της ισχύος του επιδρά στην εισροή ΑΞΕ. Εντοπίστηκε, πως η ελλιπής νομική προστασία, αποθαρρύνει τις ΑΞΕ σε τομείς κυρίως όπως φαρμακευτικά και χημικά είδη, ηλεκτρολογικά και μηχανολογικά είδη, με ορισμένα στοιχεία να συνηγορούν και σε αρνητικές συνέπειες και για άλλες βιομηχανίες του δευτερογενούς τομέα (Falvey, Foster, 2006, p. 32). Μάλιστα εντός της ίδιας έρευνας διαπιστώθηκε πως η ενίσχυση της προστασίας της βιομηχανικής ιδιοκτησίας συμβάλλει σημαντικά στο να ενθαρρύνονται περισσότερο ΑΞΕ που αφορούν λειτουργία μονάδας παραγωγής και λιγότερο λειτουργία μονάδων διανομής (distribution network). Το τελευταίο πόρισμα δεν αφορούσε μόνον βιομηχανίες high-tech (Falvey, Foster, 2006, p. 32).

Εντός του δευτερογενούς τομέα, μπορεί να υποστηριχθεί ότι η επίδραση της βιομηχανικής ιδιοκτησίας επί των ΑΞΕ διακρίνεται σε δυο επίπεδα: 1) Όταν οι ΑΞΕ αφορούν αγαθά που φέρουν χαρακτήρα εντάσεως εργασίας, δηλαδή προαπαιτείται για την παραγωγή μικρότερης εμβέλειας τεχνολογία (κλωστουφαντουργία, τρόφιμα) ή οι ΑΞΕ αποσκοπούν σε λειτουργία μονάδας διανομής και όχι παραγωγής, και 2) Όταν οι ΑΞΕ αφορούν αγαθά που η χρήση της τεχνολογίας είναι και εντατική και περισσότερο σύνθετη (πχ φάρμακα, χημικά, μηχανολογικά είδη). Για την πρώτη κατηγορία, παρατηρείται μικρότερη εξάρτηση από το δίκαιο βιομηχανικής ιδιοκτησίας με βάση τον Mansfield (1994). Αυτό αν μη τι άλλο έδειξε και ο πίνακας που αναλύθηκε παραπάνω σύμφωνα με τις εκτιμήσεις των διοικήσεων των επιχειρήσεων. Όσον αφορά την δεύτερη κατηγορία, δηλαδή ΑΞΕ με χρήση high-tech υποδομή, ένας επενδυτής ενδεχομένως να μην επηρεαστεί από το καθεστώς βιομηχανικής ιδιοκτησίας της χώρας υποδοχής, λόγω του ότι ο σύνθετος χαρακτήρας της τεχνολογίας που χρησιμοποιεί, καθιστά την απομίμηση από ανταγωνιστές μια κοστοβόρα διαδικασία (Maskus, 1998, p. 132). Πώς όμως συμπίπτει αυτό, με τα πορίσματα των ερευνών του Mansfield; Η απάντηση βρίσκεται στο γεγονός ότι με την εξέλιξη της τεχνολογίας, η ευχέρεια απομίμησης ακόμα και προϊόντων high-tech τομέων όπως στην φαρμακοβιομηχανία, τα ηλεκτρολογικά κλπ., έχει αυξηθεί, και ως εκ τούτου η σημασία της βιομηχανικής ιδιοκτησίας έχει αναγνωριστεί περισσότερο και από τις διοικήσεις επιχειρήσεων των ανωτέρω κλάδων (Maskus, 1998, p. 132).

Παραπάνω αναφέρθηκε η περίπτωση του κλάδου των τροφίμων που παρά τις διαφοροποιήσεις ως προς την προστασία της βιομηχανικής ιδιοκτησίας από χώρα σε χώρα, οι αντιδράσεις των επενδυτών δεν μεταβάλλονταν έντονα. Αυτό επισημάνθηκε και μέσω των πινάκων του Mansfield (Table 1 & 3). Είτε γίνεται λόγος για ισχυρή προστασία είτε όχι, μικρό ποσοστό των επενδυτών στον κλάδο των τροφίμων θεώρησε “μη-επιτρεπτή” την μεταφορά τεχνολογίας σε χώρα με ανίσχυρο προστατευτικό πλαίσιο. Κατά τον Maskus (1998), τομείς με χρήση πιο απλοποιημένης τεχνολογίας ή μεγαλύτερο βαθμό εντάσεως εργασίας, όπως είναι ο κλάδος των τροφίμων, δεν υπόκεινται οι ΑΞΕ τους σε επιρροές από το δίκαιο βιομηχανικής ιδιοκτησίας, αλλά αντιθέτως επιδρούν σημαντικά σε αυτές άλλες παράμετροι που σχετίζονται με το Location του Παραδείγματος OLI του Dunning, όπως μέγεθος της αγοράς της χώρας υποδοχής, κόστος εργασίας κλπ. (Maskus, 1998, p. 133).

Συμπερασματικά για το Μέρος Β', οι παραπάνω έρευνες, ιδίως του Mansfield, αρχικώς υπέδειξαν την ανωτερότητα της σημασίας της βιομηχανικής ιδιοκτησίας στον δευτερογενή τομέα συγκριτικά με τον πρωτογενή (όπως εξάλλου επισημάνθηκε ήδη από το Μέρος Α'). Δεύτερον, οι διαφοροποιήσεις εντός του ίδιου του δευτερογενούς τομέα είναι διακριτές. Καταλυτικότερος παράγοντας μπορεί να είναι η νομοθεσία μιας χώρας υποδοχής σε ό,τι αφορά

την προσέλκυση άμεσων επενδύσεων στους κλάδους πρωτίστως της φαρμακευτικής/χημικής βιομηχανίας, με τους κλάδους των ηλεκτρολογικών και μηχανολογικών ειδών να έπονται. Οι κλάδοι αυτοί λόγω της ισχυρής παρουσίας τεχνολογίας στο ενεργητικό των επιχειρήσεων καθώς και ΚΒΑ (Knowledge-based Asset), μπορεί να θεωρηθούν εξαιρετικά ευάλωτες υπό ένα καθεστώς ανεπαρκούς νομικής προστασίας. Ο τομέας των εξοπλισμών μεταφορών παρουσιάζει μια όχι τόσο ξεκάθαρη εικόνα. Από την άλλη μεριά, ο τομέας των τροφίμων εμφανίζεται λιγότερο εξαρτημένος από την βιομηχανική ιδιοκτησία. Η ύπαρξη λιγότερο περίπλοκης τεχνολογίας και η μεγαλύτερη εξάρτηση από το εργατικό δυναμικό του, μειώνει σε εμφανή, όπως παρουσιάστηκε από τους πίνακες, βαθμό τον ρόλο της βιομηχανικής ιδιοκτησίας ως καταλύτη στις εισροές ΑΞΕ. Παρόλα αυτά όλοι οι κλάδοι εντός του δευτερογενούς τομέα επηρεάζονται σε τεράστιο βαθμό από την νομοθεσία βιομηχανικής ιδιοκτησίας όταν οι ΑΞΕ τους έχουν ως αντικείμενο την έρευνα και την ανάπτυξη, σε σημαντικό βαθμό όταν ως αντικείμενο επένδυσης είναι η εγκατάσταση παραγωγικής μονάδας με τον βαθμό να αυξάνεται όσο η παραγωγή εξελίσσεται, ενώ σε πολύ περιορισμένο βαθμό όταν η ΑΞΕ αποσκοπεί σε δίκτυα πώλησης και διανομής.

Γ) Συμβολή στην προσέλκυση ΑΞΕ στον τριτογενή τομέα

Ως τριτογενής τομέας ορίζεται ο τομέας των υπηρεσιών. Στην παροχή υπηρεσιών περιλαμβάνονται οι τραπεζικές και ασφαλιστικές δραστηριότητες, η εκπαίδευση, οι μεταφορές, η εστίαση, ο τουρισμός κλπ. Σήμερα, το μεγαλύτερο μέρος του ΑΕΠ των αναπτυγμένων χωρών βασίζεται στον τριτογενή τομέα. Στην επιστημονική βιβλιογραφία δεν έχει μεσολαβήσει κάποια έρευνα που να συγκεντρώνει δεδομένα για τις επιδράσεις της βιομηχανικής ιδιοκτησίας στον τριτογενή τομέα. Ομολογουμένως το δίκαιο βιομηχανικής ιδιοκτησίας εμφανίζεται να αφορά περισσότερο τον δευτερογενή τομέα. Αυτό διότι στοιχεία ενεργητικού όπως τα διπλώματα ευρεσιτεχνίας, τα βιομηχανικά σχέδια, οι τοπογραφίες ολοκληρωμένων κυκλωμάτων ενυπάρχουν αποκλειστικά σε επιχειρήσεις της μεταποίησης. Οι παραπάνω έρευνες αφορούσαν κατά βάση τα παραπάνω δικαιώματα βιομηχανικής ιδιοκτησίας, ενώ τα δείγματα των εξεταζόμενων επιχειρήσεων προέρχονταν σχεδόν εξολοκλήρου από τον δευτερογενή τομέα. Δεν εμπλέκεται επομένως καθόλου η βιομηχανική ιδιοκτησία με τον τριτογενή τομέα; Τα δικαιώματα όπως το σήμα, το εμπορικό απόρρητο είναι δικαιώματα που συναντώνται και στον τριτογενή τομέα. Παρόλα αυτά, δεν έχει εντοπιστεί κάποια οργανωμένη έρευνα πάνω στον ρόλο του δικαίου βιομηχανικής ιδιοκτησίας ως προς τις ΑΞΕ σε υπηρεσίες. Συνολικά, όπως αναλύθηκε και στην υποενότητα 2.4, 2.5 και στην παρούσα, το δίκαιο βιομηχανικής ιδιοκτησίας

συμβάλλει γενικά στην αύξηση των ΑΞΕ σε μια χώρα, εφόσον όπως είδαμε είναι αναπτυγμένη ή αναπτυσσόμενη. Ωστόσο δεν έχει γίνει μια συγκεκριμένη καταγραφή των επιδράσεων αυτών είτε στην αύξηση των εισροών ΑΞΕ ως προς την αξία τους είτε στην αξιολόγηση των επενδυτών. Με βάση τα μέχρι τώρα δεδομένα, εικάζεται πως θα πρέπει να υπάρχει μια θετική συσχέτιση βιομηχανικής ιδιοκτησίας με τις ΑΞΕ παροχής υπηρεσιών στις αγορές των αναπτυγμένων και αναπτυσσόμενων χωρών υποδοχής. Μόλισταυτα, μένει να εξεταστεί το παραπάνω ζητούμενο ως προς τα μεγέθη του πιο διεξοδικά στο μέλλον.

2.7 Συμπέρασμα

Με την ολοκλήρωση και του 2^{ου} Κεφαλαίου της διπλωματικής εργασίας, το συμπέρασμα που θα μπορούσε να εξαχθεί είναι το εξής: Η θετική συμβολή του δικαίου προστασίας της βιομηχανικής ιδιοκτησίας στην συγκέντρωση ΑΞΕ σε μια εθνική αγορά είναι μια πραγματικότητα. Η βελτίωση της νομικής προστασίας, συμβάλλει στην άνοδο των ΑΞΕ, οι οποίες σταδιακά υποκαθιστούν τις εισαγωγές. Ωστόσο εάν πρέπει να ληφθεί κάτι σημαντικά υπόψιν, είναι πως η βιομηχανική ιδιοκτησία δεν είναι η απόλυτη παράμετρος, και ενίοτε όχι απόλυτα θετική για τις ΑΞΕ. Έτσι και αλλιώς, αξίζει να συγκρατήσει κανείς πως η συνεχής αναβάθμιση του δικαίου προστασίας της βιομηχανικής ιδιοκτησίας από ένα σημείο και μετά σταθεροποιεί την αυξητική τάση των εισροών ΑΞΕ, καθώς οι τελευταίες υποκαθιστούνται πλέον περισσότερο από συμβάσεις licensing.

Η προαγωγή του συστήματος προστασίας της βιομηχανικής ιδιοκτησίας είναι πρωτίστως ένα εξαιρετικά αποτελεσματικό εργαλείο στα χέρια ενός κράτους όταν η οικονομία του θεωρείται αναπτυγμένη, με βαριά επένδυση σε έρευνα και ανάπτυξη, όπου η ενισχυμένη προστασία του δικαιούχου ως προς τα άυλα αγαθά του, θα δώσει κίνητρα να επενδύσει στην καινοτομία, γνωρίζοντας ότι θα απολαύσει εκ των υστέρων τα οικονομικά οφέλη αυτής της κατοχύρωσης. Είναι ταυτόχρονα ένα σημαντικό μέσον για την παραπάνω οικονομία, όταν θέλει να συγκεντρώσει άμεσες επενδύσεις από άλλες αναπτυγμένες αγορές ιδίως στον δευτερογενή τομέα, με έμφαση τους τομείς της χημικής, φαρμακευτικής βιομηχανίας, τους τομείς των μηχανημάτων και των ηλεκτρολογικών εξοπλισμών.

Οι επιδράσεις αυτές παραμένουν θετικές και για τις αναπτυσσόμενες χώρες, για τις οποίες όμως αποκτούν μικρότερη σημασία σε σχέση με τις αναπτυγμένες χώρες, ενώ το ίδιο όπως διαπιστώθηκε ισχύει και για τον πρωτογενή τομέα και για κλάδους του δευτερογενούς με

μικρότερη έμφαση στην τεχνολογία (πχ βιομηχανία τροφίμων και κλωστοϋφαντουργία), ενώ οι συνέπειες για τον τριτογενή μένει να ερευνηθούν περισσότερο στο μέλλον.

Το δίκαιο βιομηχανικής ιδιοκτησίας και η συνεχής ενίσχυση του καταλήγει να διαδραματίζει αρνητικό ρόλο στην περίπτωση των λιγότερο αναπτυγμένων χωρών. Η εστίαση του δικαίου αυτού στην προάσπιση της αποκλειστικής φύσης των δικαιωμάτων και στην αποτροπή της απομίμησης, είναι που περιορίζει τις αναπτυξιακές δυνατότητες των λιγότερο αναπτυγμένων χωρών. Η βάση των οικονομιών αυτών εντοπίζεται στην αντιγραφή της εισαγόμενης τεχνολογίας, και όχι στην ίδια την καινοτομία. Η ύπαρξη νομικών εμποδίων στην αξιοποίηση και διάχυση ξένης τεχνολογίας μπορεί να αναδειχθεί καταστροφική για την εγχώρια αγορά και παραγωγή.

Μένει να κρατήσει κάποιος εκ των παραπάνω λοιπόν πως αν μια κυβέρνηση θέλει να ενισχύσει τις ΑΞΕ σε μια οικονομία, το δίκαιο βιομηχανικής ιδιοκτησίας είναι ένα ισχυρό εργαλείο, δεν είναι όμως πανάκεια. Εξαρτάται από πληθώρα παραγόντων που μια κυβέρνηση οφείλει να λαμβάνει υπόψιν της κατά τον σχεδιασμό της επενδυτικής της πολιτικής. Η έλλειψη συνεκτίμησης των παραμέτρων αυτών, μπορεί ενίοτε να μην οδηγήσει στην επιθυμητή οικονομική ανάπτυξη και στην χειρότερη περίπτωση να επιφέρει τα αντίστροφα αποτελέσματα. Οι κυβερνήσεις κατά την χάραξη της επενδυτικής πολιτικής οφείλουν να είναι ιδιαίτερα προσεκτικές ως προς την έμφαση που προσδίδουν στην νομοθεσία για την προστασία της βιομηχανικής ιδιοκτησίας, χωρίς να την αντιμετωπίζουν υπό το πρίσμα της λογικής “μαύρου-άσπρου”. Δεν θα πρέπει να λησμονούν, πως η επίτευξη υψηλότερων εισροών ΑΞΕ, και η παρεπόμενη οικονομική μεγέθυνση δεν είναι απότοκος μονάχα του παράγοντα της βιομηχανικής ιδιοκτησίας, αλλά πολλώ δε μάλλον αποτέλεσμα πολλών άλλων παραμέτρων που ενίοτε πρέπει να τεθούν ως προτεραιότητα έναντι της προστασίας των δικαιωμάτων βιομηχανικής ιδιοκτησίας.

2.8 Βιβλιογραφία Κεφαλαίου

Adams, S. (2010), “Intellectual Property Rights, Investment Climate and FDI in Developing Countries”, *International Business Research*, Vol. 3, No. 3, p. 201-209

Anand, B. N. & Khanna, T. (2000), “The Structure of Licensing Contracts,” *Journal of Industrial Economics*, Vol. 48, No. 1, p. 103-135.

- Birdsall, N., & Londoño, J.L., (1997) "Asset inequality matters: an assessment of the World Bank's approach to poverty reduction". *American Economist Review*, Vol. 27, p. 32–37
- Boldrine, M., & Levine, D. (2002), "The case against Intellectual Property", *American Economic Review*, Vol. 92, No. 2, p. 209-212.
- Borensztein, E., De Gregorio, J., & Lee, J. W. (1998), "How does foreign direct investment affect economic growth?", *Journal of International Economics*, Vol. 45, p. 115-135.
- Buckley, P., & Casson, M. (1998), *The future of multinational enterprise*, London, UK: MacMillan Press.
- Cui, L., Meyer, K.E., & Hu, H.W., (2014), "What drives firms' intent to seek strategic assets by foreign direct investment? A study of emerging economy firms." *J. World Bus*, Vol. 49, p. 488–501.
- Debao H., Zhengkai L., & Jing Z., (2021) *Will Intellectual Property Rights Policy Increase Foreign Direct Investment and Promote Technological Innovation?*, Beijing, China: Mathematics Problems in Engineering
- Deng, P., (2009), "Why do Chinese firms tend to acquire strategic assets in international expansion?" *J. World Bus*. Vol. 44, p. 74–84.
- Dunning, J.H., (1993) *Multinational Enterprises and the Global Economy*, New York, USA: Addison Wesley.
- Falvey, R., Foster, N., & Greenaway, D. (2006), "Intellectual Property Rights and Economic Growth", *Review of Development Economics*, Vol. 10, No. 4, p. 700-719.
- Falvey, R., Foster, N. (2006), "The Role of Intellectual Property Rights in Technology Transfer and Economic Growth: Theory and Evidence", p. 1-57.
- Ferrantino, M.J. (1993) "The effect of intellectual property rights on international trade and investment" *Weltwirtschaftliches Archiv*, vol. 129, no. 2, p. 300–331.
- Finger, M, Schuler, P. (1999), *Implementation of Uruguay Round Commitments: The Development Challenge*, World Bank Development Research Group.

Fink, C., & Maskus, K.E. (2005), *Intellectual Property and Development: Lessons from economic research*, Washington D.C, USA: The World Bank, Oxford University Press.

Gathii, J. T., (2016), "Strength in Intellectual Property Protection and Foreign Direct Investment Flows in Least Developed Countries", *Law eCommons*, Vol. 44, p. 499-554.

Grief, S., (1987). "Patents and Economic Growth". *International Review Industrial Property and Copyright Law*, vol. 18, p. 191-213.

Heller, M. (2010), "The Gridlock Economy: How too much ownership wrecks markets, stops innovation, and costs lives", *Basic Books*, p. 1-159.

Horii, R., & Iwaisako, T. (2007), "Economic Growth with Imperfect Protection of Intellectual Property Rights," *Journal of Economics*, Vol. 90, No. 1, p. 45-85.

Horstmann, I. J., & Markusen J. R., (1987) "Licensing versus Direct Investment: A Model of Internalization by the Multinational Enterprise." *The Canadian Journal of Economics*, vol. 20, no. 3 p. 464–481.

International Monetary Fund, (2023), *World Economic Outlook Database, April 2023*, Washington D.C, USA: International Monetary Fund Archiv.

Kanwar, S., Sperlich, S. (2019), "Intellectual Property Protection and Foreign Direct Investment into Less-Developed Economies in the post-TRIPS period", *Center for Development Economics*, No 301, p. 1-38.

Investopedia, "Knowledge Capital: Meaning, Components, Uses" Knowledge Capital: Meaning, Components, Uses (investopedia.com)

Kondo, E. (1995). "The Effect of Patent Protection on foreign direct investment", *Journal of World Trade*, vol. 29, no. 6, p.97-122.

Lesser, W (2001), "The effects of TRIPS-mandated intellectual property rights on economic activities in developing countries", *World Intellectual Property Studies*, p. 1-24.

Lesser, W. (2002), "The Effects of Intellectual Property Rights on Foreign Direct Investment and Imports into Developing Countries in the Post TRIPs Era" *IP Strategy Today*, No 5, p. 1-16.

Luo, Y., Xue, Q., & Han, B., (2010), "How emerging market governments promote outward FDI: experience from China", *J. World Bus.*, vol. 45, p. 68–79.

Makino, S., Lau, C.-M., Yeh, R.-S., (2002), "Asset-exploitation versus asset-seeking: implications for location choice of foreign direct investment from newly industrialized Economies", *J. Int. Bus. Stud.* 33, p. 403–421.

Mansfield, E. (1994). *Intellectual Property Protection, Foreign Direct Investment, and Technology Transfer: Germany, Japan, and the United States*, Washington DC, USA: , World Bank, International Finance Corporation, Discussion Paper

Mansfield, E. (1995) "Intellectual Property Protection, Direct Investment, and Technology Transfer: Germany, Japan, and the United States." *World Bank, International Finance Corporation, Discussion Paper*. The World Bank, Washington DC, USA, p.27-32.

Markusen, J. R. (1995), "The boundaries of multinational enterprises and the theory of international trade", *Journal of Economic Perspectives*, vol. 9, no. 2, p. 169-189.

Maskus K. (1998), "The role of intellectual property rights in encouraging foreign direct investment and technology transfer", *Duke Journal of Comparative and International Law*, p. 109-161.

Maskus, K., (2000), *Intellectual Property Rights in the Global Economy*, Washington D.C, USA: Institute for International Economics.

Nicholson, M. (2003) *Intellectual Property Rights, Internalization, and Technology Transfer, Federal Trade Commission Working Paper*, Bureau of Economics.

Noon, P., De Vita, G. & Appleyard, L., (2019), "What do we know about the impact of intellectual property rights on the foreign direct investment location (country) choice? A review and research agenda", *Journal of Economic Surveys*, vol. 33, no. 2, pp. 655-688.

Nunnenkamp, P., & Spatz, J. (2003) "Intellectual Property rights and Foreign Direct Investment: the role of industry and host country characteristics",

Nunnenkamp, P. and Spatz, J. (2004), "Intellectual property rights and foreign direct investment: A disaggregated analysis", *Review of World Economics*, , World Bank, International Finance Corporation, Discussion Paper, vol. 140, p. 393-414.

- Oxelheim, L., & Randoy, T., & Stonehill, A. (2001), "On the treatment of finance-specific factors within the OLI paradigm", *International Business Review*, vol. 10, no. 4, p. 381-398.
- Park, D., & Lippoldt, D. (2004) *International Licensing and the Strengthening of Intellectual Property Rights in Developing Countries*, Paris, France: OECD Publishing.
- Rui, H., & Yip, G.S., (2008). "Foreign acquisitions by Chinese firms: a strategic intent perspective." *J. World Bus.*, Vol. 43, p. 213–226.
- Rugman, A. M. (2010), "Reconciling internalization theory and the eclectic paradigm", *Multinational Business Review*, vol. 18, no. 2, p. 1-12.
- Samuel, A. (2011), "A confident Third World: Facing the multi-dimensional challenges of the 21st century", *Journal of Third World studies*, Vol 28, No 1, p. 231-243.
- Seyoum, B. (1996) "The impact of intellectual property rights on foreign direct investment" *Columbia J. World Business*, vol. 31, no.1, p.51-59.
- Seyoum, B. (2006). "Patent protection and foreign direct investment." *Thunderbird International Business Review*, vol. 48, no. 3, p. 389-404.
- Sharmiladevi, J. C. (2017), "Understanding Dunning's OIL paradigm", *Indian Journal of Commerce and Management Studies*, vol. 8, no. 3, p. 47-52.
- Smith, P.J. (2001) "How do foreign patent rights affect US exports, affiliate sales, and licenses?" *Journal of International Economics*, vol. 55, no. 2, p. 411–439.
- Thompson, M., Rushing, F. (1996) "An Empirical Analysis of the Impact of Patent Protection of Economic Growth," *Journal of Economic Development*, Vol. 21, No. 2, pp. 61-79.
- Thompson, M., & Rushing, F., (1999) "An Empirical Analysis of the Impact of Patent Protection of Economic Growth: An Extension," *Journal of Economic Development*, Vol. 24, No. 1, p. 67-76.
- United Nations Conference on Trade and Development, (2015), *World Investment Report 2015: Reforming International Investment Governance*, UNCTAD, New York, USA

Walter, P., & Ginarte, J. C. (1997) "Intellectual Property Rights and Economic Growth," *Contemporary Economic Policy*, Vol. 15, No. 3, p. 51-60.

Witt, M.A., & Lewin, A.Y., (2007), "Outward foreign direct investment as escape response to home country institutional constraints", *J. Int. Bus. Stud.*, vol. 38, p. 579–594.

Yoo, D., & Reichmann, F. (2017), "Internationalization of Developing Country Firms into Developed Countries: The Role of Host Country Knowledge-Based Assets and IPR Protection in FDI Location Choice", *Journal of International Management*, vol. 23, p. 242-254,

Yang, G., & Maskus, K. (2001), "Intellectual Property Rights and Licensing: An Econometric Investigation," *Weltwirtschaftliches Archiv*, Vol. 137, pp. 58-79.

ΕΠΙΛΟΓΟΣ

Έχοντας ολοκληρώσει και τα δυο κεφάλαια της διπλωματικής εργασίας, αξίζει να γίνει μια ανακεφαλαίωση της ανάλυσης που προηγήθηκε καθώς και των συμπερασμάτων που μπορούν να εξαχθούν από αυτήν. Σε πρώτη φάση μέσω της νομικής ανάλυσης που προηγήθηκε στο 1^ο Κεφάλαιο, παρουσιάστηκε διεξοδικά το διεθνές νομικό πλαίσιο γύρω από το δίκαιο της βιομηχανικής ιδιοκτησίας. Δόθηκε η εικόνα της ιστορικής εξέλιξης των διαπραγματεύσεων που κατέληξαν στην σύναψη της Συνθήκης TRIPS, στις αρχές και τους στόχους της Συνθήκης, καθώς και στις γενικές ρυθμίσεις που εισήγαγε πάνω στα δικαιώματα βιομηχανικής ιδιοκτησίας. Διερευνήθηκε το αντίστοιχο πλαίσιο που διέπει την Συμφωνία των Παρισίων και εξετάστηκαν οι διαφορές ανάμεσα στις δυο παραπάνω θεμελιώδεις συνθήκες. Αν μη τι άλλο, υπεισήλθαμε σε λεπτομερή ανάλυση του εκάστοτε δικαιώματος βιομηχανικής ιδιοκτησίας τόσο με βάση το περιεχόμενο των παραπάνω δυο συνθηκών, όσο και σύμφωνα με τις ειδικότερες διεθνείς συνθήκες που ήρθαν για να ρυθμίσουν αποκλειστικά τα συγκεκριμένα δικαιώματα, με την μεγαλύτερη συνεισφορά τους να συγκαταλέγεται μεταξύ άλλων, στην καθιέρωση διεθνών συστημάτων αίτησης και κατοχύρωσης των δικαιωμάτων. Σκιαγραφήθηκε σε μικρότερο βαθμό και ο ρόλος του WIPO, του διεθνούς οργανισμού που διαχειρίζεται τις περισσότερες εκ των παραπάνω συνθηκών.

Η νομική αποτύπωση των γενικών αρχών και ρυθμίσεων που πρέπει να ενσωματώσουν η πλειοψηφία των σημερινών κρατών παρέχει όχι μόνον νέες γνώσεις και δεδομένα, αλλά είναι

πολύτιμη, προκειμένου να γίνει κατανοητός ο προσανατολισμός που απαιτείται να λάβουν τα δεσμευμένα εκ των συνθηκών κράτη όσον αφορά το δίκαιο βιομηχανικής ιδιοκτησίας. Ιδίως από το 1995 και έπειτα, δηλαδή στην μετά TRIPS εποχή δεν νοούνται εθνικά δίκαια προστασίας που θα αποστασιωποιούνται το ένα από το άλλο. Η σταδιακή εναρμόνιση είναι κάτι που έχει ήδη εκκινήσει και προς το παρόν εμφανίζεται ως τετελεσμένο δίχως επιστροφή. Ωστόσο αφενός μιλάμε για εναρμόνιση του συγκεκριμένου δικαίου ανάμεσα στις έννομες τάξεις, αφετέρου δεν μπορούμε να μιλάμε ακόμα για την καθιέρωση ενός δικαίου κοινών κανόνων δικαίου για τα συμβαλλόμενα κράτη. Οι ρυθμίσεις που εισήχθησαν μέσω των διεθνών κειμένων απέχουν ακόμη αρκετά από την καθιέρωση ομοιόμορφων ρυθμίσεων. Μένει να δούμε πότε, πως και ποιες θα είναι οι επόμενες νομικές προεκτάσεις που θα συντονίσουν την περαιτέρω εναρμόνιση του κλάδου της βιομηχανικής ιδιοκτησίας. Παρόλα αυτά, η καθιέρωση γενικών αρχών και στοιχειωδών ρυθμίσεων προστασίας αποτελεί μια νομική κατάκτηση.

Ο διεπιστημονικός χαρακτήρας της διπλωματικής εργασίας, φέρνει στο προσκήνιο το ζήτημα των άμεσων ξένων επενδύσεων. Το τελευταίο έτσι και αλλιώς από μόνο του έχει αποτελέσει συχνά αντικείμενο μελέτης από την οικονομική επιστήμη, αλλά υπό το πρίσμα της νομικοοικονομικής ανάλυσης παρέχεται νέα γνώση για το πως μια οικονομία αποκτά καλύτερη πρόσβαση στις άμεσες ξένες επενδύσεις. Ειδικότερα, μέσω του 2^{ου} κεφαλαίου, σκιαγραφήθηκαν οι επιπτώσεις του δικαίου της βιομηχανικής ιδιοκτησίας πάνω στις άμεσες επενδύσεις, και πως διαμορφώνεται η σχέση αίτιου-αιτιατού ανάμεσα τους. Εξετάστηκαν οι επιπτώσεις αυτές πρωτίστως σε ένα πλαίσιο συγκριτικής ανάλυσης με άλλες μορφές διεθνών συναλλαγών. Στην συνέχεια, παρατηρήθηκε πως η συσχέτιση βιομηχανικής ιδιοκτησίας και άμεσων ξένων επενδύσεων αφενός τις περισσότερες φορές αναδεικνύεται θετική, αφετέρου η συσχέτιση αυτή εξαρτάται από πληθώρα παραγόντων. Οι παράγοντες αυτοί αφορούν το επίπεδο οικονομικής ανάπτυξης της χώρας υποδοχής, τον τομέα οικονομικής δραστηριότητας της επενδύτριας επιχείρησης, την κατοχή τεχνογνωσίας, την μητρική χώρα. Διαπιστώθηκε πως για τις αναπτυσσόμενες και κυρίως για τις αναπτυγμένες οικονομίες η βιομηχανική ιδιοκτησία συνιστά μια πολύτιμη και αποτελεσματική στρατηγική για την συγκέντρωση άμεσων επενδύσεων, αλλά όχι το ίδιο για τις λιγότερο αναπτυγμένες. Οι διαφοροποιήσεις επίσης με βάση τον τομέα οικονομικής δραστηριότητας αν και λιγότερο έντονες, είναι υπαρκτές.

Τα δεδομένα του 2^{ου} κεφαλαίου μπορούν να αποτελέσουν μια χρήσιμη πηγή για μια κυβέρνηση ως προς το πως θα πρέπει να αξιοποιήσει ή εάν χρειάζεται να αξιοποιήσει το δίκαιο βιομηχανικής ιδιοκτησίας ως μέρος της παραμέτρου του Locality κατά το Παράδειγμα OLI του Dunning. Βάσει αυτών των δεδομένων, η αξιοποίηση του ναι μεν στις περισσότερες περιπτώσεις θα συμβάλλει θετικά στην ενίσχυση της άμεσης ξένης επένδυσης, αλλά αν μη τι

άλλο πρέπει να συγκρατήσει κανείς πως δεν αποκλείεται να αποτελέσει αντικείμενο κριτικής, καθώς αναλόγως των περιστάσεων, το δίκαιο βιομηχανικής ιδιοκτησίας ενίοτε επιδρά αρνητικά. Ο αναγνώστης αξίζει να εμπεδώσει πως ο ρόλος της βιομηχανικής ιδιοκτησίας είναι ευεργετικός, αλλά λαμβάνοντας υπόψιν του τις εξαιρέσεις στον κανόνα.

Κλείνοντας, ο διεπιστημονικός χαρακτήρας της εργασίας, επικουρεί στο να γίνει αντιληπτή η σύνδεση ανάμεσα στο δίκαιο βιομηχανικής ιδιοκτησίας και στις άμεσες ξένες επενδύσεις, κυρίως όμως στην συνεισφορά του πρώτου στην επίτευξη των δεύτερων, πάντα με τις εξαιρέσεις στον κανόνα. Η παραπάνω σύνδεση δεν θα μπορούσε να γίνει, εάν δεν προηγούταν η κατανόηση της λογικής που διέπει το δίκαιο βιομηχανικής ιδιοκτησίας. Αυτό διότι, η ολοκληρωμένη εμπέδωση των νομικών αρχών και κανόνων που την διέπουν προκρίνεται σε κάθε περίπτωση ως αναγκαιότητα προτού ληφθεί το οποιοδήποτε μέτρο. Η εφαρμογή τους όμως οφείλει να γίνεται υπό την συνδρομή των κατάλληλων οικονομικών δεδομένων και συνθηκών, καθώς στο τέλος της ημέρας αυτά είναι που θα καθορίσουν την επιτυχή συμβολή της βιομηχανικής ιδιοκτησίας επί των άμεσων ξένων επενδύσεων.

